

STRATEGJIA KOMBËTARE E ARSIMIT 2021-2026

Draft

Strategjia Kombëtare e Arsimit 2021-2026 është hartuar
me mbështetjen e UNICEF Shqipëri për Ministrinë e Arsimit, Sportit dhe Rinisë
TOR-ALBA-2019-033

Tiranë, prill 2021

Përmbajtja

Tabelat dhe figurat.....	4
Shkurtime.....	5
PJESA I- KONTEKSTI STRATEGJIK	7
1. Hyrja dhe qëllimi i dokumentit	9
2. Metodologjia.....	10
3. Konteksti	11
3.1. Kuadri makro-ekonomik dhe fiskal	11
3.2. Tabloja demografike	13
3.3. Kuadri i politikave.....	14
3.4. Kuadri ligjor dhe institucional	21
3.4.1. Kuadri ligjor	21
3.4.2. Struktura e sistemit të arsimit	23
3.4.3. Struktura qeverisëse	26
4. Analiza e gjendjes.....	29
4.1. Sfidat dhe mundësitë e mjedisit	29
4.1.1. Faktorët politikë.....	29
4.1.2. Faktorët ekonomikë	30
4.1.3. Faktorët socialë	30
4.1.4. Faktorët teknologjikë	31
4.2. U-Report.....	31
4.3. Arsimi parauniversitar.....	32
4.3.1. Gjithëpërfshirja dhe barazia në arsim.....	32
4.3.2. Mësuesit.....	39
4.3.3. Zotërimi i kompetencave të të nxënit gjatë gjithë jetës	45
4.3.4. Digjitalizimi i arsimit.....	50
4.3.5. Menaxhimi dhe sigurimi i cilësisë	52
4.4. Arsimi i lartë.....	54
4.4.1. Cilësia në arsimin e lartë	56
4.4.2. Integriteti dhe transparenca	59
4.4.3. Studentët	60
4.4.4. Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë.....	61
4.4.5. Shërbimet digjitale.....	63
4.5. Çështje të barazisë gjinore.....	64
4.6. Financimi i arsimit	66
5. Vizioni i Strategjisë.....	67
5.1. Vizioni.....	67
5.2. Treguesit e impaktit	68
6. PJESA II - QËLLIMET E POLITIKAVE DHE OBJEKTIVAT SPECIFIKE	68
6.1. Qëllimi i Politikës A: Arsimi parauniversitar.....	70

Objektivi specifik A1: Gjithëpërfshirja dhe barazia në arsim	70
Objektivi specifik A2: Mësuesit	76
Objektivi specifik A3: Zotërimi i kompetencave të të nxënës gjatë gjithë jetës	79
Objektivi specifik A4: Digjitalizimi i arsimit	82
6.2. Qëllimi i Politikës B: Menaxhimi dhe sigurimi i cilësisë	85
Objektivi specifik B1: Niveli i shkollës	86
Objektivi specifik B2: Niveli i sistemit	88
6.3. Qëllimi i Politikës C: Arsimi i lartë	90
Objektivi specifik C1: Rritja e cilësisë	91
Objektivi specifik C2: Përsosmëria në mësimdhënie dhe kërkim	93
Objektivi specifik C3: Ndërlidhja me tregun e punës.....	94
Objektivi specifik C4: Integriteti dhe transparenca	96
Objektivi specifik C5: Studentët.....	97
Objektivi specifik C6: Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë	99
Objektivi specifik C7: Shërbimet digjitale	101
7. PJESA III–ZBATIMI, PËRGJEGJËSIA E INSTITUCIONEVE, LLOGARIDHËNIA, RAPORTIMI DHE MONITORIMI.....	103
7.1. Zbatimi i Strategjisë	103
7.2. Monitorimi dhe raportimi	104
7.3. Vlerësimi	104
8. Plani i veprimit dhe burimet financiare për zbatim	104
Aneksi 1: Format i planit të veprimit të përmbledhur	115
Aneksi 2: Format i planit të veprimit të kostuar dhe detajuar.....	141
Referencat.....	169

Tabelat dhe figurat

Tabela 1. Treguesit e përzgjedhur makroekonomikë [7]	12
Tabela 2. Projeksionet demografike për vitet 2019 dhe 2031	13
Tabela 3. Projeksionet demografike për vitet 2021 dhe 2026	13
Tabela 4. Projeksionet demografike për vitet 2021 dhe 2026 sipas qarqeve (Skenari i rritjes së mesme)14	
Tabela 5. Numri i institucioneve arsimore parauniversitare sipas niveleve [33].....	33
Tabela 6. Raporti bruto (GER) dhe neto (NER) i regjistrimit në arsimin parauniversitar sipas niveleve [33].....	3
4	
Tabela 7. Normat neto të pjesëmarrjes sipas nivelit të arsimit (%), 2008/09 dhe 2017/18	35
Tabela 8. Mësuesit dhe raporti nxënës/mësues në arsimin parauniversitar [45]	40
Tabela 9. Rezultatet e nxënësve shqiptarë në testin PISA nëpër vite	50
Tabela 10. Studentët në arsimin e lartë sipas fushave të studimit [67]	57
Tabela 11. Programet e studimit dhe studentët e regjistruar në IAL publike dhe jo-publike për ciklin e parë të studimeve	60
Tabela 12. Mobiliteti ndërkombëtar i studentëve dhe stafit [74]	62
Tabela 13. Shpenzimet për arsim 2018-2023 (në 000 lekë) [77].....	67
Tabela 14. Kostoja indikative e SKA 2021-2026 në vite (në 000 lekë)	105
Tabela 15. Burimet e financimit dhe hendeku financiar për SKA 2021-2026 (në 000 lekë)	106
Tabela 16. Hendeku financiar për buxhetin e SKA 2021-2026 në vite (në 000 lekë).....	107
Tabela 17. Buxheti i SKA 2021-2026 sipas llojit të shpenzimeve (në 000 lekë)	108
Tabela 18. Kostoja indikative e SKA 2021-2026 sipas qëllimeve të politikave, objektivave specifike dhe produkteve (në 000 lekë).....	108
Tabela 19. Masat me hendekun financiar më të lartë.....	114
Figura 1. Rritja reale e PBB përgjatë viteve (në %)	11
Figura 2. Struktura e sistemit arsimor të Republikës së Shqipërisë.....	23
Figura 3. Struktura organizative e sistemit arsimor të Republikës së Shqipërisë.....	27
Figura 4. Çështjet e sigurisë në shkolla që duhen trajtuar nga Strategjia	32
Figura 5. Numri i fëmijëve/nxënësve në arsimin parauniversitar sipas niveleve [33]	33
Figura 6. Fëmijët me aftësi të kufizuara dhe mësuesit ndihmës në shkollat e zakonshme [46]	36
Figura 7. Raporti bruto i regjistrimit në arsimin e lartë	55
Figura 8. Rankimi QS i IAL-ve të Evropës Lindore dhe Azisë Qendrore	56
Figura 9. Struktura e të diplomuarve sipas fushave të studimit	57
Figura 10. Rankimi Webometrics i IAL-ve të rajonit	63
Figura 11. Pjesëmarrja në arsim sipas niveleve arsimore dhe seksit [66]	64
Figura 12. Qëllimet e politikave të Strategjisë	69
Figura 13. Hierarkia e objektivave të Strategjisë	69

Shkurtimet

AADF	Fondacioni Shqiptaro-Amerikan për Zhvillim/Albanian-American Development Foundation
AFP	Arsimi dhe Formimi Profesional
AKFAL	Agjencia Kombëtare e Financimit të Arsimit të Lartë
AKSHI	Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit
AKKSHI	Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit
ASCAL	Agjencia e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë
ASCAP	Agjencia e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin Parauniversitar
BE	Bashkimi Europian
BFUG	Bologna Follow-Up Group
DHBGJ&DHF	Dhuna me bazë gjinore dhe dhuna ndaj fëmijëve
DPAP	Drejtoria e Përgjithshme e Arsimit Parauniversitar
DRAP	Drejtoria Rajonale e Arsimit Parauniversitar
ECTS	Sistemi Europian i Transferimit të Krediteve/European Credit Transfer and Accumulation System
EHEA	Hapësira Evropiane e Arsimit të Lartë/European Higher Education Area
ENQA	Rrjeti Europian për Sigurimin e Cilësisë në Arsimin e Lartë/ European Association for Quality Assurance in Higher Education
EQAR	Regjistri Europian për Sigurimin e Cilësisë/European Quality Assurance Register in Higher Education
KEK	Korniza Evropiane e Kualifikimeve/European Qualifications Framework
ERP	Programi i Reformës Ekonomike/Economic Reform Programme
SUE	Standardet dhe udhëzimet për sigurimin e cilësisë në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë/The Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area
RRB	Raporti i Regjistrimeve Bruto/ Gross Enrolment Rate
HERE	Ekspertët e Reformës së Arsimit të Lartë/Higher Education Reform Experts
IAL	Institucioni i Arsimit të Lartë
INSTAT	Instituti i Statistikave
ISHA	Inspektorati Shtetëror i Arsimit
IZHA	Instituti i Zhvillimit të Arsimit
KNSA/ISCED	Klasifikimi Ndërkombëtar Standard i Arsimit/International Standard Classification of Education
KSHK	Korniza Shqiptare e Kualifikimeve
LMS	Sistem për Menaxhimin e të Nxënësve/Learning Management System
MASR	Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë
MFE	Ministria e Financave dhe Ekonomisë

NEET	Jo në shkollë, në punë, ose në një trajnim profesional//Not in employment, education or training
RRN	Raporti i Regjistrimeve Neto//Net Enrolment Rate
NJQV	Njësia e Vetëqeverisjes Vendore
OECD	Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim/Organization for Economic Co-operation and Development
PBA	Programi Buxhetor Afatmesëm
PBB	Produkti i Brendshëm Bruto
PIRLS	Progresi i Studimit Ndërkombëtar në Lexim /Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programi për Vlerësimin Ndërkombëtar të Nxënësve/Program for International Student Assessment
PKAB	Provimet kombëtare të arsimit bazë
PKIE	Plani Kombëtar i Integritimit Evropian
PSZ	Programi i Statistikave Zyrtare
QSHA	Qendra e Shërbimeve Arsimore
RASH	Rrjeti Akademik Shqiptar
OZHQ	Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm//Sustainable Development Goals
SELFIE	Self-reflection on Effective Learning by Fostering the use of Innovative Educational Technologies
SHQK	Shkolla-Qendër Komunitare
SKZHI II	Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020
SMIP	Sistemi i Menaxhimit të Informacionit Parauniversitar
SMIAL	Sistemi i Menaxhimit të Informacionit në Arsimin e Lartë
STEM	Shkencë, Teknologji, Inxhinieri dhe Matematikë/Science, Technology, Engineering and Mathematics
SZHAPU	Strategjia e Zhvillimit të Arsimit Parauniversitar 2014-2020
SQMBNj	Softueri Qeveritar Menaxhimit të Burimeve Njerëzore
TIK	Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit
TIMSS	Prirjet e Studimit Ndërkombëtar në Matematikë dhe Shkencë /Trends in International Mathematics and Science Study
TM	Tremujori
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin/United Nations Development Programme
UNESCO	Organizata e Kombeve të Bashkuara për Edukimin, Shkencën dhe Kulturën
UNICEF	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët
VANAF	Vlerësimi i arritjeve të nxënësve në arsimin fillor
VKM	Vendim i Këshillit të Ministrave
ZVAP	Zyra Vendore e Arsimit Parauniversitar

PJESA I- KONTEKSTI STRATEGJIK

Cikli i ri i planifikimit për arsimin ka filluar në një çast kur Republika e Shqipërisë ka bërë progres të ndjeshëm për sa i përket agjendës së integrimit evropian dhe është në pritje të fillimit të negociatave për anëtarësim në Bashkimin Evropian. Duke pasur parasysh që viti 2020 ishte viti i fundit i zbatimit të Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 (SKZHI II), i Strategjisë për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar 2014-2020 dhe disa politikave të tjera të rëndësishme kombëtare që lidhen me zhvillimet në fushën e arsimit, si dhe bazuar në nevojën për planifikim cilësor, Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë (MASR) mori vendim për hartimin e Strategjisë Kombëtare të Arsimit 2021-2026, e cila do të integronte nënsektorët e arsimit parauniversitar dhe të arsimit të lartë. Në aspektin e integrimit në BE, Strategjia Kombëtare e Arsimit 2021-2026 është në koherencë të plotë me objektivat strategjike të kornizës Edukimi & Trajnimi 2020 për bashkëpunim midis vendeve të Bashkimit Evropian në fushën e arsimit dhe të formimit, me Kuadrin e ri të BE-së për kompetencat kyçe për të nxënit gjatë gjithë jetës, si dhe me objektivin OZHQ 4 të Agjendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm.

Procesi i hartimit të strategjisë, i mbështetur nga asistenca teknike e UNICEF, ka reflektuar rekomandimin e BE-së për analiza të qëndrueshme dhe të konsoliduara të bazuara në evidenca, si elemente kyç për diskutime politike të informuara dhe zhvillim të politikave në fushën e arsimit dhe aftësisë. Ndërkaq, procesi i planifikimit është karakterizuar nga pjesëmarrja aktive e specialistëve të MASR-së, ekspertëve të fushës dhe grupeve të tjera të interesit, të cilët kanë kontribuar në arritjen e një shkalle të lartë të pajtueshmërisë me prioritetet strategjike dhe mënyrat për trajtimin e tyre. Procesi i planifikimit është organizuar në 5 faza: 1) Faza përgatitore ku janë zhvilluar konsultime paraprake për metodologjinë e punës dhe formatin e strategjisë, si dhe janë formuar grupet e punës për hartimin e Strategjisë; 2) Analiza e situatës, e cila ka rezultuar me identifikimin e problemeve kryesore në fushën e arsimit që do të trajtohen nga Strategjia; 3) Përcaktimi i sistemit të objektivave dhe veprimtarive kryesore të Strategjisë; 4) Kostimi i Strategjisë dhe hartimi i planit të zbatimit; dhe 5) Konsultimi publik dhe finalizimi i dokumentit.

VIZIONI: Sistem arsimor gjithëpërfshirës dhe i bazuar në parimet e barazisë dhe mësimin gjatë gjithë jetës, që mundëson formimin cilësor të të gjithë individëve, duke kontribuar në mirëqenien personale të tyre, si dhe në forcimin e demokracisë dhe integrimin e vendit në Bashkimin Evropian.

Vizioni i MASR-së për sektorin e arsimit synon ndërtimin e një sistemi arsimor gjithëpërfshirës, i cili trajton me sukses nevojat individuale të të gjithë fëmijëve, nxënësve e studentëve, duke i trajtuar ata në mënyrë të barabartë dhe me respekt për diversitetin. Gjithëpërfshirja dhe barazia janë parakushte të domosdoshme për të siguruar formimin cilësor të të gjithë individëve dhe për të ngushtuar hendekun e arritjeve arsimore midis grupeve të ndryshme sociale. Strategjia bazohet në paradigmen e mësimin gjatë gjithë jetës, e cila përfshin të gjitha fazat e të mësuarit, duke filluar nga arsimi parashkollor deri tek periudha pas daljes në pension dhe mbulon të gjitha format e të mësuarit: formal, joformal dhe informal. Ky vizion është zbërthyer në tri qëllime të politikave:

Qëllimi i politikës A: Arsim parauniversitar cilësor dhe gjithëpërfshirës që krijon kushte që nxënësit të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera në pajtim me kërkesat e shoqërisë demokratike; të

përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës, si dhe të kontribuojnë në ndërtimin e mirëqenies vetjake dhe të shoqërisë;

Qëllimi i politikës B: Menaxhim efektiv dhe eficient i sistemit të arsimit në të gjitha nivelet, i bazuar në mekanizma funksionale për sigurimin e cilësisë, transparencës dhe llogaridhënies

Qëllimi i politikës C: Arsim i lartë gjithëpërfshirës që plotëson standardet ndërkombëtare të cilësisë, integritetit akademik e transparencës, dhe është promotor i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror të vendit

Qëllimi i politikës A ndërlidhet me sistemin e arsimit parauniversitar dhe zbërthehet në 4 objektiva specifike:

Objektivi specifik A1. Sigurohet përfshirja e plotë në klasën përgatitore dhe në arsimin e detyrueshëm, si dhe rritet aksesimi në arsimin parashkollor dhe të mesëm të lartë, nëpërmjet krijimit të kushteve të përshtatshme infrastrukturore dhe mjediseve shkollore miqësore.

Objektivi specifik A2. Krijimi i mundësive për formimin cilësor të mësuesve dhe përmirësimi i sistemit të karrierës që i inkurajon ata të zhvillojnë nivele më të larta të aftësive për mësimdhënie.

Objektivi specifik A3. Zbatimi i plotë i kurrikulës së bazuar në kompetenca nëpërmjet mësimdhënies efektive dhe shfrytëzimit të burimeve të cilësisë së lartë.

Objektivi specifik A4. Zhvillimi i kompetencës digjitale nëpërmjet shfrytëzimit më të mirë të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit për mësimdhënie dhe të mësuarin.

Qëllimi i politikës B ka të bëjë me menaxhimin e sistemit të arsimit dhe zbërthehet në dy objektiva specifike:

Objektivi specifik B1. Rritja e performancës së shkollës nëpërmjet drejtimit dhe menaxhimit profesional dhe të përgjegjshëm dhe sigurimit të cilësisë.

Objektivi specifik B2. Garantimi i performancës së sistemit të arsimit nëpërmjet ndërtimit të një kornize gjithëpërfshirëse të vlerësimit dhe kapaciteteve për zbatimin e saj.

Ndërkaq, qëllimi i politikës C mbulon fushën e arsimit të lartë dhe ka 7 objektiva specifike:

Objektivi specifik C1. Rritja e cilësisë së arsimit të lartë nëpërmjet riorganizimit të programeve të studimit, modernizimit të infrastrukturës akademike dhe aplikimit të standardeve të larta të vlerësimit institucional dhe të programeve të studimit.

Objektivi specifik C2. Nxitja e përsosmërisë në mësimdhënie dhe kërkim shkencor.

Objektivi specifik C3. Ndërlidhja më e mirë e arsimit të lartë me tregun e punës.

Objektivi specifik C4. Sigurimi i integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies në sektorin e arsimit të lartë.

Objektivi specifik C5. Përmirësimi i statusit socio-ekonomik të studentëve nëpërmjet ofrimit të shërbimeve cilësore dhe formave të ndryshme të ndihmës financiare.

Objektivi specifik C6. Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë në Shqipëri dhe integrimi në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA).

Objektivi specifik C7. Avancimi i infrastrukturës së TIK-ut dhe i shërbimeve digjitale për IAL-të publike.

Më tutje, objektivat specifike zbërthehen në produkte, ndërsa këto të fundit në masa.

Strategjia Kombëtare e Arsimit zbatohet në periudhën 2021-2026, ndërsa roli udhëheqës në zbatimin e saj i takon Ministrisë së Arsimit, Rinisë dhe Sportit (MASR) si institucion përgjegjës për fushën e arsimit. Përgjegjësia për zbatimin e secilës masë është përcaktuar me planin e veprimit dhe ndahet midis MASR-së, institucioneve vartëse, institucioneve arsimore, pushtetit vendor dhe aktorëve të tjerë. Për shkak të natyrës së masave duhet të ekzistojë një bashkërendim i mirë me nismat e partnerëve zhvillimorë të Qeverisë, ku bëjnë pjesë donatorët, si dhe organizatat vendore dhe ndërkombëtare që, në një mënyrë ose tjetër, shprehin gatishmëri për t'i kontribuar zbatimit të Strategjisë.

Kostoja indikative për zbatimin e Strategjisë është 50.81 miliardë lekë, prej të cilave 35.57 miliardë (70.0%) për Arsimin Parauniversitar (Qëllimi i politikës A), 135.04 milionë (0.3%) për Menaxhimin e Sistemit të Arsimit (Qëllimi i politikës B) dhe 15.11 miliardë (29.7%) për Arsimin e Lartë (Qëllimi i politikës C). Për periudhën afatmesme 2021-2023 kostoja është vlerësuar në 23.11 miliardë lekë, nga të cilat 21.15 miliardë lekë janë planifikuar në Programin Buxhetor Afatmesëm, 153.50 milionë lekë do të sigurohen nga financimi i huaj, ndërsa hendeku financiar është 1.80 miliardë lekë ose 7.78% e koston indikative për këtë periudhë (Tabela 15). Hendeku financiar është më i vogël në vitin 2021 – 8.13 milionë lekë (0.11% e koston indikative për këtë vit), për t'u rritur në 215.25 milionë lekë në vitin 2022 (3.14% e koston indikative për këtë vit) dhe në 1.58 miliardë lekë në vitin 2023 (18.28% e koston indikative për këtë vit).

1. Hyrja dhe qëllimi i dokumentit

Cikli i ri i planifikimit në arsim filloi në kohën kur Republika e Shqipërisë ka bërë progres të ndjeshëm në agjendën e integrimit evropian dhe është në pritje të fillimit të negociatave për anëtarësim në Bashkimin Evropian. Meqë 2020-ta ishte viti i fundit i zbatimit të Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 (SKZHI II) [1], Strategjisë për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar 2014-2020 [2] dhe disa politikave të tjera të rëndësishme kombëtare që ndërlidhen me zhvillimet në fushën e arsimit, si dhe bazuar në nevojën për planifikim cilësor, Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë (MASR) mori vendim për hartimin e Strategjisë Kombëtare të Arsimit 2021-2026, e cila do të integronte nënsektorët e arsimit parauniversitar dhe të arsimit të lartë. Ndërkaq, dokumenti bazë i politikave për nënsektorin e arsimit dhe formimit profesional mbetet Strategjia Kombëtare për punësim dhe aftësi 2019 – 2022, prandaj ky nënsektor nuk përfshihet në Strategjinë e re të arsimit. Po ashtu, në këtë strategji nuk përfshihen dy fushat e tjera të përgjegjësisë së MASR-së – Rinia dhe Sporti.

Qëllimi i këtij dokumenti është të përcaktojë objektivat afatmesme të Qeverisë për arritjen e vizionit për arsimin të përcaktuar në SKZHI-në II:

“Një sistem arsimor që ka për bazë nevojat dhe interesat e nxënësve; që krijon kushtet dhe mundësitë për studentët për të ndërtuar dhe zhvilluar njohuritë e tyre, aftësitë dhe vlerat e kërkuara nga shoqëria; që lejon nxënësit të zhvillohen në mënyrë të pavarur dhe për të kontribuar për mirëqenien e tyre dhe të shoqërisë dhe në mënyrë konstruktive të përballen me sfidat e jetës”

Në aspektin e integrimit në BE, Strategjia Kombëtare e Arsimit 2021-2026 është në koherencë të plotë me katër objektiva strategjike të kornizës Edukimi & Trajnimi 2020 [3] për bashkëpunim midis vendeve të Bashkimit Evropian në fushën e arsimit dhe të formimit: 1) Bërja realitet e të nxënit gjatë gjithë jetës dhe

mobilitetit; 2) Përmirësimi i cilësisë dhe efikasitetit të arsimit dhe formimit; 3) Nxitja e barazisë, kohezionit social dhe qytetarisë aktive; dhe 4) Shtimi i kreativitetit dhe inovacionit, përfshirë sipërmarrjen, në të gjitha nivelet e arsimit dhe formimit. Gjithashtu, Strategjia është në harmoni me Kuadrin e ri të BE-së për kompetencat kyç për të mësuarin gjatë gjithë jetës [4]. Progres-raporti i fundit i BE-së për Shqipërinë e liston hartimin e strategjisë kombëtare të arsimit midis tre rekomandimeve të kapitullit 26 (“Arsimi dhe kultura”) për vitin 2021 [5].

Nga 17 objektivat e Agjendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, Strategjia Kombëtare e Arsimit ndërlidhet me objektivin OZHQ4 – Sigurimi i arsimit cilësor gjithëpërfshirës dhe të drejtë dhe nxitja e mundësive për mësim gjatë gjithë jetës për të gjithë [6].

Kujdes i veçantë i është kushtuar përfshirjes së veprimeve të rekomanduara për arritjen e synimeve të OZHQ4:

- Krijimi i mjediseve të përshtatshme për nxënie efektive nëpërmjet përmirësimit dhe zgjerimit të infrastrukturës shkollore;
- Ofrimi i bursave për studime të larta;
- Sigurimi i mësuesve të kualifikuar.

Procesi i hartimit të strategjisë ka reflektuar përcaktimin e BE-së për analiza të qëndrueshme dhe solide të bazuara në dëshmi, si elemente kyç për diskutime politike të informuara dhe zhvillim të politikave në fushën e arsimit dhe aftësisë. Ndërkaq, procesi i planifikimit është karakterizuar me pjesëmarrje aktive të specialistëve të MASR, ekspertëve të fushës dhe grupeve të tjera të interesit, të cilët kanë kontribuar për arritjen e një shkalle të lartë të pajtueshmërisë të prioritetëve strategjike dhe rrugëve për trajtimin e tyre.

2. Metodologjia

Si hap i parë drejt zhvillimit të strategjisë së re, ministrja e Arsimit, Sportit dhe Rinisë ka krijuar Grupin e Koordinimit, me detyrë që të drejtojë gjithë procesin e planifikimit strategjik, duke krijuar grupe pune të përbëra nga specialistë të fushës, përfaqësues të ministrive të linjës dhe të organizatave partnere. Grupi i Koordinimit ka themeluar tre grupe pune: Grupin e Punës për Arsimin Parauniversitar, Grupin e Punës për Arsimin e Lartë dhe Grupin e Punës për Digjitalizimin e Arsimit. Ndërkaq, në kuadër të Grupit të Punës për Arsimin Parauniversitar kanë vepruar 4 nëngrupe për të mbuluar sa më të mirë fushat tematike me interes për planifikimin strategjik. Procesi është mbështetur nga asistenca teknike e UNICEF-it.

Procesi i planifikimit është organizuar në pesë faza:

Faza 1 – Faza përgatitore. -Gjatë kësaj faze, e cila ka zgjatur gjashtë javë, është krijuar Grupi i Koordinimit, janë zhvilluar konsultime paraprake për metodologjinë e punës dhe formatin e strategjisë, është bërë përcaktimi i fushave tematike të Strategjisë, si dhe është bërë plani për hartimin e Strategjisë.

Faza 2 – Analiza e situatës. -Kjo fazë ka filluar me analizën e politikave dhe legjislacionit kombëtar, si dhe të raporteve të studimeve përkatëse që ofrojnë informacion për situatën në sektorin e arsimit. Po ashtu, janë shfrytëzuar të dhëna statistikore nga burime kombëtare dhe ndërkombëtare, duke bërë krahasime me vendet e tjera. Pastaj, janë zhvilluar rreth 15 intervista individuale dhe në fokus-grupe me punonjës

të MASR-së, ekspertë të arsimit, përfaqësues të partnerëve ndërkombëtar e palëve të tjera të interesit në fushën e arsimit. Nëpërmjet platformës U-Report mbështetur nga UNICEF-it është realizuar edhe një sondazh me të rinj për të marrë informacion në lidhje me çështje që konsiderohen të rëndësishme dhe që duhen trajtuar në Strategjinë Kombëtare të Arsimit. Në vijim, janë mbajtur tetë takime për analizën e situatës me grupet e ekspertëve të MASR-së dhe një takim me përfaqësuesit e partnerëve ndërkombëtarë ku është bërë analiza e situatës në nënsektorë të caktuar të sistemit të arsimit dhe janë dhënë ide për masat që duhen ndërmarrë për trajtimin e sfidave të identifikuara. Kjo fazë ka përfunduar me hartimin e një raporti të analizës së situatës.

Faza 3 –Përcaktimi i vizionit, qëllimit të politikave, objektivave specifike, masave dhe treguesve. -Faza e tretë e planifikimit mbështetet në analizën e situatës, duke dhënë përgjigje në sfidat tashmë të identifikuara. Aktiviteti i parë ka qenë përcaktimi i vizionit dhe qëllimeve të politikave për Sektorin e Arsimit, për të vazhduar më tej me përcaktimin e objektivave strategjike, produkteve, masave dhe treguesve. Gjatë kësaj faze janë mbajtur 7 takime me grupin e koordinimit, grupet e punës e nëngrupet tematike, si dhe janë zhvilluar dy raunde të mbledhjes së komenteve për përcaktimin e objektivave të strategjisë . Produkti i fazës së tretë ka qenë drafti i pjesshëm i Strategjisë i cili është aprovuar nga Grupi i Koordinimit.

Faza 4–Kostimi i Strategjisë dhe plani i zbatimit. -Gjatë kësaj faze është hartuar një plan i detajuar veprimi, si dhe janë kostuar të gjitha masat e Strategjisë. Me këtë rast janë bërë disa ndryshime dhe plotësime të draftit të Strategjisë që ka rezultuar me draftin final të dokumentit

Faza 5 – Konsultimi publik dhe finalizimi i dokumentit të Strategjisë. NË PROCES

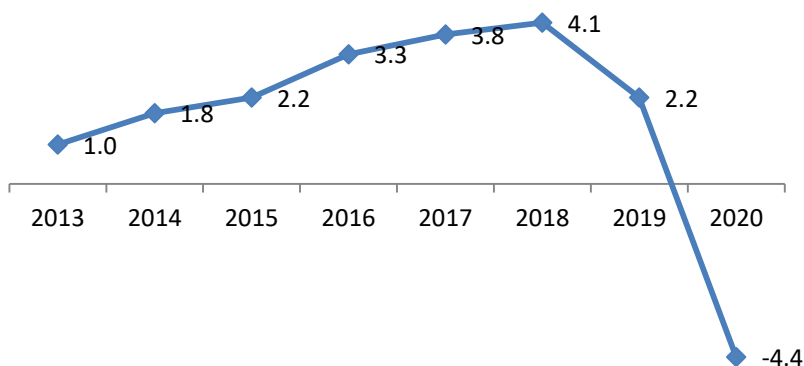
Me këtë rast duhet theksuar se pandemia COVID-19 ka ndikuar në mbarëvajtjen e procesit të planifikimit, në radhë të parë për shkak të kufizimeve të lëvizjes në periudhën mars-maj 2020, por edhe të pamundësisë së organizimit të konsultimeve të drejtpërdrejta me grupet e punës, të cilat është dashur të zëvendësohen me konsultime online.

3. Konteksti

3.1. Kuadri makro-ekonomik dhe fiskal

Sipas projeksionit të pritshmërive makroekonomike të miratuara nga Qeveria janarin e vitit 2021 [7], ritmi i rritjes së vazhdueshme ekonomike arriti pikën kulmore prej 4.1% në vitin 2018, ndërsa u ngadalësua ndjeshëm në vitin 2019, ku, si pasojë e tërmetit shkatërrues që goditi Shqipërinë më 26 nëntor 2019 dhe faktorëve të tjerë, rritja ekonomike ishte 2.2%. Përgjatë vitit 2020 ekonomia globale u përball me vazhdimin e përhapjes së pandemisë Covid-19 dhe me masat shtrënguese të ndërmarra nga autoritetet. Ndërkaq, Shqipëria është veçanërisht e ekspozuar ndaj tkurrjes ekonomike prej pandemisë për shkak se mbështetet fort nga sektori i turizmit dhe për shkak të marrëdhënieve të saj intensive me disa ekonomi të BE-së të prekura rëndë nga pandemia. Për pasojë, ekonomia shqiptare ka pësuar rënie me 5.52 për qind gjatë nëntë muajve të vitit 2020 kundrejt së njëjtës periudhë të vitit 2019, ndërsa parashikohet që rënia ekonomike e vitit 2020 të jetë 4.4 për qind [7]. (Figura 1).

Figura 1. Rritja reale e PBB përgjatë viteve (në %)

Rritja ekonomike përgjatë viteve ka rezultuar me rritje të punësimit. Sipas raportit “Trendet e tregut të punës në shtetet e Ballkanit Perëndimor 2019” [8], në periudhën TM2/2017 – TM2/2018, në Shqipëri janë krijuar 38,700 vende të reja pune nga gjithsej 68,000 në shtetet e Ballkanit Perëndimor¹, duke shënuar rritjen më të madhe të normës së punësimit në Rajon prej 3.3%. Në po këtë periudhë norma e punësimit ka arritur në 60% (mesatarja ballkanike: 52.9%), ndërsa norma e punësimit të gruas në 52.1% (mesatarja ballkanike: 44.1%), duke shënuar ngushtim të ndjeshëm të hendekut gjinor në punësim. Vende të reja pune janë krijuar në të gjithë sektorët e ekonomisë, ndërkaq norma e papunësisë në TM2/2018 ka qenë më e ulët në rajon – 12.4% [9], ndërkohë që, sipas Bankës së Shqipërisë, në TM3/2019 ka arritur në nivelin më të ulët historik, rreth 11.4%. Megjithatë, përqindja e të rinjve të moshës 15-24 vjeç që nuk janë të punësuar dhe nuk vijojnë një program të shkollimit ose formimit (NEET) është ndër më të lartat në Rajon – 26%. Si rezultat i fushatës së Qeverisë, norma e punësimit informal ka rënë nga 50% në vitin 2014 në 36% në TM3/2018.

Sipas kuadrit të aprovuar në janarin e vitit 2021 [7], politika fiskale e Qeverisë për periudhën afatmesme 2022-2024 do të ishte e orientuar drejt konsolidimit fiskal, ndërkohë rritja ekonomike parashikohet në 4.8, 4.5 dhe 3.9 për qind respektivisht për vitet 2022, 2023 dhe 2024.

Tabela 1 përmbledh tregues të përzgjedhur makroekonomikë për periudhën 2018-2022.

Tabela 1. Treguesit e përzgjedhur makroekonomikë [7]

Treguesi	Njësia	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
				vler	para	para	para	para
Popullsia	milion	2.9	2.9	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8
Inflacioni mesatar	%	2.1	1.4	1.7	2.4	2.8	3.0	3.0
Rritja reale e PBB	%	4.1	2.2	-4.4	3.5	4.8	4.5	3.9
Papunësia (15-64 vjeç)	%	13.0	12.9	12.0	11.1	10.3	9.4	8.9
Të ardhurat totale	% e PBB	27.5	27.4	27.0	28.8	28.7	28.9	29.0
Shpenzimet totale	% e PBB	29.1	29.3	33.7	35.2	31.6	31.1	31.1

¹Shqipëria, Bosnja e Hercegovina, Kosova, Mali i Zi, Maqedonia e Veriut, Serbia

Bilanci fiskal	% e PBB	-1.6	-1.9	-6.7	-6.5	-2.9	-2.3	-2.0
Borxhi publik (bruto)	% e PBB	67.7	66.3	79.9	78.6	77.7	75.6	73.8

3.2. Tabloja demografike

Skenari i rritjes së mesme të projeksioneve të përditësuar të popullsisë parashikon se popullsia e Shqipërisë do të tkurret nga 2,862,427 në vitin 2019 në rreth 2,745,996 në vitin 2031 pra me 4.07%. Ky skenar bazohet në hipotezat mesatare të lindshmërisë, vdekshmërisë dhe migracionit. Në rast se lindshmëria fillon të rikupërohet me shpejtësi nga niveli aktual dhe emigrimi pëson rënie me ritme të larta atëherë popullsia e Shqipërisë pritet që sipas skenarit të rritjes së lartë të arrijë në 2,922,749 banorë në vitin 2031. Ndërkohë që sipas skenarit të rritjes së ulët, ku supozohet rënie e mëtejshme e lindshmërisë dhe rritje të numrit të emigrantëve, popullsia e Shqipërisë pritet të arrijë në 2,592,976 banorë në vitin 2031. [10] Të dhënat e projeksioneve demografike për vitet 2019 dhe 2031 janë prezantuar në Tabela 2. Për secilin nga tre skenarët e rritjes dhe për secilën grupmoshë është dhënë edhe shkalla e zvogëlimit/rritjes së popullsisë në vitin 2031 në raport me situatën në vitin 2019.

Tabela 2. Projeksionet demografike për vitet 2019 dhe 2031

Grupmosha	Skenari i rritjes së ulët			Skenari i rritjes së mesme			Skenari i rritjes së lartë		
	2019	2031	Ndrysh	2019	2031	Ndrysh	2019	2031	Ndrysh
0-5	189,482	139,425	-26.42%	189,482	177,822	-6.15%	189,482	220,884	16.57%
6-14	303,942	229,289	-24.56%	303,942	256,250	-15.69%	303,942	286,323	-5.80%
15-17	117,562	89,882	-23.55%	117,562	92,285	-21.50%	117,562	95,161	-19.05%
18-24	326,612	198,442	-39.24%	326,612	206,577	-36.75%	326,612	216,216	-33.80%
< 25 vjeç	937,598	657,038	-29.92%	937,598	732,934	-21.83%	937,598	818,584	-12.69%
15-64	1,965,787	1,646,671	-16.23%	1,965,787	1,712,808	-12.87%	1,965,787	1,793,968	-8.74%
65+	403,216	577,585	43.24%	403,216	599,110	48.58%	403,216	621,572	54.15%
Të gjithë	2,862,427	2,592,970	-9.41%	2,862,427	2,745,990	-4.07%	2,862,427	2,922,747	2.11%

(Burimi: Baza e të dhënave statistikore, INSTAT, shkurt 2020)

Tek të tre skenarët vërehet zvogëlim i ndjeshëm i popullsisë së moshës nën 25 vjeç, i popullsisë së moshës së punës (15-64) dhe rritje e ndjeshme e popullsisë së moshës mbi 65 vjeç.

Tabela 3. Projeksionet demografike për vitet 2021 dhe 2026

Grupmosha	Skenari i rritjes së ulët			Skenari i rritjes së mesme			Skenari i rritjes së lartë		
	2021	2026	Ndrysh	2021	2026	Ndrysh	2021	2026	Ndrysh
0-5	175,236	156,770	-10.54%	179,898	182,950	1.70%	184,623	210,407	13.97%
6-14	293,316	266,811	-9.04%	293,640	271,414	-7.57%	294,031	276,723	-5.89%
15-17	111,752	93,183	-16.62%	111,873	94,067	-15.92%	112,011	95,113	-15.09%
18-24	296,907	235,648	-20.63%	297,552	239,729	-19.43%	298,284	244,473	-18.04%
0-24	877,211	752,412	-14.23%	882,963	788,160	-10.74%	888,949	826,716	-7.00%
15-64	1,937,143	1,801,649	-6.99%	1,940,262	1,828,487	-5.76%	1,943,969	1,860,901	-4.27%

65+	435,858	514,928	18.14%	436,672	522,694	19.70%	437,518	530,758	21.31%
Të gjithë	2,841,553	2,740,158	-3.57%	2,850,472	2,805,545	-1.58%	2,860,141	2,878,789	0.65%

(Burimi: Baza e të dhënave statistikore, INSTAT, shkurt 2020)

Prirje të ngjashme vërehen edhe për periudhën 2021-2026, me gjithë faktin se normat e ndryshimit janë më të vogla (Tabela 3). Parashikimet tregojnë se, gjatë kësaj periudhe, rritje e lehtë e popullsisë së moshës nën 25 vjeç pritet vetëm në Qarkun e Tiranës, ndërsa shkalla më e lartë e zvogëlimit pritet në Dibër, Gjirokastrë, Kukës dhe Fier.

Tabela 4. Projeksionet demografike për vitet 2021 dhe 2026 sipas qarqeve (Skenari i rritjes së mesme)

Qarku	0-24			15-64			65+			Të gjithë		
	2021	2026	Ndrysh	2021	2026	Ndrysh	2021	2026	Ndrysh	2021	2026	Ndrysh
Berat	38,768	31,390	-19.03%	84,428	78,238	-7.33%	19,736	24,099	22.11%	124,628	119,920	-3.78%
Dibër	41,190	31,324	-23.95%	77,595	68,525	-11.69%	17,295	18,333	6.00%	118,394	104,703	-11.56%
Durrës	88,237	77,055	-12.67%	196,001	180,656	-7.83%	44,966	51,705	14.99%	288,875	277,573	-3.91%
Elbasan	88,077	72,120	-18.12%	182,929	171,424	-6.29%	43,425	49,791	14.66%	273,831	260,894	-4.72%
Fier	91,149	72,357	-20.62%	199,459	181,077	-9.22%	45,397	54,434	19.91%	293,469	276,398	-5.82%
Gjirokastrë	18,341	14,063	-23.32%	41,807	36,817	-11.94%	10,135	13,503	33.23%	61,181	58,006	-5.19%
Korçë	65,729	56,506	-14.03%	142,311	135,879	-4.52%	30,439	41,549	36.50%	207,028	208,467	0.70%
Kukës	26,153	20,376	-22.09%	49,064	42,649	-13.07%	11,800	11,991	1.62%	76,252	66,665	-12.57%
Lezhë	39,605	33,832	-14.58%	83,070	77,033	-7.27%	20,278	22,988	13.36%	124,680	119,950	-3.79%
Shkodër	63,677	56,455	-11.34%	138,632	125,248	-9.65%	30,205	37,593	24.46%	202,091	195,519	-3.25%
Tiranë	268,403	273,855	2.03%	614,247	606,862	-1.20%	133,421	157,444	18.01%	891,526	926,292	3.90%
Vlorë	53,630	48,826	-8.96%	130,720	124,071	-5.09%	29,572	39,264	32.77%	188,512	191,150	1.40%
Gjithsej	882,959	788,159	-10.74%	1,940,263	1,828,479	-5.76%	436,669	522,694	19.70%	2,850,467	2,805,537	-1.58%

(Burimi: Baza e të dhënave statistikore, INSTAT, shkurt 2020)

Kështu, mesatarja e viteve të shkollimit për popullsinë e moshës 25+ është rritur nga 7.8 vjet në vitin 1990 në 10 vjet në vitin 2017, duke u përafëruar me mesataren e viteve të shkollimit për vendet e Evropës dhe Azisë Qendrore që është 10.3 vjet. Po në periudhën 1990-2017 kohëzgjatja e pritshme e shkollimit për fëmijët e moshës 6 vjeç u shtua nga 11.6 në 14.8 vjet, kundrejt 14.1 vjet në vendet e Evropës dhe të Azisë Qendrore. Sipas të njëjtit burim, në vitin 2017, mesatarja e viteve të shkollimit për gratë ishte 9.8 vjet dhe për burrat 10.2 vjet, ndërsa kohëzgjatja e viteve të pritshme të shkollimit ishte 15 vjet për vajzat dhe 14.4 vjet për djemtë.

3.3. Kuadri i politikave

Kuadri i politikave shtetërore për arsimin në Republikën e Shqipërisë përbëhet nga strategji sektoriale e ndërsektoriale, si dhe dokumente të tjera të politikave që ndërlidhen me zhvillimin e arsimit, siç janë: Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 (SKZHI II), Agjenda Kombëtare për të Drejtat e Fëmijëve 2017-2020, Plani Kombëtar i Veprimit për Personat me Aftësi të Kufizuara 2016-2020, Plani Kombëtar i Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve 2016-2020, Agjenda digjitale e Shqipërisë 2015-2020, Programi Buxhetor Afatmesëm (PBA) 2021-2023, Programi i Reformës Ekonomike 2021-2023,

Strategjia e Zhvillimit të Arsimit Parauniversitar 2014-2020 (SZHAPU), Plani Kombëtar i Veprimit për Rininë 2015-2020, Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore 2016-2020. Pakti për Universitetin, etj. Po ashtu, në kuadrin e politikave bëjnë pjesë edhe dokumente ndërkombëtare në hartimin e të cilave ka marrë pjesë Republika e Shqipërisë, si Agjenda 2030 për zhvillim të qëndrueshëm e Organizatës së Kombeve të Bashkuara. Në vijim do të prezantojmë një përshkrim të shkurtër të dokumenteve kryesore të politikave mbi të cilat mbështetet Strategjia Kombëtare e Arsimit 2021-2026.

Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 (SKZHI II) është dokumenti themelor strategjik që kombinon agjendën e integritit në Bashkimin Evropian me zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik e shoqëror të vendit, përfshirë edhe ndërlidhjen me Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm [1]. Strategjia përcakton vizionin për Shqipërinë si *“demokraci në forcim, në rrugën e saj drejt integritit në Bashkimin Evropian, me një ekonomi konkurruese, të stabilizuar dhe të qëndrueshme dhe me garanci për të drejtat themelore dhe liritë e njeriut”*. SKZHI II ka katër shtylla, njëra prej të cilave është investimi në kapital njerëzor dhe kohezion social. Strategjia ka katër objektiva për arsimin parauniversitar:

1. Rritja e aksesit dhe regjistrimeve në arsimin parauniversitar;
2. Përmirësimi i shërbimit "Arsim cilësor për të gjithë";
3. Përmirësimi i raportit të vendimmarrjes midis niveleve qendrore dhe vendore të institucioneve arsimore;
4. Rritja e efektivitetit dhe efikasitetit të burimeve financiare.

Ndërkaq, në fushën e arsimit të lartë Strategjia sjell 5 objektiva:

1. Rritja e cilësisë së arsimit të lartë;
2. Mbështetja dhe shtimi i programeve të studimit që kanë si synim përmbushjen e nevojave të tregut të punës;
3. Sigurimi i një arsimi profesional që i korrespondon nevojave të fushave specifike dhe zhvillimeve të rajoneve specifike;
4. Rritja e autonomisë dhe lirisë akademike të IAL-ve;
5. Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë dhe rritja e kontributit të “Albanian excellence” në tregun e punës.

Agjenda 2030 për zhvillim të qëndrueshëm.— Në shtatorin e vitit 2015, Shqipëria dhe 192 shtete të tjera anëtare të Kombeve të Bashkuara, miratuan Agjendën 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm. Agjenda e vitit 2030 është një kornizë globale 15-vjeçare e përqendruar në 17 objektiva të zhvillimit të qëndrueshëm (OZHQ), njëri prej të cilëve ndërlidhet me arsimin:

OZHQ4 – Sigurimi i arsimit cilësor gjithëpërfshirës dhe të drejtë dhe nxitja e mundësive për mësim gjatë gjithë jetës për të gjithë.

OZHQ4 ka 7 synime që duhen arritur deri në vitin 2030 [6]:

1. Arsimit cilësor falas për të gjithë në kohëzgjatje prej 12 vjetësh, prej të cilave të paktën 9 vjet arsim të detyrueshëm;
2. Ofrim i të paktën 1 vit arsimit parashkollor falas dhe të detyrueshëm;
3. Qasje e barabartë në arsimin profesional dhe arsimin e lartë;
4. Zhvillim i aftësive për punësim;

5. Gjithëpërfshirje dhe eliminim i disparitetit gjinor;
6. Aftësim i të rinjve për lexim-shkrim dhe numërim;
7. Edukim për zhvillim të qëndrueshëm dhe qytetari globale.

Arsimi dhe Formimi 2020 (ET 2020) është kornizë strategjike për bashkëpunim midis vendeve të Bashkimit Evropian në fushën e arsimit dhe të formimit [3]. Me aprovimin e këtij dokumenti, vendet anëtare të Bashkimit Evropian kanë rënë dakord të punojnë drejt arritjes së këtyre synimeve deri në vitin 2020:

- Të paktën 95% e fëmijëve (nga mosha 4 vjeç deri në moshën e shkollimit të detyrueshëm) të përfshihen në edukimin në fëmijërinë e hershme;
- Më pak se 15% e 15 vjeçarëve të jenë të nën-kualifikuar në lexim, matematikë dhe shkencë;
- Shkalla e personave të moshës 18-24 vjeç që braktisin arsimin dhe formimin, në fazë të hershme, të jetë nën 10%;
- Të paktën 15% e të rriturve të marrin pjesë në të mësuarit gjatë gjithë jetës.
- Të paktën 40% e grupmoshës 30-34 të kenë kualifikim të lartë.

Kuadri për kompetencat kyç për të mësuarit gjatë gjithë jetës.— Në majin e vitit 2018, Bashkimi Evropian ka adoptuar Kuadrin e ri për kompetencat kyç për të mësuarit gjatë gjithë jetës [4], me të cilin zëvendësohet Kuadri i vitit 2006. Tetë kompetencat kyç të Kuadrit të ri janë përfshirë në shtatë kompetencat themelore të Kornizës Kurrikulare të Arsimit Parauniversitar [11]: a) kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit; b) kompetenca e të menduarit; c) kompetenca e të mësuarit për të nxënë; ç) kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin; d) kompetenca personale; dh) kompetenca qytetare; e) kompetenca digjitale.

Agjenda Kombëtare për të Drejtat e Fëmijëve 2017-2020 është strategji ndërsektoriale që synon mbrojtjen dhe promovimin efektiv të të drejtave të fëmijëve në Republikën e Shqipërisë [12]. Në kuadër të fushës strategjike 3 - “Sisteme dhe shërbime miqësore ndaj fëmijëve dhe adoleshentëve/fusha e zhvillimit dhe arsimit” – prezantohen këto katër objektiva:

- Përmirësimi i aksesit dhe cilësisë së kujdesit dhe edukimit në fëmijërinë e hershme (0 – 6 vjeç);
- Përmirësimi i cilësisë dhe aksesit në arsim për fëmijët në arsimin bazë;
- Përmirësimi i mekanizmave për mjedise gjithëpërfshirëse në arsimin parauniversitar;
- Përmirësimi i proceseve demokratike në shkolla.

Plani Kombëtar i Veprimit për Personat me Aftësi të Kufizuara 2016-2020 ka për qëllim të nxisë përfshirjen e personave me aftësi të kufizuara në shoqërinë shqiptare, të parandalojë diskriminimin dhe të eliminojë pengesat për të pasur akses në shërbimet publike dhe realizimin e të drejtave të tyre [13]. Ky plan sjell një qëllim strategjik për arsimimin e personave me aftësi të kufizuara (“Të sigurohet arsim cilësor dhe gjithëpërfshirës për të gjithë fëmijët me aftësi të kufizuara”), i cili zbërthehet në dy objektiva strategjike:

1. Përmirësimi i cilësisë së arsimit gjithëpërfshirës dhe forcimi i kapaciteteve të mësimdhënies për fëmijët me lloje të ndryshme të aftësive të kufizuara që përfshijnë futjen e komisioneve multidisiplinore të arsimit, futjen e mësuesve ndihmës për fëmijët me aftësi të kufizuara që studiojnë në shkolla të zakonshme dhe përgatitjen e materialit të ri didaktik.
2. Transformimi i shkollave të specializuara në qendra burimore për nxitjen e zhvillimit profesional të mësuesve dhe mësuesve ndihmës të shkollave të zakonshme, të cilët do të punojnë me fëmijët me aftësi të kufizuara.

Plani Kombëtar i Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve 2016-2020 ka për synim heqjen e pengesave me të cilat përballen romët dhe egjiptianët sa i përket aksesit në shërbime dhe përmirësimin e kushteve të tyre të jetesës nëpërmjet integritit dhe nxitjes së dialogut ndërkulturor [14]. Një nga gjashtë fushat e politikës së këtij Plani është “Arsimimi dhe promovimi i dialogut ndërkulturor”. Objektivat strategjike të kësaj fushe janë:

- Më shumë djem dhe vajza romë dhe egjiptiane që përfundojnë të gjitha nivelet e arsimit;
- Promovimi i dialogut ndërkulturor dhe mirëkuptimit të përbashkët nëpërmjet zhvillimit të komuniteteve mbi bazë shkolle;
- Të forcohet bashkëveprimi i shkollës me shërbimet sociale, për trajtimin e rasteve të fëmijëve romë dhe egjiptianë me probleme sociale-ekonomike;
- Promovimi i njohjes së identitetit Rom dhe atij Egjiptian si pjesë përbërëse e trashëgimisë kulturore të Shqipërisë.

Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore (SKBGJ) 2016-2020 [15] është konceptuar si një udhërrëfyes drejt një shoqërie të mundësive të barabarta e pa dhunë, në të cilën: nevojat e grave dhe burrave merren në konsideratë dhe trajtohen në mënyrë të barabartë; gratë respektohen, mbrohen, nxiten e mbështeten për të ecur përpara njëloj si dhe burrat; vajzat e djemtë, rriten të lumtur e të gëzuar mes parimeve të barazisë e mosdiskriminimit - pra një shoqëri, që ka në bazë një familje të shëndoshë, komunitet mbështetës dhe institucione të konsoliduara që zbatojnë legjislacionin dhe detyrimet e tyre me përgjegjshmëri. Disa nga objektivat specifike që lidhen me fushën e arsimit janë si në vijim:

- kriteret të përmirësuar që rrisin mundësinë për të regjistruar fëmijët në kopshte dhe çerdhe kur nëna është e papunë ose me aftësi të kufizuara;
- përmirësimi i kurrikulave shkollore në arsimin parauniversitar, bazuar në analizën gjinore të tyre, duke synuar përfshirjen e burrave dhe djemve në parandalimin e dhunës me bazë gjinore dhe dhunës ndaj fëmijëve (DHBGJ&DHF);
- përmirësimi i kapaciteteve profesionale të mësuesve dhe psikologëve të shkollave për aplikimin në praktikë të kurrikulave të përmirësuar, të përgatitura për angazhimin e burrave dhe djemve kundër DHBGJ&DHF;
- shtimi i lëndëve specifike ndërgjegjësuese për çështjet e DHBGJ&DHF si dhe angazhimit të djemve dhe burrave kundër DHBGJ&DHF në programet e studimit në IAL në fushat e studimit : Shkencave Sociale (në degët ku mungojnë), Mësuesisë, Gazetarisë, Drejtësisë, Infermierisë, etj.;

- përmirësimi i kapaciteteve të profesionistëve të shëndetësisë, arsimit dhe punonjësve të policisë për identifikimin e rasteve të mundshme të DHBGI&DHF (në kuadër të parandalimit dhe informimit).

Agjenda digjitale e Shqipërisë 2015-2020 është strategjia ndërsektoriale e digjitalizimit të vendit [16]. Në kuadër të prioritetit strategjik 3 (“Politika për zhvillimin e infrastrukturës TIK dhe komunikimeve elektronike në të gjithë sektorët”), Agjenda sjell një objektiv të ndërlidhur me sektorin e arsimit: “Digjitalizimi i sistemit arsimor për të rritur cilësinë e arsimit dhe kontribuar në krijimin e një shoqërie bazuar në dije nëpërmjet rritjes së aksesit në kurrikula digjitale dhe mundësimit të lidhjes të tyre në internet (100%)”. Disa nga veprimtaritë nëpërmjet të cilave synohet arritja e këtij objekti janë:

- pajisja e shkollave me infrastrukturë funksionale për shfrytëzimin e informacionit (kompjutera, laptopë, tableta smart);
- internet me shpejtësi të lartë dhe mundësi aksesimi online edhe në mjedise të tjera brenda shkollave, jo vetëm në laboratore;
- mbështetje teknike që siguron efikasitet të përdorimit të infrastrukturës;
- mundësi aksesimi në portalet e arsimit, në përputhje me kurrikulën e planifikuar;
- mundësi aksesimi në portale për nxënësit me aftësi të kufizuara;
- specifikimi i kuadrit ligjor dhe infrastrukturor për shkëmbimin online të informacionit ndërmjet strukturave arsimore.

Plani kombëtar për zhvillimin e qëndrueshëm të infrastrukturës digjitale broadband 2020-2025 [17] është strategji për instalimin dhe shfrytëzimin e infrastrukturës broadband në të gjitha sferat e jetës. Midis shtatë objektivave specifike kombëtare për broadband-in për periudhën 2020-2025, janë tre që ndërlidhen drejtpërdrejt me arsimin:

- nga fundi i vitit 2025 100% e shkollave të jenë të lidhura me internet broadband me shpejtësi të lartë me shpejtësi 1 Gbps;
- nga fundi i vitit 2025 100% e IAL-ve të jenë të lidhura me broadband me shpejtësi 1 Gbps;
- rrjeti Akademik Shqiptar të jetë pjesë e rrjetit evropian të High Performance Computer (HPC).

Plani Kombëtar për Integrimin Evropian 2020-2022 (PKIE) [18] ka për qëllim të koordinojë procesin e përafrimit të legjislacionit shqiptar me *Aquis* të BE-së, duke synuar njëkohësisht plotësimin e detyrimeve në kuadër të Marrëveshjes së Stabilizim-Asocimit dhe detyrimet që lindin si pjesë e procesit të anëtarësimit në Bashkimin Evropian. Arsimi përfshihet në kapitullin 26 të PKIE, ku përmbledhen hapat kryesorë që duhen ndërmarrë deri në vitin 2022.

Programi i Reformës Ekonomike 2021-2023 [19] e trajton me përparësi cilësinë e arsimit dhe përfshirjen në arsim. Janë tri masa që lidhen me reformën në arsimin parauniversitar:

Masa reformuese 14: Përfundimi i reformës kurrikulare parauniversitare, trajnimi dhe punësimi i mësuesve. Fokusi është në analizën dhe rishikimin e kurrikulës së re, si dhe në krijimin e kapaciteteve për zhvillimin profesional të mësuesve në kuadër të IAL-ve.

Masa reformuese 15: Arsimi gjithëpërfshirës. Kjo masë kryesisht ka të bëjë me përfshirjen më të madhe të fëmijëve me aftësi të kufizuara në shkollë, rritjen e numrit të mësuesve ndihmës dhe trajnimin e tyre, si dhe minimizimin e numrit të klasave kolektive dhe transferimin e nxënësve në klasa të zakonshme.

Programi Buxhetor Afatmesëm (PBA) 2021-2023 [20] nuk parashikon ndonjë rritje të ndjeshme të buxhetit në nënsektorin e arsimit parauniversitar, ndërkaq brenda periudhës 3-vjeçare parashikohet rritje e buxhetit vjetor në arsimin e lartë me 21.9% në raport me vitin 2020 .

Strategjia e Zhvillimit të Arsimit Parauniversitar 2014-2020 (SZHAPU).- Strategjia e aprovuar në janarin e vitit 2016 [2] shërben si dokument bazë i politikave për zhvillimin e sektorit të arsimit parauniversitar. Katër shtyllat e saj janë:

A Përsosja e qeverisjes, udhëheqjes dhe menaxhimit të kapaciteteve dhe burimeve të SZHAPU-së;

B Nxënja cilësore dhe gjithëpërfshirëse;

C Sigurimi i cilësisë bazuar në standarde të krahasueshme me ato të vendeve të BE-së;

D. Përgatitja dhe zhvillimi profesional bashkëkohor i mësuesve dhe i drejtuesve.

Qëllimi i përgjithshëm i SZHAPU-së është të sigurojë gjithëpërfshirjen dhe qasjen e barabartë në arsimin për të gjithë. Në kontekstin e modernizimit të sistemit të saj arsimor, Shqipëria po krijon një program për gjithëpërfshirjen sociale dhe po bën përpjekje për përmirësimin e arritjeve të nxënësve në të gjitha nivelet, për shembull, nëpërmjet zhvillimit të kurrikulës së bazuar në kompetenca, zgjerimit të përdorimit të Teknologjisë dhe Informacionit dhe Komunikimit (TIK) në arsim dhe rikonceptimit të formimit të mësuesve.

Plani Kombëtar i Veprimit për Rininë 2015-2020 ka për qëllim zhvillimin dhe koordinimin e politikave ndërsektoriale rinore në edukim, punësim, shëndetësi, kulturë dhe forcimin e pjesëmarrjes së të rinjve në jetën shoqërore dhe proceset vendimmarrëse. Një nga objektivat strategjike të këtij plani është “Edukimi i të rinjve”. Ky objektiv strategjik ndahet në gjashtë objektiva specifike:

1. Përmirësimi i lëndëve/kurrikulave shkollore dhe procesit mësimor;
2. Promovimi i Ekselencës dhe forcimi i kapaciteteve;
3. Mbështetja e kërkuesve të rinj shkencorë;
4. Përmirësimi i infrastrukturës së shkollave dhe mjedisit të mësimdhënies;
5. Forcimi i Shkollave të Arsimit Profesional;
6. Programe edukimi për të rinjtë jashtë sistemit arsimor dhe atyre nga grupet minoritare/vulnerable.

Strategjia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi 2019 - 2022 [21] synon të kemi një ekonomi konkurruese dhe një shoqëri gjithëpërfshirëse që mbështetet tek “Aftësi më të larta dhe punë më të mirë për gjithë femrat dhe meshkujt”. Qëllimi i përgjithshëm i Strategjisë është të nxisë vende pune cilësore dhe mundësi për aftësi për gjithë femrat dhe meshkujt shqiptarë gjatë gjithë ciklit të jetës. Ky qëllim do të arrihet me veprimtari politike koherente dhe të bashkërenduara, të cilat njëkohësisht i përgjigjen kërkesës dhe ofertës për punë, si dhe sjellin mënjanimin e hendeqeve të përfshirjes sociale. Strategjia Kombëtare për

Punësim dhe Aftësi përqendrohet në katër përparësi strategjike: A Nxitja e mundësive për punë të denjë nëpërmjet politikave të frytshme të tregut të punës; B Ofrimi i arsimit dhe formimit profesional cilësor për të rinjtë dhe të rriturit; C Nxitja e përfshirjes sociale dhe kohezionit territorial; dhe D. Fuqizimi i qeverisjes së tregut të punës dhe i sistemeve të kualifikimeve profesionale.

Strategjia kombëtare e mbrojtjes sociale 2020-2023 [22].- Vizioni i strategjisë është “Ndërtimi i një sistemi mbrojtjeje sociale që të luftojë pabarazitë socio-ekonomike, parashikimi i një sistemi që ka politikatat dhe mekanizmat për të mbrojtur të gjithë individët në nevojë ose të përjashtuar nëpërmjet programeve parandaluese dhe ri-integrimit social alternuar me skemat e punësimit”. Në kuadër të objektivit “Reformimi i sistemit të vlerësimit të aftësisë së kufizuar për të realizuar vlerësimin biopsikosocial duke ulur me 10% rastet abuzive të përfituesve që nuk shfaqin aftësi të kufizuara brenda vitit 2020 dhe duke miradministruar fondin, që shkon për përfitimet në pagesa në masën 17% deri në vitin 2022”, parashikohet reduktimi i pagesës për fëmijët, që do të shoqërohet me krijimin e shportës së shërbimeve për fëmijët me aftësi të kufizuara, në kuadrin e reformës së shërbimeve sociale dhe me masat e marra nga Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë për integrimin e mbështetur të fëmijëve me aftësi të kufizuara në të gjitha shkollat e vendit. Rritja e bashkëpunimit me strukturat arsimore do të ketë si qëllim shkëmbimin reciprok të informacionit për fëmijët e moshës parashkollore dhe shkollore, për të realizuar vlerësimin e drejtë të aftësive për kryerjen e veprimtarive bazë të jetës, në përputhje me grup-moshat, si edhe për të siguruar identifikimin dhe plotësimin e nevojave aftësuese të këtyre fëmijëve në kuadrin e sistemit arsimor gjithëpërfshirës e special.

Pakti për Universitetin.- Pakti për Universitetin [23] u hartua në dhjetorin e vitit 2018 dhe paraqet një dokument angazhimesh për të trajtuar kërkesat studentore për kushte më të mira të studimeve, përmirësim të cilësisë, integritet akademik, transparencë dhe llogaridhënie në arsimin e lartë. Disa nga pikat kryesore të Paktit janë:

- Përgjysmimi i tarifës maksimale së studimit për ciklin e parë, përmirësimin e mësimdhënies dhe infrastrukturës (IAL dhe konvikte);
- Transparenca me buxhetin e të gjitha institucioneve publike të arsimit të lartë;
- Përfaqësimi i studentëve në Bordin e Administrimit të IAL-ve;
- Pajisja me Kartë Studenti e të gjithë studentëve brenda vitit akademik 2018 – 2019;
- Verifikimi i plagjiaturave të disertacioneve për fitimin e gradave shkencore;
- Ndërtimi i bibliotekave me standarde evropiane dhe me libër universitar online falas për studentët në gjuhën shqipe.
- Vlerësimi i performancës në mësimdhënie të personelit akademik nëpërmjet Sondazhit Kombëtar të Studentëve

3.4. Kuadri ligjor dhe institucional

3.4.1. Kuadri ligjor

Legjislacioni shqiptar në fushën e arsimit ka avancuar dukshëm në dekadën e fundit. Këtë arritje e njeh edhe Progres Raporti më i fundit i BE-së, i cili vlerëson, se nisur nga perspektiva e legjislacionit arsimor, Shqipëria është mjaft e përgatitur për anëtarësim në BE [24]. Këtë legjislacion e përbëjnë katër ligje kornizë:

- Ligji Nr. 69/2012 ‘Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë’, i ndryshuar [25],
- Ligji Nr. 80/2015 ‘Për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë’ [26],
- Ligji Nr. 15/2017 ‘Për Arsimin dhe Formimin Profesional në Republikën e Shqipërisë’ [27],
- Ligji Nr.10 247, datë 4.3.2010 ‘Për Kornizën Shqiptare të Kualifikimeve’ [28], i ndryshuar [29] si dhe disa ligje të tjera të ndërlidhura me administrimin e sistemit të arsimit.

Ligji Nr. 69/2012 ‘Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë’, u ndryshua në vitet 2015 dhe 2018 [25], si dhe u miratuan një sërë aktesh nënligjore, duke përfshirë Vendime të Këshillit të Ministrave (VKM), urdhra dhe udhëzime të Ministrit dhe , prej të cilave vlen të përmenden disa:

- Udhëzim Nr. 25, datë 25.07.2018, për ngritjen dhe funksionimin e bordit të institucionit arsimor;
- VKM-ja Nr. 98, datë 27.02.2019, për ngritjen, organizimin dhe funksionimin e Agjencisë së Sigurimit të Cilësisë në Arsimin Parauniversitar (ASCAP);
- VKM-ja Nr. 99, datë 27.02.2019 Për krijimin, mënyrën e organizimit e të funksionimit të Drejtorisë së Përgjithshme të Arsimit Parauniversitar;
- Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 540, dt. 19.09.2018 për organizimin dhe funksionimin e Shkollës së Drejtorëve të institucioneve të arsimit parauniversitar dhe mënyrën e trajnimit e të certifikimit të tyre; [25]
- Udhëzim Nr. 13, datë 22.05.2019 për procedurat e pranimit e të emërimit të mësuesit në një vend të lirë pune në institucionet arsimore publike të arsimit parauniversitar dhe për administrimin e portalit “Mësues për Shqipërinë”, i ndryshuar [30]

Ndryshimet legjislative ishin kryesisht në funksion të përmbushjes së objektivave të Strategjisë së Arsimit Parauniversitar 2014-2020 [2], duke krijuar kushte për zbatimin e reformave të rëndësishme si: kurrikula e bazuar në kompetenca, rekrutimi transparent dhe i bazuar në meritë të mësuesve, struktura e re qeverisëse e sistemit të arsimit parauniversitar, si dhe përmirësimi i shërbimit në arsim për qytetarët.

Reforma legjislative në fushën e arsimit të lartë u iniciua nga Komisioni për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor të krijuar me urdhër të kryeministrit në janarin e vitit 2014. Në korrikun e po atij viti, Komisioni doli me një “White Paper” me rekomandime konkrete për reformën e arsimit të lartë në Shqipëri [31]. Nisur nga këto rekomandime, një vit më vonë u miratua **Ligji Nr. 80/2015 “Për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë”** [26]. Ligji nr. 80/2015 i jep një dimension të ri konceptit të lirisë akademike e financiare, krijon lidhje më organike midis studimeve dhe nevojave të tregut të punës, rrit konkurrueshmërinë midis vetë institucioneve të arsimit të lartë, unifikon dhe standardizon sistemin e arsimit të lartë, u krijon më shumë lehtësi IAL-ve për

përzgjedhjen e prurjeve të reja nga shkollat e mesme, etj. [32]. Me këtë Ligj përcaktohen katër lloje të institucioneve të arsimit të lartë:

- Universiteti si institucion i arsimit të lartë i cili ka në përbërje të paktën tri fakultete dhe ofron programe studimi në të gjitha ciklet, si dhe programe studimi të karakterit profesional. Puna kërkimore dhe veprimtaria krijuese janë pjesë e misionit të një universiteti.
- Akademia e cila ka në përbërje të paktën një fakultet dhe, si universiteti, mund të ofrojë programe studimi në të gjitha ciklet, si dhe programe studimi të karakterit profesional. Në dallim nga universiteti, akademia është institucion i arsimit të lartë i profilizuar.
- Kolegji universitar i cili ka në përbërje të paktën dy fakultete dhe, në dallim nga universiteti dhe akademia, mund të ofrojë programe studimi vetëm në ciklin e parë dhe të dytë të studimeve, si dhe programe me karakter profesional.
- Kolegji profesional i lartë si institucion që ofron programe me karakter profesional me kohëzgjatje 1 ose 2 vite akademike.

Në funksion të zbatimit të Ligjit Nr. 80/2015 janë nxjerrë edhe disa dhjetëra akte nënligjore, prej të cilave po përmendim disa:

- VKM-ja nr.109, datë 15.02.2017 “Për organizimin dhe funksionimin e agjencisë së sigurimit të cilësisë në arsimin e lartë e të bordit të akreditimit dhe për përcaktimin e tarifave për proceset e sigurimit të cilësisë në arsimin e lartë”, i ndryshuar.
 - VKM-ja nr.370, datë 26.04.2017 “Për organizimin dhe funksionimin e kolegjit profesional të lartë”.
 - VKM-ja nr.397, datë 03.05.2017 “Për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Financimit të Arsimit të Lartë (AKFAL).
 - VKM-ja nr. 112, datë 23.02.2018 “Për përcaktimin e kriterëve për fitimin e gradës shkencore “Doktor” dhe të standardeve shtetërore për fitimin e titujve akademike “Profesor i Asociuar” dhe “Profesor”, i ndryshuar.
 - VKM-ja nr. 88, datë 14.02.2018 “Për krijimin e Qendrës Ndërinstitucionale të Rrjetit Akademik Shqiptar (RASH)”.
 - VKM-ja nr.75 datë 12.02.2018 “Për miratimin e modelit të financimit të institucioneve publike të arsimit të lartë dhe kërkimit shkencor”.
 - VKM-ja nr. 777, datë 26.12.2018, “Për kontrollin antiplagjiaturë të disertacioneve për fitimin e gradave shkencore”, i ndryshuar
 - VKM-ja nr. 781, datë 26.12.2018, “Për garantimin e transparencës në institucionet publike të arsimit të lartë”.
 - VKM-ja nr. 782, datë 26.12.2018, “Për përcaktimin e kriterëve dhe të procedurave të përzgjedhjes së anëtarëve të Bordit të Administrimit, përfaqësues të ministrisë përgjegjëse për arsimin, në institucionet publike të arsimit të lartë”.
 - VKM-ja nr. 783, datë 26.12.2018, “Për vlerësimin e performancës në mësimdhënie të personelit akademik në institucionet e arsimit të lartë, edhe nëpërmjet sondazhit kombëtar të studentëve”.
- [26]

Ligji Nr. 15/2017 për arsimin dhe formimin profesional [27] rregullon aspektet e sistemit të AFP-së në përputhje me sistemin e përgjithshëm arsimor dhe tregun e punës, ndërkaq AFP-ja nuk përfshihet në këtë

Strategji. Në këtë ligj përcaktohen funksionet dhe detyrat e ministrive përgjegjëse për Arsimin dhe Arsimin profesional pasi shumë nga politikat që zbatohen në fushën e arsimit janë të përfshira edhe në arsimin profesional.

Ligji Nr.10 247, datë 4.3.2010 për Kornizën Shqiptare të Kualifikimeve [28], i ndryshuar krijoi kornizën e kualifikimeve me tetë nivele, sipas modelit të Kornizës Evropiane të Kualifikimeve. Përveç niveleve të Kornizës, me këtë ligj përcaktohen llojet e kualifikimit, të objektivave, të funksioneve dhe të fushave, ku e shtrin juridiksionin e vet KSHK-ja, si dhe strukturat përgjegjëse për drejtimin dhe zbatimin e KSHK-së. Korniza Shqiptare e Kualifikimeve (KSHK), vlerësohet si thelbësore për reformën e kualifikimeve dhe cilësinë e sistemit të arsimit dhe aftësisht, në përgjithësi. Tre aktet nënligjore të hartuara nga Task-Forca e ngritur për këtë qëllim, janë miratuar nga Këshilli i Ministrave. Task-Forca ka ekzaminuar dhe veçuar ndryshimet e nevojshme të kornizës ligjore për arsimin e lartë në mënyrë që të përmbushë kriteret e referencës, që Korniza jonë e Kualifikimeve t'i referohet Kornizës Evropiane të Kualifikimeve (KEK) dhe asaj të QF-EHEA-së. Ekspertët e Reformës së Arsimit të Lartë me Ekipin Kombëtar të Bolonjës në bashkëpunim me Task-Forcën për Kornizën e Kualifikimeve po punojnë për të përgatitur aktet e nevojshme për plotësimin e kriterëve të referencimit. Ky proces do të finalizohet në vitin 2021. Aktualisht, po punohet për rishikimin e VKM-së lidhur me përshkruesit e detajuar të çdo niveli të KSHK-së dhe në të njëjtën kohë, për përgatitjen e aktit nënligjor për ngritjen Komitetit të parë Sektorial në zbatim të dispozitave ligjore të Ligjit për KSHK-në. Parashikohet gjithashtu, që të përgatitet nga Task-Forca për KSHK-në dhe një strategji komunikimi për KSHK-në e cila do të mundësojë një njohje dhe përdorim më të gjerë të KSHK-së nga të gjithë aktorët.

3.4.2. Struktura e sistemit të arsimit

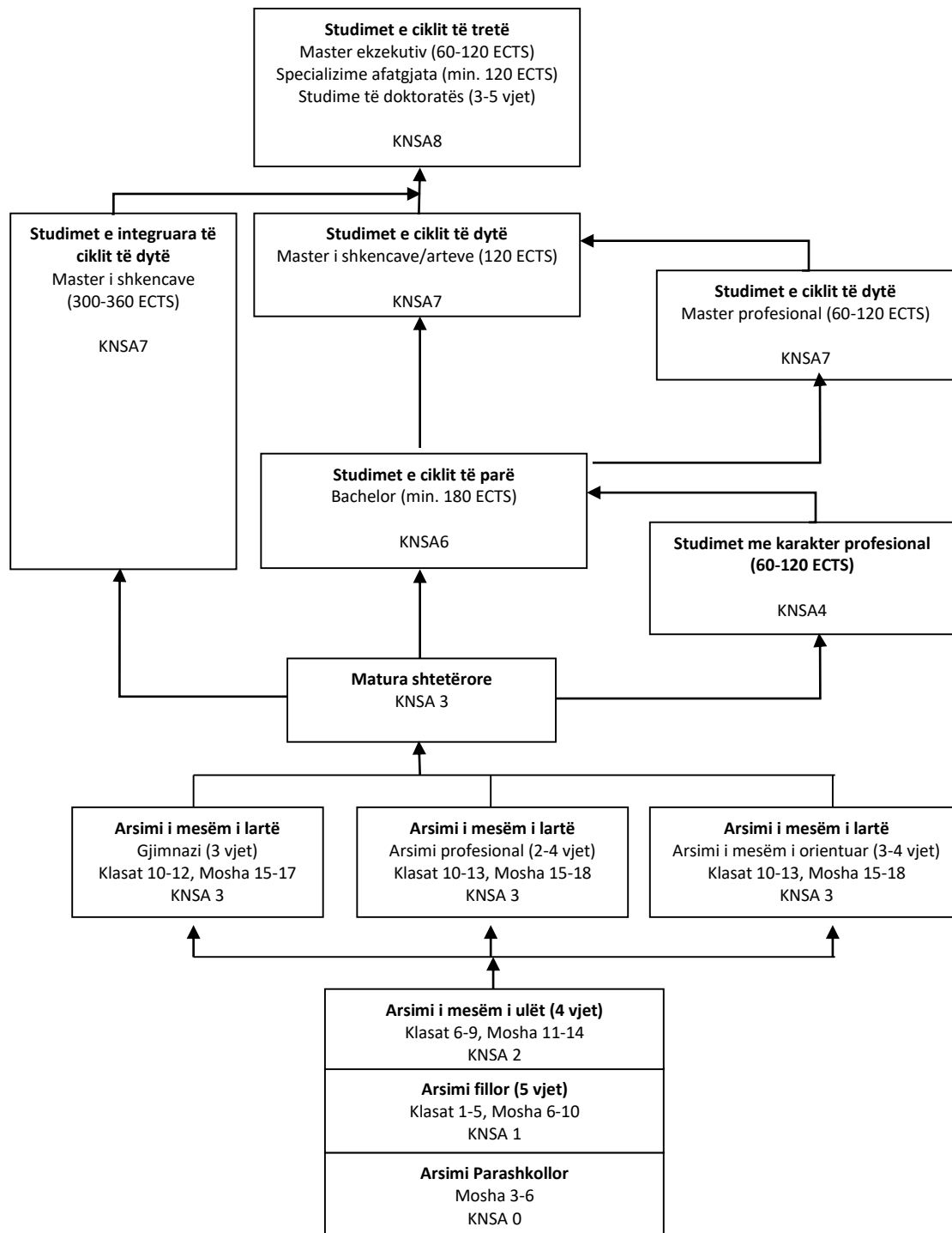
Sistemi arsimor në Republikën e Shqipërisë përfshin pesë nivele kryesore :

- Arsimi parashkollor – KNSA 0, mosha 3-6 vjeç;
- Arsimi fillor – KNSA 1, mosha 6-10 vjeç;
- Arsimi i mesëm i ulët – KNSA 2, mosha 11-14 vjeç;
- Arsimi i mesëm i lartë – KNSA 3, mosha 15-18 vjeç;
- Arsimi i lartë – KNSA 5-8, mosha 18+

Nivelet KNSA 0-3 i takojnë arsimit parauniversitar, ndërsa nivelet KNSA 5-8 arsimit të lartë.

Arsimi parashkollor ofrohet në kopshte ku funksionojnë tre grupe –3-4, 4-5 dhe 5-6 vjeç. Fëmijëve të moshës pesë vjeç, të cilët nuk kanë ndjekur kopshtin për arsye të ndryshme apo në vendbanimin e të cilëve nuk ka kopsht, u mundësohet ndjekja e klasës përgatitore, me synim integrimin në arsimin e detyruar.

Figura 2. Struktura e sistemit arsimor të Republikës së Shqipërisë

Arsimi fillor dhe i mesëm i ulët përbëjnë arsimin bazë i cili zgjat 9 vjet dhe është i detyrueshëm. Shqipëria ka një rrjet mjaft të zhvilluar me 1,269 shkolla të arsimit bazë [33] i cili shtrihet në gjithë territorin e vendit, ndërsa nxënësit janë të ndarë në klasa sipas grupmoshave. Ndërkaq, në zonat ku numri i nxënësve është shumë i vogël, mësimi organizohet në klasa të bashkuara kolektive, ku mësojnë bashkë nxënësit e klasave e grupmoshave të ndryshme.

Arsimi i mesëm i lartë nuk është i detyruar, por megjithatë karakterizohet nga një tërheqje mjaft të madhe të nxënësve nga arsimi bazë (rreth 95%). Llojet e arsimit të mesëm të lartë janë: gjimnazi, arsimi i mesëm profesional dhe arsimi i mesëm i orientuar. Gjimnazi përbëhet nga tri klasa, ndërsa nxënësve, që kanë mbushur moshën njëzet e një vjeç dhe nuk e kanë përfunduar gjimnazin, u mundësohet ndjekja e gjimnazit me kohë të pjesshme ose në distancë. Arsimi i mesëm profesional është me kohëzgjatje dy deri katërvjeçare dhe është i strukturuar në tri nivele kualifikimi, në përputhje me nivelet e Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve. Shkolla të arsimit të orientuar janë shkollat artistike, shkollat sportive, shkollat për gjuhët e huaja dhe shkolla për fusha të tjera të të nxënësve.

Procesi mësimor në arsimin parauniversitar zhvillohet në gjuhën shqipe, ndërsa në zonat ku jetojnë pakica kombëtare greke dhe maqedonase edhe në gjuhët e tyre. Institucionet e arsimit të lartë në Shqipëri ofrojnë programe të studimeve, të organizuara në module dhe të vlerësuara në kredite, në përputhje me Sistemin Evropian të Transferimit të Krediteve (ECTS). Sasia normale e krediteve të grumbulluara gjatë një viti akademik nga një student është 60 kredite. Bazuar në ligjin nr. 80/2015, “Për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë”, programet e studimeve në institucionet e arsimit të lartë organizohen në tri cikle të njëpasnjëshme: cikli i parë, cikli i dytë dhe cikli i tretë, referuar niveleve 6-8 të Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve. Institucionet e arsimit të lartë ofrojnë dhe programe studimi me karakter profesional, referuar nivelit 5 të Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve. Programet e studimit me karakter profesional ofrohen pas përfundimit të arsimit të mesëm të lartë dhe kohëzgjatja normale e tyre është 1 ose 2 vite akademike (60-120 ECTS). Në përfundim të programit të studimit lëshohet respektivisht “certifikatë profesionale” ose “diplomë profesionale” në fushën e arsimimit të kryer. Kreditet e grumbulluara gjatë studimeve profesionale të larta mund të transferohen në programet e ciklit të parë, sipas kriterëve të përcaktuara nga institucionet e arsimit të lartë. Studimet e ciklit të parë i referohen nivelit 6 të KSHK-së dhe kohëzgjatja normale e tyre është 3 vite akademike. Me përfundimin e studimeve lëshohet diploma “Bachelor” në fushën e arsimimit të kryer.

Të diplomuarit e ciklit të parë mund të regjistrohen në programe të ciklit të dytë që i referohen nivelit 7 të KSHK-së. Ligji parashikon tri lloje të programeve të studimit të ciklit të dytë: master profesional, master i shkencave dhe master i arteve. Programet “master profesional” i pajisin të diplomuarit me njohuri të thelluara, profesionale në një fushë të caktuar dhe organizohen me 60-120 ECTS dhe kohëzgjatja normale e tyre është një vit ose dy vite akademike. Ndërkaq, programet “master i shkencave” i pajisin të diplomuarit me njohuri të thelluara teorike si dhe me aftësim për kërkim shkencor në një fushë të caktuar. Kohëzgjatja normale e këtyre programeve është 2 vite akademike (120 ECTS). Institucionet e arsimit të lartë mund të njohin kredite të përfituara në programet e studimit të ciklit të dytë “Master profesional”, me qëllim transferimin e tyre në programet e studimit “Master i shkencave”. Programet “Master i arteve”

i pajisin studentët me njohuri të thelluara teorike dhe praktike në fushën e arteve dhe ofrohen nga institucione të arsimit të lartë që specializojnë në këtë fushë me kohëzgjatje normale 2 vite akademike (120 ECTS).

Programet e integruara të studimeve të ciklit të dytë realizohen me 300 dhe 360 kredite dhe me kohëzgjatje normale, respektivisht, pesë dhe gjashtë vite akademike. Programet e integruara të studimeve të ciklit të dytë ofrohen në fushat e drejtësisë, mjekësisë, stomatologjisë, farmacisë, veterinarisë e arkitekturës, në zbatim të germës b, të pikës 3, të nenit 75, të ligjit nr. 80/2015 për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në RSH.

Cikli i tretë i studimeve përfshin programet e studimeve “Master ekzekutiv”, programet e studimeve specializuese afatgjata, si dhe studimet e doktoratës, referuar nivelit 8 të KSHK-së. Programet e studimeve “Master ekzekutiv” ofrojnë arsimim të një niveli të lartë shkencor dhe profesional dhe kanë kohëzgjatje normale një ose dy vite akademike. Programet e studimeve specializuese afatgjata janë programe të formimit profesional që ofrojnë njohuri praktike për profesione të veçanta. Ato zgjasin jo më pak se dy vite akademike dhe në përfundim të tyre lëshohet “diplomë specializimi” në fushën përkatëse. Ndërkaq, studimet e doktoratës kanë në themel kërkimin shkencor dhe veprimtaritë krijuese. Studimet e doktoratës zgjasin jo më pak se tri vite dhe jo më shumë se pesë vite akademike. Në përfundim të studimeve të doktoratës lëshohet diploma e gradës shkencore “Doktor”.

Institucionet e arsimit të lartë mund të ofrojnë programe të studimeve të formimit të vazhduar, si formë e të mësuarit gjatë gjithë jetës. Këto programe shërbejnë për plotësim, thellim e konsolidim të njohurive dhe mund të ofrohen si kurse kualifikimi e rikualifikimi, shkolla verore dhe veprimtari të ngjashme. Në përfundim të programeve të studimeve të formimit të vazhduar, institucionet e arsimit të lartë lëshojnë certifikatat përkatëse.

3.4.3. Struktura qeverisëse

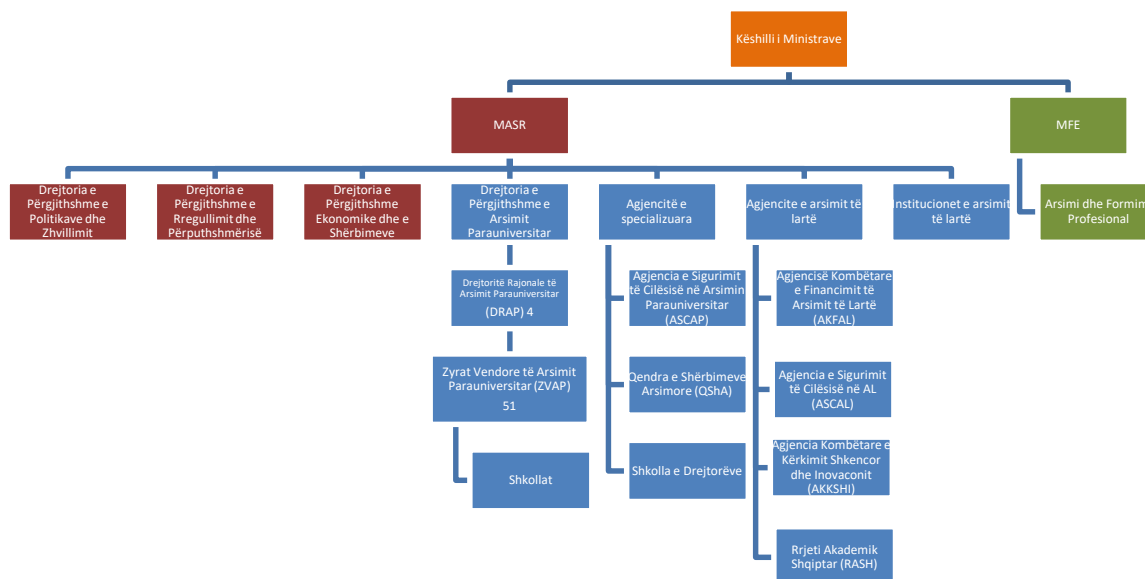
Republika e Shqipërisë praktikon një qeverisje të centralizuar të sistemit të arsimit. Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë (MASR) është përgjegjëse për arsimin parauniversitar dhe arsimin e lartë, ndërkaq arsimi dhe formimi profesional janë kompetencë e Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë (MFE). Në figurën 3 është dhënë struktura organizative e sistemit.

Arsimi parauniversitar

Në shkurt të vitit 2019, Këshilli i Ministrave miratoi vendimin për ngritjen e një strukture të re – **Drejtorinë e Përgjithshme të Arsimit Parauniversitar (DPAP) – dhe riorganizimin e dy institucioneve IZHA dhe ISHA në Agjencinë e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin Parauniversitar (ASCAP)** DPAP-ja është njësi zbatuese e MASR-së për arsimin parauniversitar, e cila ka 4 Drejtori Rajonale të Arsimit Parauniversitar (DRAP), në Lezhë, Durrës, Korçë dhe Fier, si dhe Zyrat Vendore të Arsimit Parauniversitar (ZVAP) në 61 bashki. DPAP-ja dhe strukturat e saj të varësisë janë përgjegjëse për menaxhimin e sistemit të arsimit parauniversitar, duke përfshirë ndër të tjera: monitorimin, vlerësimin dhe inspektimin; planifikimin e buxhetit të shkollave; mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave statistikore; zbatimin e kurrikulës dhe standardeve; ofrimin e

asistencës teknike në shkolla, punësimin e mësuesve dhe bashkërendimin me autoritetet vendore. ASCAP-i është përgjegjës për vlerësimin e performancës së sistemit arsimor, hartimin e kurrikulës dhe zhvillimin profesional të mësuesve dhe sigurimin e cilësisë në APU.

Figura 3. Struktura organizative e sistemit arsimor të Republikës së Shqipërisë

Qendra e Shërbimeve Arsimore (QSHA) u riorganizua në vitin 2017 nga Agjencia Kombëtare e Provimeve. QSHA-ja është përgjegjëse për zhvillimin, administrimin dhe analizën e rezultateve të testeve kombëtare e ndërkombëtare. Në veçanti, QSHA-ja është përgjegjëse për maturën shtetërore, zhvillimin e provimeve kombëtare dhe ndërkombëtare, provimet e shtetit për profesionet e rregulluara, si dhe administron bazën e të dhënave shtetërore për arsimin.

Në tetor të vitit 2018, me mbështetjen e Fondacionit Shqiptaro-Amerikan për Zhvillim (AADF) u krijua **Shkolla e Drejtorëve**. Shkolla është krijuar si organizatë jofitimprurëse, dhe ka një formë unike për Shqipërinë dhe Rajonin e Ballkanit Perëndimor. Pas trajnimit 9-mujor të brezit të parë të kandidatëve, në korrikun e vitit 2020 u certifikuan 46 drejtues të shkollave dhe kandidatë që synojnë të jenë drejtues. Ndërkaq, në tetorin e vitit 2020 filloi trajnimi i brezit të dytë, ku janë përfshirë më shumë se 200 kandidatë. Decentralizimi në sistemin arsimor parauniversitar është pjesë e nismave qeveritare në kuadër të decentralizimit dhe reformës së zhvillimit rajonal. Në vitin 2014, Kuvendi miratoi Reformën e Re Administrative-Territoriale, e cila ruajti ndarjen në 12 qarqe, por prezantoi një ndarje të re të territorit në 61 bashki. Me Ligjin Nr. 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, ndryshuar [34] u përcaktua që bashkitë janë përgjegjëse edhe për ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e ndërtesave arsimore të sistemit shkollor parauniversitar, me përjashtim të shkollave profesionale (neni 23 pika 11).

Arsimi i lartë

Përveç MASR-së e cila është përgjegjëse për zbatimin e politikave të Qeverisë, janë edhe katër institucione të tjera në fushën e arsimit të lartë të ngarkuara me përgjegjësi për menaxhimin e këtij sektori.

Agjencia Kombëtare e Financimit të Arsimit të Lartë (AKFAL) është institucion në varësi të MASR-së, përgjegjëse për alokimin e fondeve publike për mbështetjen e institucioneve publike të arsimit të lartë, dhënien e bursave për studentë ekselentë, si dhe për studentë të regjistruar në programe kualifikimi për të cilat ekziston nevoja në shoqëri dhe studentë nga grupet sociale të marginalizuara. AKFAL-ja përcakton kriteret për alokimin e fondeve publike, ndërsa MASR-ja i aprovon ato dhe përcakton prioritetet për fusha studimi. AKFAL-ja nuk është akoma funksionale dhe disa nga detyrat e saj i ushtron MASR-ja.

Agjencia e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë (ASCAL) është institucion në varësi të MASR-së që mbikëqyr dhe vlerëson cilësinë e institucioneve dhe programeve të arsimit të lartë nëpërmjet mekanizmave të sigurimit të cilësisë, akreditimit dhe proceseve të tjera. ASCAL-ja e mbështet punën e vet në Kodin e Cilësisë të Arsimit të Lartë, i cili përcakton standardet shtetërore të cilësisë, të detyrueshme për zbatim prej institucioneve të arsimit të lartë. Këto standarde mbështeten në Standardet dhe Udhëzimet e Cilësisë të Hapësirës Evropiane të Arsimit të Lartë – SUE. Në kontekst të sigurimit të jashtëm të cilësisë, ASCAL-ja bashkëpunon me agjenci të tjera anëtare të Rrjetit Evropian për Sigurimin e Cilësisë në Arsimin e Lartë (ENQA) dhe Regjistrin Evropian për Sigurimin e Cilësisë (EQAR). Po ashtu, ASCAL-ja bashkëpunon me IAL-në në dobi të mirëfunksionimit të sistemeve të brendshme të sigurimit të cilësisë në këto institucione. Vendimi përfundimtar për akreditimin e institucioneve të arsimit të lartë dhe programeve të studimit merret nga Bordi i Akreditimit. ASCAL-ja në fund të veprimtarisë së saj publikon raportin vjetor si dhe raportet përfundimtare të vlerësimit të institucioneve të arsimit të lartë dhe programeve të studimit.

Rrjeti Akademik Shqiptar (RASH) është riorganizuar me VKM-në nr. 88, datë 14.2.2018, “Për krijimin e Qendrës Ndërinstitucionale të Rrjetit Akademik Shqiptar (RASH)” si rezultat i marrëveshjes midis MASR-së dhe 12 IAL-ve publike shqiptare. Rrjeti i ka themelet në projektin “Krijimi i Qendrës Ndëruniversitare të Shërbimeve dhe Rrjetit telematik”, i financuar nga Qeveria e Italisë. Qëllimi i Rrjetit Akademik Shqiptar është: a) zhvillimi dhe promovimi i projekteve të kërkim-zhvillimit dhe inovacionit në fushën e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) për arsimin dhe shkencën; b) krijimi i infrastrukturës për ngritjen e një qendre të përbashkët ndërdisiplinore kërkim-zhvillimi (TIK) nga IAL-të pjesëmarrëse apo palë të treta; c) koordinimi i pjesëmarrjes së kërkuesve vendës në projektin evropian të kërkimit GÉANT dhe projekte të tjera në fushën e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK), pjesë përbërëse e programit kuadër evropian të kërkim-zhvillimit dhe inovacionit; ç) zhvillimi i programeve/softuer dhe ofrimi i shërbimeve përkatëse për ministrinë përgjegjëse për arsimin, agjencitë e varësisë për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor, institucionet e arsimit të lartë, të kërkimit shkencor dhe inovacionit e për të gjithë anëtarësinë e RASH-it, si dhe për palë të treta.

Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI) është institucion në varësi të MASR-së, që ka për mision të nxisë kërkimin shkencor dhe inovacionin, nëpërmjet mbështetjes, monitorimit e vlerësimit të programeve dhe projekteve në fushën e shkencës, teknologjisë dhe inovacionit (SHTI), si dhe administrimin e përditësimin e bazës kombëtare të të dhënave për kërkimin shkencor dhe inovacionin. AKKSHI-ja identifikon fushat prioritare të kërkimit, teknologjisë dhe inovacionit dhe vlerëson projektet për financim në këto fusha. Po ashtu, AKKSHI-ja është përgjegjëse për shpërndarjen e informacionit dhe koordinimin e procesit të aplikimit për projekte kërkimore ndërkombëtare.

4. Analiza e situatës

Analiza e situatës në Sektorin e Arsimit u zhvillua në nivelin e makro-mjedisit që përfshin faktorët e jashtëm me ndikim në Sektorin e Arsimit, si dhe të mikro-mjedisit që ngërthen në vete faktorët e brendshëm. Për një analizë më të përgjithshme të makro-mjedisit u shfrytëzua metoda PEST e cila identifikon faktorët politikë, ekonomikë, socialë dhe teknologjikë. Ndërkaq, për një analizë të thelluar të mikro dhe makro-mjedisit u shfrytëzua metoda SWOT e cila identifikon sukseset (anët e forta) dhe dobësitë (anët e dobëta) si faktorë të brendshëm, si dhe mundësitë (oportunitetet) dhe rreziqet (risqet) si faktorë të jashtëm. Këto analiza u kryen nga grupet e specialistëve të MASR-së.

4.1. Sfidat dhe mundësitë e mjedisit

Në vijim është dhënë një përmbledhje e shkurtër e faktorëve politikë, ekonomikë, socialë dhe teknologjikë me ndikim të supozuar në zhvillimet në fushën e arsimit.

Faktorët politikë	• Arsimi ka zënë vend të rëndësishëm në agjendën politike të Republikës së Shqipërisë. • Punësimi i të rinjve është prioritet në programin qeverisës dhe ndërlidhet me zhvillimet në fushën e arsimit. • Avancimi në procesin e integritit evropian kërkon përmirësime në sistemin e arsimit, në mënyrë që vendi t'i përmbushë kriteret për anëtarësim.
Faktorët ekonomikë	• Të gjitha analizat në nivelin makro tregojnë se Shqipëria do të ketë rënie ekonomike të konsiderueshme të PBB-së, si pasojë e krizës COVID-19. • Mospërputhje ndërmjet ofertës dhe kërkesës për aftësi në tregun shqiptar të punës
Faktorët socialë	• Rënia e vazhdueshme e lindshmërisë dhe prirjet për migrim janë duke shkaktuar ndryshime në tablonë demografike. • Gjatë dy viteve të fundit është dëshmuar se qytetarët kërkojnë përmirësim domethënës të cilësisë së arsimit
Faktorët teknologjikë	• Me përmirësimin e rrjetit të rrugëve shtohen mundësitë për lëvizshmëri brenda vendit dhe brenda bashkive • Infrastruktura solide telekomunikuese

4.1.1. Faktorët politikë

Pothuajse një e treta e popullsisë të Shqipërisë është e përfshirë në sistemin e arsimit, prandaj është e kuptueshme që arsimi zë vend të rëndësishëm në agjendën politike të vendit. Kjo reflektohet si në politikat ndërsektoriale, ashtu edhe në agjendën legislative të qeverisë, por jo patjetër edhe në plane buxhetore. Kështu, shpenzimet publike për arsim në vitin 2018 përbënin vetëm 10.9% të buxhetit të shtetit dhe 3.2% të PBB-së [33], që është nën nivelin e shumicës së vendeve të Rajonit.

Shqipëria ka normë të lartë të papunësisë së të rinjve. Sipas INSTAT-it [33], 23.1% e të rinjve të moshës 15-29 vjeç janë të papunë në vitin 2018, gjë që flet për nevojën e harmonizimit më të mirë të programeve mësimore me kërkesat e tregut të punës.

Shqipëria ka avancuar me procesin e integritit evropian, duke fituar statusin e kandidatit për anëtarësim, në vitin 2014. Marrëveshja e stabilizim-asocimit e firmosur në vitin 2009 [35] parashikon bashkëpunim midis Republikës së Shqipërisë dhe vendeve anëtare të BE për përmirësimin e cilësisë së arsimit dhe trajnimit, ndërsa në fushën e arsimit të lartë përcakton si prioritet arritjen e objektivave të Procesit të Bolonjës. Progres-raporti i fundit i BE-së konstaton se Shqipëria është e përgatitur mesatarisht në fushën e arsimit, duke sugjeruar përqendrim të mëtejshëm në zbatimin e reformave në fushën e arsimit parauniversitar dhe të lartë [24].

4.1.2. Faktorët ekonomikë

Pandemia COVID-19 dhe tërmeti shkatërrues që goditi Shqipërinë në nëntorin e vitit 2019 i kanë përmbysur të gjitha parashikimet e hershme për vazhdimin e rritjes ekonomike në vend. Në fakt, pritet që, vetëm gjatë vitit 2020, PBB-ja të tkurret me 4.4% [7]. Recesioni dhe masat mbështetëse ekonomike parashikohet ta zgjerojnë deficitin fiskal në 6.5% të PBB-së në vitin 2021, duke e rritur borxhin publik deri në 78.6 për qind të PBB-së. Edhe pse në vitin 2021 parashikohet rritje ekonomike kjo do të varet në masë të madhe nga zhvillimi i mëtejshëm i situatës së pandemisë dhe faktorë të tjerë jashtë kontrollit të Qeverisë. Për këtë arsye, është e domosdoshme që masat strategjike të planifikuara për vitin 2021, madje edhe 2022, të jenë me kosto më të ulët dhe të përballueshme për buxhetin e shtetit.

Ekziston një mospërputhje ndërmjet ofertës dhe kërkesës për aftësi në tregun shqiptar të punës. Këtë e konfirmojnë anketat e shumta me biznese të cilat pohojnë se disa nga aftësitë e munguara janë pengesa kryesore për zhvillimin e veprimtarisë së tyre. Zhvillimi i kompetencave të nxëniet gjatë gjithë jetës dhe harmonizimi më i mirë i programeve mësimore me kërkesat e tregut të punës kanë ndikim të drejtpërdrejtë në përmirësimin e aftësive.

4.1.3. Faktorët socialë

Ashtu si në shumë vende të Evropës, Shqipëria përballet me plakjen demografike të popullsisë së saj. Skenari i rritjes së mesme parashikon zvogëlim të popullsisë të moshës < 25 vjeç nga 882,903 në vitin 2021 në 788,160 në vitin 2026 (Tabela 3) si rezultat i uljes së lindjeve dhe migrimit. Disa anketa rajonale tregojnë se një nga arsyet e migrimit është edhe cilësia jo e kënaqshme e shërbimeve arsimore në vendet e Ballkanit. Zvogëlimi i projektuar i popullsisë së moshës < 25 vjeç për 10.74% duhet parë si mundësi për riorganizimin e rrjetit të institucioneve arsimore dhe ristrukturimit më të mirë të financimit për arsim.

Në dy vitet e fundit janë shtuar zëra që kërkojnë përmirësim domethënës të cilësisë së arsimit, edhe pse kërkesa të tilla, ndonjëherë, shtrohen në një formë që reflekton mungesë mirëkuptimi për situatën në të cilën ndodhet vendi. Pavarësisht kësaj, interesimi qytetar për përmirësimin e cilësisë së arsimit duhet parë si nxitje për veprim.

4.1.4. Faktorët teknologjikë

Që nga vitet 2000, infrastruktura rrugore në Shqipëri është përmirësuar dukshëm, megjithëse nuk janë ndjekur gjithnjë standardet e projektimit dhe të sigurisë në trafik. Përmirësimi i rrjetit të rrugëve lokale ka bërë të mundur mbylljen e klasave kolektive në zona rurale, duke siguruar transportin e fëmijëve në shkolla të tjera që ofrojnë kushte optimale për mësim. Përmirësimi i mëtejshëm i rrugëve nacionale dhe lokale hap mundësi për riorganizimin e rrjetit të institucioneve arsimore të nivelit parauniversitar, por edhe të nivelit të arsimit të lartë.

Rezultatet e Anketës TIK të bërë nga INSTAT-i tregojnë se në vitin 2019, 68.6 % e popullsisë nga 16-74 vjeç e përdorin internetin në “tre muajt e fundit” nga momenti i kryerjes së intervistës, dhe 87.1 % prej këtyre të fundit e përdorin atë me bazë ditore [36]. Ndërkaq, 82.2% e familjeve shqiptare kanë akses në Internet. Infrastruktura telekomunikuese është solide dhe duke u përmirësuar në vazhdimësi, gjë që krijon parakushte për integrim sa më të mirë të TIK-ut në institucione arsimore.

4.2. U-Report

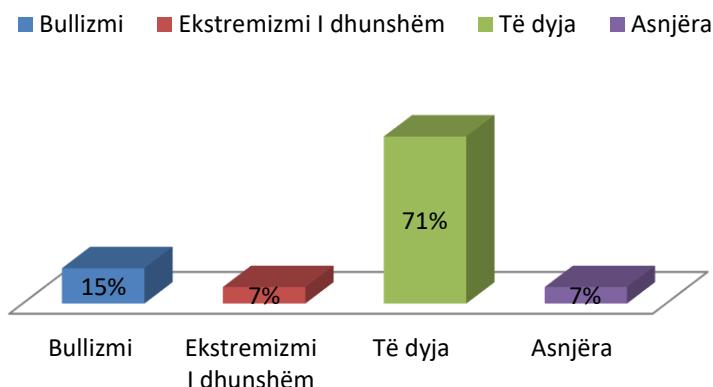
Gjatë muajit maj 2020, UNICEF Shqipëri zhvilloi një sondazh me anë të platformës U-Report që kishte për qëllim marrjen e informacionit nga të rinjtë dhe të rriturit në Shqipëri në lidhje me disa prej çështjeve që konsiderohen të rëndësishme për t’u trajtuar nga Strategjia Kombëtare e Arsimit. Sondazhi përfshiu 318 pjesëmarrës, nga të cilët 59% ishin meshkuj dhe 41% ishin femra. Grupmosha e pjesëmarrësve ishte si vijon: 14% ishin të moshës 15-19 vjeç, 13% të moshës 20-24 vjeç, 14% të moshës 25-30 vjeç, 15% të moshës 31-34 vjeç dhe 44% mbi 35 vjeç. Sondazhi trajtoi çështje të ndryshme, si: ku duhet të përqendrohet investimi i shtetit në arsim; grupet që kanë nevojë për më shumë mbështetje për të arritur sukses në arsim; çështjet e sigurisë në shkollë që duhet të trajtohen nga strategjia; pengesat kryesore të shkollave; dhe fokusi kryesor i strategjisë në lidhje me digjitalizimin.

Në lidhje me çështjen se ku duhet të përqendrohet më shumë investimi i shtetit në arsim, 21% e pjesëmarrësve i japin përparësi arsimit parashkollor, 34% arsimit nëntëvjeçar, 22% arsimit të mesëm të lartë dhe 23% arsimit të lartë.

Për pyetjen se cili nga grupet ka nevojë për më shumë mbështetje për të arritur sukses në arsim, 59% e pjesëmarrësve shprehin preferencën për fëmijët me vështirësi ekonomike, 20% për fëmijët më aftësi të kufizuara, 12% për vajzat që jetojnë në zonat e largëta dhe 9% për fëmijët e pakicës kombetare romë dhe egjiptiane.

Vetëm 7% e pjesëmarrësve në sondazh konsiderojnë se Strategjia nuk duhet të trajtojë çështjet e sigurisë në shkolla, ndërkohë 15% janë të mendimit se duhet trajtuar bullizmi, 7% ekstremizmi i dhunshëm, ndërsa 71% të dyja (Figura 4).

Figura 4. Çështjet e sigurisë në shkolla që duhen trajtuar nga Strategjia

Si mangësi kryesore të shkollës së sotme, 48% e pjesëmarrësve në sondazh shohin mungesën e përgjegjësisë dhe llogaridhënies, 37% - faktin që shkolla nuk i pajis nxënësit me aftësi të nevojshme për jetën dhe 15% - infrastrukturën e dobët në shkolla.

Sipas pjesëmarrësve të përfshirë në sondazh, fokusi kryesor i Strategjisë në lidhje me digjitalizimin e arsimit duhet të jetë trajnimi i mësuesve për përdorimin e teknologjisë së informacionit – 49%, pastaj zhvillimi i materialeve mësimore digjitale – 28% dhe pajisja e shkollave me kompjuterë – 22%.

4.3. Arsimi parauniversitar

Analiza e situatës në fushën e arsimit parauniversitar është bazuar në raportet hulumtuese që janë në dispozicion, si dhe në analizën SWOT të realizuar nga grupet e punës të MASR-së. Kjo analizë është përqendruar në pesë fusha tematike:

- Gjithëpërfshirja dhe barazia në arsim;
- Mësuesit;
- Zotërimi i kompetencave të të nxënësit gjatë gjithë jetës;
- Digjitalizimi i arsimit;
- Menaxhimi dhe siguri i cilësisë.

4.3.1. Gjithëpërfshirja dhe barazia në arsim

Republika e Shqipërisë ka një rrjet të përbërë prej 3,829 institucionesh arsimore të nivelit parauniversitar, prej të cilave 3,427 janë publike dhe 402 private (Tabela 5). Në pesë vitet e fundit vërehet një prirje e qartë - zvogëlimi i numrit të fëmijëve/nxënësve në të gjitha nivelet e arsimit parauniversitar që është rezultat i kurrjes së popullsisë rezidente, si për shkak të uljes së lindshmërisë, ashtu edhe për shkak të migrameve (

Figura 5).

Tabela 5. Numri i institucioneve arsimore parauniversitare sipas niveleve [33]

KNSA	Përshkrimi	Viti shkollor									
		2014/15		2015/16		2016/17		2017/18		2018/19	
		Publike	Private	Publike	Private	Publike	Private	Publike	Private	Publike	Private
0	Kopshte	1,751	106	1,773	124	1,831	133	1,777	142	1,901	162
1-2	Shkolla 9-vjeçare	1,372	121	1,284	120	1,249	121	1,220	125	1,144	125
3	Shkolla të mesme të larta	381	116	381	119	380	124	380	115	382	115
0-3	Gjithsej	3,504	343	3,438	363	3,460	378	3,377	382	3,427	402

Figura 5. Numri i fëmijëve/nxënësve në arsimin parauniversitar sipas niveleve [33]

Tabela 6 tregon një pasqyrë të raportit neto të regjistrimit (NER)² sipas niveleve të arsimit parauniversitar. Duke krahasuar me të dhënat e UNESCO-s³, vërehet se pjesëmarrja në arsimin parashkollor në Shqipëri është e një shkalle më të lartë se në Serbi -61.9% (2018), Malin e Zi - 67.3% (2018) dhe Maqedoninë e Veriut - 35.5% (2017). Pjesëmarrja në arsimin fillor është mbi nivelin e vendeve të Evropës Qendrore dhe Lindore – 91.8% (2018), ndërsa në arsimin e mesëm të ulët - pak nën nivelin e këtyre vendeve – 90.8%

² Numri total i nxënësve të grupmoshës përkatëse për nivelin e dhënë të arsimit në raport me popullsinë e asaj grupmoshe. p.sh. numri i nxënësve të moshës 6-10 vjeç në arsimin fillor në raport me popullsinë e moshës 6-10 vjeç.

³<http://datAuis.unesco.org/> - aksesuar më 10 qershor 2020

(2018). Tërheqja në arsimin e mesëm të lartë është e konsiderueshme – 94.9%, megjithatë, ekzistojnë dallime thelbësore ndërmjet tërheqjes së djemve (98.3%) dhe vajzave (91.4%) [37].

Tabela 6. Raporti bruto (GER) dhe neto (NER) i regjistrimit në arsimin parauniversitar sipas niveleve [33]

KNSA	Përshkrimi	2014/15		2015/16		2016/17		2017/18		2018/19	
		GER	NER	GER	NER	GER	NER	GER	NER	GER	NER
0	Arsimi parashkollor	82.3	75.4	83.3	76.9	81.5	77.7	80.3	76.3	78.3	71.9
1	Arsimi fillor	103.7	96.2	103.0	96.0	104.0	97.5	103.8	96.9	102.4	95.8
2	Arsimi i mesëm i ulët	102.2	91.4	100.6	89.7	96.7	86.8	97.4	88.3	96.5	87.7
3	Arsimi i mesëm i lartë	96.9	75.6	93.2	74.7	94.7	77.1	93.9	76.7	95.6	77.4

Gjithëpërfshirja në arsim është pjesë përbërëse e OZHQ4-ës dhe nënkupton krijimin e kushteve që të gjithë djemtë dhe vajzat, pavarësisht aftësive dhe karakteristikave të tjera, të vijnë në mësimet bashkë, duke u kujdesur për nevojat individuale të tyre. Gjithëpërfshirja ka qenë në fokus të politikave arsimore në Shqipëri në dekadën e fundit, duke synuar rritjen e pjesëmarrjes në arsim në fëmijërinë e hershme, si dhe të pjesëmarrjes në arsim të fëmijëve nga grupet vulnerabël. MASR-ja, në vitin 2016, miratoi dokumentin "Edukimi dhe formimi i mësuesve për gjithpërfshirjen – Profili i mësuesit gjithpërfshirës" me qëllim evidentimin e aftësive thelbësore, dijeve, qëndrimeve dhe vlerave që duhet të ketë gjithsecili mësues, si ai që përgatitet t'i bashkohet radhëve të profesionit të mësuesisë, ashtu dhe ai që është në shërbim, si profesionist gjithpërfshirës [38]. Kjo ka bërë që edhe shoqëria të ndërgjegjësohet për nevojën e përfshirjes së fëmijëve nga grupet vulnerabël, gjë që ka sjellë rritjen e pjesëmarrjes së fëmijëve me aftësi të kufizuara, si dhe fëmijëve nga pakicat romë dhe egjiptiane. MASR-ja është e angazhuar të sigurojë arsim gjithpërfshirës për të gjithë fëmijët, por ende duhet të ngrihen disa themele të rëndësishme për pjesëmarrjen në arsim të gjithë fëmijëve me aftësi të kufizuara. Shkollat ende nuk përmbushin gjithë standardet e gjithpërfshirjes, si infrastruktura dhe ambientet fizike në shkolla, kurrikula, vlerësimi, pajisjet për aftësinë e kufizuar.

Nevojitet zhvillimi i mëtejshëm i politikave multi-sektoriale të edukimit të fëmijërisë së hershme për koordinimin e aktiviteteve në këtë fushë [39]. Në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, bashkitë janë përgjegjëse për administrimin dhe rregullimin e sistemit arsimor parashkollor në kopshte dhe çerdhe. Referuar pikës 12 të nenit 23 të ligjit nr. 139/2015, të ndryshuar, administrimin dhe rregullimin e sistemit arsimor parashkollor në kopshte dhe çerdhe e kanë njësitë e vetëqeverisjes vendore. Ndërkaq, klasat përgatitore janë nën përgjegjësinë e Ministrisë së Arsimit, Sportit dhe Rinisë.

Me Strategjinë e Arsimit Parauniversitar 2014-2020 është synuar që 95% e fëmijëve të grupmoshës 5-6 vjeç (duke përfshirë fëmijët me aftësi të kufizuara) të përfshihen në klasa përgatitore, ndërsa 90% e grupmoshës 3-5 vjeç të përfshihen në forma të ndryshme të arsimit parashkollor [2]. Megjithatë këto objektiva nuk janë arritur, në mungesë të buxhetit dhe modeleve efikase, janë shënuar rezultate të rëndësishme në avancimin e cilësisë së arsimit parashkollor. Kështu, është hartuar Kurrikula e re e arsimit parashkollor, që përfshin dokumentin e Kornizës kurrikulare, standardet e zhvillimit dhe të nxënies, programet për secilën grup-moshë dhe kornizën e vlerësimit. Po ashtu, për herë të parë, janë zhvilluar Standardet e zhvillimit dhe të nxënies për moshën 0-3 vjeç. Në zonat urbane ekziston nevoja për

infrastrukturë të re të arsimit parashkollor, ndërkohë që në zonat rurale ekziston mundësia e shfrytëzimit të hapësirave ekzistuese në shkolla që janë liruara si rezultat i rënies demografike. Prej vitit 2015, arsimi parashkollor administrohet nga pushteti vendor, gjë që shkakton ndonjëherë koordinim jo të mirë me strukturat e pushtetit qendror dhe mungesë të investimeve në këtë nivel të arsimit.

Midis vitit 2008 dhe 2017, Shqipëria ka ngushtuar në mënyrë mbresëlënëse hendekun e barazisë në qasjen në arsim për nxënës të vijnë nga grupet më të cenueshme, megjithëse vazhdojnë të ekzistojnë disa sfida kritike, veçanërisht në vitet e parashkollorit. Sondazhi i fundit Demografik dhe Shëndetësor (DHS) [40] tregon se brenda periudhës 2008-2017, në zonat rurale, regjistrimi i nxënësve në arsimin parashkollor dhe të mesëm të lartë u rrit dy herë më shumë se ai i nxënësve në zonat urbane (Tabela 7). Në mënyrë të ngjashme, qasja në arsimin parashkollor u dyfishua për nxënës të kuintili me të ardhura më të ulëta (Tabela 7).

Me gjithë mungesën e të dhënave të sakta për **fëmijët me aftësi të kufizuara në moshë shkollore**, pjesëmarrja e tyre në arsimin parauniversitar është shtuar nga viti në vit. Në veçanti, kjo vlen për shkollat e zakonshme ku numri i fëmijëve me aftësi të kufizuara është shtuar nga 2,849 në vitin shkollor 2013/14 në 4,573 në vitin shkollor 2019/20 (Figura 6), ku rreth 70% e këtyre fëmijëve ndjekin arsimin bazë, 19% - arsimin parashkollor dhe pjesa tjetër arsimin e mesëm të lartë. Ndërkohë, mësimet në shkollat speciale i vijnë 652 fëmijë me aftësi të kufizuara.

Tabela 7. Normat neto të pjesëmarrjes sipas nivelit të arsimit (%), 2008/09 dhe 2017/18

	Parashkollor		9-vjeçare		I mesëm i lartë	
	2008	2017	2008	2017	2008	2017
Gjinia						
Mashkull	55	79	95	93	58	76
Femër	59	80	95	92	58	80
Vendbanimi						
Urban	67	81	95	93	68	80
Rural	50	77	95	91	52	75
Kuintili i pasurisë						
më i ulët	34	70	93	90	39	65
I dytë	62	76	96	94	51	76
I mesit	60	81	95	92	60	79
I katërt	67	83	96	94	67	87
më i lartë	63	90	97	94	83	86

Në vitin shkollor 2019-2020 kemi një rritje prej 21% të mësuesve ndihmës në sektorin publik dhe privat krahasuar me një vit më parë. Në vitin 2020-2021 janë punësuar 1176 mësues ndihmës. Raporti fëmijë me aftësi të kufizuara-mësues ndihmës këtë vit është 3.7. Profesionin e mësuesit të profilit të pedagogjisë speciale është përcaktuar si një profesion i rregulluar dhe po punohet për t'i punësuar me përparësi mësuesit e licencuar në këtë profil si mësues ndihmës për fëmijët me aftësi të kufizuara.

Në periudhën 2019-2020 ka qenë në fokus zhvillimi profesional i mësuesve ndihmës për fëmijët me aftësi të kufizuara me synim ngritjen e një sistemi mbështetëse të aftësive profesionale të tyre. Në këtë kuadër

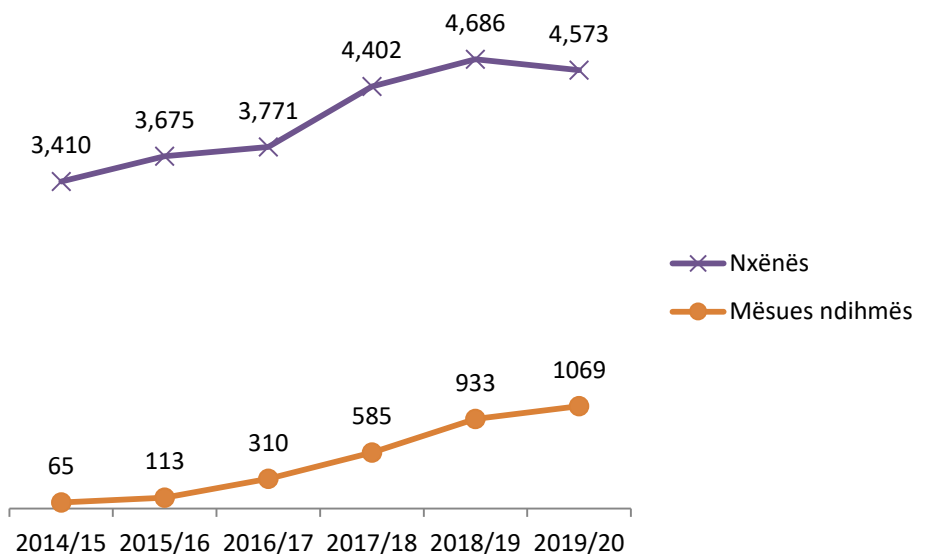
janë ngritur dhe funksionojnë efektivisht 60 rrjete profesionale të mësuesve ndihmës pjesë e të cilave janë të gjithë mësuesit ndihmës në arsimin parauniversitar. Një raport i detajuar i nevojave për zhvillim profesional të mësuesve ndihmës [41], ka paraprirë përgatitjen e një kurrikule për zhvillim profesional dhe organizimin e një sërë veprimtarish trajnuese ku janë përfshirë rreth 1,000 mësues ndihmës dhe janë certifikuar për ndjekjen e moduleve të akredituar nga MASR-ja.

Sipas një studimi të mbështetur nga UNICEF-i, vetëm 5,839 fëmijë ose 57.6% e fëmijëve me aftësi të kufizuara, të grupmoshës 6-17 vjeç, të regjistruar nga Shërbimi Social Shtetëror, janë të përfshirë në sistemin e arsimit [42]. Siç e thekson edhe Gonzales [43], fëmijët me aftësi të kufizuara janë të nënpërfaqësuar kundrejt popullatës së nxënësve, dhe sfida për mbështetjen e fëmijëve me aftësi të kufizuara është që ata fillimisht të identifikohen. Nga ana tjetër, është intensifikuar puna didaktike me fëmijët me aftësi të kufizuara, dhe kurrikula ekzistuese përshtatet sipas nevojave të veçanta të nxënësve nëpërmjet hartimit të planeve edukative individuale.

Në shtatorin e vitit 2018, Komiteti për Personat me Aftësi të Kufizuara, i përbërë nga MASR dhe partnerët ndërkombëtarë, duke shqyrtuar rekomandimet për avancimin e gjithëpërfshirjes në arsim, nxori këtë përfundim:

“Shkollat e specializuara, të cilat ofrojnë arsim vetëm për persona me probleme të veçanta, nuk janë gjithëpërfshirëse. Në mënyrë të ngjashme, edhe vendosja e nxënësve me aftësi të kufizuara në klasa të përgjithshme, pa u shoqëruar, për shembull, me ndryshime strukturore në organizim, kurrikulë dhe në strategjitë e mësimdhënies apo mësimnxënies nuk është tregues i gjithëpërfshirjes. ... Zakonisht, cilësia e arsimit të fëmijëve me aftësi të kufizuara në Shqipëri është e ulët, pasi pritshmëritë e prindërve dhe mësuesve janë të ulëta dhe kjo kufizon mundësitë e nxënësve.” [44]

Figura 6. Fëmijët me aftësi të kufizuara dhe mësuesit ndihmës në shkollat e zakonshme [45]

Është arritur progres në përmirësimin e të nxënësve të gjuhës së shenjëve shqiptare për rritjen e cilësisë së arsimit të nxënësve që nuk dëgjojnë deri në nivelin e arsimit të mesëm. Për të trajtuar problemet në

këtë fushë është nënshkruar Marrëveshja e Bashkëpunimit Nr. 4481, datë 25.04.2018 ndërmjet Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Ministrisë së Arsimit, Sportit dhe Rinisë, Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë dhe Shoqatës Kombëtare Shqiptare të Personave që nuk dëgjojnë për bashkëpunim në fushën e arsimit dhe ofrimin e shërbimeve të interpretimit në gjuhën e shenjave për personat që nuk dëgjojnë.

Në vitin 2018/19, rreth **5,000 fëmijë romë dhe 11,100 fëmijë egjiptianë** ishin të regjistruar në shkollat shqiptare [46], ndërsa numri i tyre është trefishuar gjatë dhjetëvjeçarit të fundit [37]. Pjesëmarrja e fëmijëve të grupmoshës 7-15 vjeç në arsimin e detyrueshëm u rrit nga 48% në vitin 2011 në 66% në vitin 2017 [47], megjithatë, “hendeku ndërmjet fëmijëve romë/egjiptianë dhe fëmijëve të tjerë që jetojnë në të njëjtat zona mbetet shqetësues” [24]. Ka të dhëna që tregojnë se fëmijët romë kanë performancë të dobët në klasën e 5-të, duke marrë mesatarisht 29 pikë, krahasuar me mesataren prej 45 pikësh në vlerësimin e arritjeve të nxënësve të arsimit fillor (VANAF) [48]. Krahas rritjes së nivelit arsimor të popullsisë rome dhe egjiptiane në Shqipëri, ka ende raste të segregimit dhe formave të tjera të diskriminimit në raport me pjesëtarët e pakicave rome dhe egjiptiane. Përveç kësaj, një numër i konsiderueshëm i fëmijëve romë dhe egjiptianë nuk përfundojnë arsimin bazë, ndërkaq një numër simbolik i tyre regjistrohen në shkolla të mesme të larta.

Mësimi i historisë/kulturës së romëve dhe/ose migratëve nuk është i përfshirë sa duhet në lëndë të ndryshme shkollore, të tilla si: historia, edukimi qytetar ose shoqëror, letërsia, feja ose etika, arti, muzika ose gjuhët.

Bazuar në ligjin nr. 69/2012 “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, është parashikuar që personave, të cilët u përkasin pakicave kombëtare, u krijohen mundësi të mësojnë dhe të mësohen në gjuhën amtare, të mësojnë historinë dhe kulturën e tyre, sipas planeve dhe programeve mësimore. Gjithashtu, nxënësve të pakicave kombëtare u krijohen kushte për mësimin e gjuhës shqipe dhe njohjen e historisë dhe të kulturës shqiptare, për të mundësuar pjesëmarrje aktive dhe të barabartë në jetën ekonomike, shoqërore, politike e kulturore të Republikës së Shqipërisë dhe ata vlerësohen në provimet kombëtare të arsimit bazë në lëndët gjuhë amtare, gjuhë shqipe dhe, sipas dëshirës, edhe në një gjuhë të huaj.

Gjatë vitit 2015, në kuadër të reformës së arsimit parauniversitar, u hartua plani i ri mësimor për pakicat kombëtare dhe u përgatitën programet mësimore të kurrikulës me bazë kompetencat, në përshtatje me këtë plan mësimor. Urdhri nr.186, datë 15.05.2015, “Për përcaktimin e planit mësimor për pakicat kombëtare” i MASR-së, ka miratuar planin mësimor për arsimin bazë për pakicat kombëtare, bazuar në kurrikulën e re me kompetenca. Përveç programeve të të gjitha lëndëve të pakicave që janë hartuar sipas kurrikulës së re me kompetenca, janë hartuar edhe 22 programe specifike për gjuhën amtare, gjeografinë dhe historinë amtare të pakicave. Këto programe u hartuan nga grupe pune me pjesëmarrjen e pedagogëve nga Departamenti i Gjuhës Greke, Letërsisë dhe Qytetërimit Grek në Universitetin e Gjirokastrës dhe të Tiranës si dhe nga mësues të gjuhës greke dhe maqedonase. Që nga viti 2015, në përputhje me programet e reja, janë hartuar edhe tekste të reja në gjuhën amtare për nxënësit e pakicave kombëtare. Të gjithë nxënësit e pakicave kombëtare pajisen me tekste shkollore falas nga buxheti i shtetit.

Në vitin 2013, MASR-ja nxori Urdhrin Nr. 344/2013, nëpërmjet të cilit u krijuan **shërbimet psikosociale** për institucionet e arsimit parauniversitar, dhe që u ndryshua në vitin 2018 dhe 2020 [49]. Këto njësi

funksionojnë nën mbikëqyrjen e drejtorive rajonale të arsimit parauniversitar. Në vitin shkollor 2018/19 në shkollat shqiptare punonin 577 psikologë dhe punonjës socialë [46]. Sipas urdhrit të fundit, Parashihet punësimi i një psikologu shkolle ose një punonjësi social për 500-700 nxënës, ndërsa shkollat me më shumë se 700 nxënës duhet të kenë dy psikologë ose punonjës socialë. Një psikolog/punonjës social do të ketë çdo shkollë me të paktën 10 nxënës me aftësi të kufizuara, si dhe çdo shkollë speciale, ndërsa një psikolog/punonjës social do të mbulojë disa shkolla me më pak se 500 nxënës [49] duke ofruar mbështetje psikosociale për fëmijët.

Shqipëria ka një numër të konsiderueshëm shkollash të vogla me klasa të bashkuara kolektive ku nxënës të klasave të ndryshme mësojnë së bashku. Mësimi në klasa të bashkuara zhvillohet në zona rurale dhe zona të thella malore. Vite me radhë, MASR-ja ka ndjekur një politikë të mbylljes së klasave të bashkuara kolektive, për t'i zhvendosur nxënësit e këtyre klasave në shkollat ku mësimi zhvillohet në klasa të veçanta, më të mëdha, duke siguruar transportin për këta nxënës. Kjo ndërhyrje ka siguruar ofrimin e një arsimit më cilësor për nxënësit e zonave rurale. Megjithatë, rrjeti i shkollave nuk i përshtatet tablosë demografike të viteve të fundit, ndërsa numri i nxënësve në klasat kolektive vazhdon të jetë i konsiderueshëm. Në vitin shkollor 2018/19, nga 282,906 nxënës në arsimin bazë, 25,863 ose 9.14% vijonin mësimin në klasa të bashkuara kolektive [46]. Përqindja e nxënësve që vijnë në mësimin në klasat të bashkuara kolektive është më e madhe në Qarkun e Kukësit (24.64%) dhe të Gjirokastrës (19.26%), ndërsa më e vogël në Qarkun e Durrësit (1.85%) dhe të Lezhës (5.83%). Ndërkaq, në vitin 2019/20 numri i nxënësve që vijnë në mësimin në klasa kolektive ka rënë në 23,188 ose 8.56% të numrit të përgjithshëm të nxënësve në arsimin bazë [45].

Përmirësimi i infrastrukturës shkollore zë vend të rëndësishëm në politikat e shtetit shqiptar. Në vitet 2018 dhe 2019 shpenzimet kapitale të MASR-së kanë arritur shumë prej 6.52 miliardë lekë (~ 53 milionë. EUR) [50] [51]. Tërmeti i 26 nëntorit të vitit 2019 ka shkaktuar dëme të konsiderueshme në infrastrukturën shkollore. Sipas të dhënave në dispozicion, 321 institucione arsimore të llojeve të ndryshme nga 11 bashki janë prekur nga tërmeti, prej të cilave 76 janë të papërdorshme dhe duhet të rrënohen, 75 pjesërisht të papërdorshme, por mund të riparohen, ndërsa 170 kanë pësuar dëmtime të lehta [52]. Përveç infrastrukturës, janë dëmtuar edhe asetet fizike, përfshirë mobiljet, laboratorët, bibliotekat, etj. Dëmet më të mëdha janë shkaktuar në bashkitë Tiranë dhe Durrës ku janë prekur respektivisht 55% dhe 21% e godinave shkollore. Vlerësohet se buxheti i nevojshëm për rindërtimin dhe riparimin e infrastrukturës shkollore të dëmtuar nga tërmeti kap shumë prej 94.83 mil. EUR, prej të cilave 54 mil. EUR duhen investuar në vitin 2020, ndërsa 39 mil. EUR në vitet 2021 dhe 2022 [52]. MASR-ja tanimë ka aprovuar standardet për projektimin e shkollave dhe kopshteve, të cilat shërbejnë si referencë për të gjithë ata që janë të përfshirë në procesin e planifikimit, programimit, projektimit/dizajnit dhe ndërtimit të godinave/hapësirave të reja të shkollave apo në rehabilitimin e godinave ekzistuese. Megjithatë, një sfidë për investime në infrastrukturë mund të jenë shkurtime buxhetore për sektorin e arsimit të imponuara nga tkurrja e pritshme ekonomike si pasojë e gjendjes së krijuar nga pandemia COVID-19 dhe dëmet e shkaktuara nga tërmeti i vitit 2019.

Sipas një raporti të UNESCO-s, rreth 20% e nxënësve (22.6% meshkuj dhe 17.3% femra) shqiptarë të moshës 9-15 vjeç kanë qenë viktimë të **bullizmit në shkollë**, që është në nivelin global prej 32% dhe atë evropian prej 25% [53]. Rezultate të ngjashme për shpeshësinë e bullizmit në shkollë sjell edhe një studim i mëhershëm i sponsorizuar nga Këshilli i Evropës [54]. Kjo bën që bullizmi të shihet si problem që duhet

trajtuar brenda sistemit arsimor shqiptar dhe më gjerë, duke pasur parasysh të gjitha format e këtij fenomeni, si: bullizmi fizik, verbal, social, seksual e kibernetik. Sipas studimit ekziston një lidhje e fortë midis përfshirjes gjinore dhe bullizmit, pasi shohim se djemtë janë më të përfshirë në fenomenin e bullizmit se vajzat. Djemtë pranojnë që janë më shumë agresorë (68%) sesa viktimë (52%) ndërsa vajzat pranojnë që janë më shumë viktimë (48%) sesa agresore (32%). Studimi tregon se Shqipëria nuk po përballët me një kërcënim të dukshëm të ekstremizmit të dhunshëm për shkak të nivelit të lartë të tolerancës fetare dhe gatishmërisë së popullatës për stabilitet shoqëror, edhe pse 140-150 shqiptarë janë përfshirë në luftërat në Siri dhe Irak. Vlerësohet se këta individë vijnë nga zonat më të varfra rurale, të cilat janë, gjithashtu, më të pazhvilluarat dhe më të izoluarat. Studimi konsideron se bullizmi mund të nxisë përjashtimin social dhe marginalizimin, dhe si i tillë, mund të krijojë një terren të mundshëm për ekstremizmin e dhunshëm.

Nga viti në vit, është rritur numri i fëmijëve që kanë përfituar nga **programi i teksteve shkollore falas**. Nxënësve, që ndjekin arsimin bazë në institucionet arsimore publike në klasën e parë marrin tekste shkollore falas, ndërsa nga klasa e dytë deri në klasën e shtatë, u jepen tekstet shkollore në përdorim falas. Sipas vendimit nr. 486, datë 17.06.2020, të Këshillit të Ministrave, “Për shtypjen, botimin, shpërndarjen dhe shitjen e teksteve shkollore të sistemit të arsimit parauniversitar”, janë edhe 18 kategori që përfitojnë tekstet shkollore falas, si: nxënësit që në arsimin parauniversitar i përkasin kategorisë së pakicave kombëtare, ata që kanë përfituar statusin e jetimit, nxënësit që vijnë nga familje të cilat trajtohen me ndihmë ekonomike dhe pagesë papunësie nga zyrat e punësimit, nxënësit me aftësi të kufizuara sipas ligjit nr. 57/2019, “Për asistencën sociale në Republikën e Shqipërisë”, nxënësit që janë shtruar në Shërbimin Onkologjik, nxënësit që u përkasin pakicave kombëtare romë dhe egjiptiane, etj. Për vitin shkollor 2019-2020 rreth 225,000 nxënës kanë përfituar tekstet shkollore falas [18].

“Shkolla-Qendër Komunitare” (SHQK) është një nismë e ndërmarrë nga MASR-ja, në vitin 2013, për të ri-dimensionuar dhe përmirësuar cilësinë dhe rolin e shkollës dhe sistemit arsimor shqiptar, jo vetëm në komponentin e mësimdhënies dhe të nxënësve, por edhe për hapjen e shkollës ndaj komunitetit dhe si një shkollë miqësore për të gjithë. Sot kemi 270 shkolla si qendra komunitare. Për mirë-funksionimin e SHQK-së ka pasur trajnime të vazhdueshme dhe janë trajnuar rreth 41,617 nxënës, mësues dhe prindër. Shkollat kanë projekte me partnerët si: UNICEF, UN, World Vision, Këshilli i Evropës, Save the Children, Këshilli Britanik, Korpusi i Paqes, Zyra e Arsimit në Ambasadën Italiane, IRCA etj. Vetëm gjatë periudhës 2019-2020, evidentohen 32 projekte binjakëzuese në nivel ndërkombëtar dhe 23 projekte binjakëzuese në nivel kombëtar.

4.3.2. Mësuesit

Në vitin shkollor 2019/20 në sistemin arsimor parauniversitar të Republikës së Shqipërisë ishin 36,890 mësues, prej të cilëve 32,218 në sektorin publik [45]. Nga viti 2013 numri i përgjithshëm i mësuesve ka ndryshuar shumë pak, ndërkaq raporti nxënës-mësues është duke u zvogëluar në vazhdimësi që flet për numër më të lartë të personelit mësimor në raport me mesataren e OECD (15 nxënës për një mësues në arsimin bazë [55]) veçanërisht në zonat rurale. Kështu, brenda një dekade, raporti nxënës-mësues në arsimin bazë u zvogëlua nga 17 (në zonat rurale: 15) në vitin shkollor 2010/11 në 13 (në zonat rurale: 10) në vitin shkollor 2019/20 [45] (Tabela 8).

Tabela 8. Mësuesit dhe raporti nxënës/mësues në arsimin parauniversitar [46]

Viti shkollor	Arsimi parauniversitar		Arsimi parashkollor		Arsimi bazë		Arsimi i mesëm i lartë	
	Mësues	Nxënës/ Mësues	Edukatore	Fëmijë/ Edukatore	Mësues	Nxënës/ Mësues	Mësues	Nxënës/ Mësues
2013-2014	35,692	15.6	4,452	15.5	22,634	15.0	8,606	15.7
2014-2015	34,927	15.4	4,495	15.5	21,761	15.0	8,671	15.0
2015-2016	35,375	14.7	4,672	17.7	21,761	14.1	8,942	14.6
2016-2017	34,636	14.4	4,644	17.5	21,322	13.7	8,670	14.5
2017-2018	35,256	13.8	4,740	17.1	21,575	13.3	8,941	13.4
2018-2019	35,772	13.3	4,820	16.4	22,024	12.8	8,928	13.0

Gjatë dy dekadave të fundit, mësuesit në Shqipëri u janë nënshtruar disa kërkesave të reja lidhur me formimin e tyre. Që nga viti 2007 me hyrjen e sistemit të Bolonjës programi për formimin fillestar të mësuesve ka zgjatur 3 vjet ose 3 + 1 vite ose 3 + 2 vite në varësi të llojit të profilit/lëndëve përkatëse. Ligji nr. 80/2015 për Arsimin e Lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në RSH parashikon se mësuesi për arsimin parashkollor duhet të ketë fituar diplomën e ciklit të parë “Bachelor”, që formon mësues të arsimit parashkollor. Mësuesi për arsimin fillor duhet të ketë fituar diplomën e ciklit të parë “Bachelor” dhe diplomë të ciklit të dytë “Master Profesional”, që formon mësues të arsimit fillor, ose diplomë për arsimin fillor të ish-instituteve të larta pedagogjike. Mësuesi për arsimin e mesëm të ulët dhe për arsimin e mesëm të lartë duhet të ketë fituar diplomën e ciklit të parë “Bachelor” në fushën/lëndët e arsimit të mesëm të ulët dhe të arsimit të mesëm të lartë dhe diplomën e ciklit të dytë “Master” me 120 ECTS në fushën e mësuesisë, që lidhet me programin e studimit të ciklit të parë.

Në nenin 83 të Ligjit për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në RSH përcaktohet se formimi i përgjithshëm psiko–pedagogjik përbën 25% e të gjithë kurrikulës në ciklin përkatës të studimit sipas profileve të mësuesve në arsimin parauniversitar. Në këtë kuadër, të gjitha fakultet e edukimit *njësojnë lëndët që do të zhvillojnë në këtë formim*, përmbajtja e të cilave duhet të jetë në të njëjtën linjë me kërkesat e arsimit parauniversitar për kompetencat e formimit të përgjithshëm të mësuesit.

Në nenin 83, gjithashtu, përcaktohet se programet e ciklit të dytë të studimit, që formojnë mësues të së njëjtës lëndë/profil të mësuesisë, do të kenë së paku 80% të kurrikulës me përmbajtje të ngjashme. Në këtë kuadër po punohet që:

- së pari, të gjitha fakultetet e mësuesisë të të njëjtit profil të njësojnë programin e studimit që formon mësues për të njëjtën lëndë/profil.
- së dyti, të gjitha fakultetet e mësuesisë të të njëjtit profil të njësojnë në masën 80% përmbajtjen e kurrikulës (lëndët dhe rezultatet e të nxënësve) për formimin e mësuesit të së njëjtës lëndë/profil duke e harmonizuar me kurrikulën e arsimit parauniversitar.

Megjithatë, ekzistojnë vështirësi në përshtatjen e programeve të studimit me kërkesat e Ligjit dhe me kurrikulën e re të bazuar në kompetenca, pasi ka pak ngjashmëri ndërmjet programeve të ofruara në IAL-

të në mbarë vendin [37]. Bazuar në Ligjin për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në RSH, neni 83, programet e studimit në fushën e mësuesisë, si dhe në kushtet kur, kurrikula e reformuar e arsimit parauniversitar vë kërkesa specifike përballë mësuesit, kanë filluar punën për rishikimin e përmbajtjes dhe organizimit të kurrikulës së formimit fillestar të mësuesve nga institucionet e arsimit të lartë, për të formuar mësues që janë në gjendje të zbatojnë një kurrikulë të re, të bazuar në kompetenca, që plotëson nevojat dhe interesat e nxënësit, që është elastik dhe që bazohet në burime të shumëllojshme të të nxënit. Sipas përcaktimeve në ligj, kurrikula e formimit fillestar të mësuesve përbëhet nga formimi i përgjithshëm psiko-pedagogjik dhe formimi shkencor i lëndës/profililit përkatës.

Ligji për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në RSH, neni 81, mundëson programet e studimeve të formimit të vazhduar. Në këtë kuadër Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë/ASCAP së bashku me 8 IAL shqiptare si dhe 3 IAL evropiane u përfshinë në projektin “Zhvillimi i kompetencave të mësuesve për një sistem gjithëpërfshirës të zhvillimit profesional të mësuesve.” (TEAVET). Ky projekt u financua nga Komisioni European, programi Erasmus+, dhe kishte si fokus kryesor *ngritjen e kapaciteteve të stafëve akademike* të IAL-ve shqiptare për trajnimin e mësuesve si dhe ngritjen e sistemit të trajnimit nëpërmjet qendrave të të nxënit gjatë gjithë jetës në këto IAL. MASR/ASCAP u përfshi në orientimin e IAL-ve për hartimin e moduleve të trajnimit (16 module trajnimi) në fushat: Të nxënit digjital, Strategjitë e mësimdhënie/nxënies, Qytetaria aktive, Gjithëpërfshirja në arsim, Kultura e të nxënit, Mediat e lexim-shkrimit, etj.

ASCAP-i ka hartuar standardet profesionale të formimit të përgjithshëm dhe të formimit lëndor për mësuesit në sistemin e arsimit parauniversitar [56], që mund të përdoren si orientim për hartimin e programeve të reja për formimin fillestar të mësuesve, por edhe për vlerësimin e performancës së mësuesve, si dhe për përcaktimin e nevojave për zhvillim profesional. Nga ana tjetër, asnjë nga programet për formimin fillestar të mësuesve që ofrohen nga 9 IAL-të publike të Shqipërisë nuk i është nënshtruar procesit të akreditimit.

Sipas studimeve, zhvillimi i programeve të arsimit të lartë karakterizohet më së shumti nga përdorimi i metodologjisë me në qendër mësuesin (p.sh.: leksionet), dhe jo nga përdorimi i teknikave me në qendër nxënësin, të cilat parashikohen të përdoren nga mësuesit, në kuadër të adoptimit të të nxënit të bazuar në kompetenca. Në formimin fillestar të mësuesve kërkohet zvogëlimi i hendekut teori-praktikë, nëpërmjet integritit më të mirë të teorisë, njohurive pedagogjike dhe praktikës. Programet arsimore për mësuesit nuk mbulojnë mjaftueshëm tema të rëndësishme, si: gjithëpërfshirja e nxënësve, përdorimi i TIK-ut në procesin mësimor dhe puna me fëmijët me nevoja të veçanta dhe ata nga grupe vulnerabël [37]. Vitet e fundit, Qeveria ka tërhequr aplikantë të kualifikuar në profesionin e mësuesit, duke ofruar bursa dhe duke e rritur pragun e pranimit në programet e formimit fillestar të mësuesve deri në mesataren e arsimit të mesëm të lartë me 8 e lart.

Bazuar në udhëzimin nr. 26, datë 15.08.2014, të Ministrit të Arsimit dhe Sportit “Për zhvillimin profesional të punonjësve arsimorë”, të ndryshuar nga Ministria e Arsimit dhe Sportit në bashkëpunim me Institutin e Zhvillimit të Arsimit, Rrjeti Akademik Shqiptar (RASH) dhe DAR/ZA-të organizuan për herë të parë procesin e identifikimit të nevojave për zhvillim profesional të mësuesve dhe drejtuesve 2016-2020, i cili u realizua në formë elektronike dhe në fletë.

Identifikimi i nevojave për trajnim të punonjësve arsimorë në nivel mësuesi, shkolle, DAR/ZA-je, si dhe në nivel kombëtar krijoi një pamje të qartë për fushat dhe çështjet më të domosdoshme që duhet të trajtohen me prioritet, si nga institucionet e nivelit qendror, ashtu edhe nga shkollat apo edhe nga vetë mësuesit. Instrumenti u ndërtua nga disa rubrika/fusha të identifikuar si kyç dhe të domosdoshme për zhvillimin profesional të mësuesve, si: planifikimi i kurrikulës me kompetenca; mësimdhënia dhe të nxënës (mësimdhënia dhe nxënës; përkujdesja për nxënës me vështirësi në të nxënës; vlerësimi i të nxënës); etika dhe komunikimi (etika dhe sjellja; bashkëpunimi me komunitetin); zhvillimi profesional i mësuesve. Bazuar në rezultatet e këtij procesi, drejtuesit, në të gjitha nivelet e menaxhimit dhe politikëbërjes, hartuan plane veprimi për përmirësimin dhe për zhvillimin e mëtejshëm të njohurive dhe të aftësive të punonjësve arsimorë. Gjetjet e këtij procesi janë bazuar në rezultatet e arritura nga gjithë punonjësit arsimorë që morën pjesë në proces (17613 mësues dhe drejtues) të pasqyruara në Raportin kombëtar të identifikimit të nevojave të mësuesve, IZHA 2016.

Zhvillimi i vazhduar profesional i punonjësve arsimorë orientohet dhe rregullohet me dokumentet: ligji nr. 69/2012, datë 21.06.2012 “Për arsimin parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar; Strategjia e Zhvillimit të Arsimit Parauniversitar, 2014-2020; udhëzimi nr. 1, datë 20.01.2017 “Për funksionimin e sistemit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional të punonjësve arsimorë”; raporti “Identifikimi i nevojave për trajnim të mësuesve dhe të drejtuesve 2016-2020”; urdhri “Për ngritjen e komisionit të akreditimit të programeve të trajnimit”, i ndryshuar.

Në legjislacion theksohet se mësuesit dhe drejtuesit trajnohen të paktën 3 ditë në vit dhe se trajnimet zhvillohen sipas sistemit “kërkesë - ofertë”, në bazë të nevojave të mësuesve dhe të ofertave nga agjenci trajnuese të akredituara.

Në këtë kuadër është ndërtuar portali i ri: <https://trajnime.arsimi.gov.al>. Ky portal mundëson: transparencën e moduleve të trajnimit të akredituara; kalendarin e trajnimeve që do të zhvillohen nga agjencitë trajnuese; regjistrimin e të gjithë mësuesve që trajnohen nga këto agjenci; monitorimin dhe llogaridhënien e agjencive trajnuese për zhvillimin e trajnimeve; krijimin e bazës së të dhënave online të të dhënave për të gjithë mësuesit e trajnuar; vlerësimin e mësuesve për trajnimet e organizuara; transparencën e tarifës së kreditit, e cila është përcaktuar jo më shumë se minimalja e kreditit në ciklin e dytë të studimeve në IAL.

Në kuadër të mbështetjes së ASCAP-it për zhvillimin profesional të mësuesve dhe të drejtuesve të shkollave kanë përfituar trajnime nga buxheti i shtetit dhe nga funksionimi i rrjeteve profesionale të mësuesve rreth 22000 punonjës arsimorë për çdo vit shkollor, duke mbuluar 51% të trajnimeve në sistemin e arsimit parauniversitar dhe, gjatë vitit 2020, janë shpërndarë 25000 certifikata vlerësimi me kredite për module të akredituara dhe të zhvilluara nga ASCAP-i.

Në kuadër të zhvillimit profesional të mësuesve janë ngritur rrjetet profesionale të mësuesve sipas profileve përkatëse apo sipas roleve të mësuesve në shkollë. Fuqizimi i rrjeteve profesionale të mësuesve ka qenë në vëmendje të veçantë të punës së ASCAP-it në procesin e zbatimit të kurrikulës me bazë kompetencat. Rrjetet profesionale të mësuesve për çdo lëndë janë furnizuar në mënyrë të vazhdueshme me materiale mbështetëse, shoqëruar me takime dhe trajnime për zbatimin e tyre. Aktualisht, janë 1200 rrjete profesionale, të cilat janë trajnuar për udhëzuesin e funksionimit të rrjeteve, për planifikimin e punës vjetore të rrjeteve, për mënyrën e raportimit, si dhe për tema përmbajtësore si: *zbatimi i kurrikulës me kompetenca, përfshirë edhe organizimin e mësimit me dy orë të njëpasnjëshme; zbatimi i kurrikulës*

në të gjitha klasat; metodologjia e mësimdhënies; portofoli i të nxënësve; vlerësimi i nxënësve; hartimi i testeve; klasat kolektive; mësuesit ndihmës; trajnimi për mësuesit e TIK-ut; ekstremizmi i dhunshëm; lufta kundër substancave narkotike; dokumentacioni i arsimit parashkollor; udhëzuesit për situatën e krijuar nga pandemia COVID – 19; përdorimi i platformave të mësimi online etj. Arsyeja përse rrjetet funksionojnë është sepse mësuesit i shohin si vendi ku mund të ndajnë përvojat, eksperiencat, shqetësimet dhe arritjet e tyre [43]. Drejtuesi i rrjetit ka në dispozicion kohë nga norma e tij për t’iu kushtuar punës duke qenë se i janë zbritur nga norma 2 orë në javë.

Lufta kundër dukurive të tilla, *si episode të dhunës apo përdorimi i drogave* në shkolla janë prioritet i MASR-së dhe i Ministrisë së Brendshme. Ministria e Brendshme ka filluar tashmë të zbatojë konceptin “Shkolla të sigurt”, me një vëmendje të posaçme në rritjen e sigurisë, si brenda ashtu edhe jashtë shkollës. Duke synuar rritjen e sigurisë nëpërmjet ndërveprimit dhe parandalimit, MASR-ja në bashkëpunim me Ministrinë e Brendshme, nëpërmjet marrëveshjes së firmosur mes palëve, kërkon të krijojë një qasje të re nëpërmjet projektit “Shkolla të sigurt - Oficerët e sigurisë në shkolla”. Aktualisht, janë trajnuar nga ASCAP rreth 140 oficerë të sigurisë në shkolla.

Prioritet i rëndësishëm gjatë këtyre viteve ka qenë mbështetja e arsimit gjithëpërfshirës nëpërmjet ngritjes së kapaciteteve të mësuesve ndihmës që tashmë janë pjesë e qenësishme e sistemit tonë arsimor. Puna për këta mësues filloi me krijimin e rrjeteve profesionale të mësuesve ndihmës. Janë ngritur 61 rrjete profesionale, të cilat përfshijnë rreth 1176 mësues ndihmës në të gjithë vendin.

Një prioritet tjetër i rëndësishëm gjatë këtyre viteve është aftësimi i mësuesve për kompetencën digjitale. Janë krijuar platforma dhe janë trajnuar rreth 1200 mësues të TIK-ut për përdorimin e këtyre platformave që kanë si qëllim përdorimin e përmbajtjeve digjitale në kuadër të kurrikulës me kompetenca, për përdorimin e TIK-ut në procesin e mësimdhënies – nxënies dhe për sigurinë kibernetike. Në këtë kuadër, me mbështetjen e UNICEF-it, është hartuar edhe platforma akademiale dhe janë trajnuar rreth 1200 mësues të TIK-ut për përdorimin e saj në mësimin online gjatë pandemisë COVID- 19.

Gjatë vitit 2017 u ngrit për herë të tretë, komisioni i akreditimit të programeve të trajnimit (KAPT) bazuar në udhëzimin nr.1, datë 20.01.2017, të ministrit të Arsimit dhe Sportit “Për funksionimin e sistemit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional të punonjësve arsimorë” dhe urdhrin e ministrit të Arsimit dhe Sportit, nr.75, datë 16.02.2017, “Për ngritjen e komisionit të akreditimit të programeve të trajnimit të punonjësve arsimorë në sistemin parauniversitar”, i ndryshuar. Komisioni i akreditimit ka akredituar 466 module trajnimi, të cilat ofrohen nga 59 agjenci trajnimi; ka ngritur grupet task-forcë për monitorimin dhe vlerësimin e punës së agjencive që kryejnë trajnime. Bazuar në portalin *trajnime.arsimi.gov.al*, i cili menaxhohet nga RASH-i, gjatë vitit 2018 janë trajnuar 21,750 mësues, gjatë vitit 2019 janë trajnuar 22,145 mësues, gjatë vitit 2020 janë trajnuar 33,895 mësues.

Me gjithë faktin se në Shqipëri zhvillohen trajnime të shumta dhe ASCAP-i kryen monitorime të vazhdueshme të trajnimeve, mbetet për t’u përmirësuar mënyra e mbledhjes së informacionit të besueshëm për efektivitetin e trajnimeve në procesin mësimor në klasë, përdorimi i tyre nga mësuesit gjatë procesit të mësimdhënies – nxënies, aftësitë që fitojnë gjatë trajnimeve të kryera apo sa përmbushen nevojat e tyre për zhvillim profesional nga këto trajnime. MASR-ja ka kryer inspektime të vazhdueshme gjatë kohës që agjencitë kanë ofruar trajnime, ka zhvilluar vlerësime me mësuesit pjesëmarrës në trajnime dhe ka monitoruar nivelin e arritjeve të nxënësve nga viti në vit për mësuesit e trajnuar.

Bazuar në udhëzimin nr.1, datë 20.01.2017, të ministrit të Arsimit dhe Sportit për “Funksionimin e sistemit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional të punonjësve arsimorë”, procesi i identifikimit të nevojave të punonjësve arsimorë bëhet çdo katër vjet dhe bazohet në standardet profesionale të mësuesit. Ai është një proces që bëhet në bashkëpunim me DPAP-në, DRAP-et, ZVAP-të, si dhe institucionet arsimore të arsimit parauniversitar. Ai shtrihet në gjithë hierarkinë e institucioneve të sistemit arsimor parauniversitar, duke mundësuar një “skanim” tërësor të nevojave dhe të situatës në sistem. Nisur nga prioritetet për katër vitet e fundit, ASCAP-i ndërmori punën për kryerjen e identifikimit dhe grumbullimit të nevojave për zhvillim profesional të mësuesve dhe drejtuesve 2021-2025. Instrumenti u ndërtua nga disa rubrika/fusha të identifikuar si thelbësore dhe të domosdoshme për zhvillimin profesional të mësuesve: planifikimi dhe zbatimi i kurrikulës me kompetenca; mësimdhënia dhe të nxëniti (Mësimdhënia dhe nxënia; Përkujdesja për nxënësit me vështirësi në të nxënë; Vlerësimi i të nxëniti); etika dhe komunikimi (etika dhe sjellja; bashkëpunimi me komunitetin); gjithëpërfshirja për zhvillimin e shkollës. Instrumenti u vu në dispozicion të gjithë punonjësve arsimorë në vend dhe u arrit të plotësohej nga 20288 - rreth 72% e tyre. Të dhënat e grumbulluara u përpunuan në formën e një raporti të përgjithshëm duke prezantuar një sërë gjetjesh për secilën fushë të vlerësuar [57].

Me ndryshimet legjislative të vitit 2013, Shqipëria ka vënë në funksion një sistem të ri të rekrutimit të mësuesve. Me përfundimin e studimeve të larta të nivelit master, nga mësuesi kërkohet të zhvillojë praktikën profesionale me kohëzgjatje një vit shkollor, pas së cilës mund t’i nënshtrohet provimit të shtetit që organizohet nga QSHA-ja. Mësuesit e certifikuar aplikojnë për punë nëpërmjet sistemit online të njohur si portali “Mësues për Shqipërinë” (<https://mesuespershqiperine.al/>), dhe renditen nga sistemi, mbi bazën e vlerësimit të dosjes dhe provimit, ndërkohë që kjo renditje duhet të respektohet edhe gjatë procesit të rekrutimit. Që prej vitit 2014, kur portali filloi të funksionojë, mësuesit punësohen nëpërmjet këtij sistemi. Progres-raporti më i fundit i BE-së e vlerëson mënyrën e re të rekrutimit si një arritje, duke sugjeruar që të shërbejë si model edhe për vendet e tjera të rajonit. [37] Është një sistem që shmang korrupsionin, nepotizmin dhe politikën në rekrutime, duke siguruar transparencë dhe punësim bazuar te meritokracia.

Procesi i kualifikimit të mësuesve në Republikën e Shqipërisë zhvillohet në mbështetje të ligjit nr. 69/2012, i ndryshuar, “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, vendimi nr. 194, datë 22.4.1999, të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e strukturës së pagës së punonjësve mësimorë, në arsimin parauniversitar”, të ndryshuar, dhe shtesa sipas kategorive përkatëse III (mësues i kualifikuar – 5 vjet punë si mësues), II (mësues specialist – 10 vjet punë si mësues) dhe I (mësues mjeshtër – 20 vjet punë si mësues), të Udhëzimit nr. 4, datë 26.2.2021, të ministrit të Arsimit, Sportit dhe Rinisë “Për kriteret dhe procedurat e kualifikimit të mësuesve”. Provimeve të kualifikimit u nënshtrohen vetëm punonjësit e arsimit, të cilët, deri më datën 31 dhjetor të vitit paraardhës, plotësojnë vjetërsinë 5, 10 dhe 20 vjet në arsim dhe kanë plotësuar 3 ditë trajnimi në vit.

Kualifikimi i mësuesve bazohet në portofolin profesional të mësuesit (përfshirë bonuset) dhe testin për profilin/lëndën përkatëse. Testi përmban formimin pedagogjik të mësuesit si dhe formimin shkencor të mësuesit që lidhet me njohuritë dhe aftësitë e mësuesit në lëndën përkatëse.

Sipas MASR-së, mësuesit mjeshtër përbëjnë 35.2% të popullatës së mësuesve gjatë vitit shkollor 2018/19, mësuesit specialistë – 26.6%, mësuesit e kualifikuar – 16.7%, ndërsa 21.5% e mësuesve nuk janë kategorizuar. [37]

Për t'u krijuar më shumë mundësi nxënësve tanë të rrisin *ndërveprimin në klasë, të angazhohen dhe të përfshihen* më shumë në veprimtari, të demonstrojnë më së miri dhe të zhvillojnë aftësitë e tyre, mori udhë zbatimi i nismës “Tri lëndë në gjashtë orë” në vitin 2018. Zbatimi i kurrikulës me kompetenca kërkonte një qasje të re të organizimit të procesit të mësimdhënies, të vlerësimit të arritjeve të nxënësve dhe të menaxhimit të procesit mësimor në shkollë. Zbatimi i punës në grup, puna e pavarur, nxitja e ndërveprimit, diskutimi i nxënësve në klasë etj., mund të zhvillohen më shumë me organizimin e orëve të njëpasnjëshme (45 min + 45 min), duke krijuar mundësi për përmirësimin e procesit të nxënësve, si dhe për rritjen e fleksibilitetit të shkollës në menaxhimin dhe në organizimin e orarit mësimor. Në kuadër të kësaj nisme u hartuan udhëzues në ndihmë të mësuesve si dhe u trajnuan drejtuesit e rrjeteve profesionale për hartimin e planeve mësimore vjetore, planeve të periudhës dhe planeve ditore në udhëzuesit kurrikularë lëndorë, në kuadër të zbatimit të nismës “Tri lëndë në gjashtë orë”.

Nisma “Bëjmë detyrat e shtëpisë” është një program, i cili u ofrohet të gjithë nxënësve të institucioneve arsimore në të cilat zbatohet kjo nismë, në vitin 2018. Ky program synon sigurimin e kushteve dhe të mundësive të barabarta për nxënësit për të gjithë nxënësit dhe krijimin e një mjedisi gjithëpërfshirës që mbështet dhe nxit progresin e çdo fëmije; përmirësimin e arritjeve të nxënësve, nëpërmjet sigurimit të kohës, hapësirës dhe programeve shtesë që ofrohen pas mësimit për të gjithë nxënësit, duke i ndihmuar ata në kryerjen e detyrave të shtëpisë; nxitjen dhe zhvillimin e interesave dhe prirjeve të nxënësve në fusha të caktuara nëpërmjet aktiviteteve jashtë kurrikulare që organizon shkolla; përmirësimin e klimës dhe zhvillimin e frymës së bashkëpunimit në shkollë; mbështetjen e familjeve dhe zhvillimin e partneritetit me prindërit dhe anëtarë të tjerë të komunitetit, për t’iu përgjigjur sa më mirë përmbushjes së nevojave fizike, emocionale dhe sociale të nxënësve, si dhe për të garantuar zhvillimin e tyre të shëndetshëm. Nisma “Bëjmë detyrat e shtëpisë” u pilotua në 20 institucione arsimore të pesë drejtorive arsimore rajonale dhe më pas kjo nismë u shtri në rreth 90 institucione arsimore në të gjithë vendin. Për zbatimin e kësaj nisme, si gjatë fazës së pilotimit ashtu dhe përgjatë zbatimit masiv të saj u hartuan udhëzuesit për zbatimin e nismës “Bëjmë detyrat e shtëpisë”, si dhe u trajnuan mësuesit e këtyre shkollave.

4.3.3. Zotërimi i kompetencave të nxënësve gjatë gjithë jetës

Në shtatorin e vitit 2013, Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë (MASR) ndërmori reformën kurrikulare në arsimin parauniversitar. Reforma kurrikulare ka në themel të saj aftësimin e nxënësve për jetën dhe për të nxënësit gjatë gjithë jetës, në përmbushje të Rekomandimeve të Parlamentit dhe të Këshillit të Europës për kompetencat themelore për të nxënësit gjatë gjithë jetës.

Ndërtimi i kurrikulës së sistemit arsimor parauniversitar mbi kompetencat kyç për të nxënësit gjatë gjithë jetës mundëson formimin e një brezi të ri të aftë për të përdorur njohuritë në praktikë, për të përballuar jo vetëm sfidat e arsimimit të tij të mëtejshëm ose të jetës e të punësimit sot, por në mënyrë të veçantë, të përballojë sfidat e së ardhmes. Reformimi i kurrikulës u realizua duke mbajtur fort parasysh kontekstin shqiptar në lidhje me përparësitë kombëtare në fushën e arsimit, shkollën e decentralizimit të kurrikulës etj. Kurrikula kombëtare kombinon përmbajtjet e vlefshme që rrjedhin, si nga traditat e arsimit shqiptar, ashtu dhe nga çdo element i ripërtërirë, në përputhje me rrymat bashkëkohore.

Kurrikula e reformuar e arsimit parauniversitar vendos theksin në procesin e të nxënit dhe thekson rolin aktiv të nxënësve në zhvillimin e njohurive të reja dhe kompetencave. Qasja filozofike e kësaj kurrikule është shoqëruar me ndryshime të rëndësishme në konceptimin e procesit të të nxënit, në metodologjitë e mësimdhënies, në filozofinë dhe praktikën e vlerësimit të nxënësve; kjo qasje rrit autonominë dhe përgjegjësinë e shkollës dhe i jep përparësi alfabetizimit digjital.

Reformimi i kurrikulës është realizuar nëpërmjet një procesi me bazë të gjerë pjesëmarrjeje, angazhimi dhe diskutimi. Hartimi dhe zbatimi i kurrikulës me kompetenca në të gjithë arsimin parauniversitar është bashkëshoqëruar me një proces konsultimi të vazhdueshëm me mësues dhe drejtues të institucioneve të arsimit parauniversitar, specialistë të Drejtorive dhe Zyrave Arsimore, përfaqësues të këshillave të prindërve, pedagogë të fakulteteve të edukimit që përgatisin mësues, Këshillin Kombëtar të Arsimit Parauniversitar, organizatat partnere etj. Kontribues kryesorë në përgatitjen e programeve mësimore, materialeve burimore dhe udhëzimeve shpjeguese kanë qenë grupet e punës të ngritura pranë Agjencisë së Sigurimit të Cilësisë së Arsimit Parauniversitar (ASCAP), të përbërë nga specialistë të ASCAP-it, specialistë të tjerë të arsimit, drejtues të institucioneve arsimore, mësues, dhe pedagogë të fakulteteve të edukimit në mënyrë të veçantë në fushën e përmbajtjes shkencore të lëndës.

Reforma e kurrikulës përfshiu përgatitjen e paketës së plotë kurrikulare për arsimin parauniversitar. Kjo paketë siguron koherencën vertikale dhe horizontale të kurrikulës për të tri nivelet e arsimit: arsimin fillor (përfshirë klasën përgatitore), arsimin e mesëm të ulët dhe arsimin e mesëm të lartë.

Paketa kurrikulare për arsimin parauniversitar, e përgatitur në kuadër të reformës së kurrikulës me bazë kompetencat, përfshin:

- *Kornizën kurrikulare të arsimit parauniversitar, miratuar nga MASR në qershor të vitit 2014.* Korniza kurrikulare ka si bosht qendror kompetencat themelore të të nxënit gjatë gjithë jetës, të përkufizuara e të shoqëruara me treguesit përkatës në të. Kjo kornizë është produkt i harmonizimit të politikës arsimore të Shqipërisë dhe të politikës arsimore të Kosovës (referuar Marrëveshjes së Unifikimit të Kornizës midis Ministrisë së Arsimit dhe Sportit të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë së Republikës së Kosovës, Qershor 2014). Përgatitja e këtij dokumenti kaloi nëpërmjet një faze të gjerë diskutimesh me DAR/ZA, drejtues dhe specialistë të arsimit, përfaqësues të universiteteve, mësues, prindër dhe palë të tjera të interesit. Korniza Kurrikulare është ndarë në gjashtë shkallë të kurrikulës, të cilat përfaqësojnë periudha me tipare të përbashkëta lidhur me zhvillimin e fëmijëve dhe kërkesat e kurrikulës. Shkallët e kurrikulës përbëjnë pikat kryesore referuese për përcaktimin e kompetencave kyç që duhen zhvilluar, progresin e nxënësve dhe kërkesat për arritjen, organizimin e përvojave të të nxënit, aksesin dhe kriteret e vlerësimit,
- *Kurrikulat bërthamë për nivelet 0-3 të KNSA-së:*
 - a) *Klasa përgatitore dhe arsimit fillor (klasat I-V);*
 - b) *Arsimi i mesëm i ulët (klasat VI-IX), dhe*
 - c) *Arsimi i mesëm i lartë (klasat X-XII).*

Këto dokumente i paraprinë hartimit të dokumenteve të tjera të paketës kurrikulare si: programet lëndore, udhëzuesit kurrikularë etj., të cilat janë në themel të procesit mësimor të të nxënit dhe mësimdhënies.

- *Kornizën e vlerësimit të nxënësve, përfshirë nivelet e arritjeve të nxënësve për çdo shkallë të kurrikulës dhe fushë të nxëni/lëndë mësimore.* Korniza e vlerësimit përcakton politikën dhe parimet themelore të vlerësimit të arritjeve të nxënësve dhe sistemit arsimor. Qëllimi kryesor i vlerësimit të nxënësve është përmirësimi i përmbushjes së rezultateve të të nxënit nga nxënësi dhe i vetë procesit të të nxënit.
- *Planin mësimor të arsimit bazë, planin mësimor të arsimit të mesëm të lartë si dhe planet mësimore për shkolla të veçanta (për klasat e shansit të dytë, për fëmijët e ngjuar, për shkollat speciale, për arsimin bazë në institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale për të mitur, për arsimin bazë me kohë të pjesshme, për pakicat kombëtare).* Planet mësimore janë produkt i një pune të gjerë kërkimore, studimore, krahasuese, konsultuese e specialistëve të IZHA-s (sot ASCAP) dhe MASR-së, e grupeve të gjera lëndore dhe grupeve të tjera të interesuara për këtë qëllim. Planet mësimore, të organizuara në fusha të nxëni dhe lëndë, sigurojnë baraspeshën ndërmjet njohurive, shkathtësive, vlerave dhe qëndrimeve të secilës fushë të nxëni dhe midis lëndëve, si dhe integrimin brenda dhe ndërmjet tyre.
- *105 programe lëndore, të përgatitura për të gjitha klasat dhe lëndët e arsimit bazë.* Këto programe u finalizuan duke u bazuar në gjetjet dhe përfundimet e procesit të pilotimit.
- *Rreth 300 programe lëndore për të gjitha klasat dhe lëndët e shkollave të veçanta të arsimit bazë, përkatësisht të institucioneve të arsimit bazë për fëmijët e ngjuar, të arsimit bazë me kohë të pjesshme, të arsimit bazë në institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale për të mitur, të arsimit bazë të shansit të dytë, të arsimit bazë për pakicat kombëtare.*
- *55 programe lëndore, për të gjitha lëndët e kurrikulës bërthamë dhe me zgjedhje të arsimit të mesëm të lartë, si dhe rreth 23 programe të moduleve lëndore dhe profesionale me zgjedhje në gjimnaz.*
- *Rreth 150 programe lëndore të kulturës së përgjithshme për shkollat profesionale dhe me drejtim të orientuar.*
- *Programet orientuese të Vlerësimit të Arritjeve të Nxënësve në Arsimin Fillor (VANAF), të Provimeve Kombëtare të Arsimit Bazë (PKAB) dhe të Maturës Shtetërore (MSH), të rishikuara çdo vit shkollor.*
- *Rreth 30 udhëzues kurrikularë të përgjithshëm dhe lëndorë, për arsimin bazë dhe arsimin e mesëm të lartë.*
- *Udhëzime të MASR-së dhe materiale të tjerë burimore për zbatimin e kurrikulës me bazë kompetencat.*

Tekstet e nxënësve, për të gjitha klasat dhe lëndët e arsimit bazë dhe arsimit të mesëm të lartë, janë konceptuar në përmbushje të filozofisë kurrikulare për zhvillimin e kompetencave dhe zbatimin e njohurive dhe aftësive në situata të jetës së përditshme. Për zbatimin e kurrikulës me kompetenca janë hartuar dhe miratuar tekste të reja shkollore për klasat 1-12. Është kufizuar numri i alternativave të teksteve shkollore (deri në tri). Me zbatimin e kurrikulës së re, mësuesit mund të përzgjedhin tekste shkollore të matematikës dhe të shkencave të natyrës nga tre botues: Cambridge, Pearson dhe Oxford. Zbatimi i kurrikulës së reformuar filloi në vitin shkollor 2014-2015 me procesin e pilotimit në klasat 1 dhe 6. Ky proces, përveçse i shërbeu testimit të draft-programeve të këtyre klasave, rriti edhe pjesëmarrjen e mësuesve, deri në partneritet, në procesin e përmirësimit të tyre. Në të njëjtën kohë, pjesëmarrja në pilotim u dha mësuesve mundësinë që të ndihen bashkautorë të programeve mësimore dhe të trajnohen

për zbatimin më të mirë të tyre në praktikë. Në vitin shkollor 2019-2020 zbatimi i kurrikulës me kompetenca përfshiu të gjitha klasat e arsimit bazë dhe arsimit të mesëm të lartë.

Procesi i zbatimit të kurrikulës është shoqëruar me fuqizimin e kapaciteteve të mësuesve dhe drejtuesve të shkollave për zbatimin me efikasitet të kurrikulës së reformuar. Në funksion të këtij qëllimi i është dhënë një fokus i veçantë trajnimit të mësuesve, fuqizimit dhe nxitjes së punës së rrjeteve profesionale të mësuesve, si një mekanizëm që mbështet zhvillimin profesional të mësuesve dhe përmirëson cilësinë e kurrikulës së zbatuar në shkollë.

Procesi i zbatimit të kurrikulës është shoqëruar me monitorimin dhe mbështetjen e vazhdueshme të mësuesve dhe të shkollave nga ASCAP-i. Për këtë qëllim, gjatë periudhës së pilotimit dhe në vazhdim, nga specialistët e ASCAP-it janë zhvilluar takime të vazhdueshme me mësues, drejtues dhe specialistë të drejtorive arsimore, në lidhje me vlerësimin e ecurisë së zbatimit të kurrikulës, identifikimit të problematikave, mbështetjes së mësuesve dhe drejtuesve, si dhe evidentimit dhe shkëmbimit të përvojave pozitive. Vlerësimi i brendshëm dhe i jashtëm i kurrikulës, si dhe i faktorëve që ndikojnë në të, është konsideruar një proces tepër i rëndësishëm për të monitoruar dhe vlerësuar në mënyrë të vazhdueshme cilësinë e hartimit dhe zbatimit të kurrikulës. Me iniciativën e MASR-së dhe të ASCAP-it (ish IZHA), gjatë periudhës 2015-2017, seksioni i politikës arsimore të Organizatës së Kombeve të Bashkuara për arsimin, kulturën dhe shkencën, UNESCO, zhvilloi një vlerësim dhe analizë të detajuar të politikës arsimore [58] në tri fusha kryesore strategjike të procesit të reformës: (1) Zhvillimi dhe reformimi i kurrikulës; (2) Teknologjia e Informacionit dhe e Komunikimit në arsim dhe (3) Politikat për mësuesit dhe drejtuesit e shkollave. Përgjatë vitit 2019, nëpërmjet mbështetjes së UNICEF-it, në kuadër të vlerësimit nga ekspertë dhe konsulentë ndërkombëtarë të Strategjisë së Arsimit Parauniversitar 2014-2020, në kuadër të vlerësimit të komponentëve të tjerë të kësaj strategjie, u realizua dhe vlerësimi i komponentëve që kanë të bëjnë me zhvillimin e kurrikulës [37]. Nga vlerësimet e jashtme dhe të brendshme të kurrikulës del përfundimi që zbatimi i kurrikulës me bazë kompetencat është një proces që ka shënuar arritje të rëndësishme në lidhje me filozofinë dhe praktikën e të nxënësve dhe mësimdhënies, rolin e nxënësve, të mësuesve dhe drejtuesve në këtë proces, si dhe arritjet e nxënësve. Zbatimi i kurrikulës shoqërohet me sfida të cilat trajtojnë mbështetjen në mënyrë të vazhduar të zhvillimit të mëtejshëm profesional të mësuesve në fusha të tilla, si: vlerësimi i nxënësit, plotësimi i nevojave të nxënësve me nevoja të veçanta, përdorimi i TIK-ut etj. Përmirësimi i komunikimit ndërmjet aktorëve dhe rolit të drejtuesve të shkollave në zbatimin e kurrikulës me bazë kompetencat janë aspekte që kanë nevojë të përmirësohen dhe mbështeten më tej.

Qendra e Shërbimeve Arsimore (QSHA) është institucioni përgjegjës për kryerjen e procesit të vlerësimit të arritjeve të nxënësve në arsimin parauniversitar. Vlerësimi i jashtëm i nxënësve realizohet nëpërmjet vlerësimit të arritjeve të nxënësve në arsimin fillor, provimeve kombëtare të arsimit bazë dhe provimeve të maturës shtetërore. Në vitin shkollor 2015-2016, MASR-ja, pas konsultimeve me specialistë të arsimit, vendosi të zhvillohej vlerësimi i arritjeve të nxënësve të arsimit fillor (VANAF), nëpërmjet një testi të integruar në lëndët: gjuhë shqipe, matematikë dhe dituri natyre. Përveç VANAF-it, QSHA-ja organizon edhe provimin kombëtar të arsimit bazë për nxënës të klasës së 9-të, si dhe provimet e maturës për ata që kanë përfunduar arsimin e mesëm të lartë. Në këtë mënyrë, Shqipëria, në përfundim të çdo niveli arsimor, ka një panoramë të vlerësimit të jashtëm të arritjeve të nxënësve. Të gjitha të dhënat, të përpunuara dhe

analizuara nga QSHA-ja, janë vënë në dispozicion të MASR-së, DPAP-it, ZVA-së, ASCAP-it e deri në nivel shkollë, të cilat mund të përdoren, jo vetëm për të bërë krahasime midis rajoneve, shkollave apo edhe viteve të ndryshme, por edhe për të ndërtuar politika në lidhje me nevojat për trajnim të mësuesve, cilësinë e mësimdhënies në shkollë, kurrikulat shkollore, tekstet e nxënësit etj.

Matura Shtetërore është nga provimet kombëtare me rëndësi të lartë. Në vite, në bazë edhe të përvojës së përfituar nga stafi i QSHA-së, ajo ka shënuar rritje në cilësi, qoftë lidhur me hartimin e pyetjeve por edhe për raportimin e rezultateve. Nisur nga përvoja e grumbulluar si dhe nga ndryshimet në kurrikul, në vitin 2019, ajo pësoi disa ndryshime të rëndësishme, në strukturë dhe në përmbajtje. Ndryshimi i parë ishte reduktimi i numrit të lëndëve me zgjedhje. Nga dy provime, u kalua në një të tillë, ku u rrit numri i pikëve dhe në test u përfshinë dy lëndë: bërthamë dhe me zgjedhje. Ky ndryshim solli një vlerësim më të gjerë dhe më të thellë të aftësive të nxënësve në fushën përkatëse. Ndryshimet në përmbajtje u ndikuan nga ndryshimet në kurrikul, e cila tashmë bazohet në të nxënësit me kompetenca. Në këtë mënyrë, të gjitha testet u ndërtuan mbi këtë filozofi (). Gjithashtu, u kalua nga sistemi me 50 pikë në atë me 60 pikë, brenda të njëjtës kohë të zhvillimit të provimit. Rritja e pikëve solli rritjen e dy elementeve bazë në testim: vlefshmërinë dhe besueshmërinë. Tashmë, kemi një matje më të thelluar të aftësive që pritet të zotërojnë nxënësit në përfundim të arsimit të mesëm. Kështu, testet e Maturës Shtetërore afrohen shumë me metodologjitë e ndërtimit të testeve bashkëkohore.

Rritja e pragut të kalimit është një ndryshim tjetër i MSH 2019. Përqindja e kalimit nga 20% për maturat pararendëse, u rrit në 25%, duke shtuar një numër aftësish bazë, të cilat duhet të zotërohen nga ana e nxënësve për t'u quajtur kalues, duke vendosur kështu një standard të ri kalueshmërie. Për herë të parë në MSH u aplikua korrigjimi elektronik i pyetjeve me alternativa.

Qendra e Shërbimeve Arsimore ofron një metodë drejt një cilësie më të lartë, e një lidhjeje më të mirë midis të nxënësit dhe vlerësimit, duke nxitur përmirësimin e procesit të të nxënësit në klasë. Ajo që është më e rëndësishme në vlerësimin e testeve në Maturën Shtetërore nuk ka të bëjë me matjen e aftësive të nxënësve për të riprodhuar njohuri, por pikërisht me vlerësimin e kompetencave të nxënësve për të zbatuar njohuritë dhe aftësitë që zotërojnë tashmë, në situata të panjohura. Ky model është në koherencë të plotë edhe me metodologjitë e vlerësimit të përdorura sot në vendet më të zhvilluara, ku individit vlerësohet jo për atë që di, por për atë që është në gjendje të bëjë me atë që di.

Shqipëria ka marrë pjesë pesë herë në Programin për Vlerësimin Ndërkombëtar të Nxënësve (PISA) – 2000, 2009, 2012, 2015 dhe 2018. Gjatë kësaj periudhe, nxënësit shqiptarë kanë treguar përmirësim të vazhdueshëm në të gjitha fushat, gjë që ka ndikuar në zvogëlimin e hendekut me nxënësit nga vendet e OECD. Nga

Tabela 9 vërehet se dallimi ndërmjet nxënësve shqiptarë dhe atyre nga vendet e OECD-së në vitin 2000 ka qenë tre vjet e gjysmë shkollim në lexim⁴, ndërsa në vitin 2018 është reduktuar në një vit e gjysmë. Ngjashëm, në Matematikë, dallimi është reduktuar nga pothuaj se 3 vjet shkollimi në vitin 2000 në një vit e një çerek shkollimi në vitin 2018; ndërsa në shkenca nga 3 vjet (2000) në një vit e tre çerek (2018). Megjithatë, ka pabarazi shqetësuese lidhur me arritjet arsimore ndërmjet zonave urbane dhe rurale, të

⁴ 1 vit shkollimi është i barasvlershëm me 40 pikë të testit PISA

cilat vlerësohen se kanë një dallim prej dy vitesh shkollimi. Sipas Analizës aktuale të Politikës Arsimore të UNESCO-s, vajzat në Shqipëri kanë vazhdimisht performancë më të mirë se sa djemtë në të gjitha disiplinat [37]. Shqipëria ka marrë pjesë gjithashtu në Trendet në Studimin Ndërkombëtar të Matematikës dhe Shkencës (TIMSS) 2019. Vendi ynë do të marrë pjesë në Progresin në Studimin Ndërkombëtar të Letërsisë së Leximit (PIRLS) 2021.

Tabela 9. Rezultatet e nxënësve shqiptarë në testin PISA nëpër vite⁵

Fusha	2000		2009		2012		2015		2018	
	AL	OECD	AL	OECD	AL	OECD	AL	OECD	AL	OECD
Lexim	349	495	385	493	384	496	405	493	405	487
Matematikë	381	497	377	496	394	494	413	490	437	489
Shkenca	376	500	391	501	397	501	427	493	417	489

Përveç testit PISA, në vitin 2019, Shqipëria ka marrë pjesë, për herë të parë, edhe në TIMSS (Prirjet e Studimit Ndërkombëtar në Matematikë dhe Shkencë), që mat arritjet e nxënësve në Matematikë dhe Shkenca. Nxënësit shqiptarë të klasave të katërta janë renditur në vendin e 39-të në Matematikë (pa përfshirë në këtë renditje 6 entitetet), me arritje mesatarisht më të larta se: Zelanda e Re, Franca, Gjeorgjia, Emiratet e Bashkuara, Bahrejni, Maqedonia e Veriut, Mali i Zi, Bosnja dhe Hercegovina, Katari, Kosova, Irani, Kili, Omani, Arabia Saudite, Maroku, Kuvajti, Afrikën e Jugut, Pakistani dhe Filipinet. Edhe në fushën e shkencës, nga 58 vende pjesëmarrëse Shqipëria është renditur në vendin e 39 -të, duke lënë prapa vende të tilla si: Franca, Emiratet e Bashkuara, Kili, Armenia, Bosnja dhe Hercegovina, Gjeorgjia, Mali i Zi, Katari, Irani, Azerbajxhani, Maqedonia e Veriut, Kosova, Arabia Saudite, Kuvajti, Maroku, Afrika e Jugut, Pakistani dhe Filipinet.

Në vitin 2021, Shqipëria merr pjesë për herë të parë në PIRLS (Progresi i Studimit Ndërkombëtar në Lexim), i cili mat arritjet e nxënësve të klasave të katërta në Lexim.

4.3.4. Digjitalizimi i arsimit

Deri tani nuk ka të dhëna përfundimtare nga hulumtimet që provojnë një ndikim thelbësor të TIK-ut në përmirësimin e rezultateve të të nxënësve. Megjithatë, është e sigurt se përdorimi i TIK-ut në procesin mësimor kontribuon në zhvillimin e kompetencës digjitale tek nxënësit, e cila është thelbësore për pjesëmarrjen në mënyrë të efektshme në shoqërinë e informacionit. Përkushtimi për digjitalizimin e arsimit është shprehur në SZHAPU, ku promovimi i aftësive digjitale te nxënësit, si dhe integrimi i TIK-ut në mësimdhënie dhe mësimnxënie është prioritet [2] dhe është ripohuar në Programin e Qeverisë për periudhën 2017-2021. Pavarësisht nga kjo vëmendje e konsiderueshme politike ndaj vlerës së TIK-ut në arsim, mbeten ende shumë sfida.

⁵ PISA IDE. <https://pisadataexplorer.oecd.org/ide/idepisa/>

Prej fundit të viteve 90-të, Shqipëria ka bërë hapa të rëndësishëm drejt shtrirjes së aksesit në teknologjinë e informacionit dhe komunikimit (TIK) në institucionet e arsimit parauniversitar. Edhe pse jo në masë të mjaftueshme, shkollat shqiptare janë pajisur me kompjutera dhe aksesorë, janë instaluar rrjete lokale kompjuterike, si dhe është bërë e mundur lidhja e tyre në Internet. Në vitin 2017, në shkollat e nivelit parauniversitar raporti kompjuter-nxënës ka qenë 1:27 [58] që është larg nga standardet e vendeve të BE ku 1 kompjuter është në dispozicion për 3-7 nxënës. Nga ana tjetër, numri i kompjuterëve jofunksionalë arrin në 25% të numrit të përgjithshëm të tyre [16] që flet për mungesë të mirëmbajtjes së tyre, ndërkohë që shpejtësia e internetit, më së shumti, nuk i përmbush kërkesat e shfrytëzuesve. Përveç kësaj, aksesit në pajisjet e TIK-ut dhe internet, kryesisht, kufizohet në laboratorët e dedikuar kompjuterikë, ndërkohë që mundësitë për shfrytëzimin e pajisjeve brenda klasave janë shumë të kufizuara, pasi mungojnë projektorët, rrjeti wireless dhe aksesorët e tjerë të dedikuar për këtë qëllim. Të gjithë këta faktorë përbëjnë pengesën kryesore për përdorimin e TIK-ut në shkolla.

Një pengesë tjetër për shfrytëzimin e TIK-ut në shkolla është koordinimi i munguar në nivel kombëtar. Në Shqipëri nuk ekziston një autoritet qendror që merret me ofrimin e shërbimeve të TIK-ut dhe internetit për shkolla, por kjo bëhet nga kompani private, të cilat jo çdo herë ofrojnë shpejtësi të mjaftueshme të internetit për t'i përmbushur nevojat e shkollave. Shkollat nuk kanë akses në burimet online në gjuhën shqipe, as në shërbime që do të mund ta avancojnë integrimin e TIK-ut në procesin mësimor, siç janë platforma të dedikuara për mësimin online. Megjithatë, në periudhën mars-qershor 2020 kur, për shkak të pandemisë COVID-19, mësimi u zhvillua nga distanca, MASR-ja mori mbi vete detyrimin për krijimin e burimeve online në formë të video-regjistrimeve, ndërsa ASCAP-i nxori udhëzues për organizimin e mësimin nga distanca në kushte të emergjencës globale. Me mbështetjen e UNICEF-it dhe MASR-së është zhvilluar platforma akademi.al e cila krijon mundësi për të realizuar mësimin online, si dhe të nxënës të kombinuar në klasë dhe online, ndërsa fushata e Vodafone Albania solli dhurimin e mbi 15 mijë tabletave dhe telefonave për fëmijët në nevojë⁶.

Sot në 1,194 shkolla me më shumë se 4,334 mësues dhe rreth 120,000 nxënës të moshës 10-15 vjeç, po zbatohet programi “Shkollat e Shekullit të 21-të”, nën udhëheqjen e British Council dhe i financuar nga Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar. Programi ka për qëllim pajisjen e nxënësve të moshës 10-15 vjeç, me aftësitë e të menduarit kritik, aftësi digjitale dhe të zgjidhjes problemore dhe të kodimit. Ky program do t'u mundësojë nxënësve të mësojnë në mënyrë zbavitëse, ndërvepruese dhe inovatore. Çdo shkollë e arsimit 9 - vjeçar po pajiset me pajisje të quajtura **micro:bit** me anën e të cilave nxënësit mund të programojnë dhe t'i përdorin në të gjitha lëndët për të zgjidhur problemet e përditshme.

Të gjitha analizat e deritanishme, si dhe sondazhi i U-Report (4.2) flasin për nevojën e përgatitjes më të mirë të mësuesve për shfrytëzimin e teknologjisë në procesin mësimor, edhe pse një pjesë e tyre janë të mirëtrajnuar në këtë fushë. Gjatë mësimin në distancë që u organizua në periudhën mars-qershor 2020 mësuesit dëshmuar se mund t'u përshtaten shpejt rrethanave, duke shfrytëzuar platforma komunikimi dhe softuerë që i shërbejnë integritetit më të mirë të TIK-ut në procesin mësimor, prandaj është e domosdoshme të bëhet një hap përpara duke ofruar trajnime, këshillim dhe udhëzime të qarta për punë.

⁶ <https://top-channel.tv/2020/10/13/fushata-redforkids-vodafone-albania-dhuron-15-mije-telefona-dhe-tableta-per-nxenesit/>

Shfrytëzimi i internetit nga ana e fëmijëve mund të ketë efekte pozitive në rezultatet e të nxënit dhe në përfshirjen sociale, por edhe mund t'i ekspozojë ndaj rreziqeve të botës virtuale. Tri forma kryesore të ekspozimit të fëmijëve ndaj rreziqeve në internet: 1) aksesimi në përmbajtje jo të përshtatshme për moshën ose përmbajtje ilegale; 2) bullizmi dhe/ose abuzimi seksual; 3) përfshirja në komunitete virtuale të rrezikshme që inkurajojnë anoreksinë, vetë-dëmtimin, vetëvrasjen, dhunën, urrejtjen ose ekstremizmin. Studimi i UNICEF-it “Nje klikim larg” [59] tregon se një në katër fëmijë raportoi se ka pasur të paktën një herë kontakt online me dikë që nuk e ka takuar kurrë ballë për ballë dhe thuajse 2 në 10 fëmijë raportuan se kanë takuar personalisht dikë me të cilin kanë pasur kontakt vetëm në internet. Vetëm një pjesë e vogël e fëmijëve janë shqetësuar nga këto takime ballë për ballë. Bullizmi në internet u raportua nga më pak se 1 në 10 fëmijë, por kjo shifër me shumë gjasa është e nënvlerësuar, duke marrë parasysh nivelet e larta të bullizmit ballë për ballë.

Kur u ndodh diçka e pakëndshme në internet, fëmijët parapëlqejnë të mbështeten nga bashkëmoshatarët e tyre dhe ngurrojnë të flasin me mësuesit ose profesionistët e kujdesit ndaj fëmijës. Vlen të theksohet se pak fëmijë (vetëm 2.9%) janë të gatshëm të flasin me mësuesit ose me dikë tjetër përgjegjës për mbështetjen e fëmijëve (0.6%). Ky është një zbulim i rëndësishëm që ka dy shpjegime të mundshme:

1. mjedisi i përgjithshëm në shkollë dhe besimi që kanë fëmijët te punonjësit e tjerë nuk është ideal; dhe
2. mësuesit dhe punonjësit e tjerë nuk shihen nga fëmijët si persona që mund t'i ndihmojnë me problemet personale në internet.

Nga ana tjetër, studimi i UNICEF-it “Webfactor” [60] nënvizon se mësuesit kanë nevojë të marrin më shumë informacion të përditësuar që lidhet me mbrojtjen e fëmijëve në hapësirën online, sepse nuk ndihen të përgatitur mjaftueshëm për të trajtuar rastet e dhunës ndaj fëmijëve në hapësirën online, dhe nuk dinë se si t'i mbështesin fëmijët nëse janë të ekspozuar ndaj materialeve të papërshtatshme në internet ose ku t'i raportojnë raste të tilla.

4.3.5. Menaxhimi dhe sigurimi i cilësisë

Në përgjithësi, përgjegjësia e Sigurimit të Cilësisë (SC) në Shqipëri ndahet midis tri niveleve të ndryshme: 1) Nivelit qendror i përfaqësuar nga Agjencia e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin Parauniversitar (ASCAP), Drejtoria e Përgjithshme e Arsimit Parauniversitar (DPAP) dhe Qendra e Shërbimeve Arsimore (QSHA); 2) Nivelit rajonal/lokal përfaqësuar nga drejtoritë rajonale të arsimit parauniversitar (DRAP) dhe zyrat vendore të arsimit parauniversitar (ZVAP) që janë në varësi të Drejtorisë së Përgjithshme e Arsimit Parauniversitar (DPAP) dhe 3) Institucioneve arsimore si ofrues të drejtpërdrejtë të shërbimit. Me organizimin e ri të qeverisjes së arsimit parauniversitar, përgjegjësia për vlerësimin dhe inspektimin e shkollës i ngarkohet DPAP-së, ndërsa ASCAP-i përqendrohet në nivelin e performancës së sistemit dhe vlerësimin e bazuar në risk të ofruesve të arsimit parauniversitar. Gjithashtu, ASCAP-i i ofron asistencë teknike DPAP-së në fushën e kurrikulave, zhvillimit profesional, si dhe të monitorimit, vlerësimit dhe inspektimit të shkollave. ASCAP- dhe DPAP-ja kanë bashkëpunuar ngushtë në hartimin e protokolleve për inspektim/vlerësim dhe në ngritjen e kapaciteteve inspektuese/vlerësuese.

Instalimi i **strukturës së re qeverisëse** në arsimin parauniversitar konsiderohet si arritje, sepse sjell inspektimin më afër shkollës. Megjithatë, strukturat e DPAP-së janë ende në proces të plotësimit me personel sipas skemës së re organizative.

Në kuadër të riorganizimit të njësive arsimore vendore, që u bë në vitin 2019, iu kushtua rëndësi e veçantë mbulimit nga Zyra Vendore Arsimore Parauniversitare(ZVAP) të institucioneve arsimore ku mësojnë nxënës të pakicave kombëtare, që t'u sigurohet në mënyrë të drejtpërdrejtë shërbim arsimor cilësor. Tashmë, institucionet arsimore ku mësojnë nxënës të pakicës kombëtare greke mbështeten nga ZVAP-ja Finiq-Dropull, ZVAP-ja Gjirokastër-Libohovë, ZVAP-ja Sarandë-Delvinë-Konispol dhe institucionet arsimore parauniversitare ku mësojnë nxënës të pakicës kombëtare maqedonase mbështeten nga ZVAP-ja Korçë-Pustec.

Drejtuesit e shkollave në Shqipëri shihen si hallka të dobëta të sistemit të arsimit. Ata janë më të përqendruar në kryerjen e detyrave administrative sesa në udhëheqjen e procesit mësimor, ndërkohë që u mungon trajnimi adekuat për kryerjen e funksioneve të tilla. Të shumtën e rasteve, pozita e drejtuesit të shkollës shihet si e përkohshme dhe ndërrimet e drejtorëve janë të shpeshta. Prej vitit 2012 zbatohet një procedurë më transparente për rekrutimin e drejtorit shkollës, por vendimi final merret nga drejtori i DRAP-së dhe kjo shihet si mundësi për ndërhyrje politike. Me ndryshimet legjislative të vitit 2018 kërkohet që drejtorët e shkollave të jenë të pajisur me certifikatë të veçantë e cila lëshohet pas trajnimit të detyrueshëm në Shkollën e Drejtorëve.

Shkolla e Drejtorëve u krijua në tetor të vitit 2018, me mbështetjen e Fondacionit Shqiptaro-Amerikan për Zhvillim (AADF). Shkolla është krijuar si organizatë jofitimprurëse, që paraqet një formë unike të organizimit të një institucioni publik për Shqipërinë dhe Rajonin e Ballkanit Perëndimor. AADF-ja është zotuar të investojë 2.9 milionë dollarë për 10 vjet, ndërsa qeveria ka ofruar ambientet për shkollën. Pas analizës gjithëpërfshirëse të nevojave, të kryer nga një ekip ekspertësh ndërkombëtarë dhe vendas, shkolla ka zhvilluar kurrikulat dhe është në proces përfundimi i trajnimit të grupit të parë të të përgatiturve. Ka një interesim të konsiderueshëm nga mësuesit për vijimin e trajnimit për drejtorë të shkollës. Në vitin 2016 janë aprovuar standardet e performancës dhe kriteret për vlerësim të drejtorit të Shkollës [61], të cilat janë rishikuar në vitin 2019 [62].

Vlerësimi i shkollës në Shqipëri është përgjegjësi e ndarë e ASCAP-it dhe DPAP-së. Përderisa ASCAP-i zhvillon treguesit dhe udhëzimet për vlerësim, si dhe trajnon vlerësuesit, DPAP është përgjegjëse për kryerjen e vlerësimit të jashtëm. ASCAP-i ka zhvilluar paketën e plotë të vlerësimit të shkollës të përbërë nga: 1) Korniza e vlerësimit të cilësisë së shkollës; 2) Vlerësimi i jashtëm dhe i brendshëm i shkollës; 3) Metodologjia për vlerësimin e jashtëm të shkollës; dhe 4) Metodologjia për vlerësimin e brendshëm. Në këtë paketë janë përgjysmuar fushat dhe treguesit e kërkuar me udhëzuesin paraprak, duke eliminuar mbivendosjet dhe specifikimet e tepërta.

Megjithatë, numri i vlerësimeve të jashtme të Shkollës ka qenë mjaft i vogël, si pasojë e numrit të vogël të inspektorëve, gjendje e cila vijon edhe tani kur inspektimi bëhet nga DRAP-të. Edhe në ato raste kur janë dhënë rekomandime për përmirësim nga ana e inspektorëve, nga shkollat nuk është kërkuar të zhvillojnë plane veprimi për trajtimin e tyre [63].

Vlerësimi i brendshëm i shkollës dhe planifikimi afatmesëm shihen si procese të karakterizuara me formalizëm dhe pa ndërlidhje të qartë midis tyre. Ndërkaq, metodologjia e re parashikon të gjithë hapat e vlerësimit të brendshëm të shkollës dhe vë theksin në lidhjen e planit të përmirësimit me të gjitha planet e shkollës. Karta e performancës së shkollës është një instrument për vlerësimin e shkollës, e cila bazohet në një grup treguesish të verifikueshëm në mënyrë objektive, si dhe treguesish bazuar në perceptimin e prindërve, mësuesve dhe nxënësve. Ato janë përdorur që prej vitit 2014 dhe përdoren për renditjen e

shkollave në nivel rajonal. Megjithatë, ka pasur mjaft kritika në raport me mënyrën e përdorimit të kartës, në veçanti për faktin se ajo mund të jetë dekurajuese për shkollat që i shërbejnë një numri të konsiderueshëm fëmijësh nga grupet vulnerabël. Raporti i OECD-së ka sugjeruar që karta e performancës të transformohet në një mjet për përmirësim duke krijuar një indeks të kontekstualizuar të shkollës [63]. Shqipëria akoma nuk ka një **sistem të mirëfilltë të menaxhimit të informacioneve në arsim**, ndërkohë që ka procese paralele të mbledhjes së të dhënave nga Njësia Statistikore e MASR-së dhe Qendra e Shërbimeve Arsimore (QSHA), megjithëse vetëm statistikën nga MASR-ja konsiderohen zyrtare dhe i raportohen INSTAT-it. MASR-ja mbledh dhe përpunon të dhëna në tabela Excel-i dhe përgatit raporte statistikore vjetore për shkollat, regjistrimin e nxënësve, mësuesit, si dhe disa tregues që mundësojnë krahasimin ndërkombëtar. Nga ana tjetër, QSHA-ja mbledh të dhëna për çdo nxënës nga shkollat publike nëpërmjet sistemit të quajtur Socrates, i cili është në zhvillim e sipër. Konsiderohet se në momentin e funksionalizimit të plotë të Socrates nuk do të ketë nevojë të mbledhen të dhëna statistikore për shkollat nga burime të tjera. Të dhënat për stafin arsimor ruhen në një sistem të veçantë, konkretisht, Softueri Qeveritar i Menaxhimit të Burimeve Njerëzore (SQMBNJ), i cili zbatohet për të gjithë shërbimin publik, dhe, aktualisht, dy sistemet nuk janë të lidhura [37]. Ndërsa arsimi parauniversitar është në rrugë të mirë që të krijojë një sistem të konsoliduar për menaxhimin e informacioneve, nuk ekziston një i tillë për arsimin e lartë, gjë që sjell mungesën e informacionit të rëndësishëm në këtë sektor dhe pamundësinë e nxjerrjes së treguesve të cilët do të bënin të mundur krahasimin me vendet tjera. Me gjithë mbështetjen ndërkombëtare, të gjitha përpjekjet që të krijohet një sistem i tillë në të kaluarën kanë mbetur në gjysmë të rrugës.

Shqipëria nuk ka një proces të **analizës së performancës së sektorit të arsimit** dhe deri sot nuk janë prodhuar raporte për performancën e sektorit. Në këtë drejtim do të ishte i dobishëm një proces konsultimi me palët kyç të interesit në Sistemin Arsimor, gjë që do të çonte në vlerësim të besueshëm të performancës, dhe do të nxishte llogaridhënien dhe përgjegjësinë e ndarë për rezultatet.

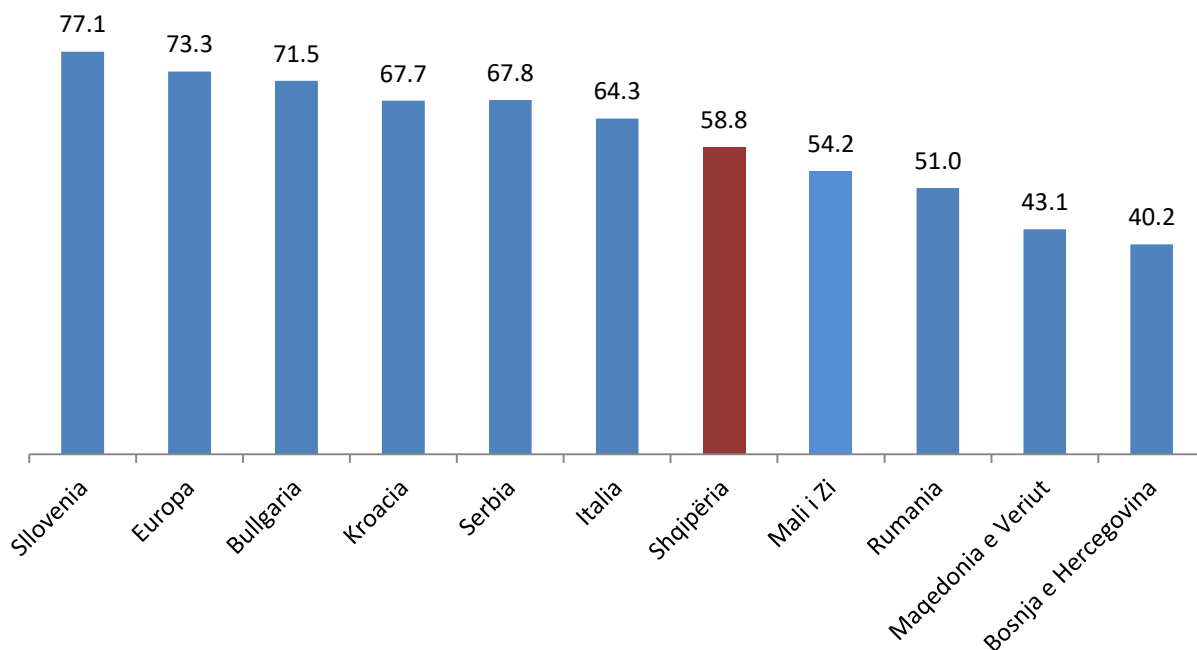
Po ashtu, nuk ka një **paketë treguesish kombëtarë për arsimin**, por janë krijuar disa tregues që mundësojnë monitorimin e reformave dhe krahasimin ndërkombëtar. Treguesit përcaktohen në Programin e Statistikave Zyrtare (PSZ), së bashku me raportimin e periodicitetit dhe afatet e dorëzimit [64], ndërsa krijimi i treguesve është përgjegjësi e INSTAT-it, madje dhe në ato raste kur agjencitë qeveritare përgjegjëse i kanë të gjitha të dhënat e nevojshme.

4.4. Arsimi i lartë

Në Censusin 2011 [65], rreth 262,639 persona kishin përfunduar ose ishin duke ndjekur ndonjë formë të arsimit të lartë, prej të cilëve 128,721 (49%) meshkuj dhe 133,918 (51%) femra. Kjo përbën 10.7% të popullsisë 10 vjeç e lart, duke shënuar rritje të ndjeshme krahasuar me Censusin 2001 (5.5%). Në vitin 1990, Shqipëria kishte rreth 14 mijë studentë, ndërsa në vitin 2013/2014 numri i tyre arriti maksimumin prej 176,173. Ishte ky rezultati i zgjerimit pa kritere të kapaciteteve pranuese në arsimin e lartë, që, pa dyshim, ndikoi në rënien e cilësisë. Në vitin 2014 u mbyllën 18 institucione private të arsimit të lartë dhe një institucion publik, ndërsa numri i studentëve deri në vitin 2019 u zvogëlua gradualisht në 139,043.

Sot në Shqipëri funksionojnë 15 institucione publike dhe 25 jopublike të arsimit të lartë ose 14 institucione për 1 milion banorë që është në nivelin e disa vendeve të Rajonit, por mbi nivelin e Bashkimit Evropian – 7 IAL për 1 milion banorë. Shqipëria ka rreth 4,900 studentë në 100,000 banorë, ndërsa raporti bruto i regjistrimit në arsimin e lartë është 58.8%. Krahasimi me disa vende është dhënë në figurën 7.

Figura 7. Raporti bruto i regjistrimit në arsimin e lartë

Burimi: <http://data.uis.unesco.org/>

Të dhënat për Shqipërinë, Bosnjën e Hercegovinën, Serbinë dhe Evropën janë të vitit 2019, për vendet tjera të vitit 2018.

Si pjesë e Hapësirës Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA) dhe Procesit të Bolonjës nga viti 2003, Shqipëria është shumë e angazhuar të përmbushë të gjitha angazhimet e Procesit të Bolonjës duke qenë shumë aktive në Bologna Follow-Up Group (BFUG), si dhe të kontribuojë në këtë proces nëpërmjet pjesëmarrjes në grupe të ndryshme pune/këshilluese të BFUG.

Shqipëria do të mbajë sekretariatit e BFUG-së për periudhën janar 2021- qershor 2024 dhe në Tiranë do të zhvillohet ministeriali i ardhshëm i ministrave përgjegjës për arsimin e lartë në qershor 2024. Kjo periudhë do të fokusohet në intensifikimin e përpjekjeve për implementimin e reformave të Procesit të Bolonjës që reflektohen dhe në përmbajtjen e akteve dhe masave zbatuese të reflektuara në PKIE 2021-2023. Ky proces do të koordinohet nga Kryeministria dhe do të përfshihen përveç MASR-së dhe MFE-së, QSHA-ja, ASCAL-i, si dhe institucione të tjera si Bashkia Tiranë, MTM-ja. Në proces do të angazhohen dhe përfaqësues të Ekipit Kombëtar të Bolonjës dhe HERE-s për ta bërë një proces sa më gjithëpërfshirës. Përderisa për arsimin parauniversitar ekzistojnë analiza të shumta të gjendjes të sponsorizuara nga institucione vendore dhe ndërkombëtare, mungesa e analizave të tilla për arsimin e lartë paraqet një faktor kufizues në procesin e planifikimit. Për këtë arsye, analiza e situatës në arsimin e lartë është bazuar

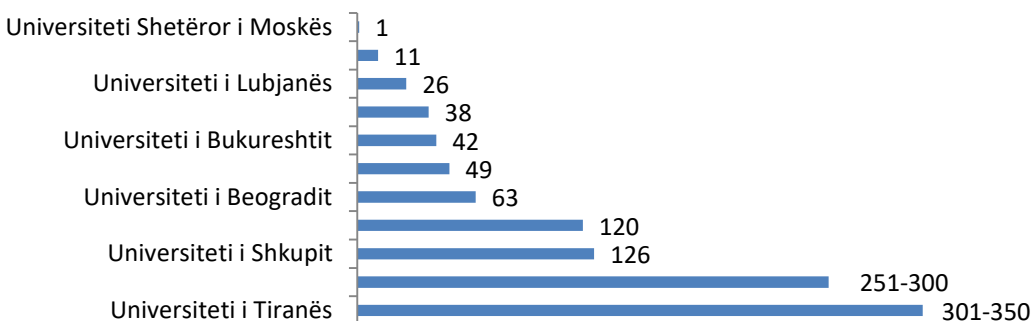
kryesisht në të dhënat ekzistuese për nënsektorin, si dhe në analizën SWOT të bërë nga Grupi i Punës për Arsimin e Lartë. Kjo analizë përfshin 5 fusha:

- Cilësia në arsimin e lartë;
- Integriteti dhe transparenca;
- Studentët;
- Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë;
- Shërbimet digjitale.

4.4.1. Cilësia në arsimin e lartë

Një prej rankimeve të pakta të besueshme ndërkombëtare që përfshin institucionet shqiptare të arsimit të lartë është QS – World University Rankings, i cili, përveç tjerash, harton listë të veçantë rankimi për 350 IAL-të më të mira të Evropës Lindore dhe Azisë Qendrore⁷. Nga viti 2020, në këtë listë figuron edhe Universiteti i Tiranës, si IAL-ja e vetme shqiptare, dhe radhitet në vendin 301-350. Krahasimi i Universitetit të Tiranës me disa IAL të tjera nga lista e QS-së tregon se cilësia e arsimit të lartë në Shqipëri ka vend për përmirësim thelbësor (Figura 8).

Figura 8. Rankimi QS i IAL-ve të Evropës Lindore dhe Azisë Qendrore

Duke filluar nga viti 2015 të gjitha institucionet e arsimit të lartë i nënshtrohen akreditimit të detyrueshëm nga ASCAL-i. Agjencia gëzon autonomi në adoptimin e procedurave dhe kriterëve të vlerësimit, si dhe në angazhimin e ekspertëve përkatës. Edhe pse ASCAL-i nuk është akoma anëtar me të drejta të plota i Rrjetit Evropian të Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë (ENQA), vitet e fundit është shtuar besueshmëria e procesit të akreditimit. Megjithatë, procesi i akreditimit nuk shoqërohet me mbikëqyrje të vazhdueshme të institucioneve të arsimit të lartë për t'u siguruar se ato i përmbahen kushteve të akreditimit. Sigurimi i brendshëm i cilësisë është detyrim ligjor i institucioneve të arsimit të lartë duke qenë përgjegjëse për hartimin e politikave dhe procedurave për sigurimin e cilësisë. Ky sistem, ngrihet nga institucionet e arsimit të lartë dhe funksionon nëpërmjet njësisë së sigurimit të brendshëm të cilësisë. Struktura dhe funksionet e kësaj njësie përcaktohen në statutin e institucioneve të arsimit të lartë.

⁷<https://www.topuniversities.com/university-rankings/eeca-rankings/2020>

Në sistemin e arsimit të lartë ka një shumëllojshmëri të madhe të ofertës akademike, pa kritere dhe politika strategjike planifikimi [31], ndërsa numri i programeve të studimit është mbi 1,300. Një mangësi strukturore e arsimit të lartë në Shqipëri është zhvillimi i programeve të studimit që, nga aspekti i përmbajtjes, përgjithësisht, nuk reflektojnë nevojat e tregut të punës. Kjo vlen edhe për programet profesionale të nivelit 5, të cilat, të shumtën janë teorike dhe me punë praktike të pamjaftueshme. Megjithatë, sa i përket fushave të përgjithshme të studimit, struktura e të diplomuarve në Shqipëri ka shpërndarje të ngjashme me atë të të diplomuarve në vendet e BE-së (Figura 9). Fushat në të cilat janë diplomuar më shumë vajzat në vitin 2019 janë “Arsim” me 81.4 %, ndjekur nga “Shëndet dhe mirëqenie” me 79.1 % dhe “Arte dhe shkenca humane” me 78.2 % [66]. Fushat në të cilat janë diplomuar më shumë djemtë janë “Shërbime” me 73.6 %, “Inxhinieri, prodhim dhe ndërtim” me 62.6 %, dhe “Bujqësi, pyje, peshkim dhe veterinar” me 55.1 % [66]. Ndërkaq, interesimi për programet STEM (shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë) është në rritje të vazhdueshme dhe në vitin akademik 2019-20, 27.3% të studentëve vijnë në programe në Shkenca natyrore, matematikë dhe statistikë; Teknologji e Informacionit dhe komunikimit; si dhe Inxhinieri, prodhim dhe ndërtim) (Tabela 10).

Figura 9. Struktura e të diplomuarve sipas fushave të studimit

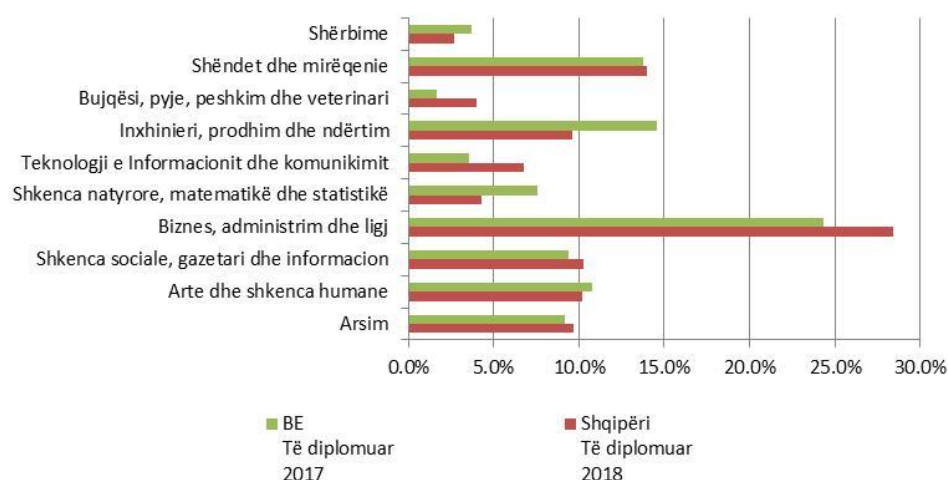

Tabela 10. Studentët në arsimin e lartë sipas fushave të studimit [67]

Viti akademik	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
Fushat e studimit					
Shkenca arsimi	11,236	11,779	10,689	10,062	9,062
Arte dhe shkenca humane	17,095	17,278	15,441	14,348	12,537
Shkenca sociale, gazetari dhe informacion	13,073	10,004	12,259	14,086	11,397
Biznes, administrim dhe ligj	41,523	36,471	30,233	33,447	32,732
Shkenca natyrore, matematikë dhe statistikë	6,719	7,816	6,325	7,060	5,962
Teknologji e Informacionit dhe komunikimit	8,260	7,487	8,228	10,016	8,883
Inxhinieri, prodhim dhe ndërtim	18,005	18,480	18,730	20,019	20,775
Bujqësi, pyje, peshkim dhe veterinar	8,383	7,086	4,564	4,999	4,158

Shëndet dhe mirëqenie	21,550	20,900	19,837	20,727	20,199
Shërbime	2,433	2,306	3,088	4,279	4,559
Gjithsej	148,277	141,410	131,833	139,043	130,264

Kurrikulat nuk u janë përshtatur me shpejtësi ndryshimeve socio-ekonomike dhe zhvillimeve të tregut. për pasojë, ato nuk kanë qenë gjithmonë efektive. Ka pasur mungesë të një politike të zhvillimit të kurrikulave me synimin për t'i bazuar ato në kompetenca ose rezultate të të nxënës, si dhe për t'i orientuar të rinjtë sa më mirë drejt tregut të punës. Në fakt, Shqipëria, krahas Qipros dhe Bjellorusisë, është një nga tre vendet anëtare të Procesit të Bolonjës që nuk aplikon qasjen e bazuar në rezultate të të nxënës në arsimin e lartë, ndërkohë që në shumicën e vendeve anëtare të Procesit mbi 50% e programeve të studimit ndërtohen mbi rezultatet e të nxënës [68].

Hendeku teori-praktikë në formimin e studentëve është një tjetër problematikë që krijon vështirësi për përfshirjen e tyre në tregun e punës. Organizimi i praktikave të studentëve nëpërmjet marrëveshjeve të formalizuara që institucionet të arsimit të lartë zhvillojnë me institucionet publike, agjencitë, bizneset dhe kompanitë private, si dhe zhvillimi i më shumë programeve ndërdisiplinore të studimit, është garanci për një ndërlidhje më të mirë të programeve të studimit me nevojat e shoqërisë, ekonominë dhe kërkesat e tregut të punës.

Platforma punetembare.al është e dedikuar posaçërisht dhe tërësisht ndaj punësimit të studentëve të ekselencës në administratë. Mundësi punësimi janë ofruar për studentët e ekselencës të diplomuar brenda dhe jashtë vendit, duke filluar nga viti 2017 e në vijim, të cilët ishin në kërkim të një eksperience në administratën publike. Të rinjtë duhet të kishin mbaruar minimalisht ciklin e parë të studimeve Bachelor dhe/ose master profesional/shkencor me mesatare 9-10 (ose të barasvlershme me to) në secilin prej cikleve të studimit.

Përveç praktikës së ofruar nga fakultetet ku studentët kanë kryer studimet, studentëve dhe profesionistëve të rinj deri në moshën 26 vjeçare u mundësohet pjesëmarrja në Programin Kombëtar të Praktikave të Punës [69] në administratën shtetërore, në nivel qendror dhe vendor, dhe institucionet e tjera publike për profesionistë të rinj. Programi Kombëtar i Praktikave të Punës ka përfshirë të rinjtë e studentët në një eksperiencë pune të integruar e në ndërveprim me profesionistë karriere në administratën publike, për përfitimin e një përvojë kualifikuese që ndikon në zhvillimin e aftësive të tyre profesionale e të shprehive të tyre praktike në njohje të sistemit administrativ publik. Ky program ka mundësuar një praktikë që ka zgjatur 3 muaj duke ofruar kështu në fund të praktikës dhe kontrata pune 1 vjeçare për 200 të rinj çdo vit. Deri tani ka përfshirë 1,740 studentë apo profesionistë të rinj/studentë të diplomuar. Pavarësisht se praktikat profesionale ofrohen si mundësi për studentët e diplomuar, ka ende shumë hapësira që duhen shfrytëzuar brenda vetë administratës publike. Nga ana tjetër ka nevojë të nxiten dhe mbështeten studentët për të zhvilluar praktikat profesionale edhe pranë kompanive private. [23]

Në vitin akademik 2018/19 personeli mësimor efektiv në IAL-të shqiptare përbëhej nga 4,844 pedagogë [33] ose 28.7 studentë për një pedagog. Në këtë aspekt, arsimi i lartë shqiptar është nën standardet e arsimit të lartë në BE, ku raporti student-pedagog është 15.4, si dhe në vendet kandidate si Turqia, Serbia

e Maqedonia e Veriut ku numri i studentëve për një pedagog është 25.6, 24.2 dhe 15.3 përkatësisht⁸. Pagat e pedagogëve në IAL nuk janë stimuluese, ndërsa ngarkesa mësimore e tyre është e konsiderueshme, duke lënë pak kohë për punë kërkimore. Kërkimi shkencor në IAL është në nivel më të ulët krahasuar me IAL-të evropiane dhe ato të rajonit, ndërsa puna kërkimore, të shumtën, është rezultat i nismave individuale të pedagogëve e jo aktivitet i institucionalizuar. Avancimi në karrierë i personelit akademik varet kryesisht nga rezultatet në punën kërkimore, ndërkohë që më pak kujdes i kushtohet performancës në mësimdhënie. Megjithatë, vitet e fundit ka progres në këtë drejtim, në veçanti nëpërmjet aplikimit të vlerësimit të mësimdhënies nga ana e studentëve, i cili realizohet nëpërmjet pyetësorëve anonimë dhe nëpërmjet Sondazhit Kombëtar të Studentëve që realizohet nga ASCAL-i, siç përcaktohet në vendimin nr. 783, datë 26.12.2018 të Këshillit të Ministrave “Për vlerësimin e performancës në mësimdhënie të personelit akademik në institucionet e arsimit të lartë, edhe nëpërmjet Sondazhit Kombëtar të Studentëve”. Në fakt, në Shqipëri nuk ekziston asnjë formë e mbështetjes së organizuar për avancimin e mësimdhënies në arsimin e lartë.

Në shumicën e institucioneve të arsimit të lartë, infrastruktura shfaq mangësi të theksuara që janë pasojë e mungesës së financimit, por edhe të mirëmbajtjes. Kjo ka të bëjë me godinat, laboratorët, bibliotekat e mjediset e tjera të punës dhe ka ndikim të drejtpërdrejtë në cilësinë e studimeve dhe të kërkimit shkencor. Qeveria ka paguar aksesin në bibliotekën digjitale EBSCO, por aksesimi nuk ka qenë në nivelin e dëshiruar. Përveç kësaj, Qeveria është zotuar për investime domethënëse në kampuset e IAL-ve publike dhe në konvikte studentore.

4.4.2. Integriteti dhe transparenca

Arsimi i lartë është një prej komponentëve thelbësorë të transformimeve shoqërore dhe politike, në veçanti në shoqëritë në tranzicion, që ndikon, në mënyrë të drejtpërdrejtë, në zhvillimin e demokracisë dhe krijon parakushte për zhvillim ekonomik. Degradimi i vazhdueshëm i integritetit akademik është manifestuar në forma të ndryshme të pandershmërisë akademike, përfshirë plagjiarizmin dhe mashtrimin, nepotizimin dhe grupet e interesit në arsimin e lartë, si dhe avancimet jomeritore në tituj të lartë akademikë. Në shumë raste, njerëzit e afërt me politikën ose me grupet joformale brenda arsimit të lartë kanë qenë “përfituesit e drejtpërdrejtë” të çrregullimit të krijuar në arsimin e lartë, ku shumë prej tyre kanë shtruar rrugën e vet drejt karrierës akademike. Nepotizmi, grupet e interesit në arsimin e lartë dhe favorizimi në rekrutimin dhe promovimin e personelit akademik dhe jo-akademik në institucionet e arsimit të lartë dëmton meritokracinë dhe mund të ndikojë negativisht në cilësinë e mësimdhënies dhe kërkimit. Korniza rregullatore e arsimit të lartë duhet të promovojë llogaridhënie dhe transparencë, ndërsa është e domosdoshme që të rriten kapacitetet e organeve kolegjiale të IAL-ve publike për të siguruar respektimin e parimeve të integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies.

Në bazë të VKM-së nr. 781/ datë 26.12.2018, në prill 2019, u krijua portali transparenca.al i cili përmban të dhëna për IAL-të publike, përfshirë: informacion mbi të ardhurat dhe shpenzimet, informacion mbi prokurimet, vendimet e rëndësishme të organeve të IAL-ve, CV-të e pedagogëve dhe anëtarëve të

⁸https://eCeuroAeu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tertiary_education_statistics

bordeve të administrimit, etj. Ndërkaq, referuar VKM-së nr.777/2018, u krijua arkivi digjital i doktoratave pranë MASR-së dhe, në bazë të VKM nr.99/2020, IAL-të kryejnë kontrollin digjital antiplagjiaturë të disertacioneve për marrjen e gradës shkencore, në përputhje me legjislacionin në fuqi, duke i dorëzuar ato që rezultojnë me probleme pranë IAL-ve përkatëse për të vlerësuar dhe marrë masat e duhura. MASR-ja ka siguruar softuerin anti-plagjiaturë për përdorimin e të cilit tanimë janë mbajtur disa trajnime. Me gjithë faktin se çështjet e integritetit dhe transparencës në arsimin e lartë kohë pas kohe janë temë e debatit publik në Shqipëri, deri tani kanë munguar hapat konkretë nga ana e institucioneve të arsimit të lartë për trajtimin e tyre.

4.4.3. Studentët

Kriteret e pranimit, të vendosura nga IAL-të, mbështeten kryesisht në arritjet e maturantëve dhe kandidatëve në arsimin e mesëm të lartë. Aplikimi i kandidatëve për studentë nëpërmjet portalit UAlbania ka bërë të mundur ruajtjen e parimit bazë “meritë-preferencë”. Vendosja e pragut hyrës të mesatares të Arsimit të mesëm të lartë ka rritur cilësinë e studentëve të regjistruar në programet “Bachelor”. Të dhënat nga Tabela 11 tregojnë për një ulje të numrit të studentëve të regjistruar në IAL-të publike dhe një rritje të studentëve të regjistruar në IAL-të jo-publike në tre vitet e fundit akademike. Nga tabela shihet se femrat përbëjnë rreth 2/3 e studentëve të regjistruar në IAL-të publike, ndërsa në ato private numri i studentëve të rinj meshkuj dhe femra është i balancuar.

Tabela 11. Programet e studimit dhe studentët e regjistruar në IAL publike dhe jo-publike për ciklin e parë të studimeve

Viti akademik	Programe studimi		Studentët të regjistruar					
	IAL-publike	IAL-jo publike	IAL-publike			IAL-jo publike		
			Total	F	M	Total	F	M
2017 - 2018	294	160	18,364	12,216	6,148	4,054	1,830	2,224
2018 – 2019	304	213	17,535	11,814	5,721	4,718	2,365	2,353
2019 - 2020	307	212	15,610	10,574	5,036	5,736	2,895	2,841

(Burimi: [70] [71] [72])

Pakti për Universitetin mundësoi përgjysmimin e tarifës për të gjithë studentët që janë në cikël të parë apo të integruar të studimeve në IAL-të publike, përjashtimin nga tarifa të gjithë studentëve që janë ekselentë, që kanë mesatare nga 9-10, si dhe të studentëve që vijnë nga kategori në nevojë, pra ose janë me ndihmë ekonomike, ose kanë nevoja të veçanta, ose i përkasin ndonjë kategorie tjetër në nevojë. Studentët, të cilët rezultojnë me notë mesatare nën 6 në përfundim të vitit të parë akademik, nga viti akademik 2019-2020 e në vijim, paguajnë tarifën e plotë të studimit. Po ashtu, përgjysmohen tarifat e studimeve edhe për disa kategori të studentëve të ciklit të dytë. Përveç kësaj, përfitojnë bursë studentët e pranuar në vitin e parë akademik, për çdo program studimi në Institucionet publike të Arsimit të Lartë, me notë mesatare vjetore mbi 9 nga sistemi i arsimit të mesëm dhe studentët e regjistruar në çdo program studimi, në vitet pas të parit, me kriterin e notës mesatare mbi 9.

Ligji për Arsimin e Lartë e organizon pjesëmarrjen e studentëve në vendimmarrje nëpërmjet katër elementëve: 1) Përfaqësimi i studentëve në Senatin Akademik në masën 10%. 2) Pjesëmarrja në zgjedhje

për rektor dhe dekan - kuotat e studentëve në përzgjedhjen llogariten në masën 10% të totalit të përgjithshëm të votave. 3) Ligji u njeh të drejtën studentëve të përfaqësohen në të gjitha komisionet e përhershme që organizohen në nivel Universiteti dhe në nivel Fakulteti 4) Ligji u njeh studentëve të drejtën të organizohen në këshilla studentore në nivel të institucionit të arsimit të lartë, si edhe në nivel kombëtar.

Në masë të madhe, Këshillat Studentore dhe Komisionet e Përhershme nuk janë ngritur. Këto institucione janë konceptuar për të qenë pika më e afërt dhe më e shpeshtë e takimit për problematikat e studentëve. Mungesa e tyre ka sjellë tek studentët ndjesinë e nënpërfaqësimit dhe për rrjedhojë, kërkesën për rritje të përfaqësimit [23].

Pajisja e studentëve me kartën e studentit ishte një nga nismat e Paktit për Universitetin. Shqipëria nuk ka traditë të ofrimit të favorizuar të shërbimeve për studentët. Ndaj, nga shkurti 2018 e në vazhdim, ka pasur një sërë komunikimesh me Komisionin Evropian për përfshirjen e Shqipërisë në Kartën Evropiane të Studentit. Në nëntor 2018 është lidhur marrëveshja dypalëshe mes dy agjencive homologe, Centre national des œuvres universitaires et scolaires (CNOUS) dhe Qendrës së Shërbimeve Arsimore (QSHA), për përgatitjen dhe implementimin e European Student Card në Shqipëri. Shpërndarja e kartave të studentit është realizuar në disa qytete, si Tirana, Elbasani, Vlora, etj. Edhe pse vitet e fundit ka një vëmendje të shtuar për përmirësimin e shërbimeve të studentëve si ato të mbështetjes financiare, bibliotekat, etj., akoma ka nevojë për shërbime të reja për studentët si: këshilla dhe ndihmë për studentët që kërkojnë punë me kohë të pjesshme ose eksperiencë vullnetarizmi gjatë studimit, shërbimet e mbështetjes së aftësisë së kufizuar, etj.

Një tjetër shërbim i rëndësishëm është edhe ai i mentorimit të studentëve, që realizohet nga strukturat e karrierës të ngritura në IAL. Ky shërbim siguron një mbështetje për studentët në momentet kritike në jetën e tyre studentore, duke ju ofruar një sërë përfitimesh si këshillim, përfshirje në praktika të ndryshme kërkimore dhe profesionale, rrjetëzim me profesionistë të tjerë, zhvillimin e aftësive të transferueshme që do t'i ndihmojë ata gjatë kohës në IAL dhe më gjerë. Këto mundësi u sjellin përfitim studentëve duke i lejuar ata të eksplorojnë rrugët e karrierës në mjediset e botës reale.

4.4.4. Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë

Bashkëpunimi ndërkombëtar në institucionet e arsimit të lartë menaxhohet nga zyrat e marrëdhënieve ndërkombëtare. Këto zyra janë ngritur pothuajse në të gjitha IAL-të shqiptare dhe bashkëpunojnë ngushtë me IAL-të e huaja për njohjen e lëvizshmërisë (mobilitetit) dhe diplomave të huaja të studentëve, legalizimin e dokumenteve, transferimin e studimeve dhe marrëveshjet e ndërsjella. Zyrat e marrëdhënieve ndërkombëtare mbulojnë zbatimin e marrëveshjeve bilaterale dhe shumëpalëshe dhe zbatimin e projekteve ndërkombëtare. Këto zyra bashkëpunojnë ngushtë me Zyrën Shqiptare Erasmus + nëpërmjet aktiviteteve të tilla si: organizimi i ditëve të Erasmus +, informacionit, seminareve të ekspertëve, seancave informuese në vend për programet e BE-së, etj. [73]

Që nga viti 2015, Erasmus + ka bërë të mundur mobilitetin afatshkurtër në Evropë nga pjesë të tjera të botës për studentë, kërkues dhe staf (Tabela 12).

Projektet e Ndërtimit të Kapaciteteve në Arsimin e Lartë (NKAL) Erasmus +, të cilat zgjasin nga dy deri në tre vjet, kanë për qëllim modernizimin dhe reformimin e institucioneve të arsimit të lartë, zhvillimin e

kurrikulave të reja dhe ndërtimin e marrëdhënieve midis institucioneve të arsimit të lartë dhe sipërmarrjeve. Për vendet e Ballkanit Perëndimor është caktuar rreth 9% e buxhetit vjetor global për projektet Erasmus + NKAL. Gjatë periudhës 2015-2019, Shqipëria ka marr pjesë në 114 projekte të Erasmus +. Megjithatë, jo të gjitha IAL-të arrijnë që të fitojnë mjaftueshëm projekte për shkak të mungesës së zyrave të projekteve në IAL-të, të cilat do të jenë të dedikuara në rritjen e partneriteteve në nivele rajonale dhe evropiane dhe për ngritjen e fondeve në fushën e mësimdhënies dhe kërkimit.

Tabela 12. Mobiliteti ndërkombëtar i studentëve dhe stafit [74]

Përfituesit	Total	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Studentët dhe staf që kanë lëvizur në Evropë	5,552	2,118	1 225	838	817	554	n/a
Studentët dhe staf që kanë lëvizur në Shqipëri	3,281	1,329	728	509	376	339	n/a
Përqindja e buxhetit rajonal	24	35.1	24.7	17.6	19.7	17.2	n/a
Fitues të bursave Erasmus Mundus nga Shqipëria	64	11	8	10	15	4	16

Institucionet e arsimit të lartë në Shqipëri kanë marrë pjesë në shumë projekte të Erasmus Mundus, veçanërisht në atë pjesë të programit i cili mbështet bashkëpunimin akademik dhe shkëmbimet e studentëve dhe akademikëve nëpërmjet krijimit të rrjeteve të shkëmbimit midis institucioneve të arsimit të lartë nga Ballkani Perëndimor dhe BE. Në periudhën 2014-2017 rreth 268 studentë shqiptarë kanë përfituar nga shkëmbimet e mobilitetit në kuadër të programeve ndërkombëtare në nivelin “Bachelor” dhe “Doktoratë” dhe rreth 80 persona nga stafi akademik dhe administrativ kanë përfituar nga mobiliteti për qëllime trajnimi. Për më tepër, gjatë dhjetë viteve të kaluara, më shumë se 140 studentë nga Shqipëria kanë fituar bursa për të ndjekur kurset e përbashkëta “Master” dhe “Doktoratë” të Erasmus Mundus në IAL-të prestigjioze të BE [73]. Megjithatë, IAL-të shqiptare nuk ia dalin të tërheqin numër domethënës të studentëve të huaj, përveç shqiptarëve nga vendet fqinje.

"Fondi i Ekselencës" i krijuar me vendim të Këshillit të Ministrave që autorizohet drejtpërdrejt nga Ligji nr. 80/2015 dhe që drejtohet nga MASR-ja, mbështet studentë dhe shkencëtarë të rinj të shkëlqyeshëm që pranojnë të ndjekin një program studimi master ose doktoratë në një nga 15 IAL-të më të mirë të botës, sipas renditjes së Times Higher Education (QS – World University Rankings)për vitin më të fundit. Pothuajse të gjitha IAL-të shqiptare kanë krijuar marrëveshje bashkëpunimi bilaterale dhe multilaterale me IAL-t kryesisht nga Ballkani Perëndimor dhe vendet e BE-së, por në shumë raste edhe me IAL-të nga Rusia, SHBA-ja, Turqia, etj. Ky bashkëpunim synon kryesisht rritjen e pjesëmarrjes së përbashkët në projektet e BE-së, të tilla si Erasmus + dhe ofrimin e programeve të studimit të përbashkëta, duke rritur lëvizshmërinë për stafin dhe studentët. Shumica e IAL-ve shqiptare marrin pjesë në disa Rrjete për Arsimin e Lartë, si Rrjeti i IAL-ve shqipfolëse, Rrjeti i IAL-ve nga Kryeqytetet Evropiane, Shoqata e IAL-ve Evropiane, Shoqata e IAL-ve Ekonomike të Evropës Jugore dhe Lindore dhe rajonit të Detit të Zi, etj. [73].

Studentët kanë raportuar edhe problematika të mosnjohjes së kurseve/krediteve të mobilitetit gjë që krijon ulje të numrit të studentëve që marrin pjesë në programe të lëvizshmërisë.

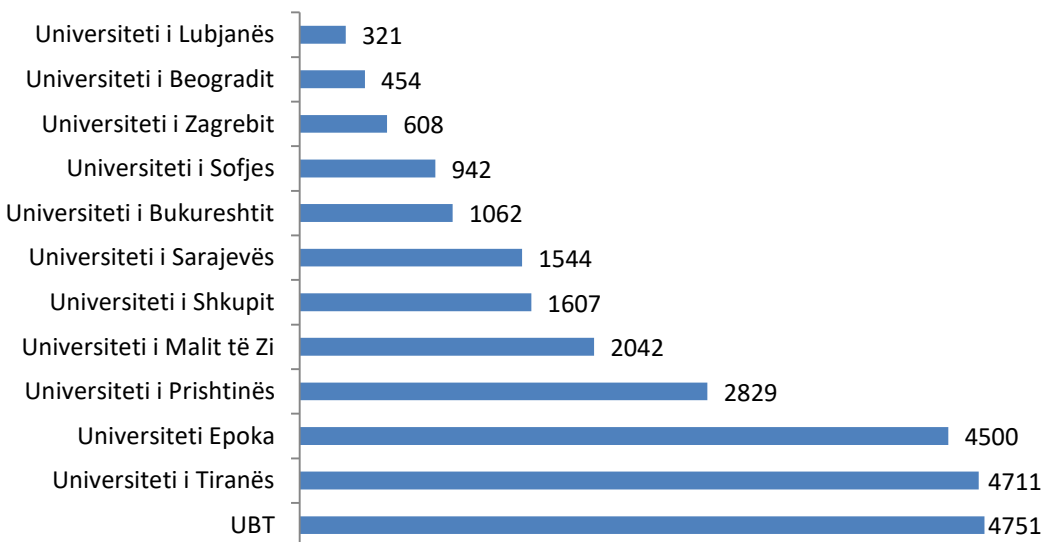
Shqipëria u bë pjesë e rrjetit AdReN, një rrjet ku Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Kroacia, Italia dhe Maqedonia janë qendrat përgjegjëse për procedurat e njohjes së diplomave (qendrat ENIC/NARIC). Ky rrjet synon të krijojë një zonë të njohjes automatike në rajonin e Adriatikut dhe të rrisë mobilitetin e stafit akademik. Në periudhën në vijim do të punohet, në bashkëpunim me vendet e tjera palë e rrjetit, për të vijuar me njohjen automatike të kualifikimeve akademike.

4.4.5. Shërbimet digjitale

Rankimi i vetëm ndërkombëtar që përfshin, pa diskriminim, të gjitha institucionet e arsimit të lartë në Shqipëri është Webometrics, i cili mat prezencën dhe vizibilitetin në internet të këtyre institucioneve shquhet për një korrelacion mjaft të mirë me rankimet e tjera ndërkombëtare të IAL-ve më prestigjioze. Në edicionin e janarit të vitit 2020, listën e IAL-ve shqiptare e kryeson Universiteti “Epoka” i radhitur në vendin 4,500, i pasuar nga Universiteti i Tiranës në vendin 4,711, Universiteti Bujqësor i Tiranës – 4,751, Universiteti Politeknik i Tiranës – 5,711, e kështu me radhë. Me gjithë mangësitë e rankimit një krahasim i thjeshtë me IAL-të më të mira të vendeve të Rajonit tregon se institucionet shqiptare të arsimit të lartë janë shumë prapa tyre edhe nga këndvështrimi i prezencës dhe vizibilitetit në internet (

Figura 10).

Figura 10. Rankimi Webometrics i IAL-ve të rajonit

Burimi: www.webometrics.info, rankimi i janarit 2020

Ky është një tregues i përdorimit të pamjaftueshëm të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në arsimin e lartë të Shqipërisë. Të shumtën e rasteve, faqet në internet të institucioneve të arsimit të lartë nuk përmbajnë informacionin e duhur për punën e institucionit, ndërsa shërbimet digjitale për studentë

janë të kufizuara. Kjo kushtëzohet nga mungesa e infrastrukturës së përshtatshme harduerike dhe softuerike, por edhe nga mungesa e nismave për digjitalizimin e shërbimeve. Mësimi nga distanca u organizua gjatë pandemisë COVID-19, por vetëm në formë të leksioneve në kohë reale. Ndërkaq, nuk ka informacion nëse ndonjë program ose lëndë në kuadër të një programi ofrohet në formatin e përshtatshëm për mësimin nga distanca. Institucionet publike të arsimit të lartë shfrytëzojnë shërbimet e RASH-it, por jo të gjitha.

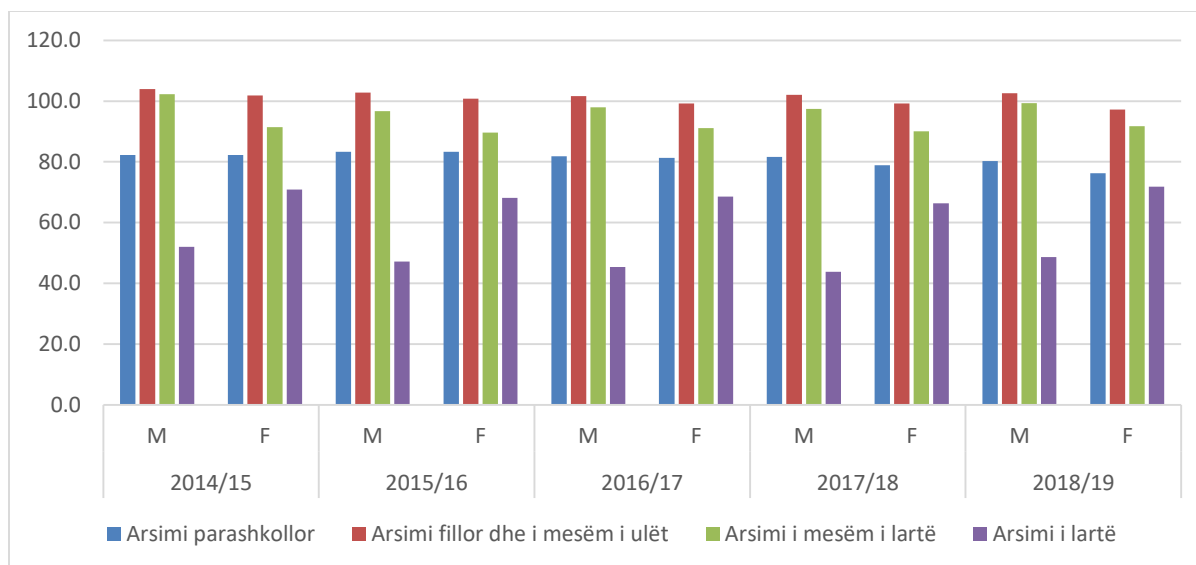
Për të përgatitur të rinjtë mjaftueshëm për sfidat dhe mundësitë e një ekonomie të globalizuar, arsimit i lartë ka përgjegjësinë për t'u ofruar mundësinë e zhvillimit të kompetencës digjitale të një niveli të avancuar, në përshtatje me "Kuadrin Evropian për Kompetencën Digjitale", i cili përcakton pesë fusha të kompetencës dhe tetë nivele për arritjen e tyre [75]. Rezultatet e një sondazhi të zhvilluar me 14,000 studentë shqiptarë në muajin maj 2020 tregojnë se vetëm 22% e tyre kanë laptop, gjë që flet për shfrytëzim të kufizuar të mundësive që ofron teknologjia. Ofrimi i shërbimeve digjitale të avancuara nga ana e IAL-ve, përfshirë forma të ndryshme të mësimin online, e-sekretarinë, shfrytëzimin e platformave për komunikim elektronik, e të tjera, do të kontribuonte në zhvillimin e shkathtësive digjitale të studentëve dhe personelit, si dhe në ngritjen e përgjithshme të cilësisë së arsimit të lartë në vend.

4.5. Çështje të barazisë gjinore

Raporti i parë i Indeksit të Barazisë Gjinore 2020, synon të dokumentojë arritjet e Qeverisë Shqiptare, në lidhje me përparimin e bërë për fuqizimin e grave dhe barazinë gjinore në Shqipëri. Indeksi i Barazisë Gjinore si instrument i Institutit Evropian për Barazinë Gjinore (EIGE) mat pabarazitë gjinore në Bashkimin Evropian (BE) në përputhje me kontekstin e politikave të BE-së. Indeksi i përgjithshëm i Barazisë Gjinore për Republikën e Shqipërisë për vitin 2017 shënoi 60.4, duke demonstruar një hendek gjinor të konsiderueshëm. Kjo gjetje konfirmon nevojën për ripërtëritjen e angazhimeve dhe përpjekjeve të aktorëve të ndryshëm, duke përfshirë edhe qeverinë, sektorin privat, shoqërinë civile dhe qytetarët për arritjen e barazisë së plotë gjinore [76]. Në të vërtetë, Indeksi i Barazisë Gjinore për Shqipërinë është 7 pikë më poshtë se mesatarja e BE-28 (67.4), me përjashtim të fushës së qeverisjes, ku Shqipëria ka më shumë barazi gjinore sesa BE-28. Mangësitë më të mëdha në krahasim me BE-28 hasen në fushat e njohurive, parasë dhe kohës, kurse të ngjashme janë rezultatet në fushën e punës dhe shëndetit.

Në fushën e dijes, rezultati prej 55.6 tregon një hendek ende të madh gjinor në të dy këto nënfusha: arritjet dhe pjesëmarrja, dhe ndarja e punës. Përqindja e personave me arsim të lartë është më e lartë mes grave se sa burrave (18.2 për qind përkundrejt 14.5 për qind). Ndonëse ka më shumë gra të arsimuara sesa burra në Shqipëri, ato zënë një vend relativisht më të vogël krahasuar me nivelet e BE-së dhe objektivat kombëtare. Ndarja sipas fushave të arsimit është ende e dukshme, ku studentet femra që ndjekin arsimin e lartë përqendrohen në fushat e arsimit, shëndetësisë dhe mirëqenies, shkencave humane dhe arteve, ndërsa studentët meshkuj që studiojnë në këto fusha janë të pakët [76].

Figura 11. Pjesëmarrja në arsim sipas niveleve arsimore dhe seksit [66]

Duke analizuar regjistrimin bruto në arsim sipas nivelit (GER), gjatë vitit akademik 2018/19., nga

Figura 11 vihet re se rreth 80.3 % e fëmijëve djem dhe 76.3 % e vajzave shkojnë në kopsht. Niveli i pjesëmarrjes bruto në arsimin e detyrueshëm është 102.6 % për djemtë dhe 97.2 % për vajzat. Edhe pjesëmarrja në arsimin e mesëm është më e lartë për djemtë se për vajzat, përkatësisht 99.3 % dhe 91.7 %, ndërsa në nivelin universitar raporti përmbyset, ku pjesëmarrja është më e lartë për vajzat, me 71.8 % sesa për djemtë, me 48.7 %. Pjesëmarrja sipas gjinisë në ciklet arsimore tregon për ekzistencën e diferencave gjinore në nivelet e ndryshme të arsimit. Ka një raport më të lartë të djemve krahasuar me vajzat në arsimin parauniversitar ndërkohë që në arsimin e lartë 59.7 % e studentëve të këtij cikli janë vajza. Kjo reflektohet dhe në indeksin e barazisë gjinore (mbi GER-in) që për arsimin e lartë ka vlerën 1,48 [66]. Në vendet e OECD-së, mesatarisht, këto boshllëqe janë pak më të vogla, me barazi (98%) në grupmoshën e arsimit të detyrueshëm dhe një ndryshim prej 3 për qind (84% përkundrejt 81%) në favor të femrave në arsimin e mesëm të lartë.

Megjithëse hendeuku i barazisë gjinore është ulur, çështje që kanë të bëjnë me edukimin gjinor në shkolla kanë qenë dhe duhet të jenë në vëmendje të MASR-së. Edukimi gjinor është parë si një mënyrë për t'i dhënë brezit të ri aftësi për të kuptuar barazinë gjinore, stereotipat gjinorë dhe për mos ushtrimin e dhunës të çdo lloji forme ndaj vajzave. Sipas studimit të UNICEF-it⁹ raportohet që martesat e fëmijëve nën 18 vjeç në komunitetin rom vazhdojnë, për shkak të një kombinimi kompleks të pritshmërive të forta shoqërore, besimit në rëndësinë e martesës së fëmijëve si zakon ose traditë dhe për të siguruar 'nderin' dhe të jetuarit në varfëri. Martesat në moshë të hershme përbëjnë një faktor risku për braktisjen e shkollës nga vajzat.

⁹ UNICEF & UNFPA, Child marriage "Knowledge, Attitudes, and Perceptions among affected communities in Albania", 2018

Femrat në Shqipëri gjithashtu kanë më shumë të ngjarë të diplomohen në nivele të ndryshme arsimore dhe të kryejnë më shumë shkollim sesa meshkujt. Hendeku në raportin e diplomës bruto midis femrave dhe meshkujve është më i madh në nivele më të larta arsimit dhe femrat pritet të përfundojnë rreth 1.3 vjet arsim shtesë krahasuar me meshkujt (15.5 vjet përkundrejt 14.2 vjet)¹⁰. Kjo diferencë është më e lartë se mesatarja në vendet e OECD-së (17.6 për femrat përkundrejt 16.8 për meshkujt).

Të dhënat nga PISA 2018 tregojnë performancë dukshëm më të lartë për femrat sesa për meshkujt në fushat e leximit dhe shkencës. Në matematikë, ndryshimi në performancën midis femrave dhe meshkujve nuk është i rëndësishëm në Shqipëri, ndërsa mesatarisht në vendet e OECD femrat performojnë më pak se meshkujt. Për më tepër, ka më shumë meshkuj se femra që nuk kanë aftësi themelore të shkencës dhe të leximit (d.m.th. përqindja e femrave që janë arritëse të ulëta është më e vogël se ajo e meshkujve). Ky hendek në përqindje në favor të femrave është më i madh në Shqipëri (10.7 në shkencë dhe 20.1 në lexim) sesa mesatarisht në vendet e OECD-së (2.4 në shkencë dhe 10.2 në lexim) [63].

4.6. Financimi i arsimit

Në përgjithësi, nivelet e ulëta të shpenzimeve për arsimin ngrenë problematika lidhur me nivelet e aksesit, gjithëpërfshirjes dhe efikasitetit të arsimit. Në vitin 2017, shpenzimet totale për arsimin arritën në 4 % (3.1% shpenzime publike dhe 0.9% private) të PBB-së, përqindje që është shumë poshtë mesatares së OECD-së prej 6.3%. Shpenzimet për arsimin janë ulur nga 11.3 % e shpenzimeve buxhetore totale në vitin 2010, në 10.9 % në vitin 2018. [37] [33]

Shpenzimet publike për arsimin parauniversitar, duke përfshirë Arsimin dhe Formimin Profesional (AFP) dhe arsimin parashkollor, në vitin 2018 ishin 39.2 miliardë Lekë ose 2.38% e PBB-së me diferencat e parashikuara për tre vitet pasardhëse (2019 – 2.40%, 2020 – 2.44%, 2021 – 2.34%, 2021 – 2.30%). Ndërkaq, shpenzimet për nxënës në vitin 2018 ishin 85,865 Lekë (~ \$780) duke arritur në 18.9% të PBB-së për frymë, përqindje që përkon me nivelin e Bullgarisë – 19% (2012), më e ulët se në Itali – 20.6% (2012), Serbi – 50.9% (2010), Slloveni – 30% (2011), dhe më e lartë se në Rumani – 11.6% (2012). [37]

Bazuar në të dhënat nga Tabela 13, në vitin 2020 shpenzimet për arsimin do të arrijnë nivelin maksimal përgjatë periudhës 2018-2023, si përqindje e PBB-së – 3.64% dhe nivelin minimal si përqindje e shpenzimeve të përgjithshme publike – 9.93%. Sipas parashikimit, në periudhën 2021-2023 do të ketë rritje nominale të fondeve për arsim në raport me vitin paraprak: 4.7% në vitin 2021, 1.9% (2022) dhe 3.0% (2023). Mirëpo, në periudhën 2021-2023 nuk parashikohet rritje e fondeve për arsim si përqindje e PBB-së, por, përkundrazi një zvogëlim i moderuar deri në nivelin e vitit 2018 – 3.21%. Po ashtu, pjesëmarrja e fondeve për arsim në strukturën e përgjithshme të shërbimeve publike do të jetë nën nivelin e viteve 2018 dhe 2019: 10.84% në vitin 2021, 10.85% (2022), 10.61% (2023).

¹⁰ UIS (2020), UNESCO Institute for Statistics, <http://datAuis.unesco.org/>

Tabela 13. Shpenzimet për arsim 2018-2023 (në 000 lekë) [77]

Kategoria	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Buxheti i MASR-së për arsimin	37,485,407	39,923,715	41,568,963	43,852,073	44,431,000	45,512,500
Fonde të tjera për arsimin nga MFE, MD, MB, MM	3,716,000	3,716,000	4,095,000	4,095,000	4,188,779	4,428,779
Fonde për arsimin të NJQV-ve	8,207,000	9,000,000	9,450,000	9,922,500	10,418,625	10,939,556
Të ardhurat e IAL-ve publike	3,399,500	2,993,344	2,450,000	2,450,000	2,450,000	2,450,000
Gjithsej fonde për arsimin	52,807,907	55,633,060	57,563,963	60,319,573	61,488,404	63,330,835
Shpenzime për arsimin në % ndaj PBB-së	3.23%	3.31%	3.64%	3.50%	3.34%	3.21%
Shpenzime për arsimin në % ndaj shpenzimeve publike	11.09%	11.31%	9.93%	10.44%	10.85%	10.61%

MFE-Ministria e Financave dhe Ekonomisë, MD-Ministria e Drejtësisë, MB-Ministria e Brendshme, MM-Ministria e Mbrojtjes

Për vitin 2021 nga buxheti i shtetit dhe donatorët janë siguruar fonde shtesë prej 11.84 miliardë lekë për rindërtimin e objekteve arsimore të dëmtuara nga tërmeti i datës 26 nëntor 2019.

5. Vizioni i Strategjisë

Ky dokument strategjik jep vizionin për sektorin e arsimit në vitin 2026, me të cilin përcaktohet se ku do të jetë sektori në fund të periudhës. Vizioni është ndërtuar në bazë të analizës së nevojave në kohën e përgatitjes së dokumentit dhe ri-afirmon vizionin për arsimin të shprehur në SKZHI II: “Një sistem arsimor që ka për bazë nevojat dhe interesat e nxënësve; që krijon kushtet dhe mundësitë për studentët për të ndërtuar dhe zhvilluar njohuritë e tyre, aftësitë dhe vlerat e kërkuara nga shoqëria; që lejon nxënësit të zhvillohen në mënyrë të pavarur dhe për të kontribuar për mirëqenien e tyre dhe të shoqërisë dhe në mënyrë konstruktive të përballen me sfidat e jetës” [1].

5.1. Vizioni

Sistem arsimor gjithëpërfshirës dhe i bazuar në parimet e barazisë dhe mësimi gjatë gjithë jetës, që mundëson formimin cilësor të të gjithë individëve, duke kontribuar në mirëqenien personale të tyre, si dhe në forcimin e demokracisë dhe integritetin e vendit në Bashkimin Evropian.

Vizioni për sektorin e arsimit synon ndërtimin e një sistemi arsimor gjithëpërfshirës, i cili trajton me sukses nevojat individuale të të gjithë fëmijëve, nxënësve e studentëve, duke i trajtuar ata në mënyrë të barabartë dhe me respekt për diversitetin. Gjithëpërfshirja dhe barazia janë parakushte të domosdoshme për të siguruar formimin cilësor të të gjithë individëve dhe për të ngushtuar hendekun e arritjeve arsimore midis grupeve të ndryshme sociale. Strategjia bazohet në paradigmen e mësimi gjatë gjithë jetës, e cila përfshin të gjitha fazat e të mësuarit, duke filluar nga arsimi parashkollor deri tek periudha pas daljes në pension dhe mbulon të gjitha format e të mësuarit: formal, joformal dhe informal. Nxitja e mundësive për mësim gjatë gjithë jetës përfshihet edhe në objektivin për zhvillim të qëndrueshëm 4 (OZHQ4) të Agjendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm [6]. Ndërkaq, kompetencat për mësim gjatë gjithë jetës, të cilat janë

të domosdoshme në shekullin XXI, zhvillohen në kontekste të ndryshme formale, joformale e informale, në veçanti nëpërmjet arsimit cilësor [4].

Arsimi cilësor i kontribuon mirëqenies së individit, duke e përgatitur atë për përfshirje në tregun e punës, nëpërmjet së cilës i kontribuon edhe zhvillimit ekonomik të vendit. Mirëpo, arsimi nuk është vetëm mjet për arritjen e një qëllimi utilitar, por edhe qëllim më vete, sepse është në funksion të përmbushjes personale të secilit individ dhe të ndërtimit të vlerave të qytetarisë demokratike. Në këtë formë arsimi i kontribuon edhe forcimit të demokracisë dhe integritetit të vendit në Bashkimin Evropian.

5.2. Treguesit e impaktit

Treguesit kryesorë të impaktit janë:

1. Raporti bruto dhe neto i regjistrimit (GER dhe NER) sipas niveleve të ISCED-it,
2. Indeksi i paritetit gjinor sipas niveleve të ISCED-it,
3. Përqindja e popullsisë të moshës 30-34 vjeç që ka ndjekur arsimin e lartë.

Treguesi 1 jep të dhëna për përfshirjen në sistemin e arsimit sipas niveleve të ISCED-it dhe bën të mundur krahasimin me vendet e tjera. Treguesi raportohet nga INSTAT-i në baza vjetore.

Treguesi 2 flet për barazinë gjinore. Është një nga treguesit e OZHQ4-ës dhe përlllogaritet si herës i numrit të femrave dhe meshkujve të regjistruar në nivelin e caktuar të ISCED-it.

Treguesi 3 është nga dokumenti i BE “Education&Training 2020” dhe flet për nivelin arsimor të popullsisë. Të dhënat mblidhen nëpërmjet anketës së forcës së punës. Në Shqipëri, të dhënat për përqindjen e popullsisë të moshës 30-34 vjeç që ka ndjekur ose është duke ndjekur arsimin e lartë mund të nxirren nga Censusi. Treguesi bën të mundur krahasimin me vendet e BE. 6.

PJESA II – QËLLIMI I POLITIKAVE DHE OBJEKTIVAT SPECIFIKE TË STRATEGJISË

Vizioni i Strategjisë Kombëtare të Arsimit 2021-2026 është zbërthyer në gjithsej tri qëllime të politikave siç shihet nga

Figura 12.

Figura 12. Qëllimet e politikave të Strategjisë

Vizioni: Sistem arsimor gjithëpërfshirës dhe i bazuar në parimet e barazisë dhe mësimin gjatë gjithë jetës, që mundëson formimin cilësor të të gjithë individëve, duke kontribuar në mirëqenien personale të tyre, si dhe në forcimin e demokracisë dhe integrimin e vendit në Bashkimin Europian

Qëllimi i politikës A: Arsimit parauniversitar cilësor dhe gjithëpërfshirës që krijon kushte që nxënësit të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera në pajtim me kërkesat e shoqërisë demokratike; të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës, si dhe të kontribuojnë në ndërtimin e mirëqenies vetjake dhe të shoqërisë

Qëllimi i politikës B: Menaxhim efektiv dhe eficient i sistemit të arsimit në të gjitha nivelet, i bazuar në mekanizma funksionale për sigurimin e cilësisë, transparencës dhe llogaridhënies

Qëllimi i politikës C: Arsimit i lartë gjithëpërfshirës që plotëson standardet ndërkombëtare të cilësisë, integritetin akademik e transparencës, dhe është promotor i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror të vendit

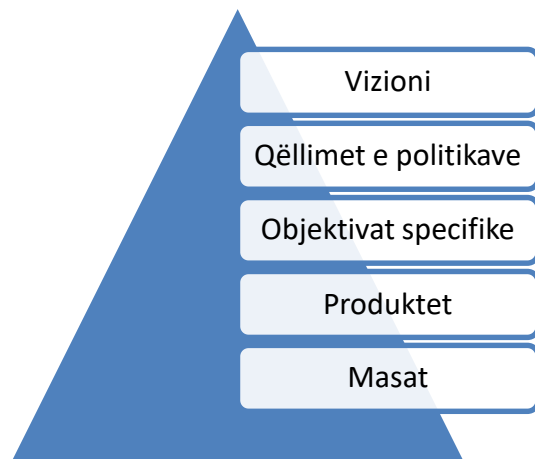
Qëllimet e politikave të prezantuara këtu përputhen me qëllimet e politikave të programeve që paraqiten në Programin Buxhetor Afatmesëm 2021-2023:

- Qëllimi i politikës A përputhet me qëllimet e politikave të programeve “09120 – Arsimit bazë (përfshirë parashkollorin)” dhe “09230 – Arsimit mesëm i lartë”;
- Qëllimi i politikës B përputhet me qëllimin e politikës së programit “01110-Planifikimi, menaxhimi dhe administrimi”.

Qëllimi i politikës C përputhet me qëllimin e politikës së programit “09450 – Arsimit i lartë”.

Më tutje, secili qëllim i politikës është zbërthyer në objektiva specifike, të cilat zbërthehen në produkte (rezultate të pritshme), ndërsa produktet zbërthehen në masa (Figura 13). Për secilin objektiv specifik janë dhënë treguesit të cilët ofrojnë informacion objektiv për progresin e zbatimit të Strategjisë.

Figura 13. Hierarkia e objektivave të Strategjisë

Plani Kombëtar për Integrimin Evropian 2020-2022 i referohet, në mënyrë të përgjithësuar, zbatimit të strategjisë për arsimin parauniversitar dhe reformës së arsimit të lartë, si një ndër prioritetet e kapitujve 25 dhe 26, me fokus në “sigurimin e arsimit gjithëpërfshirës dhe cilësor në të gjitha nivelet, si në zonat urbane ashtu edhe ato rurale” [18].

6.1. Qëllimi i Politikës A: Arsimi parauniversitar

Sipas Ligjit për sistemin arsimor parauniversitar, qëllimi i sistemit arsimor parauniversitar është “krijimi i kushteve dhe mundësive që nxënësit: a) të ndërtojnë dhe të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera që kërkon shoqëria demokratike; b) të zhvillohen në mënyrë të pavarur e të gjithanshme; c) të kontribuojnë në ndërtimin dhe mirëqenien vetjake dhe të shoqërisë shqiptare dhe të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës” [25]. Nga ky formulim buron edhe qëllimi i politikës që ndërlidhet me sistemin arsimor parauniversitar:

Qëllimi i politikës A: Arsimit parauniversitar cilësor dhe gjithëpërfshirës që krijon kushte që nxënësit të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera në pajtim me kërkesat e shoqërisë demokratike; të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës, si dhe të kontribuojnë në ndërtimin e mirëqenies vetjake dhe të shoqërisë

Janë katër objektiva specifike që ndërlidhen me këtë qëllim të politikës:

Objektivi specifik A1. Sigurohet përfshirja e plotë në klasën përgatitore dhe në arsimin e detyrueshëm, si dhe rritet aksesimi në arsimin parashkollor dhe të mesëm të lartë, nëpërmjet krijimit të kushteve të përshtatshme infrastrukturore dhe mjediseve shkollore miqësore.

Objektivi specifik A2. Krijimi i mundësive për formimin cilësor të mësuesve dhe përmirësimi i sistemit të karrierës që i inkurajon ata të zhvillojnë nivele më të larta të aftësive për mësimdhënie.

Objektivi specifik A3. Zbatimi i plotë i kurrikulës së bazuar në kompetenca nëpërmjet mësimdhënies efektive dhe shfrytëzimit të burimeve të cilësisë së lartë.

Objektivi specifik A4. Zhvillimi i kompetencës digjitale nëpërmjet shfrytëzimit më të mirë të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit për mësimdhënie dhe të mësuarit.

Për secilën nga 4 fushat tematike të arsimit parauniversitar të përcaktuara në seksionin 4.3 është marrë nga një objektivi specifik. Kështu, objektivi A1 i përgjigjet fushës tematike “Gjithëpërfshirja dhe barazia në arsim”, objektivi A2 - fushës “Mësuesit”, objektivi A3 - fushës “Zotërimi i kompetencave të të nxënësit gjatë gjithë jetës”, ndërsa objektivi A4 lidhet me fushën “Digjitalizimi i arsimit”.

Objektivi specifik A1: Gjithëpërfshirja dhe barazia në arsim

Sigurohet përfshirja e plotë në klasën përgatitore dhe në arsimin e detyrueshëm, si dhe rritet aksesimi në arsimin parashkollor dhe të mesëm të lartë, nëpërmjet krijimit të kushteve të përshtatshme infrastrukturore dhe mjediseve shkollore miqësore.

Edhe pse Shqipëria ka shkallë të lakmueshme të përfshirjes së fëmijëve të moshës 5-6 vjeç në arsimin parashkollor, si dhe të fëmijëve 6-15 vjeç në arsimin bazë, me këtë Strategji synohet që kjo përfshirje të jetë e plotë. Me “klasë përgatitore” nënkuptohen klasat për fëmijë të moshës 5-6 vjeç që nuk kanë ndjekur arsimin parashkollor, të atashuara pranë shkollave të arsimit bazë, por edhe grupet e 3-ta në arsimin parashkollor, ku punohet me program të njëjtë. Po ashtu, synohet të rritet aksesin në arsimin parashkollor, për fëmijët e moshës 3-5 vjeç, si dhe në arsimin e mesëm të lartë, ku, përkundër pjesëmarrjes së lartë nga arsimi bazë (rreth 92.5%), përfshirja është më e ulët se në vendet e tjera të Rajonit për shkak të braktisjes. Kujdesi i veçantë do t’i kushtohet vajzave dhe djemve në rrezik braktisje si dhe atyre nga grupet vulnerabël: fëmijëve me aftësi të kufizuara, vajzave dhe djemve që rikthehen nga emigracioni, fëmijëve në konflikt me ligjin, si dhe pjesëtarëve të pakicës rome dhe egjiptiane.

Analiza e situatës në fushën që mbulon ky objektivi specifik është dhënë në seksionin 4.3.1, ndërsa **sfidat kryesore** që dalin nga analiza janë:

- Përfshirja në arsimin parauniversitar është e krahueshme me vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore, por ka pabarazi të theksuar gjinore në arsimin e mesëm të lartë, ku pjesëmarrja bruto e djemve është 99.3%, ndërsa e vajzave 91.7%.
- Zhvillimi në fëmijërinë e hershme administrohet nga pushteti vendor nën mbikëqyrje të dy institucioneve të ndryshme qeveritare (Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale për moshën 0-3 vjeç dhe Ministria e Arsimit, Rinisë dhe Sportit për moshën 3-6 vjeç) dhe mungojnë politika të koordinimit ndërsektorial në këtë fushë.
- Përfshirja e ulët e fëmijëve me aftësi të kufizuara në sistemin e arsimit dhe niveli jo i kënaqshëm i arritjeve akademike. Në vitin shkollor 2019-20 në shkollat e zakonshme ishin të regjistruar 4,573 fëmijë, ndërsa në shkollat speciale edhe 652 të tjerë që është ndjeshëm nën parashikimet e numrit total të fëmijëve me aftësi të kufizuara të moshës shkollore.
- Me gjithë rritjen e ndjeshme të numrit të mësuesve ndihmës në shkollat e zakonshme dhe trajnimet e zhvilluara, kapacitetet e tyre profesionale nuk janë akoma në nivelin e kërkuar në raport me rolin që kanë.
- Arritjet mësimore të fëmijëve nga grupet vulnerabël, në veçanti të pjesëtarëve të pakicave rome dhe egjiptiane, si dhe fëmijëve me aftësi të kufizuara, vazhdojnë të jenë nën nivelin e mesatares së vendit.
- Me gjithë shtimin e vazhdueshëm të numrit të psikologëve dhe punonjësve socialë, shërbimet psiko-sociale në institucione arsimore nuk janë akoma të konsoliduara, sidomos në nivelin parashkollor.
- Rrjeti i shkollave nuk i përshtatet tablosë demografike të viteve të fundit, ndërkaq në vitin shkollor 2019/20, 8.56% e nxënësve të arsimit bazë vijonin mësimin në klasa të bashkuara kolektive.
- Pavarësisht përmirësimeve, infrastruktura shkollore nuk i plotëson standardet e përcaktuara nga shteti. Ndërkaq, për shkak të hapësirës së pamjaftueshme shkollore, në zonat urbane ka mbingarkesë të klasave me nxënës. Vlerësohet se tërmeti i dt. 26 nëntor 2019 ka shkaktuar dëmtime në 321 institucione arsimore në vlerë të përgjithshme prej 94.83 mil. EUR. Ndërkohë, nga të dhënat e MASR-së, del se vetëm 16% e shkollave kanë rampa.
- Prania e rasteve të dhunës, bullizmit dhe ekstremizmit në shkolla. Sipas një raporti të UNESCO-s, rreth 20% e nxënësve shqiptarë të moshës 9-15 vjeç kanë qenë viktimë të bullizmit në shkolla, që është nën nivelin global prej 32% dhe atë evropian prej 25%.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe aktivitetet.- Në vijim janë dhënë produktet dhe aktivitetet e ndërlydhura me objektivin specifik A1.

Produkti A1.1. Rritja e aksesit në arsimin parashkollor

A1.1.1. Ndërgjegjësimi i prindërve dhe komunitetit për rëndësinë e arsimit parashkollor *do të bëhet nëpërmjet veprimtarive të mirëplanifikuara në nivel të zyrave vendore të arsimit dhe institucioneve parashkollore, si dhe të shkollave të arsimit bazë pranë të cilave janë atashuar klasat përgatitore, në bashkëpunim edhe me pushtetin vendor. Po ashtu, do të mbështeten aktivitetet e ndërgjegjësimit të organizatave të shoqërisë civile dhe partnerëve ndërkombëtarë.*

A1.1.2. Avancimi i koordinimit ndërmjet MASR-së, MSH-së dhe pushtetit vendor për edukimin në fëmijërinë e hershme, bazuar në evidencë dhe studime. *Masa përfshin një studim që do të realizohet në bashkëpunim me partnerët ndërkombëtarë të Qeverisë dhe pritet të ofrojë rekomandime për një bashkërendim më të mirë të veprimtarive midis ministrive përgjegjëse për edukimin parashkollor dhe pushtetit vendor, për avancimin e menaxhimit të këtij sektori.*

A1.1.3. Përfshirja e të gjithë fëmijëve të moshës 5-6 vjeç në grupet e 3-ta në kopshte ose në klasa përgatitore. *Në pesë vitet e ardhshme do të krijohen kushtet që të gjithë fëmijët e moshës 5-6 vjeç të kenë akses në arsimin parashkollor, qoftë nëpërmjet regjistrimit në grupet e 3-ta në kopshte, ose në klasa përgatitore.*

Produkti A1.2. Rritja e pjesëmarrjes në arsimin parauniversitar

A1.2.1. Krijimi i sistemit për parandalim dhe reagim ndaj mos-regjistrimit në shkollë dhe braktisjes së nxënësve në arsimin fillor, të mesëm të ulët dhe të lartë. *Në shkollat 9-vjeçare dhe të mesme të larta, si dhe në ZVAP do të krijohen grupe për parandalim dhe reagim ndaj mos-regjistrimit në klasën e parë dhe braktisjes, të përbëra nga mësuesit dhe përfaqësuesit e komunitetit. Do të zhvillohen protokolle të veçanta pune për këto grupe dhe do të ndërtohet një sistem raportimi për rastet e mos regjistrimit dhe braktisjes së shkollimit. Po ashtu, do të punohet në ndërtimin e kapacitetit të grupeve të tilla.*

A1.2.2. Ofrimi i transportit për nxënësit e shkollave të mesme të larta në nevojë që plotësojnë kriteret e përcaktuara. *Qëllimi është që të rritet pjesëmarrja në arsimin e mesëm të lartë, prandaj nxënësve të këtij niveli që plotësojnë kritere të caktuara do t'u ofrohet transporti falas deri në shkollë. Besohet se një masë e tillë do të ndikojë në rritjen e pjesëmarrjes së vajzave nga zonat rurale në shkollimin e mesëm të lartë.*

Produkti A1.3. Sigurimi i arsimit cilësor për fëmijët nga grupet vulnerabël

A1.3.1. Sigurimi i mësuesve ndihmës për nxënësit me aftësi të kufizuara dhe i mësuesve që njohin gjuhën e shenjave shqipe për nxënësit që nuk dëgjojnë. *Duhet të trajtohet më tej numri i pamjaftueshëm i mësuesve ndihmës në rajone ku numri i nxënësve me aftësi të kufizuara për mësues është më i lartë, siç janë Tirana, Durrësi dhe Kamza, duke siguruar që të jenë 2-3 nxënës me aftësi të kufizuara për një mësues ndihmës.*

A1.3.2. Zhvillimi i kapaciteteve të mësuesve ndihmës, si dhe i mësuesve që njohin gjuhën e shenjave shqipe. *Do të hartohen programe të zhvillimit profesional për mësuesit ndihmës, për t'i trajnuar ata në*

fusha të veçanta të aftësisë së kufizuar, në mënyrë që të mund t'i mbështesin më shumë nxënësit dhe shkollat.

A1.3.3. Fuqizimi i shkollave speciale dhe kthimi i tyre në qendra burimore për aftësinë e kufizuar. *Duhet zhvilluar role të reja për shkollat speciale duke i konvertuar ato në qendra burimore me një diapazon të gjerë funksionesh në dobi të mbështetjes së arsimimit të fëmijëve me aftësi të kufizuar. Në ato rajone ku mungojnë shkollat speciale, do të caktohen, fillimisht në formë pilotimi, shkollat që duhet të funksionojnë si qendra burimore për gjithë rajonin, duke marrë për bazë modele tashmë të pilotuara në disa zona të vendit.*

A1.3.4. Pajisja e shkollave me mjete dhe programe teknologjike për t'u ardhur në ndihmë fëmijëve me aftësi të kufizuara. *Disa nga programet teknologjike dhe mjetet e nevojshme për fëmijët me aftësi të kufizuara janë: programe kompjuterike të ndryshme për fëmijët me vështirësi në shikim, dëgjim, vështirësi në të folur; makina llogaritëse për fëmijët që vuajnë nga diskalkulia; libra audio; monitor/ekran me prekje; set me puzzle/ngjyra/lodra/fletore; libra me figura; i-pad-e; pecs (komunikim nëpërmjet figurave), etj.*

A1.3.5. Përmirësimi i aksesueshmërisë së fëmijëve me aftësi të kufizuara në çdo shkollë dhe në të gjitha mjediset e shkollës. *Për të gjitha investimet nga fonde publike do të zbatohet standardi i ndërtimit të godinave shkollore të përshtatshme për nxënësit me aftësi të kufizuara në mënyrë që këta nxënës të kenë akses të plotë në të gjitha mjediset e shkollës. Standardi do të zbatohet edhe me rastin e rinovimit të godinave shkollore.*

A1.3.6. Mbështetje financiare për nxënësit romë, egjiptianë dhe grupet vulnerabël. *MASR-ja do të konsolidojë një program të bursave për nxënësit romë dhe egjiptianë të shkollave të mesme nga familjet në kushte të vështira ekonomike. Bursat do të jenë të kushtëzuara me vijimin e rregullt të shkollës, ndërsa përparësi do të kenë vajzat dhe kandidatët me performancë të mirë në mësim.*

A1.3.7. Trajnime për historinë dhe kulturën romë. *Në trajnime do të përfshihen mësuesit, edukatorët, drejtorët e shkollave, etj.*

A1.3.8. Zhvillimi i kapaciteteve të mësuesve, drejtuesve të shkollave, punonjësve socialë/psikologëve shkollore, autorëve të teksteve mbi çështjet gjinore. *Do të hartohen programe trajnimi që kanë në fokus rritjen e njohurive dhe aftësive gjinore për zvogëlimin e stereotipave dhe diskriminimit gjinor dhe parandalimin e dhunës me bazë gjinore.*

A1.3.9. Edukimi gjinor i nxënësve nëpërmjet përfshirjes në kurrikula të përmbajtjeve mësimore që synojnë edukimin gjinor. *Hartimi i kurrikulës/orëve mësimore të edukimit gjinor. Nxënësit do të marrin informacion mbi barazinë gjinore, stereotipat gjinorë, dhunën me bazë gjinore dhe dhunën në familje nëpërmjet kurrikulës/orëve mësimore.*

Produkti A1.4. Rritja e cilësisë së shërbimit psiko-social për të gjithë nxënësit

A1.4.1. Sigurimi i punonjësve psiko-socialë në shkolla. *Në periudhën 2021-2026 do të rritet numri i psikologëve dhe punonjësve socialë në shkolla sipas standardit të përcaktuar nga shteti: një punonjës socialë/psikolog për 700 nxënës; dy punonjës socialë/psikolog për çdo shkollë me mbi 700 nxënës; një punonjës socialë/psikolog për çdo shkollë që ka të paktën 10 nxënës me aftësi të kufizuara të përcaktuar me raport të Komisionit Mjeko-Ligjor; një psikolog për çdo shkollë të arsimit special; një punonjës socialë/psikolog do të mbulojë disa shkolla në rastet kur shkollat janë me numër më të vogël se 500 nxënës.*

A1.4.2. Sigurimi i kushteve optimale te punës për shërbimin psiko-social. *Me ndihmën e partnerëve ndërkombëtarë do të ngrihen kabinetet e SHPS-së në të gjitha shkollat e arsimit parauniversitar dhe do të sigurohen pajisjet përkatëse për psikologët dhe punonjësit socialë në shkolla.*

A1.4.3. Hartimi i protokolleve te punës për shërbimin psiko-social. *Këto dokumente do të përfshijnë parimet, standardet, format e vlerësimit, testet e standardizuara psikologjike, etj. që ju nevojiten profesionistëve gjatë punës me nxënësit, stafet e shkollës, prindërit, komunitetin dhe aktorë të tjerë që të gjithë profesionistët të punojnë në mënyrë të njësuar.*

A1.4.4. Zhvillimi i kapaciteteve te punonjësve te shërbimit psiko-social. *Psikologëve dhe punonjësve socialë do t'u ofrohen mundësi për zhvillim profesional për të avancuar cilësinë e shërbimit psiko-social në institucione arsimore.*

Produkti A1.5. Racionalizimi i rrjetit të shkollave

A1.5.1. Pakësimi i numrit të nxënësve që mësojnë me klasa kolektive. *Do të vazhdohet me realizimin e planit për transferimin e nxënësve nga klasat kolektive në shkolla ku mund të arsimohen në klasa normale, me bashkëmoshatarë të tyre. Vendimet do të merren në bazë të projeksioneve demografike dhe mundësive për sigurimin e transportit deri në shkollën tjetër. Kujdes i veçantë do t'i kushtohet sensibilizimit të prindërve dhe komunitetit për këtë proces, duke bashkëpunuar me njësitë e vetëqeverisjes vendore dhe organizatat e shoqërisë civile. Transferimet e tilla do të sjellin mbylljen e një numri të shkollave në zona më pak të banuara.*

Produkti A1.6. Përmirësimi dhe përshtatja e infrastrukturës shkollore

A1.6.1. Investime për përmirësimin dhe përshtatjen e infrastrukturës shkollore. *Përparësi do t'i jepet rindërtimit dhe rinovimit të godinave të dëmtuara nga tërmeti i dt. 26 nëntor 2019, si dhe ndërtimit të godinave të reja shkollore në zonat urbane, ku përqendrimi i nxënësve është i madh, që, brenda vitit 2025, të mos ketë asnjë shkollë me dy turne. Infrastruktura e re do të jetë në përputhje me normat dhe standardet për ndërtimin e godinave shkollore, duke ofruar kushte për mësim cilësor dhe gjithëpërfshirës në shkolla. Kjo infrastrukturë do të përshtatet për aksesin e nxënësve me aftësi të kufizuara fizike, por edhe sa i takon aspekteve të higjienës, duke respektuar nevojat e veçanta të vajzave dhe djemve, si dhe aspekteve të sigurisë.*

Produkti A1.7. Konsolidimi i mjediseve të sigurta dhe miqësore për fëmijët në shkollë

A1.7.1. Krijimi i sistemit për identifikimin, parandalimin dhe raportimin e dhunës, bullizmit dhe ekstremizmit në shkolla. *Në bashkëpunim me partnerët, MASR-ja do të zhvillojë një protokoll gjithëpërfshirës për parandalimin dhe raportimin e të gjitha formave të dhunës (fizike, psikologjike, seksuale, neglizhimin, ngacmimin seksual, shfrytëzimin), homofobisë, bullizmit dhe ekstremizmit në shkolla. Duke ndjekur praktikat më të mira në rajon, në shkolla janë krijuar ekipe të përbëra nga mësuesit, nxënësit dhe prindërit që kanë për synim krijimin e mjediseve pa dhunë dhe zgjidhjen paqësore të konflikteve midis nxënësve. Nisur nga përvoja e projekteve me Këshillin e Evropës për bullizmin dhe edukimin për qytetari demokratike në proces, këto iniciativa të përfituara nga zbatimi i projekteve do të shtrihen në të gjitha shkollat duke krijuar shkolla demokratike dhe miqësore. Do të investohet në ndërtimin*

e kapacitetit të ekipeve të tilla dhe në koordinimin e tyre nga ZVAP-të. MASR-ja do të vazhdojë gjithashtu, në bashkëpunim me partnerët ndërkombëtar, programet për ndërhyrjet që sjellin një përmirësim të klimës në shkollë, si parakusht për parandalimin e dhunës.

A1.7.2. Fuqizimi i rrjetit të shkollave-qendra komunitare. Do të vazhdohet mbështetja për shkollat-qendra komunitare e filluar me Strategjinë e Arsimit Parauniversitar 2014-2020, ndërsa fokusi në periudhën 2021-2026 do të jetë në fuqizimin e rrjetit të këtyre shkollave në nivel të ZVAP-ve, DRAP-ve dhe në nivel vendi. Në këtë formë synohet që të shtohen mundësitë për shkëmbim të përvojave midis shkollave-qendra komunitare, bashkëpunimi me komunitetet lokale, partnerët dhe pushtetin vendor duke i nxitur ato për përmirësim të vazhdueshëm të performancës së tyre.

A1.7.3. Fuqizimi i rrjetit të shkollave me klasa të profilizuara në sport (klasat sportive). Do të vazhdohet mbështetja për shkollat 9-vjeçare për shtrirjen e nismës për klasat e profilizuara në sport. Në periudhën 2021-2026, fokusi do të jetë në shtrirjen e rrjetit të këtyre shkollave në nivel të ZVAP-ve, DRAP-ve dhe në nivel vendi, dhe shtimin e disiplinave sportive, në bazë të të cilave do të krijohen klasat e profilizuara në sport, si gjimnastikë, atletikë etj. Në këtë formë synohet që të shtohen mundësitë për gjithëpërfshirje të nxënësve dhe për orientimin e investimeve në infrastrukturën sportive në sistemin arsimor parauniversitar sipas standardeve të miratuara shtetërore.

A1.7.4. Shtimi i numrit të oficerëve të sigurisë në shkolla. MASR-ja, në bashkëpunim me Ministrinë e Brendshme, , do të nxjerrë një akt nënligjor të ri për punësimin e oficerëve të sigurisë në të gjitha institucionet e arsimit të mesëm të lartë, si dhe në shkollat e arsimit bazë që plotësojnë kritere të caktuara në kuptim të numrit të nxënësve, vendndodhjes, vlerësimit të sigurisë, etj. Trajnimi i kandidatëve të pranuar do të bëhet nga Akademia e Sigurisë.

Treguesit

- Përqindja e fëmijëve nga mosha 3-6 vjeç të përfshirë në edukimin në fëmijërinë e hershme
- Shkalla e pjesëmarrjes së fëmijëve 5-6 vjeç në klasat përgatitore dhe grupet e 3-ta të kopshteve, sipas gjinisë (OZHQ4.2.2)
- Përqindja e fëmijëve jashtë shkolle (arsimi fillor, arsimi i mesëm i ulët, arsimi i mesëm i lartë) (OZHQ4.1.5)
- Raporti bruto i regjistrimeve në klasën e pestë dhe të nëntë (OZHQ4.1.3)
- Përqindja e fëmijëve të moshës më të madhe për klasën përkatëse në arsimin fillor dhe në arsimin e mesëm të ulët (OZHQ4.1.6)
- Numri i fëmijëve romë dhe egjiptianë që ndjekin arsimin bazë
- Përqindja e nxënësve romë dhe egjiptianë në arsimin bazë që e përfundojnë atë (Synimi: 90%)
- Përqindja e nxënësve romë dhe egjiptianë në arsimin e mesëm të lartë që e përfundojnë atë (Synimi: 50%)
- Numri i fëmijëve me aftësi të kufizuara që ndjekin arsimin parauniversitar¹¹
- Fëmijët me aftësi të kufizuara të integruar në shkollat publike jospesiale në raport me totalin e nxënësve me aftësi të kufizuara që ndjekin arsimin (ERP)

¹¹ Tregues për t'u realizuar në kuadër të mbështetjes buxhetore nga ana e MASR (ekziston pasaporta)

- Vëllimi i fluksit të ndihmës zyrtare për zhvillim, për bursa sipas sektorit dhe llojit të studimit (OZHQ4.B1)
- Përqindja e shkollave me infrastrukturën dhe materialet e përshtatura për nxënësit me aftësi të kufizuara (OZHQ4.A1)
- Numri i mësuesve ndihmës për fëmijët me aftësi të kufizuara në shkollat publike (ERP)
- Numri i psikologëve dhe punonjësve socialë¹² (ose: Raporti nxënës-psikolog/punonjës socialë në arsimin parashkollor, arsimin bazë dhe arsimin e mesëm të lartë)
- Numri i nxënësve në klasa kolektive të transferuar në shkollat e afërta me cilësi më të mirë (ERP)
- Numri i shkollave të rinovuara dhe të ndërtuara
- Përqindja e shkollave që kanë akses në: (a) energji elektrike; (b) internet për qëllime pedagogjike; dhe (c) kompjutera për qëllime pedagogjike (OZHQ4.A1)
- Numri i rasteve të menaxhuara të dhunës, bullizmit dhe ekstremizmit të identifikuar në shkolla
- Numri i oficerëve të sigurisë në shkolla

Objektivi specifik A2: Mësuesit

Krijimi i mundësive për formimin cilësor të mësuesve dhe përmirësimi i sistemit të karrierës që i inkurajon të zhvillojnë nivele më të larta të aftësive për mësimdhënie

Të gjitha hulumtimet tregojnë se cilësia e mësimdhënies është faktor përcaktues për arritjet e nxënësve. Prandaj, Strategjia i kushton vëmendje, si formimit fillestar të mësuesve i cili zhvillohet në IAL, ashtu edhe zhvillimit profesional të vazhdueshëm. Një aspekt tjetër i rëndësishëm është ngritja e një sistemi të mirëfilltë të karrierës për mësuesit, i cili duhet të mbështetet në vlerësimin e performancës në raport me plotësimin e standardeve profesionale të mësuesit.

Sfidat kryesore për këtë objektivi specifik dalin nga analiza e situatës e dhënë në seksionin 4.3.2:

- Numri i lartë i mësuesve në raport me numrin e nxënësve dhe mungesa e profileve të caktuara në disa zona të vendit. Me tendencat aktuale demografike, kërkohet shpërndarje më racionale e mësuesve në raport me numrin e nxënësve dhe plotësimi i nevojave për të gjitha profilet e mësuesisë.
- Programet e formimit fillestar nuk janë në përputhje me standardet profesionale të mësuesit. Përveç kësaj, akoma nuk është përmbushur detyrimi ligjor për përafrimin e përmbajtjeve programore deri në 80%.
- Përmirësimi i raportit teori-praktikë në programet e formimit fillestar të mësuesve me synim zhvillimin e kompetencave profesionale të mësuesit.
- Cilësia e programeve për formimin fillestar të mësuesve.
- Qasja e kufizuar në programe trajnime falas të zhvillimit profesional të vazhdueshëm. Gjatë periudhës 2018-2019 janë zhvilluar trajnime për mësues me gjithsej 43,623 pjesëmarrës, nga të cilët 51% janë përfshirë në trajnimet e organizuara nga ASCAP-i në bashkëpunim me MASR-në dhe donatorë, 33%

¹² Tregues për t'u realizuar në kuadër të mbështetjes buxhetore nga ana e MASR (ekziston pasaporta)

nga agjenci trajnuese, 12 % nga institucione të arsimit të lartë publike dhe private dhe 4% nga organizata të tjera jofitimprurëse.

- Zhvillimi profesional i punonjësve arsimorë është realizuar edhe nëpërmjet trajnimit nga agjenci trajnuese të cilat kanë akredituar modulet e trajnimit. Lidhur me këtë, për të matur efektivitetin e trajnimeve dhe zbatimin në klasë të aftësive që fiton mësuesi gjatë këtyre trajnimeve apo zbatimin e tyre në procesin e mësimdhënie – nxënies duhet të ketë më shumë monitorime dhe vlerësime nga strukturat përgjegjëse, si dhe raporte me gjetje dhe rekomandime.
- Bashkërendimi, mbikëqyrja dhe mbështetja e rrjeteve të zhvillimit profesional të mësuesve. Në Shqipëri ekzistojnë rreth 1,200 rrjete profesionale, që bazohen te fushat lëndore, klasat dhe tematikat. Në këto rrjete përfshihen edhe rrjetet profesionale të mësuesve ndihmës si dhe mësuesit që japin mësim në klasat kolektive.
- Ngritja nga ana profesionale ose kualifikimi i mësuesve bazohet më së shumti në plotësimin e viteve në detyrë si parakusht për të hyrë në procesin e kualifikimit, si dhe në kalimin e provimit të kualifikimit. Ndërkohë, është e nevojshme të përfshihet në këtë proces edhe praktika e mësuesit në procesin e mësimdhënie – nxënies gjatë punës së tij me nxënësit.
- Vlerësimi i performancës së mësuesve duhet të përfshijë nevojat për zhvillimin profesional dhe të bazohet në standardet profesionale të mësuesit të miratuara me urdhër 246 datë 24.07.02020 dhe në rezultatet e arritjeve të nxënësve të tyre.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat.- Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik A2.

Produkti A2.1. Përmirësimi i cilësisë së programeve për formimin fillestar të mësuesve

A2.1.1. Harmonizimi i kurrikulave të formimit fillestar të mësuesve të IAL bazuar në kërkesat e Ligjit të Arsimit të Lartë si dhe me kurrikulën që ofrohet në arsimin parauniversitar. *Ky proces duhet të shfrytëzohet për përshtatjen e kurrikulave, në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare, në veçanti me rekomandimet e BE-së [78], duke përcaktuar një balancë të drejtë midis përmbajtjes lëndore, asaj pedagogjike, si dhe punës praktike të integruar në programin e studimeve. Sipas këtyre rekomandimeve, programet për formimin fillestar të mësuesve duhet t'i pajisin mësuesit e ardhshëm me kompetencat themelore, të nevojshme për mësimdhënie cilësore, por edhe t'i motivojnë ata që këto kompetenca t'i zhvillojnë edhe më tej gjatë karrierës së tyre. Në veçanti, këto programe duhet t'i kushtojnë rëndësi aftësimit të mësuesve të ardhshëm për t'i zhvilluar kompetencat kyç ndër-kurrikulare tek nxënësit, siç janë: kompetenca digjitale, kompetenca e të mësuarit për të nxënë, kompetenca e sipërmarrjes, si dhe ajo e lexim-shkrimit. Po ashtu, mësuesit duhet të aftësohen të punojnë me grupe të ndryshme të nxënësve, përfshirë nxënësit me aftësi të kufizuara dhe ata nga grupet vulnerabël.*

Produkti A2.2. Shtimi i mundësive për zhvillimin profesional të mësuesve (aftësitë pedagogjike, kompetenca digjitale, arsimit gjithëpërfshirës)

A2.2.1. Zhvillimi i moduleve të trajnimit të bazuara në standardet profesionale të mësuesit dhe në koherencë me kurrikulën bazuar në kompetenca. *MASR-ja, në bashkëpunim me ASCAP-in, DPAP-in dhe IAL-të publike do të iniciojë zhvillimin e moduleve që janë me interes për zhvillimin profesional të mësuesve bazuar në raportin kombëtar të identifikimit të nevojave, duke u dhënë përparësi programeve që kontribuojnë në përmbushjen e standardeve profesionale të mësuesit dhe zbatimit të kurrikulës me*

kompetenca. Edhe agjencitë trajnuese do të inkurajohen të zhvillojnë programe të tilla, ndërsa, aty ku paraqitet nevoja, pjesëmarrja e mësuesve në këto trajnime do të financohet nga fondet publike.

A2.2.2. Mbështetja e rrjeteve profesionale dhe anëtarëve të tyre, në veçanti rrjeteve profesionale të gjuhës shqipe, matematikës dhe shkencave, në përputhje me aftësitë që kërkohen në provimin ndërkombëtar PISA, PIRLS dhe TIMSS. Rrjetet profesionale ngrihen nga ZVAP-të dhe DRAP-të, në përputhje me prioritetet e tyre dhe ato mbështesin mirëfunksionimin e tyre. Ndërkaq, për rrjetet nga fushat prioritare në nivel vendi do të hartohen udhëzime të veçanta dhe materiale ndihmëse nga ASCAP-i që të maksimizohet efekti i punës së tyre.

A2.2.3. Nxitja e mobilitetit të mësuesve nëpërmjet pjesëmarrjes së institucioneve të arsimit parauniversitar në Erasmus+ dhe programe të tjera. Në bashkëpunim me Zyrën Kombëtare Erasmus+ do të zhvillohet një fushatë informimi në shkolla për mundësitë e aplikimit në këtë program evropian, duke siguruar mundësi për bashkëpunim me shkolla nga vendet tjera evropiane dhe mundësi për mobilitetin e mësuesve.

Produkti A2.3. Përmirësimi i pozicionit të mësuesit nëpërmjet rritjes së pagave dhe sistemit të kualifikimit (ngritjes nga ana profesionale) bazuar në standardet e vlerësimit të mësuesve

A2.3.1. Rritja e pagave të mësuesve. Për ta përmirësuar në vazhdimësi pozicionin e mësuesit në shoqëri, deri në vitin 2025 pagat e mësuesve do të rriten deri me 40% në raport me nivelin e pagave në janarin e vitit 2021.

A2.3.2. Ndërtimi i një sistemi të ri të ngritjes nga ana profesionale--kualifikimit të bazuar edhe në vlerësimin e performancës së mësuesit në shkollë. Vlerësimi i performancës duhet të jetë më i fokusuar në praktikat e mësimdhënies, si dhe të ofrojë informacion reflektues për identifikimin e nevojave për zhvillimin profesional. Përveç kontrollit të dokumentacionit shkollor, vlerësimi i performancës duhet të përfshijë edhe vëzhgimin e mësuesit në klasë, si dhe kontrollin e portofolit që dokumenton praktikën e mësimdhënies. Që një sistem i tillë të jetë funksional, duhen hartuar udhëzues që bazohen në standardet e mësuesit dhe përmbajnë instrumente për vlerësimin e aspekteve të ndryshme të performancës, të cilat paraprakisht duhen pilotuar. Po ashtu, është me rëndësi ndërtimi i kapaciteteve të vlerësuesve dhe ofrimi i mbështetjes për ta nga specialistët e ASCAP-it.

Treguesit

- Përqindja e programeve të akredituara për formimin fillestar të mësuesve në universitetet publike
- Përqindja e mësuesve të: (a) arsimit parashkollor; (b) arsimit fillor; (c) arsimit të mesëm të ulët; (d) arsimit të mesëm të lartë që kanë marrë së paku minimumin e trajnimit të detyruar të mësuesve (p.sh. trajnim në aspekte pedagogjik) para emërimit në detyrë ose që janë në detyrë të kërkuar për mësimdhënie në nivelin përkatës (OZHQ 4.C1)
- Përqindja e mësuesve që kanë marrë trajnim gjatë punës në 12 muajt e fundit sipas llojit të trajnimit (OZHQ 4.C7)
- Përqindja e mësuesve që kanë plotësuar në nivel të lartë standardet profesionale të mësuesit dhe kanë përparuar në kategoritë e kualifikimit.

Objektivi specifik A3: Zotërimi i kompetencave të të nxënit gjatë gjithë jetës

Zbatimi i plotë i kurrikulës së bazuar në kompetenca nëpërmjet mësimdhënies efektive dhe shfrytëzimit të burimeve të cilësisë së lartë

Kompetencat themelore për të nxënit gjatë gjithë jetës zhvillohen në kontekste të ndryshme jetësore, një prej të cilëve është edhe puna që bëhet në arsimin parauniversitar. Kurrikula e re për arsimin parauniversitar është e orientuar pikërisht drejt zhvillimit të këtyre kompetencave, ndërsa suksesi varet nga cilësia e procesit të mësimdhënies - nxënies, teksteve dhe mjeteve mësimore. Është shumë e rëndësishme që sistemi i arsimit parauniversitar, të ofrojë mbështetjen e duhur për mësimdhënie cilësore, duke i përmirësuar më tej praktikën e vlerësimit, nëpërmjet të cilave sigurohet informacion për progresin e nxënësve. Gjithashtu, monitorimi i vazhdueshëm i zbatimit të kurrikulës në çdo aspekt është një instrument tjetër i domosdoshëm për sigurimin e informacioneve të nevojshme, i cili bën të mundur marrjen në kohë të masave për tejkalimin e problemeve që shfaqen gjatë zbatimit të kurrikulës së re.

Sfidat kryesore për këtë objektivi specifik dalin nga analiza e situatës e dhënë në seksionin 4.3.3:

- Investime në mjete dhe materiale mësimore. Pavarësisht investimeve vjetore prej 70-90 milionë lekë në laboratorë fizike, kimie dhe biologjie për arsimin parauniversitar, si dhe 30 milionë lekë për pajisje mësimore-didaktike për parashkollorët, përsëri ka nevojë për mjete dhe materiale mësimore për të mbështetur zbatimin e kurrikulës së re,
- Forcimi i kapaciteteve në nivel lokal për monitorimin e zbatimit të kurrikulës së re. Përveç analizave të përgjithshme të zbatimit të kurrikulës së re dhe monitorimeve në nivel qendror, ka nevojë për më shumë mbështetje për forcimin e kapaciteteve të monitorimit në nivel lokal që do të identifikojnë probleme të veçanta në zbatimin e kurrikulës së re, për të bërë të mundur trajtimin e tyre.
- Mbështetje e vazhdueshme e mësuesve për të zbatuar format e reja të mësimdhënies, të bazuara në kërkesat e kurrikulës me kompetenca.
- Përmirësimi i vazhdueshëm i teksteve shkollore në përputhje me përmirësimet që mund të bëhen në kurrikula.
- Përmirësimi i vazhdueshëm i aftësive të nxënësve në fushën e lexim-shkrimit, matematikë dhe shkenca.
- Gjenerimi i të dhënave të besueshme mbi rezultatet e të nxënit në nivel sistemi dhe shkolle. Si vlerësimi i arritjeve të nxënësve në arsimin fillor (VANAF) dhe provimet kombëtare të arsimit bazë (PKAB), ashtu edhe provimi i maturës, janë vlerësime të konsoliduara, që do të përfitonin nga përmirësimi i besueshmërisë, në veçanti nga përmirësimi i cilësisë së korrigjimit të dy të parave që bëhen në nivel të zyrave vendore të arsimit parauniversitar.
- Mbështetja dhe monitorimi i mësuesve për llojet dhe teknikat e vlerësimit që matin kompetencat.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat.- Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik A3.

Produkti A3.1. Pajisja e shkollave me mjete mësimore për zbatimin e kurrikulës me kompetenca.

A3.1.1. Përcaktimi i përmbajtjes minimale të paketës mësimore. *Paketa mësimore do të përmbajë mjetet*

dhe materialet e nevojshme për realizimin e kurrikulës së re të bazuar në kompetenca. Përmbajtja minimale e paketës përcaktohet varësisht nga numri i nxënësve të grupmohave të ndryshme dhe nevojave të çdo lënde. (në paketë nuk përfshihen pajisjet e TIK-ut për të cilat bëhet fjalë në objektivin specifik 1.4. tek objektivi për digjitalizimin)

A3.1.2. Shpërndarja e paketave me mjete mësimore në shkolla. Pasi të jetë përcaktuar përmbajtja minimale e paketës mësimore, do të evidentohen mjetet që janë në përdorim në shkolla dhe do të hartohet një plan i furnizimit të shkollave me mjetet mësimore që mungojnë.

A3.1.3. Mbështetja dhe këshillimi i mësuesve për përdorimin e paketave mësimore. Furnizimi i shkollave me mjete mësimore do të shoqërohet me hartimin e udhëzuesve për përdorimin e mjeteve që janë më specifike dhe, sipas nevojës, do të organizohen edhe sesione për këshillimin e mësuesve për përdorimin e tyre. Një formë tjetër e mundshme është hartimi i video-udhëzimeve për përdorimin e paketave mësimore.

Produkti A3.2. Mbështetje e vazhdueshme për mësuesit për zbatimin e kurrikulës së re .

A3.2.1. Përmirësimi/Hartimi i udhëzuesve për monitorimin e zbatimit të kurrikulës në nivel institucioni arsimor, si dhe në nivel lokal dhe qendror. Në përputhje me rolin e vet për zhvillimin dhe vlerësimin e zbatimit të kurrikulës, ASCAP-i do të përmirësojë\hartojë udhëzues për monitorimin e zbatimit të kurrikulës nga DPAP-ja, DRAP-in dhe ZVAP-in, të cilat kanë sektorë të veçantë për kurrikulat. Informacioni i mbledhur do të shfrytëzohet nga ASCAP-i, DPAP-ja, DRAP-i, ZVAP-i dhe institucionet arsimore parauniversitare për të vlerësuar zbatimin e kurrikulës dhe për ndërmarrjen e masave për përmirësim aty ku paraqitet nevoja.

A3.2.2. Forcimi i kapaciteteve njerëzore në sektorët e kurrikulës në nivel të DRAP-ve dhe ZVAP-ve, në funksion të mbështetjes së shkollave për zbatimin e kurrikulës me kompetenca. Sipas organikës, DPAP-ja duhet të ketë 261 specialistë në sektorët e monitorimit të kurrikulës dhe zhvillimit profesional të nivelit qendror, rajonal dhe vendor: 239 specialistë në 52 ZVAP-të, 16 specialistë në katër DRAP-të dhe 6 në Drejtorinë Qendrore të DPAP-së. ASCAP-i do të ofrojë mbështetje të vazhduar për zhvillimin e kapaciteteve të specialistëve në sektorët e kurrikulës në DRAP-e dhe ZVAP-e, si dhe këshillime të vazhdueshme për DPAP-në në mënyrë që të mund të ofrojnë mbështetje efektive për shkollat për zbatimin e kurrikulës me kompetenca.

A3.2.3. Monitorimi sistematik i zbatimit të kurrikulës. Procesi i monitorimit do të organizohet nga DPAP-ja, nëpërmjet DRAP-ve dhe ZVAP-ve, në bazë të udhëzimeve të hartuara nga ASCAP.

A3.2.4. Këshillimi i mësuesve për zbatimin e kurrikulës. Specialistët e kurrikulave nga ZVAP-të do të kryejnë vizita në shkolla për t'i mbështetur mësuesit në klasat e tyre nëpërmjet udhëzimeve praktike, në mënyrë që ata të ndihen të mbështetur për nevojat e tyre dhe të zbatojnë me efektivitet kurrikulën. Po ashtu, këshillimi do të realizohet edhe nëpërmjet punës me rrjetet e mësuesve.

Produkti A3.3. Përmirësimi i aftësive të nxënësve në lexim-shkrim, matematikë dhe shkencë.

A3.3.1. Mbështetja e zbatimit të praktikave të reja të vlerësimit të nxënësve. Në përputhje me rekomandimet e OECD-së, do të mbështeten mësuesit në mënyrë të vazhdueshme, duke vënë theksin në vlerësimin formues dhe mënyrën e shfrytëzimit të rezultateve të tij për të përmirësuar të nxënët.

A3.3.2. Hartimi i udhëzuesve dhe materialeve ndihmëse për mësues për fushat e gjuhës dhe komunikimit, matematikës dhe shkencave të natyrës. ASCAP-i, në bashkëpunim me ekspertë të fushave përkatëse, do

të zhvillojë materiale ndihmëse për mësuesit për fushat prioritare të kurrikulës: Gjuhët dhe komunikimi, Matematikë dhe Shkencat e natyrës. Materialet ndihmëse do të ofrojnë udhëzime për zhvillimin e aftësive të lexim-shkrimit, matematikore dhe shkencore të nxënësit, si dhe për vlerësimin e tyre.

Produkti A3.4. Sigurimi i besueshmërisë së vlerësimeve kombëtare

A3.4.1. Përmirësimi i administrimit dhe cilësisë së provimeve bazuar në kompetenca. *Për të gjitha provimet kombëtare, përfshirë maturën shtetërore, testi do të jetë i bazuar në rezultatet e të nxënësit dhe kompetenca; përdorimin e llojeve të ndryshme të pyetjeve, të cilat do të krijojnë mundësi për vlerësimin e kompetencave; hartimin e materialeve ndihmëse për nxënësit ku të përfshihen formati i testit, struktura e testit, pikëzimi, modele lloje pyetjesh, modele testesh që vlerësojnë kompetencat dhe sqarime për vlerësimin, përmirësimin e administrimit të të gjithë provimeve kombëtare, duke përfshirë dhe variantin online. Kujdes i vazhdueshëm duhet të tregohet nga zyrat vendore të arsimit parauniversitar, të cilat janë përgjegjëse për organizimin e korrigjimit të VANAF-it dhe PKAB-së.*

A3.4.2. Raportimi i rezultateve të VANAF-it dhe PKAB-së *Ideja e VANAF-it është që të jetë mjet për monitorimin e sistemit, por mund të shërbejë edhe si pikë referimi për mësuesit që të vlerësojnë drejt progresin e nxënësve. Prandaj, pasi të jetë përmirësuar besueshmëria e VANAF-it, QSHA-ja do të ofrojë informacion të hollësishëm për arritjen e rezultateve specifike të të nxënësit në nivel kombëtar, rajonal, në nivel të shkollës dhe në nivel individual, që mësuesit të jenë në gjendje t'i krahasojnë rezultatet dhe të bëjnë përmirësimet e duhura. Në mënyrë të njëjtë do të veprohet edhe me PKAB-në. Kjo ndërlidhet me njërin nga prioritetet e PKIE-së: “Komunikojini rezultatet e vlerësimit të jashtëm secilës shkollë në mënyrë që të mund të krahasohen në nivelin lokal, rajonal dhe kombëtar”. [18]*

Produkti A3.5. Të mësuarit e gjuhës angleze nga mosha 5 vjeç

A3.5.1. *Gjuha angleze do të mësohet nga fëmijët duke filluar nga mosha 5 vjeç. Kjo gjuhë do të jetë lëndë e veçantë edhe në klasën e parë dhe të dytë të arsimit bazë. Vëmendje do t'i kushtohet hartimit të programeve të gjuhës angleze për këto klasa si dhe forcimit të kapaciteteve të mësimdhënies në këtë lëndë.*

A3.5.2 *Futja e gjuhës së huaj të dytë nga klasa e tretë. Në sistemin arsimor parauniversitar shqiptar, do të fillojë të mësohet edhe gjuha e huaj e dytë nga klasa III e arsimit fillor deri në klasën e XII të arsimit të mesëm të lartë. Kështu, u jepet mundësia nxënësve shqiptarë të zgjedhin gjuhën e huaj që dëshirojnë të japin provim në Provimet Kombëtare të Arsimit Bazë dhe në Maturën Shtetërore, si dhe sigurohet parimi i shumëgjuhësisë në sistemin arsimor parauniversitar shqiptar.*

Produkti A3.6. Të mësuarit e zejeve dhe të arteve në arsimin e mesëm të lartë në kuadrin e kurrikulës me zgjedhje.

A3.6.1. Hartimi i moduleve kurrikulare dhe profesionale për zeje dhe arte, të cilat do të zhvillohen në kuadrin e kurrikulës me zgjedhje në arsimin e mesëm të lartë. Në varësi të interesave dhe të pasioneve të tyre, nxënësit do të kenë mundësi të zgjedhin nga një “menu” modulesh një zeje ose një lloj arti për të mësuar.

A3.6.2. Trajnimi i mësuesve që do të zhvillojnë modulet për zejet dhe artet në arsimin e mesëm të lartë në lidhje me përmbajtjen mësimore, metodologjinë dhe vlerësimin e këtyre moduleve.

Treguesit

- Numri i paketave me mjete mësimore të shpërndara në shkolla dhe institucione parashkollore.
- Numri i mësuesve të përfshirë në aktivitete këshillimi dhe monitorimi për zbatimin e kurrikulës së re me kompetenca në të gjithë përbërësit e saj.
- Rezultatet e nxënësve 15-vjeçarë në lexim-shkrim, matematikë dhe shkenca.
- Përqindja e fëmijëve dhe të rinjve në fund të (a) arsimit fillor (b) të arsimit të mesëm të ulët, të paktën me një nivel minimal të aftësisë në lexim dhe matematikë, sipas gjinisë (OZHQ4.1.1).
- Numri i monitorimeve të zhvilluara në shkolla për zbatimin e kurrikulës me kompetenca.
- Përqindja e nxënësve që do të mësojnë zeje dhe arte në arsimin e mesëm të lartë.

Objekti i specifik A4: Digjitalizimi i arsimit

Zhvillimi i kompetencës digjitale nëpërmjet shfrytëzimit më të mirë të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit për mësimdhënie dhe të nxënë.

Teknologjia e informacionit dhe e komunikimit (TIK), ku bëjnë pjesë kompjuterat, tabletat, telefonat SMART, tabelat interaktive dhe aksesoret e tjerë, mund të kenë ndikim pozitiv në përmirësimin e cilësisë së mësimdhënies, në shtimin e motivimit dhe përmirësimin e performancës së nxënësve, duke siguruar që të gjithë nxënësit të përfitojnë nivele të caktuara të kompetencës digjitale për t'iu përshtatur kërkesave të shoqërive të dijes të shekullit XXI. Në rastin e situatave të paparashikueshme siç është pandemia ose fatkeqësitë natyrore, TIK-u ofron mundësi për organizimin e mësimin në distancë, ndërkaq, në situata normale, teknologjia mund të shfrytëzohet për avancimin e procesit mësimor në shkolla.

Sfidat kryesore për këtë objekt i specifik dalin nga analiza e situatës e dhënë në seksionin 4.3.4:

- Numër i pamjaftueshëm i pajisjeve të TIK-ut në shkolla. Në vitin 2017, në shkollat e nivelit parauniversitar raporti kompjuter-nxënës ka qenë 1:27 që është larg nga standardet e vendeve të BE ku 1 kompjuter është në dispozicion për 3-7 nxënës.
- Konektiviteti/Shpejtësia e internetit në shkollë. Çdo shkollë ka lidhje të dedikuara broadband, por kjo është vetëm në ambientet e laboratorëve kompjuterikë. Shërbimet e lidhjes me internetin në shkolla nuk janë pjesë e shërbimeve publike kombëtare, por në fakt drejtohen nga shoqëri private. Për më tepër, cilësia e shërbimeve dhe infrastrukturave të rrjetit nuk garantohet nga udhëzimet kombëtare, as nuk matet. [58]
- Aksesimi i kufizuar në pajisje të TIK-ut dhe Internet brenda laboratorëve të specializuar në shkolla. Mundësitë për shfrytëzimin e pajisjeve brenda klasave janë shumë të kufizuara, pasi mungojnë projektorët, rrjeti wireless dhe aksesoret e tjerë të dedikuara për këtë qëllim.

- Mungesë e mirëmbajtjes së pajisjeve të TIK-ut. Nga shkollat e arsimit bazë publik raportohen 15,731 kompjuterë personalë, nga të cilët 11,331 janë funksionalë, ndërsa 4,400 janë jofunksionalë. Shkollat raportojnë 1,631 laptopë, nga të cilët 432 janë jashtë funksionit [16].
- Përgatitja e pamjaftueshme e mësuesve për të integruar TIK-un në mësimdhënie. Rezultati i U-Report nga seksioni 4.2 tregon se 49% e të rinjve të anketuar konsiderojnë se përgatitja e mësuesve për shfrytëzimin e TIK-ut duhet të trajtohet me përparësi.
- Mungesë e përmbajtjeve digjitale. Disa përmbajtje digjitale në gjuhën shqipe janë në dispozicion nëpërmjet portaleve komerciale.
- Mbrojtja e fëmijëve dhe të rinjve nga dhuna, abuzimi dhe shfrytëzimi online. Shfrytëzimi i Internetit nga ana e fëmijëve mund të ketë efekte pozitive në rezultatet e të nxënësve dhe në përfshirjen sociale, por edhe mund t'i ekspozojë ndaj rreziqeve të botës virtuale.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat.- Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik A4.

Produkti A4.1. Krijimi i infrastrukturës së përshtatshme për shfrytëzimin e TIK-ut në shkolla dhe mirëmbajtja e saj.

A4.1.1. Përcaktimi i standardeve për pajisjet e TIK-ut në shkolla. *Shqipëria do të vazhdojë të investojë në pajisje digjitale dhe në aksesin në internet për shkollën. Me këtë rast, duhet të garantohet ekuilibri midis investimeve në lidhje me shpenzimet për pajisje dhe aksesin në internet dhe shpenzimeve për mirëmbajtjen teknike. Kjo përpjekje duhet të shoqërohet nga vendosja e pajisjeve në klasa, duke rritur ndjeshëm numrin e kompjuterave tërësisht funksionale e të përdorshme nga nxënësit në shkolla. Do të përcaktohen standarde në lidhje me numrin e nxënësve dhe mësuesve për kompjuter, numrin e kompjuterave të lidhur me internetin dhe shpejtësinë e lidhjes, mirëmbajtjen teknike të pajisjeve, etj. Standardet do të përfshijnë edhe parametrat e sigurisë, softuerin që përdoret në shkolla, si dhe aksesibilitetin, në mënyrë që edhe fëmijët me aftësi të kufizuara të kenë akses në infrastrukturën e TIK-ut.*

A4.1.2. Instalimi i rrjeteve wireless në shkolla do të jetë në funksion të shfrytëzimit të pajisjeve nga nxënësit dhe mësuesit. *Rrjete të tilla duhet të sigurojnë mbulueshmëri të klasave, bibliotekave, laboratorëve dhe hapësirave të tjera ku zhvillohet mësimi.*

A4.1.3. Investim për shtimin e pajisjeve digjitale në shkolla. *Duke u nisur nga standardet për pajisjet e TIK-ut në shkolla, do të hartohet një plan për shtimin e pajisjeve digjitale në shkolla, përfshirë kompjuterët, projektorët, tabelat interaktive, rrjetet wireless, dhe aksesorët e ndryshëm.*

A4.1.4. Mirëmbajtja teknike e pajisjeve të TIK-ut nëpërmjet klubeve të nxënësve dhe strukturës arsimore lokale. *Në shkolla do të krijohen klube të nxënësve, të cilët, bashkë me mësuesit e informatikës, do të përkujdesen për mirëmbajtjen elementare teknike të pajisjeve të TIK-ut, përfshirë instalimin dhe përditësimin e softuerit, konfigurimin e pajisjeve, si dhe evitimin e defekteve të vogla. Do të hartohen udhëzues të veçantë për këto klube dhe do të mbahen trajnime për mësuesit drejtues të klubeve. Po ashtu, do të krijohen njësi të specializuara të mirëmbajtjes pranë strukturave arsimore lokale.*

A4.1.5. Zhvillimi i politikave të përdorimit të TIK-ut në nivel shkolle. *MASR-ja, në bashkëpunim me AKSHI-në, do të hartojë një politikë për përdorimin e teknologjisë në nivel shkolle, e cila rregullon sigurimin dhe mirëmbajtjen e pajisjeve dhe infrastrukturës së TIK-ut, përdorimin e pajisjeve nga ana e personelit të*

shkollës dhe nxënësve, mbrojtjen e fëmijëve nga rreziqet në Internet, komunikimin elektronik, etj. Duke marrë parasysh se një numër i konsiderueshëm i nxënësve dhe mësuesve kanë pajisje personale si laptopë, tableta ose telefona SMART, me politika të tilla duhet inkurajuar shfrytëzimi i tyre në mjedisin shkollor.

Produkti A4.2. Zhvillimi i kompetencës digjitale nëpërmjet shfrytëzimit të shtuar të TIK-ut në të gjitha lëndët.

A4.2.1. Përfshirja e kompetencës digjitale në standardet e mësuesit. Mësuesit luajnë rol të rëndësishëm në përdorimin e efektshëm të TIK-ut për qëllime arsimore. Formimi fillestar i mësuesve, trajnimi për mësuesit në detyrë dhe para caktimit në detyrë dhe zhvillimi profesional, të gjithë këta faktorë kontribuojnë në krijimin e kompetencave digjitale të mësuesve. Për këtë arsye, kompetenca digjitale do të përfshihet në standardet profesionale të mësuesit, të cilat shërbejnë si orientim për hartimin e programeve për formimin fillestar të mësuesve dhe zhvillimin profesional, si dhe për vlerësimin e performancës së tyre.

A4.2.2. Pilotimi i SELFIE¹³. SELFIE (Self-reflection on Effective Learning by Fostering the use of Innovative Educational Technologies), është një aplikacion i dizenuar për të ndihmuar shkollat në përfshirjen e teknologjive digjitale në mësimdhënie, mësimnxënie dhe vlerësim. Bazuar në të dhënat e mbledhura nga sondazhi me mësues dhe nxënës, aplikacioni gjeneron një raport "SELFIE" që zbulon pikat e forta dhe të dobëta në lidhje me përdorimin e teknologjive digjitale në shkollë, duke përcaktuar rrugën për përmirësim në këtë drejtim. Meqë SELFIE është në dispozicion edhe në gjuhën shqipe do të nxitet pilotimi i aplikacionit në shkollat shqiptare.

A4.2.3. Ndërgjegjësimi i nxënësve për sigurinë në Internet. Për trajtimin e sfidës së përdorimit të internetit, stafet e shkollave do të trajnohen për çështjen e sigurisë së fëmijëve në internet. Po ashtu, do të hartohen materiale promovuese për sigurinë në Internet dhe do të organizohen aktivitete vetëdijesimi duke ndjekur praktikat më të mira evropiane. Ka rëndësi të veçantë të ofrohet mbështetja për mësuesit, duke përfshirë aksesin në burime, trajnime dhe seminare për t'iu mundësuar të ofrojnë udhëzime dhe mbështetje efikase ndaj nxënësve dhe prindërve mbi privatësinë, mbrojtjen e të dhënave personale dhe problemet e mbrojtjes së fëmijëve online.

A4.2.4. Përcaktimi i standardeve për arritjen e kompetencës digjitale sipas formatit të Bashkimit Evropian. MASR-ja, në bashkëpunim me AKSHI-n, do t'i zhvillojë standardet për arritjen e kompetencës digjitale bazuar në Kornizën për kompetencën digjitale të BE-së [75]. Këto standarde do të jenë udhërrëfyese për shfrytëzimin e TIK-ut në shkolla.

A4.2.5. Përfshirja e nxënësve të arsimit të mesëm të ulët e të lartë në programin kombëtar të kodimit, nëpërmjet angazhimeve tërësore për përfshirjen e tyre në qendra të specializuara në mbështetje të zhvillimit të kompetencave digjitale të kodimit për këtë grupmoshë. Shkollat do të angazhohen për pjesëmarrje aktive në EU Code Week, inisiativë e Komisionit Evropian për një përjasje të re të zhvillimit të kapaciteteve në këtë drejtim. Do të fuqizohet rrjeti eTwinning si një mundësi konkrete e përfshirjes aktive të mësuesve e nxënësve në projekte kurrikulare binjakëzuese të bazuara në zhvillimin e kompetencave të qëndrueshme të TIK-ut edhe në aspektin e kodimit.

¹³ https://eCeuropAeu/education/schools-go-digital_en

Produkti A4.3. Ofrimi i shërbimeve cilësore të TIK-ut për sistemin e arsimit parauniversitar

A4.3.1. Kontraktimi shërbimit të internetit për shkollat. *Godinat shkollore duhet të kenë qasje në Internet broadband, për shfrytëzimin efektiv të burimeve nga Interneti. Investimet për lidhje cilësore me internetin në shkolla në zona të thella, janë të kushtueshme, megjithatë, janë shpenzime të nevojshme për të siguruar shfrytëzimin e TIK-ut në shkolla.*

A4.3.2. Hartimi i metodologjisë për mësimin online. *ASCAP-i do të hartojë metodologjinë për zhvillimin e mësimin online, si në kushte normale, ashtu edhe në raste të emergjencave. Përparësi do të ketë qasja e nxënësve të kombinuar, por sistemi duhet të jetë i përgatitur edhe për të ofruar mësim të plotë online në situatat e jashtëzakonshme siç janë: pandemitë, fatkeqësitë natyrore, e të ngjashme.*

Treguesit

- Përqindja e shkollave që kanë akses në: (a) energji elektrike; (b) internet për qëllime pedagogjike; dhe (c) kompjutera për qëllime pedagogjike (OZHQ 4.a.1)
- Raporti kompjuter-nxënës në shkolla
- Numri i shkollave me shërbim wireless
- Numri i shkollave që kanë faqen e tyre në internet, rrjete sociale
- Shpejtësia e internetit në shkolla
- Përqindja e shkollave që përdorin platformat online

6.2. Qëllimi i Politikës B: Menaxhimi dhe sigurimi i cilësisë

Qëllimi i politikës B: Menaxhim efektiv dhe eficient i sistemit të arsimit në të gjitha nivelet, i bazuar në mekanizma funksionale për sigurimin e cilësisë, transparencës dhe llogaridhënies

Menaxhimi i referohet administrimit të sistemit të arsimit dhe të institucioneve arsimore që mobilizojnë burimet njerëzore dhe materiale për të planifikuar, mbikëqyrur dhe drejtuar proceset brenda sistemit dhe institucioneve përkatësisht. Menaxhimi është proces i bazuar në objektiva të përcaktuara që siguron mirëfunksionimin e sistemit të arsimit dhe të institucioneve arsimore. Sigurimi i cilësisë nënkupton rishikimin sistematik të ofertës arsimore për të përmirësuar cilësinë dhe efektivitetin. Në nivel të shkollës, sigurimi i cilësisë përfshin: vetëvlerësimin, vlerësimin e jashtëm, inspektimin, vlerësimin e mësuesve dhe drejtuesve të shkollave, si dhe vlerësimin e nxënësve. Ndërkaq, në nivelin e sistemit të arsimit, sigurimi i cilësisë nënkupton përcjelljen e progresit të realizimit të objektivave të përcaktuara, nëpërmjet një procesi të konsoliduar mirë dhe nxjerrjen e përfundimeve për përmirësimin e performancës së sistemit. Transparenca dhe llogaridhënia janë kuptime të ndërlidhura midis tyre – nëse sistemi i arsimit dhe institucionet arsimore janë transparente, atëherë ato janë edhe llogaridhënëse, lidhur me përgjegjësinë publike për rezultatet e tyre.

Qëllimi i politikës është të sigurohet menaxhim efektiv në nivelin e sistemit të arsimit, si dhe në nivel shkollor, duke ndërtuar dhe avancuar mekanizma për sigurimin e cilësisë, transparencës dhe llogaridhënies. Ky qëllim i politikës ka dy objektiva specifike, një për nivelin e shkollës dhe tjetrin për nivelin e sistemit të arsimit:

Objektivi specifik B1. Rritja e performancës së shkollës nëpërmjet drejtimit dhe menaxhimit profesional dhe të përgjegjshëm dhe sigurimit të cilësisë.

Objektivi specifik B2. Garantimi i performancës së sistemit të arsimit nëpërmjet ndërtimit të një kornize gjithëpërfshirëse të vlerësimit dhe kapaciteteve për zbatimin e saj.

Plani Kombëtar për Integrimin Evropian 2020-2022 [18] përcakton disa prioritete për sigurimin e cilësisë, të cilat janë reflektuar në produktet dhe masat e dy objektivave specifike:

- “Dy institucione të riorganizuar, ASCAP-i dhe DPAP-i, duhet të krijojnë bashkëpunim të ngushtë në monitorimin e sektorit të arsimit parauniversitar dhe sigurimin e cilësisë së shërbimeve arsimore” (Objektivi specifik B1, Produkti B1.1).
- “Shqipëria do të prezantojë një përmbledhje të plotë vjetore të sektorit të plotë (JASR) si mjet për monitorimin e sistemit arsimor parauniversitar” (Objektivi specifik B2, Produkti B2.4).
- “Përcaktimi i një sërë indikatorësh kombëtarë të arsimit bazuar në standardet e UNESCO-s dhe EUROSTAT-it dhe përfshirja e atyre treguesve në Programin e Statistikave Zyrtare”. (Objektivi specifik B2, Produkti B2.3)

Objektivi specifik B1: Niveli i shkollës

Rritja e performancës së shkollës nëpërmjet drejtimit dhe menaxhimit profesional dhe të përgjegjshëm dhe sigurimit të cilësisë.

Ky objektivi përqendrohet tek menaxhimi i shkollës dhe vlerësimi i shkollës si instrument për përmirësimin e performancës së saj. Duke marrë parasysh rolin e drejtuesit të shkollës, shumë vende janë duke marrë masa për profesionalizimin e pozitës së drejtuesit të shkollës, duke përcaktuar standarde dhe duke ofruar programe certifikimi për drejtues. Për të kontribuar në sigurimin e cilësisë, drejtuesi i shkollës duhet të kenë njohuri të thellë për mësimdhënien dhe të nxënit, meqë është përgjegjës për vëzhgimin e mësuesve, bashkëpunimin me ta për përmirësimin e mësimdhënies, si dhe për ofrimin e mbështetjes për zhvillimin profesional të mësuesve.

Sigurimi i cilësisë në Shqipëri ka kaluar nëpër ndryshime të rëndësishme. Tanimë ekziston një agjenci qendrore e cila është përgjegjëse për kornizën e vlerësimit të cilësisë dhe trajnimin e vlerësuesve të jashtëm (ASCAP). Po ashtu, ekziston një agjenci tjetër (DPAP) që bën vlerësime të jashtme nëpërmjet njësive të veta rajonale dhe ofron mbështetje për shkollat, në bazë të gjetjeve të vlerësimit të jashtëm. Qëllimi i një strukture të tillë është të bëhen sa më shumë vlerësime të jashtme që do të ndikojnë në përmirësimin e performancës së shkollës. Procesit të vlerësimit të jashtëm i paraprin vlerësimi i brendshëm, i cili, që të jetë efektiv, kërkon lidhshmëri të fortë në nivel shkollor dhe proces rigoroz të përcaktimit të objektivave, monitorimit dhe vlerësimit të arritjes së tyre.

Sfidat kryesore për këtë objektivi specifik dalin nga analiza e situatës e dhënë në seksionin 4.3.5:

- Kapacitete të kufizuara për inspektim. Me organikën e DPAP-së parashikohet që të jenë gjithsej 23 punonjës të Sektorit të Inspektimit dhe të Vlerësimit të Cilësisë, prej të cilëve 7 në Drejtorinë

Qendrore të DPAP-së dhe 16 në 4 DRAP-të. Ndërkaq, në sistemin parauniversitar të Republikës së Shqipërisë operojnë mbi 3,800 institucione arsimore.

- Drejtimi dhe menaxhimi jo i mirë i institucioneve arsimore. Drejtuesit e shkollave në Shqipëri shihen si hallka të dobëta të sistemit të arsimit. Ata janë të përqendruar më shumë në kryerjen e detyrave administrative sesa në udhëheqjen e procesit mësimor, ndërkohë që ju mungon trajnimi i duhur për kryerjen e funksioneve të tilla.
- Lëvizjet e shpeshta të drejtorëve të shkollave edhe nga ndikimet politike. Të shumtën e rasteve, pozicioni i drejtuesit të shkollës shihet si i përkohshëm dhe ndërrimet e drejtorëve janë të shpeshta. Prej vitit 2012 zbatohet një procedurë më transparente për rekrutimin e drejtorit të shkollës, por vendimi final merret nga drejtori i DRAP-it dhe kjo shihet si mundësi për ndërhyrje politike.
- Planifikimi afatmesëm dhe vlerësimi i brendshëm i shkollës janë të karakterizuara me formalizëm dhe pa ndërlidhje të qartë ndërmjet tyre. Edhe pse të menduara si hapa drejt shtimit të autonomisë së shkollës, përkundër udhëzimeve të Ministrisë, jo të gjitha shkollat i kanë të qarta detyrimet e veta në lidhje me planifikimin afatmesëm dhe vlerësimin e brendshëm [63].
- Vënia e vlerësimit të jashtëm të shkollës në funksion të përmirësimit të saj. Nga shkollat nuk kërkohet t'i trajtojnë përfundimet e vlerësimit të jashtëm në planet afatmesme të tyre dhe, për pasojë, vlerësimet e jashtme kanë shumë pak ndikim në përmirësimin e situatës në shkollë [63].

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat.- Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik B1.

Produkti B1.1. Rritja e kapaciteteve inspektuese/monitoruese me fokus rritjen e cilësisë

B1.1. Trajnimi i inspektorëve. ASCAP-i, në bashkëpunim me DPAP-në, do të analizojë në vazhdimësi nevojat për zhvillim profesional të inspektorëve dhe do të zhvillojë module trajnimi për trajtimin e tyre. Inspektimet e ASCAP-it, që ndërmerren në bazë të vlerësimit të rrezikut, do të jenë burim i rëndësishëm i informacionit për analiza të kësaj natyre.

Produkti B1.2. Përmirësimi i drejtimit dhe menaxhimit të institucioneve arsimore

B1.2.1. Trajnimi i drejtuesve të shkollave. Trajnimet e drejtuesve të shkollave do të bëhen nga Shkolla e Drejtorëve, e cila ofron programe për trajnimin e detyrueshëm përgatitor që sjellin certifikimin për drejtues të shkollës, si dhe programe të zhvillimit profesional të vazhdueshëm për drejtues të shkollave.

B1.2.2. Avancimi i kriterëve dhe hartimi i udhëzimeve për emërimin e drejtuesve të shkollave. MASR-ja do t'i rishikojë standardet për drejtuesit e shkollave, duke i përshtatur ato me kërkesat e kurrikulës së re dhe nevojat e shkollës bashkëkohore.

B1.2.3. Vlerësimi i drejtuesve të shkollave. Standardet e rishikuar për drejtuesit e shkollave do të shërbejnë si bazë për vlerësimin e performancës së tyre. Për vlerësimin e performancës do të nxirret një urdhër i veçantë i Ministrit.

Produkti B1.3. Vlerësimi i jashtëm dhe i brendshëm janë në funksion të përmirësimit të shkollës

B1.3.1. Trajnimi i inspektorëve dhe drejtuesve e stafeve të shkollave lidhur me kornizën e vlerësimit të cilësisë. Trajnimi i inspektorëve të DRAP-ve që do të jenë të ngarkuar me vlerësimin e jashtëm të shkollave

do të organizohet nga ASCAP-i, duke mbuluar tema kyçe si shfrytëzimi i treguesve të cilësisë nga “Korniza për vlerësimin e shkollës”, mbledhja e të dhënave përkatëse dhe dhënia e informacioneve reflektuese. Trajnimi do të bazohet në shembuj nga praktika dhe do të përfshijë në vete edhe punën praktike në terren nën mbikëqyrjen e specialistëve të ASCAP-it. Trajnime do të organizohen edhe për drejtues dhe stafe të shkollave me fokus në përmirësimin e vlerësimit të brendshëm të cilësisë.

B1.3.2. Mbështetja e vazhdueshme e shkollave me performancë të ulët për përmirësimin e tyre. *Shkollave me performancë më të ulët do t’u ofrohet mbështetje e veçantë për përmirësim nga ZVAP-të dhe DRAP-të përkatëse. Kjo mund të arrihet nëpërmjet mbikëqyrjeve dhe këshillimit të shtuar, por edhe krijimit të rrjeteve të shkollave në nivel lokal për ofrimin e ndihmës së nevojshme për përmirësim të performancës.*

B1.3.3. Kontrolli i cilësisë të vlerësimeve të jashtme i bazuar në risk. *Në përputhje me detyrat e veta, Drejtoria e Vlerësimit të Cilësisë të ASCAP-it do të bëjë vlerësime të jashtme të shkollave të bazuara në risk, nëpërmjet të cilave do të realizohet edhe një kontroll i cilësisë i vlerësimeve të jashtme të realizuara nga DRAP-të.*

Treguesit

- Numri i inspektorëve të trajnuar
- Numri i të certifikuarve nga Shkolla e Drejtorëve
- Numri i vlerësimeve të performancës së drejtorëve
- Numri i vlerësimeve të jashtme të shkollave
- Numri i vlerësimeve nga ASCAP-i i bazuar në risk

Objektivi specifik B2: Niveli i sistemit

Garantimi i performancës së sistemit të arsimit nëpërmjet ndërtimit të një kornize gjithëpërfshirëse të vlerësimit dhe kapaciteteve për zbatimin e saj.

Vlerësimi i performancës së sistemit të arsimit ka dy qëllime kryesore: 1) të nxisë llogaridhënien e aktorëve të sistemit të arsimit për arritjen e objektivave të përcaktuara; 2) të bëjë përmirësime në politikat arsimore dhe rezultatet e sistemit të arsimit, duke krijuar dhe shfrytëzuar informacionin për gjendjen e sistemit. Vlerësimi i performancës së sistemit po bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm në dekadat e fundit për shkak të rritjes së presionit ndaj qeverive që të arsyetojnë shpenzimin e përgjegjshëm dhe efektiv të parasë publike. Shqipëria tanimë ka bërë hapat e parë drejt vlerësimit të performancës së sistemit të arsimit duke krijuar një drejtori të veçantë për performancën e sistemit parauniversitar brenda ASCAP-it, si dhe duke avancuar në krijimin e një sistemi të mirëfilltë të menaxhimit të informacioneve në arsimin parauniversitar. Ky objektivi specifik përcakton masat e tjera që duhet marrë që vlerësimi i performancës së sistemit të arsimit të realizohet në kuptimin e plotë të fjalës dhe në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare.

Sfidat kryesore për këtë objektivi specifik dalin nga analiza e situatës e dhënë në seksionin 4.3.5:

- Mungesa e një sistemi të mirëfilltë të menaxhimit të informacioneve në arsim. Për momentin, QSHA-ja mbledh të dhëna për çdo nxënës nga shkollat publike nëpërmjet Sistemit të Menaxhimit të

Informacionit Parauniversitar (SMIP), i cili është në zhvillim e sipër. Ndërkaq, një sistem i tillë nuk ekziston për arsimin e lartë, gjë që sjell mungesën e informacionit përkatës në këtë sektor dhe pamundësinë e nxjerrjes së treguesve të cilët do të bënin të mundur krahasimin me vendet tjera. Në fakt, në arsimin e lartë ekziston sistemi UAlbania i menaxhuar nga RASH-i për pranimin në IAL-të shqiptare i cili mund të shërbejë si bërthamë për një sistem të mirëfilltë të menaxhimit të informacionit në arsimin e lartë, pasi ka informacion të plotë për studentët që regjistrohen në IAL. Por, ky sistem duhet plotësuar edhe me module që bëjnë të mundur përditësimin e të dhënave nga IAL-të gjatë periudhës së studimeve, si dhe me matrikulimin dhe regjistrimin e diplomës.

- Shqipëria nuk ka realizuar analizën e performancës dhe nuk ka hartuar raporte për performancën e sistemit arsimor. Në këtë drejtim mungon një proces konsultimi me palët kyç të interesit në Sistemin Arsimor që do të çonte në vlerësim të besueshëm të performancës, dhe do të nxiste llogaridhënien dhe përgjegjësinë e ndarë për rezultatet.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat.- Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik B2.

Produkti B2.1. Funksionalizimi i plotë i Sistemit të Menaxhimit të Informacionit Parauniversitar (SMIP)

B2.1.1. Konsolidimi i SMIP-it për ofrimin e të dhënave të nevojshme për vendimmarrje. *Sistemi i Menaxhimit të Informacionit Parauniversitar (SMIP) do të jetë baza e parë e të dhënave në Shqipëri që kombinon të dhënat administrative me rezultatet e të nxënit në nivelin qendror. Platforma bën të mundur futjen e të dhënave nga shkollat dhe me funksionalizimin e saj do të hiqen nga përdorimi tabelat e Excel-it që janë tani në përdorim. Që të dhënat të jenë të besueshme, do të trajnohet personeli përgjegjës në shkolla dhe do të përcaktohen procedura të qarta të sigurimit të cilësisë që bëjnë të mundur identifikimin dhe evitimin e gabimeve në të dhëna.*

Produkti B2.2. Krijimi i Sistemit për Menaxhimin e Informacionit në Arsimin e Lartë (SMIAL)

B2.2.1. Zhvillimi dhe zbatimi i SMIAL-it. *Sistemi për Menaxhimin e Informacionit në Arsimin e Lartë (SMIAL) do të zhvillohet në përputhje me udhëzimet e UNESCO-s IIEP [79] dhe praktikat më të mira ndërkombëtare, duke shërbyer për kryerjen e tre funksioneve të autoriteteve përgjegjëse: 1) informimi për gjendjen në sistemin e arsimit të lartë; 2) monitorimi i progresit të zbatimit të politikave arsimore; 3) menaxhimi i sistemit të arsimit të lartë.*

Produkti B2.3. Përcaktimi i treguesve kombëtarë të arsimit

B2.3.1. Zhvillimi i paketës së treguesve kombëtarë të arsimit. *Ministria do të zhvillojë kornizën e treguesve kombëtarë të arsimit që është në përputhje me Strategjinë Kombëtare të Arsimit dhe udhëzon mbledhjen e të dhënave të ndryshme nga sistemi i arsimit. Saktësimi i burimeve të informacionit mund të ndihmojë edhe sistemet për menaxhimin e informacioneve në arsimin parauniversitar dhe të lartë që të bëjnë përmirësime në procesin e mbledhjes së të dhënave. Në veçanti duhet t'i kushtohet kujdes treguesve për rezultatet e të nxënit.*

Produkti B2.4. Ndërtimi i kapaciteteve për vlerësimin e performancës së sistemit

B2.4.1. Përcaktimi i metodologjisë për analizën e performancës së sistemit. *Drejtoria e Performancës e ASCAP-it do të zhvillojë një metodologji për analizën vjetore të performancës së sistemit të arsimit të*

bazuar në paketën e treguesve kombëtarë të arsimit dhe në praktikat më të mira ndërkombëtare. Ky proces do të integrohet me rishikimin e përbashkët të sektorit (Joint Sector Review) sipas modelit të UNESCO-s/Global Partnership for Education (GPE) [80]. Rishikimi i tillë do të organizohet në formë të dialogut midis palëve kyç të interesit dhe do t'i hedhë një vështrim kritik të rezultateve dhe problemeve në fushën e arsimit në periudhën e kaluar, duke propozuar veprime konkrete për periudhën vijuese, rëndom njëvjeçare.

B2.4.2. Analiza vjetore e performancës së sistemit. *Analizat vjetore të performancës së sistemit do të organizohen në bazë të metodologjisë së përcaktuar, ndërsa produkti do të jetë raporti analitik i progresit në raport me objektivat e përcaktuara. Raportet e tilla do të publikohen dhe do të shërbejnë si mjet për sigurimin e transparencës dhe vendimmarrjes së informuar.*

Treguesit

- Publikohen të dhëna për treguesit kombëtarë të arsimit
- Analiza e performancës së sistemit bëhet në baza vjetore

6.3. Qëllimi i Politikës C: Arsimi i lartë

Arsimi i lartë dhe lidhjet e tij me kërkimin dhe inovacionin luajnë rol kyç në zhvillimin individual dhe shoqëror, duke përgatitur specialistë që i nevojiten vendit për të siguruar rritjen ekonomike dhe prosperitetin e shoqërisë. Sot në Evropë, arsimi i lartë është e mirë publike, por edhe përgjegjësi publike, ndërsa ofruesit e arsimit të lartë gëzojnë një shkallë të konsiderueshme të autonomisë institucionale dhe autonomi të plotë akademike. Roli i shtetit është të përcaktojë kuadrin ligjor për arsimin e lartë, duke garantuar mundësi të barabarta për të gjithë, përfshirë edhe kuadrin për sigurimin e cilësisë, për të cilin ekzistojnë standarde brenda Hapësirës Evropiane të Arsimit të Lartë (HEAL). Një kuadër i tillë përcaktohet me ligjin nr. 80/2015 Për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë [26] dhe aktet nënligjore përkatëse. Ndërkaq, Pakti për Universitetin [23] paraqet një deklaratë politike të Qeverisë Shqiptare në përgjigje të kërkesave të studentëve për kushte më të mira të studimeve, ngritje të cilësisë, integritet akademik, transparencë dhe llogaridhënie në arsimin e lartë dhe tashmë është shoqëruar me hapa konkretë për përmbushjen e zotimeve që përmban. Nga të gjitha këto buron edhe formulimi i qëllimit të politikës që lidhet me arsimin e lartë:

Qëllimi i politikës C: Arsimit i lartë gjithëpërfshirës që plotëson standardet ndërkombëtare të cilësisë, integritetit akademik e transparencës, dhe është promotor i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror të vendit.

Ky qëllim i politikës është zbërthyer në shtatë objektiva specifike, prej të cilëve tre të parët trajtojnë problemet e identifikuara në kuadër të fushës “Cilësia në arsimin e lartë”, ndërsa katër të tjerët kanë të bëjnë me fushat tematike “Integriteti dhe transparenca”, “Studentët”, “Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë” dhe “Shërbimet digjitale” përkatësisht:

Objektivi specifik C1. Rritja e cilësisë së arsimit të lartë nëpërmjet riorganizimit të programeve të studimit, modernizimit të infrastrukturës akademike dhe aplikimit të standardeve të larta të vlerësimit institucional dhe të programeve të studimit.

Objektivi specifik C2. Nxitja e përsosmërisë në mësimdhënie dhe kërkim shkencor.

Objektivi specifik C3. Ndërlidhja më e mirë e arsimit të lartë me tregun e punës.

Objektivi specifik C4. Sigurimi i integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies në sektorin e arsimit të lartë.

Objektivi specifik C5. Përmirësimi i statusit socio-ekonomik të studentëve nëpërmjet ofrimit të shërbimeve cilësore dhe formave të ndryshme të ndihmës financiare.

Objektivi specifik C6. Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë në Shqipëri dhe integrimi në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA).

Objektivi specifik C7. Avancimi i infrastrukturës së TIK-ut dhe i shërbimeve digjitale për IAL-të publike.

Prioritetet e Planit Kombëtar për Integrimin Evropian 2020-2022 [18] për arsimin e lartë ndërlidhen me sigurimin e cilësisë dhe përfshihen në produktin C1.1 të objektivit specifik C1:

- Hartimi i kornizës ligjore në mënyrë që të lejojë zbatimin e plotë të SUE-s;
- Rishikimi i Kodit të Cilësisë për të pasqyruar standardet e SUE-s;
- Ristrukturimi i Sistemit të sigurimit të cilësisë për të siguruar pavarësinë nga ndikimi i jashtëm dhe për të garantuar zbatimin e SUE-s;
- Gjetja e mekanizmit për të garantuar përfshirjen më të gjerë të palëve të interesuara në sigurimin e brendshëm dhe të jashtëm të cilësisë;
- Hartimin e kornizës ligjore për sigurimin e cilësisë në arsimin e lartë në rrafshin ndërkufitar dhe akreditimin e programeve të përbashkëta.

Objektivi specifik C1: Rritja e cilësisë

Rritja e cilësisë së arsimit të lartë nëpërmjet riorganizimit të programeve të studimit, modernizimit të infrastrukturës akademike dhe aplikimit të standardeve të larta të vlerësimit institucional dhe të programeve të studimit.

Institucionet shqiptare të arsimit të lartë ofrojnë rreth 1,300 programe studimi që, nga aspekti strukturor, ndjekin praktikën e vendeve anëtare të Procesit të Bolonjës. Si të tilla, këto programe kanë nevojë për rishikim të vazhdueshëm dhe përshtatje me nevojat e kohës. Ndërkaq, infrastrukturën akademike e përbëjnë godinat, pajisjet, kabinetet, laboratorët e bibliotekat që janë në shërbim të personelit akademik dhe të studentëve. Modernizimi i kësaj infrastrukture ndikon edhe në cilësinë e realizimit të programeve të studimit.

Sigurimi i cilësisë në arsimin e lartë ka evoluar për t'u bërë një nga përparësitë kryesore të politikave të arsimit të lartë në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar. Sigurimi i brendshëm i cilësisë është detyrim ligjor i institucioneve të arsimit të lartë, të cilat janë përgjegjëse për hartimin e politikave dhe procedurave për sigurimin e cilësisë. Aplikimi i proceseve të brendshme të sigurimit të cilësisë synon përmirësimin e cilësisë së mësimdhënies dhe të mësuarit në institucionet e arsimit të lartë. Ndërkaq, sigurimi i jashtëm i cilësisë është përgjegjësi e ASCAL-it dhe realizohet nëpërmjet akreditimit institucional dhe të programeve të

studimit. ASCAL-i synon të jetë anëtare me të drejta të plota e rrjeteve evropiane të sigurimit të cilësisë, ENQA dhe EQAR.

Analiza e situatës në fushën që mbulon ky objektiv specifik është dhënë në seksionin 4.4.1, ndërsa **sfidat kryesore** që dalin nga analiza janë:

- Me gjithë ndryshimet që kanë ndodhur gjatë këtyre viteve në IAL-të, akoma ka programe mësimore të vjetruara që nuk bazohen në kompetenca ose rezultate të të nxënit.
- Qasja në literaturë të përditësuar në bibliotekat e institucioneve të arsimit të lartë mbetet një sfidë, pavarësisht përpjekjeve individuale të pedagogëve.
- Ka një numër shumë të kufizuar të laboratorëve në IAL dhe nga ana tjetër infrastruktura dhe pajisjet e përshtatshme janë të nevojshme për të përmirësuar cilësinë e mësimdhënies dhe të kërkimit.
- ASCAL-i nuk është akoma anëtare me të drejta të plota e ENQA-së dhe EQAR-it, të cilat kanë si fokus sigurimin e cilësisë në arsimin e lartë, duke përfshirë mjedisin e mësimi dhe lidhjet përkatëse me hulumtimin dhe inovacionin.
- Procesi i akreditimit nuk shoqërohet me mbikëqyrje të vazhdueshme të institucioneve të arsimit të lartë për t'u siguruar se ato i përmbahen kushteve të akreditimit.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat. – Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik C1.

Produkti C1.1. Programet e IAL-ve ndërtohen mbi rezultatet e të nxënit dhe janë të krahasueshme me programet e IAL-ve evropiane.

C1.1.1. Përcaktimi i metodologjisë për rishikimin e programeve studimore *do të përfshijë procedurat që do të ndiqen si dhe procesin, fushat dhe kriteret në të cilat duhet të mbështetet një institucion i arsimit të lartë.*

C1.1.2. Rishikimi, racionalizimi dhe hartimi i programeve të studimit në përputhje me modelin e bazuar në rezultatet e të nxënit. *Të gjitha programet e studimit do të rishikohen që të mbështeten në rezultatet e të nxënit që studentët duhet të arrijnë në përfundim të studimeve. Në harmoni me praktikën më të mirë evropiane, edhe ngarkesa e krediteve ECTS duhet të lidhet me rezultatet e të nxënit, e jo vetëm me ngarkesën e projektuar të studentit.*

C1.1.3. Bëhet kodifikimi i programeve të studimit. *Në përputhje me nenin 86 të Ligjit për Arsimin e Lartë programet e studimit do të organizohen dhe grupohen në kode që identifikojnë fushën të ngjashme studimi në nivel kombëtar. Programet e studimit, që ofrohen në të njëjtën fushë studimi, cikël si dhe me të njëjtën emërtesë, duhet të kenë përmbajtje të ngjashme në nivel, së paku 70 për qind. Specifikimet dhe përmbajtja për kodifikimin e programeve të studimit përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.*

Produkti C1.2. Përmirësimi i infrastrukturës akademike

C1.2.1. Investime në zgjerimin dhe përmirësimin e infrastrukturës akademike (godinat, kampuset, laboratorët, bibliotekat, etj.). *Në periudhën 2021-2026 do të ndërtohen tre kampuse të reja të IAL-ve publike: Kampusi i Universitetit të Tiranës, i Akademisë së Arteve dhe i Akademisë së Sigurisë. Ndërkohë, pritet të përfundojë ndërtimi i kampusit të ri të Universitetit Bujqësor të Tiranës. Vlera e përafërt e këtyre*

investimeve do të jetë 65-70 milionë euro, që është investimi më i madh i bërë ndonjëherë në arsimin e lartë shqiptar.

Produkti C1.3. Aplikimi i standardeve të larta akademike për akreditimin e IAL-ve dhe të programeve studimore

C1.3.1. Ristrukturimi i Sistemit të Sigurimit të Cilësisë për të siguruar pavarësinë dhe për të garantuar zbatimin e SUE-s. *Do të rishikohet korniza ligjore në mënyrë që të lejojë zbatimin e plotë të SUE-s, si dhe do të bëhet rishikimi i Kodit të Cilësisë për të pasqyruar standardet e SUE-s. Në përputhje me praktikën më të mira evropiane do të ndërtohen mekanizma për të garantuar përfshirjen më të gjerë të palëve të interesuara në sigurimin e brendshëm dhe të jashtëm të cilësisë.*

C1.3.2. Akreditimi i IAL-ve dhe programeve në bazë të standardeve ndërkombëtare dhe mbikëqyrja e vazhdueshme e institucioneve dhe programeve të akredituara *do të garantojnë përmirësim të përputhshmërisë të cilësisë së arsimit të lartë me standardet dhe udhëzuesit për sigurim të cilësisë në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë.*

C1.3.3. Aplikimi për anëtarësim të ASCAL-it me të drejta të plota në ENQA dhe EQAR. *Agjencia për Sigurimin e Cilësisë në Arsimin e Lartë do të zhvillojë një strategji për përmbushjen e kushteve për anëtarësim në dy rrjetet evropiane të sigurimit të cilësisë – ENQA dhe EQAR.*

Treguesit

- 50% të programeve të akredituara bazohen mbi rezultatet e të nxënit
- Infrastrukturë akademike që përmbush standardet
- Anëtarësimi i ASCAL në ENQA dhe EQAR

Objektivi specifik C2: Përsosmëria në mësimdhënie dhe kërkim

Nxitja e përsosmërisë në mësimdhënie dhe kërkim.

Nevoja për t'i dhënë theks më të lartë mësimdhënies cilësore, të mësuarit me në qendër studentin dhe përdorimit të metodave inovative të mësimdhënies janë tashmë domosdoshmëri në praktikën institucionale të mësimdhënies. Synohet përmirësimi i përmbajtjes së kërkimit shkencor, mbështetur në përparësitë kombëtare dhe nën optikën e përparësive aktuale të zhvillimit të vendit. Veprimtaria kërkimore-shkencore, synon rritjen e cilësisë së arsimit, duke krijuar mundësi që personeli akademik dhe studentët të fitojnë aftësi për kërkime të pavarura, në funksion të zhvillimit të qëndrueshëm profesional dhe të karrierës akademike.

Analiza e situatës në fushën që mbulon ky objektivi specifik është dhënë në seksionin 4.4.1, ndërsa sfidat kryesore që dalin nga analiza janë:

- Kërkimi shkencor, si komponent i rëndësishëm kyç për institucionet e arsimit të lartë, është veprimtari që varet nga nismat individuale.
- Në disa programe vazhdojnë të përdoren gjerësisht metodat e vjetruara të mësimdhënies që fokusohen në memorizim dhe riprodhimin e fakteve, duke neglizhuar nevojën për aftësimin e studentëve që të nxënë gjatë gjithë jetës dhe të zgjidhin probleme komplekse nga fusha e tyre e specializimit.

- Avancimi në karrierën akademike mbështetet në tregues që kanë të bëjnë me publikimet, përfshirjen në projekte të ndryshme kërkimore shkencore, kombëtare dhe ndërkombëtare, ndërsa performanca në fushën e mësimdhënies konsiderohet si kriter dytësor.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat. – Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik C2.

Produkti C2.1. Përmirësimi i kapacitetit të personelit akademik për mësimdhënie dhe kërkim shkencor

C2.1.1. Nxitja e krijimit të qendrave në IAL për trajnimin në mësimdhënie dhe kërkim. *IAL-të duhet të identifikojnë nevojat e stafëve akademike për zhvillim profesional në mësimdhënie dhe kërkim shkencor dhe të ofrojnë trajnime për rritjen e kapaciteteve.*

C2.1.2. Zbatimi i incentivave për rezultate në punën shkencore

- Ngarkesa mësimore e pedagogëve në IAL-të publike përfshin edhe angazhimin në punën kërkimore. *Kjo nënkupton zvogëlimin e ngarkesës në mësimdhënie për pedagogët që angazhohen në realizimin e projekteve kërkimore ose shënojnë arritje të larta në punën e tyre kërkimore.*
- Financimi i publikimeve në revista ndërkombëtare. *Mbështetja e personelit akademik të IAL-ve për publikim të punës shkencore në revista shkencore ndërkombëtare dhe pjesëmarrje e tyre në konferenca ndërkombëtare.*

Treguesit

- Numri total i personelit akademik të trajnuar për mësimdhënie cilësore
- Numri i punimeve në revista të indeksuara në Scopus dhe WoS

Objektivi specifik C3: Ndërlidhja me tregun e punës

Ndërlidhja më e mirë e arsimit të lartë me tregun e punës.

Arsimi i lartë synon që t'u sigurojë të diplomuarve aftësitë e nevojshme për të pasur sukses në tregun e punës nëpërmjet zhvillimit të kurrikulave që i përgjigjen kontekstit të ekonomive të sotme të globalizuara, të drejtuara nga inovacioni dhe të bazuara në aftësi. Sistemet e arsimit të lartë përpiqen të prodhojnë të diplomuar me njohuri dhe aftësi të theksuara teknike, profesionale dhe të disiplinës specifike, cilado qoftë fusha e tyre e studimit. Përveç kësaj, sistemet e arsimit të lartë kërkojnë të zhvillojnë një kategori të dytë të gjerë të aftësive, të referuara si aftësi transversale që përfshijnë një sërë aftësish që nevojiten për të kryer detyra në një shumëllojshmëri mjedisesh të vendit të punës. Ato u mundësojnë studentëve përshtatjen me ndryshimin e kërkesave brenda një pune ose lëvizjen lehtësisht nga një punë ose rol në tjetrin gjatë karrierës së tyre, ndërsa tregu i punës evoluon.

Analiza e situatës në fushën që mbulon ky objektivi specifik është dhënë në seksionin 4.4.1, ndërsa sfidat kryesore që dalin nga analiza janë:

- Kurrikulat nuk u janë përshtatur gjithnjë ndryshimeve shoqërore-ekonomike dhe nevojave të kohës, për pasojë, ato nuk kanë qenë gjithmonë të rëndësishme për tregun e punës.

- Ka një numër fare të vogël të programeve të studimit ndërdisiplinore, duke mos reflektuar nevojat që ka tregu i punës.
- Megjithëse zhvillimi i programeve studimore që nga aspekti i përmbajtjes nuk reflekton nevojat e tregut të punës, interesimi për programet STEM (shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë) është në rritje të vazhdueshme dhe në vitin akademik 2018-19, 26.7% të studentëve vijnë në programe në shkencat natyrore, matematikë dhe statistikë; Teknologji e Informacionit dhe komunikimit; si dhe Inxhinieri, prodhim dhe ndërtim.
- Institucionet e arsimit të lartë nuk shfrytëzojnë mundësinë ligjore për të ofruar programe të formimit të vazhduar, si formë e të mësuarit gjatë të gjithë jetës.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat. – Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik C3:

Produkti C3.1. Harmonizohen programet në IAL me kërkesat e tregut të punës

C3.1.1. Pasurohet oferta e programeve profesionale. *Zhvillimi i programeve të reja profesionale të nivelit 5 në institucionet publike të arsimit të lartë do të mundësojë që më shumë të rinj e të reja të fitojnë kualifikime të larta brenda një kohe më të shkurtër, si dhe një tranzicion më të shpejtë në tregun e punës.*

C3.1.2. Paketa e programit të Inovacionit dhe ekselencës në manifakturë dhe IT. *Ideja është të ofrohen kualifikime në inovacion, dizajn marketing, kërkim dhe zhvillim, nëpërmjet mbulimit të kostove 100% nga qeveria. Kostot rimbursohen 50 % direkt dhe 50 % si dyfish i tatimit të zbritshëm ndaj shoqërive ku është i punësuar apo i punësueshëm përfituesi.*

C3.1.3. Krijimi i një regjistri qendror të studentëve të diplomuar në IAL-të shqiptare, *do të krijojë mundësinë e menaxhimit më të shpejtë të informacionit dhe përpunimit të të dhënave dhe raporteve të ndryshme kombëtare, në veçanti për të harmonizuar ofertën e arsimit të lartë kërkesën e tregut të punës.*

C3.1.4. Analiza e vazhdueshme e ecursisë së studentëve të diplomuar sipas sektorëve, *do të krijojë mundësinë e orientimit të kuotave sipas degëve përkatëse, në raport me kërkesat e tregut dhe të shoqërisë. Këto studime duhet të jenë të përvitshme dhe të realizohen edhe në nivelin qendror, duke përdorur të dhëna administrative.*

C3.1.5. Ofrimi i programeve të formimit të vazhduar. *Institucionet e arsimit të lartë do të inkurajohen të hartojnë dhe ofrojnë programe të formimit të vazhduar, si formë e të mësuarit gjatë gjithë jetës. Këto programe shërbejnë për plotësim, thellim e konsolidim të njohurive dhe mund të ofrohen si kurse kualifikimi e rikualifikimi, shkolla verore dhe veprimtari të ngjashme. Në përfundim të programeve të tilla, institucionet e arsimit të lartë lëshojnë certifikatat përkatëse, në përputhje me Ligjin.*

C3.1.6. Krijimi i projekteve të përbashkëta të bashkëpunimit midis shoqatave të biznesit dhe universiteteve, *me asistencën e partnerëve ndërkombëtarë, nëpërmjet formave të ndryshme të transferimit të teknologjisë që ndikojnë si në përmirësimin e kurrikulave, ashtu edhe të një përgatitje më të mirë e të diplomuarve për tregun e punës.*

Produkti C3.2. Rritja e mundësive për punë praktike në studimet e larta

C3.2.1. Krijimi/Funksionalizimi i zyrave të karrierës në IAL-të publike. *Zyrat e karrierës do të vënë në zbatim rolin e tyre duke iu dedikuar edukimit, këshillimit dhe sigurimit të mundësive për praktikën ose punë gjatë verës dhe pas diplomimit në mënyrë që të nxisë zhvillim intelektual, social dhe personal të studentëve.*

Produkti C3.3. Promovimi i ndërdisiplinaritetit dhe programeve STEM

C3.3.1. Zhvillimi/reformimi i programeve ndërdisiplinore dhe programeve STEM *do të jetë në funksion të drejtpërdrejtë të nxitjes së zhvillimit ekonomik të vendit, pasi krijojnë specialistë që kërkohen nga punëdhënësit. Këto programe ndihmojnë të rinjtë të zhvillojnë aftësi transversale, siç janë kompetencat digjitale, të menduarit kritik, zgjidhja e problemeve, aftësitë e menaxhimit dhe sipërmarrjes.*

Treguesit

- Struktura e të diplomuarve sipas fushave të studimit është e përafërt me BE-në
- Përqindja e studentëve në programet e nivelit KKK 5
- Shkalla e përfundimit (Completion rate)¹⁴
- Përqindja e studentëve të regjistruar në programet STEM.

Objektivi specifik C4: Integriteti dhe transparencja

Sigurimi i integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies në sektorin e arsimit të lartë.

Korniza rregullatore e arsimit të lartë duhet të promovojë integritetin akademik, transparencën dhe llogaridhënien si pjesë e standardeve të performancës së sektorit të arsimit të lartë. Nxitja e transparencës dhe e llogaridhënies ndaj publikut si nga ana e institucioneve qeveritare, ashtu edhe nga ana e IAL-ve do të ndihmojë aktorët të përmbushin përgjegjësitë dhe të arrijnë qëllimet, të sigurojnë zbatimin e parimeve dhe standardeve evropiane, si dhe ndërtimin e instrumenteve konkrete e funksionale të monitorimit të performancës së sektorit dhe të IAL-ve. Analiza e situatës në fushën që mbulon ky objektivi specifik është dhënë në seksionin 4.4.2, ndërsa sfidat kryesore që dalin nga analiza janë:

- Grupet e interesit në arsimin e lartë dhe favorizimi në rekrutimin dhe promovimin e personelit akademik dhe jo-akademik në institucionet e arsimit të lartë dëmtojnë meritokracinë dhe mund të ndikojnë negativisht në cilësinë e mësimdhënies dhe të kërkimit.
- Me gjithë vëmendjen e madhe për rritjen e cilësisë në arsimin e lartë, degradimi i vazhdueshëm i integritetit akademik është manifestuar në forma të ndryshme të pandershmërisë akademike, përfshirë plagjiarizmin, si dhe avancimet jo të merituar në tituj të lartë akademikë. Plagjiarizmi në IAL vazhdon të mbetet problem pavarësisht se MASR-ja ka siguruar softuerin anti-plagjiaturë.

¹⁴Përqindja e studentëve të rinj në nivelin e caktuar të AL që e përfundojnë me kohë kualifikimin. Merret si raport i numrit të studentëve që janë diplomuar në nivelin përkatës me numrin e studentëve që i kanë regjistruar studimet para n vitesh, ku n është numri i viteve të nevojshme për t'i përfunduar studimet e atij niveli.

Nga "OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics", 2017, f. 89

<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264279889-en.pdf?expires=1595705699&id=id&accname=guest&checksum=F15958D5BF47DDE61BD39E8A19F43320>

- Kapacitetet e kufizuara të organeve kolegjinale të IAL-ve publike për të siguruar respektimin e parimeve të integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies.
- Me gjithë faktin se çështjet e llogaridhënies dhe transparencës në arsimin e lartë kohë pas kohe janë temë e debatit publik në Shqipëri, deri tani kanë munguar hapat konkretë nga ana e institucioneve të arsimit të lartë për trajtimin e tyre.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat. – Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik 3.4.

Produkti C4.1. Sigurimi i transparencës dhe zbatimi i praktikave të mira të integritetit akademik në IAL

C4.1.1. Zhvillimi i rregulloreve për publikimin e të dhënave dhe dokumenteve përkatëse në faqet në internet të IAL-ve (Open Data). *Rregulloret do të përcaktojnë hapat që do të ndiqen për publikimin e të dhënave duke respektuar të drejtën e pronësisë intelektuale dhe mbrojtjen e të dhënave personale si dhe krijimit të një sistemi të unifikuar në të gjitha IAL-të. Për një periudhë kalimtare, të dhënat do të publikohen në portalin u-transparenca siç parashihet me VKM-në nr. 781, datë 26.12.2018 'Për garantimin e transparencës në institucionet publike të arsimit të lartë'.*

C4.1.2. Miratimi i kodeve etike institucionale në të gjitha IAL-të. *Kodi i etikës do të ofrojë kuadrin për një model praktik për sjelljen etike të drejtuesve, stafëve dhe administratorëve të institucioneve të arsimit të lartë*

C4.1.3. Instalimi i softuerit anti-plagjiaturë në IAL-të publike. *Softueri do të bëjë të mundur kontrollin për plagjiaturë të punimeve të diplomës bachelor dhe master, të punimeve të doktoratës, si dhe të punimeve të tjera që shërbejnë për përmbushjen e kërkesave të programit të studimeve, siç janë punimet e seminareve. Në këtë mënyrë do të sigurohet respektimi i minimumit të standardeve akademike.*

C4.1.4. Ndërtimi i kapacitetit të organeve kolegjinale të IAL-ve publike për të siguruar respektimin e parimeve të integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies.

Treguesit

- IAL-të publikojnë në faqet e tyre në internet të gjitha të dhënat dhe dokumentet përkatëse
- Kontrolli anti-plagjiaturë bëhet në mënyrë rutinë në të gjitha IAL-të

Objektivi specifik C5: Studentët

Përmirësimi i statusit socio-ekonomik të studentëve nëpërmjet ofrimit të shërbimeve cilësore dhe formave të ndryshme të asistencës financiare.

Analiza e situatës në fushën që mbulon ky objektivi specifik është dhënë në seksionin 4.4.3., ndërsa sfidat kryesore që dalin nga analiza janë:

- Pakti për Universitetin mundësoi përgjysmimin e tarifës për të gjithë studentët që janë në cikël të parë apo të integruar të studimeve në IAL publike, si dhe VKM-ja nr.269, datë 29.03.2017¹⁵ e ndryshuar, parashikon përjashtimin nga tarifa vjetore e shkollimit për disa kategori studentësh, por, nga ana tjetër, duhet të parashikohen edhe skema të tjera të ndihmës financiare për studentët.
- Me gjithë vëmendjen e shtuar në vitet e fundit për përmirësimin e shërbimeve të studentëve, ka nevojë për zgjerimin e gamës së shërbimeve të tilla, në përputhje me praktikat më të mira të IAL-ve evropiane.
- Shërbimi i mentorimit të studentëve duhet avancuar më tej që studentët të zhvillojnë njohuritë dhe aftësitë profesionale.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat. – Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik C5:

Produkti C5.1. Pasurimi dhe përmirësimi i shërbimeve për studentë

C5.1.1. Dhënia e bursave për studentë ekselentë dhe studentë në nevojë. *Mbështetje me bursa e studentëve ekselentë që zgjedhin të studiojnë në IAL-të publike shqiptare, si dhe mbështetja me bursa edhe e studentëve në nevojë për t’iu dhënë mundësinë që të ndjekin arsimin e lartë dhe të rrisin shanset e integritit në tregun e punës. Me këtë rast duhet dhënë përparësi tërheqjes së studentëve ekselentë në programet prioritare, siç janë ato të mësuesisë, që do të kishte efekt afatgjatë në përmirësimin e cilësisë së arsimit parauniversitar. Programet prioritare do të përcaktohen nga analizat e ecures së studentëve të diplomuar (masa C3.1.1) dhe analizat e nevojave të tregut të punës që ndërmerren nga institucionet publike dhe shoqatat e biznesit.*

C5.1.2. Ndërmjetësim për punësimin e studentëve. *Një ndihmë e tillë do të ofrohet nga zyrat e karrierës në IAL-të publike dhe do të ndihmojë studentët për gjetjen e një vendi pune që u përshtatet dëshirave, formimit, aftësive dhe cilësive të tyre.*

C5.1.3. Zgjerimi i listës së shërbimeve të favorizuara për studentë mbi bazën e kartës studentore. *Identifikimi i shërbimeve të reja të ofruara nga institucionet publike ashtu dhe nga subjektet private nga të cilat studentët mund të përfitojnë ulje dhe oferta të dedikuara për ata.*

Produkti C5.2. Mbështetja e studentëve për përmirësimin e arritjeve akademike

C5.2.1. Tutorimi/mentorimi i studentëve në të gjitha IAL-të. *Shërbimi i mentorimit duhet të ofrohet në mënyrë sistematike sipas nevojave dhe specifikave të studentëve që të mund të përfitojnë maksimalisht nga mësimdhënia, kërkimi dhe praktika gjatë kohës së studimit.*

Treguesit

- Numri i studentëve që punësohen në subjekte publike e private nëpërmjet marrëveshjeve institucionale me IAL-të përkatëse disagreguar sipas seksit.

¹⁵ VKM-ja nr.269, datë 29.03.2017 “ Për përcaktimin e kategorive të individëve që plotësojnë kriteret e pranimit në një program të ciklit të parë të studimeve, në një program të integruar të studimeve, në një program të ciklit të parë të studimeve, në një program të integruar të studimeve ose në një program të integruar të studimeve ose në një program të studimeve profesionale, që përjashtohen nga tarifa vjetore e shkollimit” e ndryshuar

- Vëllimi i fluksit të ndihmës zyrtare për zhvillim, për bursa sipas sektorit dhe llojit të studimit (OZHQ 4.B1)
- Numri i marrëveshjeve për shërbime të favorizuara për studentë me subjekte publike dhe private në vend
- Numri i studentëve të mentoruar

Objektivi specifik C6: Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë

Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë në Shqipëri dhe integrimi në Zonën Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA).

Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë është një koncept relativisht i ri që ndërlidhet me mobilitetin e shtuar të studentëve, stafit akademik dhe fuqisë punëtore të kualifikuar. Në 30 vitet e fundit, Bashkimi Evropian i ka dhënë shumë rëndësi mobilitetit të studentëve, stafit akademik dhe hulumtuesve, duke krijuar për këtë qëllim programe të veçanta si: Tempus, Erasmus+, Marie Curie, etj. Nga këndvështrimi i një vendi në tranzicion siç është Shqipëria, qëllimi i programeve të tilla është ekspozimi i studentëve dhe stafit akademik ndaj përvojave më të mira evropiane, si dhe krijimi i raporteve të bashkëpunimit midis IAL-ve shqiptare dhe atyre evropiane, duke i kontribuar kështu integritit sa më të mirë të Shqipërisë në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë. Shqipëria do të përfitonte nga krijimi i programeve të përbashkëta të IAL-ve shqiptare me ato të Bashkimit Evropian që do të ndikonin në rritjen e cilësisë së ofertës në vend, ndërkaj, nëse këto programe janë në gjuhën angleze do të mund të ishin tërheqës edhe për studentë të huaj, prania e të cilëve do të ishte një vlerë e shtuar për arsimin e lartë shqiptar.

Analiza e situatës në fushën që mbulon ky objektivi specifik është dhënë në seksionin 4.4.4, ndërsa sfidat kryesore që dalin nga analiza janë:

- IAL-të shqiptare nuk ia dalin të tërheqin numër domethënës të studentëve të huaj, përveç shqiptarëve nga vendet fqinje. Ka pak programe që ofrohen edhe në gjuhë të huaj.
- IAL-të akoma nuk arrijnë që të fitojnë mjaftueshëm projekte për shkak të mungesës së zyrave të projekteve në IAL-të, të cilat do të jenë të dedikuara për rritjen e partneriteteve në nivele rajonale dhe evropiane dhe për ngritjen e fondeve në fushën e mësimdhënies dhe kërkimit. Numri jo i lartë i aplikimeve të fituara nga IAL-të, tregon që ka një nevojë për rritjen e kapaciteteve të stafeve për thithjen e fondeve nga projekte të ndryshme ndërkombëtare.
- Megjithatë në vitet e fundit është shtuar numri i studentëve dhe stafeve akademike që marrin pjesë në programet e shkëmbimit, është e rëndësishme që të rritet numri i aplikantëve të cilët kanë mundësinë të jenë pjesë e përvojave të ndryshme ndërkombëtare
- Eksperiencat dhe praktikat e para të shkëmbimit të studentëve kanë krijuar problematika me mosnjohjen e kurseve/krediteve të mobilitetit, element i cili duhet vlerësuar me kujdes që në fazat kur studenti aplikon dhe zgjedh lëndët që do të ndjekë gjatë programit të shkëmbimit.

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat. – Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik C6.

Produkti C6.1. Nxitja e IAL-ve për të hapur programe studimi të përbashkëta me IAL-të evropiane ose programe në gjuhën angleze

C6.1.1/C6.2.1. Krijimi i fondit për bashkëfinancimin e projekteve ndërkombëtare të bashkëpunimit akademik, përfshirë programet studimore të përbashkëta të IAL-ve shqiptare me IAL-të evropiane. Qeveria shqiptare do të vërë në dispozicion një fond prej 10 milionë euro në vit për të stimuluar IAL-të publike vendase për hapjen dhe ofrimin e programeve të përbashkëta të studimit me IAL-të e Bashkimit Evropian, si dhe do të mbështetet dhe financohet pa rezervë çdo sinergji e plotë mes IAL-ve vendase dhe universiteteve të huaja publike.

Produkti C6.2. Nxitja e IAL-ve për pjesëmarrje në projekte ndërkombëtare të bashkëpunimit akademik

C6.1.2/C6.2.2. Ngritja e zyrave të projekteve në IAL-të publike. *Mbështetja e IAL-ve për ngritjen e zyrave për zhvillimin dhe koordinimin e projekteve, si dhe ofrimin e shërbimeve profesionale. Zyrat e projekteve do të lehtësojnë dhe mbështesin stafet akademike për zhvillimin e projekteve kërkimore shkencore dhe ndërtimin e partneriteteve ndërkombëtare.*

Produkti C6.3. Ofrimi i programeve studimore ndërkombëtare në Shqipëri

C6.3.1. Mbështetja e hapjes së degëve/programeve të IAL vendase. *Qeveria do të ofrojë mbështetje për IAL e huaja që duan të hapin degët e tyre ose të ofrojnë programe studimi në territorin e Republikës së Shqipërisë. Forma kryesore e mbështetjes do të jetë dhënia në shfrytëzim falas e objekteve ose tokës publike, duke krijuar kështu mundësi të reja për studentët shqiptarë, por edhe ata nga rajoni dhe vendet tjera.*

Produkti C6.4. Shtimi i mobilitetit të studentëve dhe personelit akademik

C6.4.1. Dhënia e bursave për mobilitet të stafit akademik dhe studentëve mbi baza të meritokracisë. *Informimi i studentëve dhe stafeve akademike mbi kriteret që duhet të plotësojnë për të aplikuar për bursat e mobilitetit.*

C6.4.2. Krijimi i parakushteve për njohjen e krediteve të mobilitetit nëpërmjet përcaktimit të procedurave të qarta. *Informimi i studentëve për procedurat/hapat që duhet të ndjekin për njohjen e krediteve të mobilitetit. Mbështetja e studentëve gjatë fazës së aplikimit dhe përzgjedhjes së lëndëve që ata duan të studiojnë gjatë mobilitetit.*

Treguesit

- Numri i programeve të studimit që janë rezultat i bashkëpunimit me IAL-të evropiane ose zhvillohen në gjuhën angleze;
- Numri i programeve të IAL-ve të huaja që ofrohen në Shqipëri

- Numri studentëve të huaj si përqindje e numrit total të studentëve në arsimin e lartë në Shqipëri;¹⁶
- Shuma totale e buxhetit për projektet ndërkombëtare të bashkëpunimit akademik e disbursuar nga IAL-të shqiptare;
- Numri i muajve të mobilitetit për personelin akademik të IAL-ve shqiptare;
- Numri i muajve të mobilitetit për studentët e IAL-ve shqiptare;
- Numri i shqiptarëve që studiojnë jashtë vendit si përqindje e numrit total të studentëve në arsimin e lartë në Shqipëri (UNESCO).¹⁷

Objektivi specifik C7: Shërbimet digjitale

Avancimi i infrastrukturës së TIK-ut dhe i shërbimeve digjitale për IAL-të publike.

Shfrytëzimi i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit ka ndikuar dukshëm në avancimin e arsimit të lartë, si nga aspekti i përmbajtjes së programeve studimore, ashtu edhe i mënyrës së studimit. Kështu, falë TIK-ut, studentët sot kanë akses në materiale mësimore cilësore, ndërsa programet e studimit në distancë dhe ato të kombinuara ofrojnë mundësi për fleksibilitet maksimal sa i përket impenjimeve kohore. Po ashtu, TIK-u ka ndikuar edhe në përmirësimin e shërbimeve të tjera për studentët siç janë ato të sekretarisë. Prandaj, është me rëndësi që infrastruktura e TIK-ut dhe shërbimet digjitale në arsimin e lartë të avancohen në vazhdimësi.

Sfidat kryesore për këtë objektivi specifik dalin nga analiza e situatës e dhënë në seksionin 4.4.5:

- Përdorimi i pamjaftueshëm i TIK-ut në arsimin e lartë. Kjo mund të shihet nga ueb-faqet e institucioneve të arsimit të lartë që, të shumtën e rasteve nuk përmbajnë informacionin e duhur për punën e institucionit, ndërkohë që shërbimet digjitale për studentë janë të kufizuara.
- Mungesa e infrastrukturës adekuate harduerike dhe softuerike. Infrastruktura ekzistuese harduerike dhe softuerike në institucionet publike të arsimit të lartë nuk mundëson përdorimin efektiv të TIK-ut për qëllime mësimore dhe kërkimore.
- Mungesë e programeve të studimit nga distanca dhe programeve të të nxënies të kombinuara (“blended learning”). Për momentin, në Shqipëri nuk ekziston asnjë program mësimor i arsimit të lartë që ofrohet nga distanca ose në formë të kombinuara. Ndërkaq, mësimi nga distanca gjatë vitit 2020 është realizuar në formë plotësisht sinkrone, nëpërmjet leksioneve në kohë reale.
- Kompetenca digjitale e studentëve dhe pedagogëve. Rezultatet e një sondazhi të zhvilluar me 14,000 studentë shqiptarë tregojnë se vetëm 22% e tyre kanë laptop, gjë që flet për shfrytëzim të kufizuar të mundësive që ofron teknologjia. Kompanitë private nga fusha e TIK-ut e shohin mungesën e aftësive digjitale të avancuara si pengesë për rritjen e tyre [81].

¹⁶ Nuk ka të dhëna

¹⁷ 12.3% në vitin 2017

Produktet/Rezultatet e pritshme dhe masat.- Në vijim janë dhënë produktet dhe masat e ndërlidhura me objektivin specifik C7.

Produkti C7.1. Përmirësimi i infrastrukturës së TIK-ut në IAL dhe i vizibilitetit në ueb

C7.1.1. Investime në përmirësimin e infrastrukturës së TIK-ut në AL. *Mbështetje e veçantë do të ofrohet për përmirësimin e infrastrukturës së fakulteteve të teknologjisë dhe informacionit, përfshirë programet e mësuesisë në fushën e TIK-ut.*

C7.1.2. Ofrimi i ndihmës IAL-ve për hartimin e politikave për zhvillimin dhe mirëmbajtjen e faqeve të tyre të internetit. *RASH-i, në bashkëpunim me AKSHI-n, do t'u ofrojë institucioneve të arsimit të lartë ndihmë për hartimin e politikave për zhvillimin dhe mirëmbajtjen e faqeve të tyre të internetit, në emër të shtimit të transparencës dhe të vizibilitetit në Internet.*

Produkti C7.2. Nxitja e IAL-ve për të organizuar mësimin në distancë dhe të nxënin e kombinuar.

C7.2.1. Sigurimi i aksesit në ndonjë nga platformat LMS për IAL-të publike. *Rrjeti Akademik Shqiptar do të krijojë mundësitë për akses në ndonjë nga platformat LMS për IAL-të publike, duke krijuar kushte për organizimin e mësimin në distancë. Vendimi për platformën më të përshtatshme do të merret pas një analize të hollësishme të nevojave, por preferohet që platformat të jenë pa pagesë, siç është rasti me Moodle, G Suite for Education, etj. Po ashtu, duhet të shqyrtohen ndryshimet e nevojshme në kuadrin ligjor për të legjitimuar mësimin në distancë dhe të nxënin e kombinuar.*

C7.2.2. Trajnimi i stafit akademik për shfrytëzimin e platformave LMS. *Pas përzgjedhjes së platformës LMS do të mbahen trajnime për stafin akademik për shfrytëzimin e platformës.*

Produkti C7.3. Ofrimi i shërbimeve digjitale cilësore për studentët

C7.3.1. Sigurimi i aksesit në biblioteka digjitale. *RASH-i do të krijojë kontakt me ofruesit ndërkombëtarë të bibliotekave digjitale për të shqyrtuar opsionet e abonimit në bibliotekat që sjellin më së shumti materiale të nevojshme për studentët shqiptarë. Aksesit do të jetë falas për të gjithë studentët e institucioneve publike të arsimit të lartë.*

C7.3.2. Mbështetje për studentët për blerjen e pajisjeve personale. *Meqë studentët e IAL-ve publike janë të pajisur me kartën studentore, do të merren masa që të lidhen kontrata me furnizuesit e pajisjeve të TIK-ut për blerjen e pajisjeve personale për studentët me kushte më të përshtatshme, përfshirë uljen e çmimeve dhe pagesën me këste.*

C7.3.3. Digjitalizimi i sekretarive në të gjitha IAL-të publike. *RASH-i tanimë ka zhvilluar disa produkte softuerike për menaxhimin e Universitetit në aspektin akademik dhe administrativ që përfshin modulet: "Pitagora"- Sekretaria online, Ufinanca, UCRIS (katalogu i kërkimit shkencor), HR (burimet njerëzore) dhe Uadministrata. Me përfundimin e këtyre moduleve dhe instalimin e tyre në IAL-të publike do të avancohen aspektet administrative të punës brenda këtyre institucioneve.*

Treguesit

- Përmirësimi i rankimit të IAL-ve shqiptare në Webometrics
- Numri i kurseve në distancë dhe të nxënit e kombinuar sipas fushave

Kënaqësia e studentëve me shërbimet digjitale **7. PJESA III – ZBATIMI, PËRGJEGJËSIA E INSTITUCIONEVE, LLOGARIDHËNIA, RAPORTIMI DHE MONITORIMI**

7.1. Zbatimi i Strategjisë

Strategjia Kombëtare e Arsimit do të zbatohet në periudhën 2021-2026. Rol udhëheqës në zbatimin e saj do të ketë Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë (MASR) si institucioni përgjegjës për fushën e arsimit parauniversitar në përputhje me nenin 26 të Ligjit Nr. 69/2012 "Për sistemin arsimor parauniversitar" (i ndryshuar) [25] dhe "Për arsimin e lartë" - neni 7 i Ligjit Nr. 80/2015 "Për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor" [26]. Përgjegjësia për zbatimin e secilës masë është përcaktuar në planin e veprimit të paraqitur në Aneksin 1 dhe ndahet ndërmjet MASR, institucioneve vartëse, institucioneve arsimore, pushtetit vendor dhe aktorëve të tjerë. Për shkak të natyrës së masave, duhet të ekzistojë një bashkërendim i mirë me nismat e partnerëve zhvillimorë të Qeverisë, ku bëjnë pjesë donatorët, si dhe organizatat vendore dhe ndërkombëtare që, në një mënyrë ose tjetër, shprehin gatishmëri për të kontribuar te zbatimi i Strategjisë.

MASR do të krijojë Grupin Koordinues për Zbatimin e SKA 2021-2026, i cili do të drejtohet nga Ministri (ose Zëvendësministri në emër të tij/saj), dhe përbëhet nga zyrtarë përgjegjës të njësive organizative përkatëse të MASR, si dhe të institucioneve vartëse (DPAPU, ASCAP, QSHA, ASCAL) dhe institucioneve tjera përkatëse (RASH, ASHI, etj.). Shërbimet e sekretarisë për Grupin Koordinues do të ofrohen nga Drejtoria e Përgjithshme e Politikave dhe Zhvillimit. Detyrat dhe përgjegjësitë e Grupit Koordinues janë:

- Hartimi i planeve vjetore të veprimit për zbatimin e SKA 2021-2026;
- Hartimi i buxhetit vjetor për zbatimin e SKA 2021-2026 në kuadër të tavaneve të përcaktuara me udhëzimet buxhetore përkatëse;
- Analiza e progresit në zbatimin e SKA 2021-2026, në bazë të informatave të mbledhura nga MASR dhe burimet e tjera;
- Shqyrtimi dhe miratimi i masave plotësuese për të siguruar zbatimin e SKA 2021-2026;
- Hartimi i kërkesave për mbështetje nga programet e donatorëve me qëllim garantimin i zbatimit të SKA 2021-2026.

Takimet e Grupit Koordinues do të mbahen të paktën 4 herë në vit dhe, sipas nevojës, do të ftohen edhe pjesëmarrës të tjerë.

Strategjia do të jetë pjesë përbërëse e Sistemit të Planifikimit të Integruar (SPI) sipas Urdhrit të Kryeministrit nr. 157, miratuar më datë 22.10.2018 *‘Për marrjen e masave për zbatimin e qasjes ndërsektoriale, si dhe ngritjen dhe funksionimin e mekanizmit sektorial/ndërsektorial të integruar’*. Ky mekanizëm është në funksion të Sistemit të Planifikimit të Integruar si sistemi kryesor që përcakton mjetet dhe mekanizmat për një planifikim të integruar të politikave publike. SPI funksionin nëpërmjet Grupeve të Menaxhimit të Integruar të Politikave (GMIP) dhe Komitetet Drejtuese Sektoriale (KDS) anëtare e së cilave është MASR sipas përcaktimeve të këtij Urdhri.

7.2. Monitorimi dhe raportimi

Monitorimi i Strategjisë do të realizohet sipas metodologjisë së konfirmuar nga njësia përgjegjëse në Kryeministri në zbatim të Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 290, datë 11.4.2020 *‘Për krijimin e bazës të të dhënave shtetërore të sistemit informatik të planifikimit të integruar (SIPSI/IPSIS)’*, i cili, ndër të tjera, është sistemi kryesor për monitorimin e performancës së arritur kundrejt politikave dhe objektivave të planifikuara në dokumentet strategjike.

Monitorimi duhet kuptuar si proces që synon të sigurojë informacion për MASR dhe palët e interesuara për progresin drejt arritjes së objektivave specifike. Ai do të bazohet në një sistem të mbledhjes së informacionit dhe analizës së treguesve të monitorimit në sistemin IPSIS. Monitorimi nënkupton mbledhjen në vazhdimësi të të dhënave në lidhje me Strategjinë, si të atyre statistikore, ashtu edhe të dhënave tjera që japin informacion për zbatimin e Strategjisë. Në pasaportat e indikatorëve (Aneksi 3), për secilin tregues është përcaktuar përgjegjësia për mbledhjen e të dhënave, ndërsa roli mbikëqyrës dhe koordinues i takon Drejtorisë së Përgjithshme të Politikave dhe Zhvillimit.

Vet Strategjia përmban masa që avancojnë mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave në fushën e arsimit, të cilat mund të shfrytëzohen për qëllime monitorimi. Për shembull, Sistemi për Menaxhimin e Informacionit Parauniversitar (SMIP), i përfshirë në Strategji (Produkti B2.1), është burim i rëndësishëm i të dhënave për përcjelljen e progresit në fushën e arsimit parauniversitar. Po ashtu, me krijimin e Sistemit për Menaxhimin e Informacionit në Arsimin e Lartë (SMIAL) (Produkti B2.2) do të sigurohen të dhëna të nevojshme për monitorimin e progresit në sektorin e arsimit të lartë.

7.3. Vlerësimi

Vlerësimi është procesi më i hollësishëm i analizës së suksesit në zbatimin të Strategjisë, duke identifikuar se çfarë ka shkuar mirë, duke shqyrtuar arsyet të çfarë nuk ka shkuar mirë dhe pastaj duke ripërshtatur drejtimin strategjik në varësi të rrethanave. Projektimi dhe ekzekutimi i fazës së vlerësimit zakonisht është i pavarur nga korniza e zakonshme e monitorimit dhe raportimit. Vlerësimi përfshin përpilimin e pyetjeve të vlerësimit, mbledhjen dhe analizën e të dhënave që i japin përgjigje këtyre pyetjeve, si dhe mbledhjen e provave për të formuluar përfundimet dhe rekomandimet.

Vlerësimi i zbatimit të SKA 2021-2026 do të bëhet në kuadër të procesit të vlerësimit vjetor të performancës së sistemit (Masa B2.4.2). Këtij procesi i paraprin hartimi i metodologjisë për vlerësimin e performancës së sistemit (Masa B2.4.1) bazuar në modelin e Analizës së Përbashkët të Sektorit (Joint Sector Review) të UNESCO/Global Partnership for Education (GPE) [80]. Metodologjia do të zhvillohet gjatë vitit 2021, ndërsa Analiza e parë do të bëhet në vitin 2022. Raporti i monitorimit për vitin 2021 do të shërbejë si bazë për procesin e Analizës së Përbashkët të Sektorit. Me zhvillimin e paketës së treguesve kombëtarë të arsimit (Produkti B2.3), procesi i Rishikimit të Përbashkët të Sektorit do të jetë akoma më i strukturuar dhe i mbështetur në të dhëna të krahasueshme me vendet tjera.

8. Plani i veprimit dhe burimet financiare për zbatimin

Kostimi i Strategjisë është realizuar në bazë të metodologjive dhe praktikës së planifikimit buxhetor, me qëllim përcaktimin e kostos shtesë për zbatimin e Strategjisë dhe hendekut financiar në raport me fondet

buxhetore të planifikuara në PBA 2021-2023 dhe nga financimi i donatorëve. Përlllogaritjet buxhetore janë bërë duke përdorur instrumentin e rekomanduar nga IPSIS [82], të përshtatur sipas udhëzimeve përkatëse.

Hapi i parë në këtë proces ka qenë identifikimi i shpenzimeve për secilën masë dhe klasifikimi i tyre në kategori shpenzuese të paracaktuara. Për shpenzimet që përsëriten më shpesh janë përcaktuar kostot standarde përmes studimit të tregut dhe konsultimeve me ekspertë, p.sh. kosto për organizime të trajnimeve, paga, pajisje të ndryshme, si dhe materiale dhe shërbime të tjera. Më pas, është bërë përlllogaritja e koston sipas viteve, duke bërë kujdes që hendeuku për vitet 2021-2023 të jetë sa më i vogël. Kostoja totale për zbatimin e Strategjisë është 51.54 miliardë lekë, prej të cilave 36.23 miliardë (70.3%) për Arsimin Parauniversitar (Qëllimi i politikës A), 135.04 milionë (0.3%) për Menaxhimin e Sistemit të Arsimit (Qëllimi i politikës B) dhe 15.17 miliardë (29.8%) për Arsimin e Lartë (Qëllimi i politikës C) (Tabela 14).

Tabela 14. Kostoja indikative e SKA 2021-2026 në vite (në 000 lekë)

Qëllimi i politikës	Totali 2021-2026	Viti 2021	Viti 2022	Viti 2023	Viti 2024	Viti 2025	Viti 2026
Qëllimi i politikës A: Arsim parauniversitar cilësor dhe gjithëpërfshirës që krijon kushte në mënyrë që nxënësit të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera në përputhje me kërkesat e shoqërisë demokratike; të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës, si dhe të kontribuojnë në ndërtimin e mirëqenies vetjake dhe të shoqërisë	36,234,000	4,697,269	4,480,413	6,205,183	6,577,634	7,046,938	7,226,563
Qëllimi i politikës B: Menaxhim efikas dhe eficient i sistemit të arsimit në të gjitha nivelet, i bazuar në mekanizma funksionalë për sigurimin e cilësisë, transparencës dhe llogaridhënies	135,036	13,752	34,032	37,473	17,353	17,068	15,358

Qëllimi i politikës	Totali 2021-2026	Viti 2021	Viti 2022	Viti 2023	Viti 2024	Viti 2025	Viti 2026
Qëllimi i politikës C: Arsim i lartë gjithëpërfshirës që përmbush standardet ndërkombëtare të cilësisë, integritetit akademik e transparencës, dhe është nxitës i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror të vendit	15,171,397	2,912,702	2,375,879	2,485,387	2,468,449	2,464,490	2,464,490
Totali	51,540,433	7,623,723	6,890,324	8,728,043	9,063,436	9,528,496	9,706,411

Për periudhën afatmesme 2021-2023, kostoja është vlerësuar në 23.24 miliardë lekë, nga të cilat 21.15 miliardë lekë janë planifikuar në Programin Buxhetor Afatmesëm, 159.60 milionë lekë do të sigurohen nga financimi i huaj, ndërsa hendeku financiar është 1.93 miliard lekë ose 8.30% e koston indikative për këtë periudhë (Tabela 15). Për periudhën afatmesme 2024-2026, kostoja indikative për zbatimin e Strategjisë është 28.30 miliardë lekë. Duke qenë se për këtë periudhë nuk është bërë akoma planifikimi buxhetor, është supozuar se për zëra të caktuar të buxhetit të Strategjisë do të jenë në dispozicion fondet nga Buxheti i Shtetit në nivelin e periudhës afatmesme 2021-2023, edhe pse ka gjasa reale që këto fonde të rriten¹⁸. Me këtë supozim, hendeku financiar për periudhën 2024-2026 është 7.60 miliardë lekë ose 26.86% e koston indikative.

Tabela 15. Burimet e financimit dhe hendeku financiar për SKA 2021-2026 (në 000 lekë)

Qëllimi i politikës	Periudha 2021-2026				Periudha afatmesme 2021-2023			
	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
Qëllimi i politikës A	36,234,000	27,122,039	150,724	(8,961,237)	15,382,865	13,532,905	124,224	(1,725,736)
Qëllimi i politikës A	35,576,226	27,122,039	150,724	(8,303,462)	15,278,019	13,532,905	124,224	(1,620,890)
Qëllimi i politikës B	135,036	55,200	18,672	(61,164)	85,257	27,600	13,656	(44,001)
Qëllimi i politikës C	15,171,397	14,643,648	24,772	(502,977)	7,773,968	7,592,328	21,765	(159,875)
Totali	51,540,433	41,820,888	194,168	(9,525,378)	23,242,090	21,152,833	159,645	(1,929,612)

¹⁸ Për shembull, për periudhën 2021-2023, janë planifikuar në PBA 80 milionë lekë në vit për blerje të kompjuterëve dhe po ky buxhet është supozuar se do të jetë në dispozicion edhe për periudhën 2024-2026.

Tabela 16 jep një pasqyrë të hendekut financiar sipas viteve. Hendeku financiar është më i vogël në vitin 2021 – 8.13 milionë lekë (0.11% e kostos indikative për këtë vit), për t'u rritur në 248.22 milionë lekë në vitin 2022 (3.60% e kostos indikative për këtë vit) dhe në 1.67 miliard lekë në vitin 2023 (19.17% e kostos indikative për këtë vit). Duke qenë se për vitet 2021 dhe 2022 shuma e nevojshme mund të sigurohet me rishikimin e buxhetit, nevojitet një planifikim më i mirë buxhetor për periudhën 2023-2026. Hendeku prej 1.67 miliard lekë në vitin 2023 përbën 2.50% të fondeve të planifikuara për arsimin në po atë vit - 66.93 miliardë lekë, përkatesisht 0.08% të PBB-së (1,929.66 miliard lekë)¹⁹. Hendeku për vitet 2024, 2025 dhe 2026 përbën 3.20%, 3.94% dhe 4.21% të fondeve të planifikuara për sektorin e arsimit në vitin 2023, përkatesisht 0.11%, 0.14% dhe 0.15% të PBB-së së vitit 2023.

Tabela 16. Hendeku financiar për buxhetin e SKA 2021-2026 në vite (në 000 lekë)

Qëllimi i politikës	Totali 2021-2026	Viti 2021	Viti 2022	Viti 2023	Viti 2024	Viti 2025	Viti 2026
Qëllimi i politikës A	(8,961,237)	(8,126)	(181,658)	(1,535,952)	(2,023,222)	(2,515,427)	(2,696,851)
Qëllimi i politikës B	(61,164)	-	(20,280)	(23,721)	(6,481)	(6,196)	(4,486)
Qëllimi i politikës C	(502,977)	-	(46,281)	(113,594)	(115,002)	(114,050)	(114,050)
Totali	(9,525,378)	(8,126)	(248,219)	(1,673,267)	(2,144,705)	(2,635,673)	(2,815,387)
Hendeku si % e kostos indikative	18.48%	0.11%	3.60%	19.17%	23.66%	27.66%	29.01%

Në përlllogaritjen buxhetore nuk janë përfshirë tre ndërhyrje me kosto të lartë që pritet të ndodhin në periudhën e zbatimit të Strategjisë:

1. Rritja e pagave të mësuesve në arsimin parauniversitar deri në 40% (Masa A2.3.1)
Sipas VKM Nr. 119, datë 3 mars 2021 "Për miratimin e tavanëve përgatitore të shpenzimeve të PBA 2022-2024", fondi i miratuar i pagave për arsimin parauniversitar për vitin 2021 është 28.39 miliardë lekë, ndërsa tavanet e pagave për vitet e ardhshme janë: 29.55 mlrd. (2022), 29.67 mlrd. (2023) dhe 29.96 mlrd. (2024). Rritja e këtij fondi me 40% ose 11.36 miliardë lekë/vit duhet të materializohet në vitet e ardhshme, si dhe të përcaktohet dinamika vjetore e rritjes.
2. Kampusi i ri i Universitetit të Tiranës, Akademisë së Arteve dhe Akademisë së Sigurisë (Masa C1.2.1)
Në buxhetin e vitit 2021, është planifikuar fondi prej 500 milionë lekë për hartimin e projekteve për Universitetin e Tiranës, Akademinë e Arteve dhe Akademinë e sigurisë. Referuar VKM nr. 641, datë, 29 korrik 2020, Bashkia Tiranë është përcaktuar si autoritet kontraktues për të zhvilluar procedurën e prokurimit. Për momentin, vlerësohet se kosto e përafërt për të tre kampuset mund të jetë 65-70 milionë euro, ndërsa vlerësimi më i saktë mund të bëhet pas përfundimit të projektimit.
3. Hapja e programeve të përbashkëta me IAL-të e Bashkimit Evropian (Masa C6.1.1)
Qeveria shqiptare do të vë në dispozicion fondin prej 10 milionë euro në vit për të stimuluar IAL-të publike vendase për hapjen dhe ofrimin e programeve të përbashkëta të studimit me IAL-të e Bashkimit Evropian, si dhe do të mbështetet dhe financohet pa rezervë çdo nismë bashkëpunimi midis

¹⁹ Relacioni për fondet e parashikuara në projektligjin "Për buxhetin e vitit 2021", si dhe tavanët e parashikuara për Ministrinë e Arsimit Sportit dhe Rinisë, për periudhën afatmesme 2022-2023, dt. 24.10.2020, tabela nr. 3.

një IAL vendase dhe një IAL të huaj publike. Megjithatë, shpenzimi i këtij fondi varet nga gatishmëria e IAL-ve publike dhe atyre evropiane për të hapur programe të përbashkëta, prandaj alokimi i fondeve do të bëhet në momentin kur kjo të materializohet.

Shpenzimet kapitale përbëjnë 55.81% të kostos indikative, pagat – 23.49%, ndërsa materialet dhe shërbimet – 20.70% (Tabela 17).

Tabela 17. Buxheti i SKA 2021-2026 sipas llojit të shpenzimeve (në 000 lekë)

Qëllimi i politikës	Totali 2021-2026			
	Kosto indikative	Pagat	Materialet dhe Shërbimet	Shpenzimet kapitale
Qëllimi i politikës A	35,576,226	11,930,826	3,207,098	20,438,302
Qëllimi i politikës B	135,036	-	99,036	36,000
Qëllimi i politikës C	15,171,397	22,700	7,225,619	7,923,078
Totali	50,882,659	11,953,526	10,531,753	28,397,380

Kostimi i Strategjisë është bërë për çdo masë të veçantë, duke përcaktuar llojin dhe kategorinë e shpenzimeve, si dhe në harmoni me planin e zbatimit të masave. Në tabelën vijuese, është dhënë kostoja indikative e SKA 2021-2026 sipas qëllimeve të politikave, objektivave specifike dhe produkteve

Tabela 18. Kostoja indikative e SKA 2021-2026 sipas qëllimeve të politikave, objektivave specifike dhe produkteve (në 000 lekë)

Qëllimi i politikës A: Arsim parauniversitar cilësor dhe gjithëpërfshirës që krijon kushte në mënyrë që nxënësit të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera në përputhje me kërkesat e shoqërisë demokratike; të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës, si dhe të kontribuojnë në ndërtimin e mirëqenies vetjake dhe të shoqërisë

Nr.	Objektivi specifik, produkti	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A1	Sigurohet përfshirja e plotë në klasën përgatitore dhe në arsimin e detyrueshëm, si dhe rritet aksesimi në arsimin parashkollor dhe të mesëm të lartë, përmes krijimit të kushteve të përshtatshme infrastrukturore dhe mjediseve shkollore miqësore	27,390,756	25,494,813	60,732	(1,835,211)
A1.1	Rritja e aksesit në arsimin parashkollor	152,587	-	10,080	(142,507)
A1.2	Rritja e pjesëmarrjes në arsimin parauniversitar	114,814	-	6,814	(108,000)

Nr.	Objektivi specifik, produkti	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A1.3	Sigurimi i arsimit cilësor për fëmijët nga grupet vulnerabël	7,268,512	6,441,360	32,914	(794,238)
A1.4	Rritja e cilësisë së shërbimit psiko-social për të gjithë nxënësit	2,801,291	2,536,751	3,510	(261,030)
A1.5	Racionalizimi i rrjetit të shkollave	-	-	-	-
A1.6	Përmirësimi dhe përshtatja e infrastrukturës shkollore	15,836,000	15,836,000	-	-
A1.7	Konsolidimi i mjediseve të sigurta dhe miqësore për fëmijët në shkollë	1,217,552	680,702	7,414	(529,435)
A2	Krijimi i mundësive për formimin cilësor të mësuesve dhe përmirësimi i sistemit të karrierës që i inkurajon ata të zhvillojnë nivele më të larta të aftësive në mësimdhënie	477,006	468,000	9,006	-
A2.1	Përmirësimi i cilësisë së programeve për formimin fillestar të mësuesve	-	-	-	-
A2.2	Shtimi i mundësive për zhvillimin profesional të mësuesve (aftësitë pedagogjike, kompetenca digjitale, arsimi gjithëpërfshirës)	468,000	468,000	-	-
A2.3	Përmirësimi i pozicionit të mësuesit përmes rritjes së pagave dhe sistemit të kualifikimit (ngritjes nga ana profesionale) bazuar në standardet e vlerësimit të mësuesve	9,006	-	9,006	-
A3	Zbatimi i plotë i kurrikulës së bazuar në kompetenca përmes mësimdhënies efikase dhe shfrytëzimit të burimeve të cilësisë së lartë	1,336,036	250,000	11,926	(1,074,110)
A3.1	Pajisja e shkollave me mjete mësimore për zbatimin e kurrikulës bazuar në kompetenca	279,376	250,000	5,776	(23,600)
A3.2	Mbështetje e shtuar për mësuesit për zbatimin e kurrikulës së re dhe përmirësimin e praktikave të vlerësimit	4,410	-	-	(4,410)

Nr.	Objektivi specifik, produkti	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A3.3	Përmirësimi i aftësive të nxënësve në gjuhë dhe komunikim, matematikë dhe shkencë	3,660	-	-	(3,660)
A3.4	Garantimi i besueshmërisë së vlerësimeve kombëtare	9,480	-	-	(9,480)
A3.5	Të mësuarit e gjuhës angleze nga mosha 5-vjeçare	1,032,960	-	-	(1,032,960)
A3.6	Të mësuarit e zejeve dhe të arteve në arsimin e mesëm të lartë në kuadrin e kurrikulës me zgjedhje	6,150	-	6,150	-
A4	Zhvillimi i kompetencës digjitale përmes shfrytëzimit më të mirë të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në mësimdhënie dhe të nxënësve	6,372,428	909,226	69,060	(5,394,142)
A4.1	Krijimi i infrastrukturës së përshtatshme për shfrytëzimin e TIK-ut në shkollë dhe mirëmbajtja e saj	4,838,852	473,770	65,340	(4,299,742)
A4.2	Zhvillimi i kompetencës digjitale përmes shfrytëzimit të shtuar të TIK-ut në të gjitha lëndët	3,720	-	3,720	-
A4.3	Ofrimi i shërbimeve cilësore të TIK-ut për sistemin e arsimit parauniversitar	1,529,856	435,456	-	(1,094,400)
TOTALI Qëllimi i politikës A		35,576,226	27,122,039	150,724	(8,303,462)

Qëllimi i politikës B: Menaxhim efikas dhe eficient i sistemit të arsimit në të gjitha nivelet, i bazuar në mekanizma funksionalë për sigurimin e cilësisë, transparencës dhe llogaridhënies

Nr.	Objektivi specifik, produkti	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
B1	Rritja e performancës së shkollës përmes drejtimit dhe menaxhimit profesional dhe të përgjegjshëm dhe sigurimit të cilësisë	21,256	-	10,032	(11,224)

Nr.	Objektivi specifik, produkti	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
B1.1	Rritja e kapaciteteve inspektuese/monitoruese me fokus te rritja e cilësisë	3,210	-	-	(3,210)
B1.2	Përmirësimi i drejtimit dhe menaxhimit të institucioneve arsimore	10,512	-	10,032	(480)
B1.3	Vlerësimi i jashtëm dhe i brendshëm janë në funksion të përmirësimit të shkollës	7,534	-	-	(7,534)
B2	Garantimi i performancës së sistemit të arsimit përmes ndërtimit të një kornize gjithëpërfshirëse të vlerësimit dhe kapaciteteve për zbatimin e saj	113,780	55,200	8,640	(49,940)
B2.1	Funksionalizimi i plotë i Sistemit të Menaxhimit të Informacionit Parauniversitar (SMIP)	55,200	55,200	-	-
B2.2	Krijimi i Sistemit për Menaxhimin e Informacionit në Arsimin e Lartë (SMIAL)	45,000	-	-	(45,000)
B2.3	Përcaktimi i treguesve kombëtarë të arsimit	5,760	-	5,760	-
B2.4	Ndërtimi i kapaciteteve për vlerësimin e performancës së sistemit	7,820	-	2,880	(4,940)
TOTALI Qëllimi i politikës B		135,036	55,200	18,672	(61,164)

Qëllimi i politikës C: Arsim i lartë gjithëpërfshirës që përmbush standardet ndërkombëtare të cilësisë, integritetit akademik e transparencës, dhe është nxitës i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror të vendit

Nr.	Objektivi specifik, produkti	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C1	Rritja e cilësisë së arsimit të lartë përmes riorganizimit të programeve të studimit, modernizimit të infrastrukturës akademike dhe zbatimit të standardeve të larta të vlerësimit institucional dhe të programeve të studimit	7,958,808	7,953,648	2,880	(2,280)
C1.1	Programet e IAL-ve ndërtohen mbi rezultatet e të nxëniet dhe janë të krahasueshme me programet e IAL-ve evropiane	5,160	-	2,880	(2,280)
C1.2	Përmirësimi i infrastrukturës akademike	7,912,000	7,912,000	-	-
C1.3	Aplikimi i standardeve të larta akademike për akreditimin e IAL-ve dhe të programeve studimore	41,648	41,648	-	-
C2	Nxitja e përsosmërisë në mësimdhënie dhe kërkim	17,092	-	17,092	-
C2.1	Përmirësimi i kapacitetit të personelit akademik në mësimdhënie dhe kërkim shkencor	17,092	-	17,092	-
C3	Ndërlidhja më e mirë e arsimit të lartë me tregun e punës	4,800	-	4,800	-
C3.1	Harmonizimi i programeve në IAL-të me kërkesat e tregut të punës	4,800	-	4,800	-
C3.2	Rritja e mundësive për punë praktike në studimet e larta	-	-	-	-
C3.3	Promovimi i ndërdisiplinaritetit dhe programeve STEM	-	-	-	-
C4	Sigurimi i integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies në sektorin e arsimit të lartë	64,560	-	-	(64,560)

Nr.	Objektivi specifik, produkti	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C4.1	Sigurimi i transparencës dhe zbatimi i praktikave të mira të integritetit akademik në IAL	64,560	-	-	(64,560)
C5	Përmirësimi i statusit socio-ekonomik të studentëve përmes ofrimit të shërbimeve cilësore dhe formave të ndryshme të ndihmës financiare	6,601,020	6,600,000	-	(1,020)
C5.1	Pasurimi dhe përmirësimi i shërbimeve për studentët	6,600,000	6,600,000	-	-
C5.2	Mbështetja e studentëve për përmirësimin e arritjeve akademike	1,020	-	-	(1,020)
C6	Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë në Shqipëri dhe integrimi në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA)	106,977	90,000	-	(16,977)
C6.1	Nxitja e IAL-ve për të hapur programe studimi të përbashkëta me IAL-të evropiane ose programe në gjuhën angleze	105,000	90,000	-	(15,000)
C6.2	Nxitja e IAL-ve për pjesëmarrje në projekte ndërkombëtare të bashkëpunimit akademik	720	-	-	(720)
C6.3	Ofrimi i programeve studimore ndërkombëtare në Shqipëri	-	-	-	-
C6.4	Shtimi i mobilitetit të studentëve dhe personelit akademik	1,257	-	-	(1,257)
C7	Avancimi i infrastrukturës së TIK-ut dhe i shërbimeve digjitale për IAL-të publike	418,140	-	-	(418,140)
C7.1	Përmirësimi i infrastrukturës së TIK-ut në IAL dhe visibilitetit në internet	1,920	-	-	(1,920)
C7.2	Nxitja e IAL-ve për të organizuar mësimin në distancë dhe “të nxëniet e kombinuar”	63,240	-	-	(63,240)

Nr.	Objektivi specifik, produkti	Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C7.3	Ofrimi i shërbimeve digjitale cilësore për studentë	352,980	-	-	(352,980)
TOTALI Qëllimi i politikës C		15,171,397	14,643,648	24,772	(502,977)

Në tabelën vijuese, jepet një pasqyrë e masave me kosto të konsiderueshme, ku hendeku financiar është më i lartë. Këto masa përbëjnë 29.7% të koston së përgjithshme të Strategjisë, ndërsa hendeku për financimin e tyre përbën 85.23% të totalit të hendekut financiar të Strategjisë. Për këto masa ekziston hendeku financiar prej 118.16 milionë lekë në vitin 2022 (që përbën 51.99% të totalit të hendekut financiar të Strategjisë për këtë vit) dhe 1.33 miliard lekë në vitin 2023 (83.46% e totalit). Ndërkaq, hendeku financiar prej 8.13 milionë lekë për vitin 2021 ka të bëjë me masën “A1.4.2. Sigurimi i kushteve optimale të punës për shërbimin psiko-social” i cili parashikon rregullimin e ambienteve për 50 punonjës psiko-socialë në shkolla.

Tabela 19. Masat për hendekun financiar më të lartë

		Totali 2021-2026			
Nr.		Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
			Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A1.3.1	Sigurimi i mësuesve ndihmës për nxënësit me aftësi të kufizuara dhe i mësuesve që njohin gjuhën e shenjave në shqip për nxënësit që nuk dëgjojnë	6,515,110	5,908,002	-	(607,108)
A1.7.3	Shtimi i numrit të oficerëve të sigurisë në shkolla	1,210,138	680,702	-	(529,435)
A3.5.1	Futja e gjuhës angleze si lëndë e detyruar nga mosha 5-vjeçare	1,032,960	-	-	(1,032,960)
A4.1.2	Instalimi i rrjeteve wireless në shkolla	564,000	-	60,000	(504,000)
A4.1.3	Investim për shtimin e pajisjeve digjitale në shkolla	3,707,197	473,770	-	(3,233,427)
A4.1.4	Mirëmbajtja teknike e pajisjeve të TIK-ut përmes klubeve të nxënësve dhe strukturës arsimore lokale	562,315	-	-	(562,315)
A4.3.1	Kontraktimi i shërbimit të internetit për shkollat	1,524,096	435,456	-	(1,088,640)
Totali		15,115,816	435,456	60,000	(7,557,885)

Aneksi 1: Formati i planit te veprimit i përmbledhur

PLANI I VEPRIMIT NË ZBATIM TË DOKUMENTIT STRATEGJIK (2021-2026)	
I. QËLLIMI STRATEGJIK “Sistem arsimor gjithëpërfshirës dhe i bazuar në parimet e barazisë dhe mësimi gjatë gjithë jetës, që mundëson formimin cilësor të të gjithë individëve, duke kontribuar në mirëqenien personale të tyre, si dhe në forcimin e demokracisë dhe integrimin e vendit në Bashkimin Evropian”	
II. Qëllimi i politikës A: Arsimit parauniversitar cilësor dhe gjithëpërfshirës që krijon kushte në mënyrë që nxënësit të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera në përputhje me kërkesat e shoqërisë demokratike; të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës, si dhe të kontribuojnë në ndërtimin e mirëqenies vetjake dhe të shoqërisë	
III. PROGRAMI BUXHETOR: Programi buxhetor i MASR “09120 – Arsimi bazë (përfshirë parashkollorin)” dhe “09230 – Arsimi i mesëm i lartë”	

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A1	Sigurimi i përfshirjes së plotë në klasën përgatitore dhe në arsimin e detyrueshëm, si dhe rritja e aksesit në arsimin parashkollor dhe të mesëm të lartë, përmes krijimit të kushteve të përshtatshme infrastrukturore dhe mjediseve shkollore miqësore	MASR, ASCAP, DPAP	MSHMS, ASCAP, DPAP, Bashkitë	TM1-2021	TM4-2026	27,390,756	25,494,813	60,732	(1,835,211)
A1.1	Rritja e aksesit në arsimin parashkollor	MASR	ASCAP, MSHMS, DPAP	TM1-2022	TM4-2026	152,587	-	10,080	(142,507)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A1.1.1	Ndërgjegjësimi i prindërve dhe komunitetit për rëndësinë e arsimit parashkollor	MASR	ASCAP	TM1-2022	TM4-2024	7,200	-	7,200	-
A1.1.2	Avancimi i koordinimit ndërmjet MASR-së, MSH-së dhe pushtetit vendor për edukimin në fëmijërinë e hershme, bazuar në evidencë dhe studime	MASR	MSHMS	TM2-2022	TM3-2022	2,880	-	2,880	-
A1.1.3	Përfshirja e të gjithë fëmijëve të moshës 5-6 vjeçare në grupet e 3-ta në kopshte ose në klasa përgatitore.	MASR	DPAP	TM3-2022	TM4-2026	142,507	-	-	(142,507)
A1.2	Rritja e pjesëmarrjes në arsimin parauniversitar	MASR	DPAP	TM2-2022	TM4-2026	114,814	-	6,814	(108,000)
A1.2.1	Krijimi i sistemit për parandalim dhe reagim ndaj mosregjistrimit në shkollë dhe braktisjes së arsimit fillor, të mesëm të ulët dhe të lartë	MASR	DPAP	TM2-2022	TM3-2024	6,814	-	6,814	-
A1.2.2	Ofrimi i transportit për nxënësit e shkollave të mesme të larta në nevojë	MASR	DPAP	TM2-2022	TM4-2026	108,000	-	-	(108,000)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
	që plotësojnë kriteret e përcaktuara								
A1.3	Sigurimi i arsimit cilësor për fëmijët nga grupet vulnerabël	MASR, ASCAP	DPAP, ASCAP	TM1-2021	TM4-2026	7,268,512	6,441,360	32,914	(794,238)
A1.3.1	Sigurimi i mësuesve ndihmës për nxënësit me aftësi të kufizuara dhe i mësuesve që njohin gjuhën e shenjave në shqip për nxënësit që nuk dëgjojnë	MASR	DPAP	TM1-2021	TM4-2026	6,515,110	5,908,002	-	(607,108)
A1.3.2	Zhvillimi i kapaciteteve të mësuesve ndihmës, si dhe i mësuesve që njohin gjuhën e shenjave në shqip	MASR	ASCAP	TM2-2022	TM3-2024	5,407	-	5,407	-
A1.3.3	Fuqizimi i shkollave speciale dhe kthimi i tyre në qendra burimore për aftësinë e kufizuar	MASR	ASCAP DPAP	TM1-2023	TM3-2025	18,200	-	-	(18,200)
A1.3.4	Pajisja e shkollave me mjete dhe programe teknologjike për t'i ardhur në ndihmë fëmijëve me aftësi të kufizuara	MASR	ASCAP DPAP	TM2-2022	TM3-2025	60,480	-	20,480	(40,000)
A1.3.5	Përmirësimi i aksesueshmërisë së fëmijëve me aftësi të	MASR	ASCAP	TM3-2021	TM2-2026	-	-	-	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
	kufizuara në çdo shkollë dhe në të gjitha mjediset e shkollës								
A1.3.6	Mbështetje financiare për nxënësit romë, egjiptianë dhe grupet vulnerabël	MASR		TM1-2021	TM4-2026	662,288	533,358	-	(128,930)
A1.3.7	Trajnime për historinë dhe kulturën rome	MASR	ASCAP	TM2-2022	TM3-2024	-	-	-	-
A1.3.8	Zhvillimi i kapaciteteve të mësuesve, drejtuesve të shkollave, punonjësve socialë/psikologëve shkollorë, autorëve të teksteve mbi çështjet gjinore	ASCAP	DPAP	TM3-2022	TM3-2024	7,027	-	7,027	-
A1.3.9	Edukimi gjinor i nxënësve përmes përfshirjes në kurrikulë të përmbajtjeve mësimore përkatëse	ASCAP	DPAP	TM3-2022	TM2-2023	-	-	-	-
A1.4	Rritja e cilësisë së shërbimit psiko-social për të gjithë nxënësit	MASR, ASCAP, DPAP	DPAP, Bashkitë	TM1-2021	TM3-2024	2,801,291	2,536,751	3,510	(261,030)
A1.4.1	Sigurimi i punonjësve psiko-socialë në shkolla	MASR	DPAP	TM1-2021	TM3-2023	2,736,676	2,536,751	-	(199,925)
A1.4.2	Sigurimi i kushteve optimale të punës për shërbimin psiko-social	DPAP	Bashkitë	TM3-2021	TM3-2024	61,105	-	-	(61,105)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A1.4.3	Hartimi i protokolleve të punës për shërbimin psiko-social	ASCAP		TM1-2022	TM2-2022	1,440	-	1,440	-
A1.4.4	Zhvillimi i kapaciteteve të punonjësve të shërbimit psiko-social	ASCAP	DPAP	TM3-2022	TM3-2024	2,070	-	2,070	-
A1.5	Racionalizimi i rrjetit të shkollave	MASR	DPAP, Bashkitë	TM3-2021	TM3-2026	-	-	-	-
A1.5.1	Reduktimi i numrit të shkollave me klasa kolektive	MASR	DPAP, Bashkitë	TM3-2021	TM3-2026	-	-	-	-
A1.6	Përmirësimi dhe përshtatja e infrastrukturës shkollore	MASR		TM1-2021	TM4-2026	15,836,000	15,836,000	-	-
A1.6.1	Investime për përmirësimin dhe përshtatjen e infrastrukturës shkollore	MASR		TM1-2021	TM4-2026	15,836,000	15,836,000	-	-
A1.7	Konsolidimi i mjediseve të sigurta dhe miqësore për fëmijët në shkollë	MASR, DPAP	DPAP, ASCAP	TM1-2021	TM4-2026	1,217,552	680,702	7,414	(529,435)
A1.7.1	Krijimi i sistemit për identifikimin, parandalimin dhe raportimin e dhunës, bullizmit dhe ekstremizmit në shkolla	MASR	DPAP, ASCAP	TM2-2022	TM3-2024	7,414	-	7,414	-
A1.7.2	Fuqizimi i rrjetit të shkollave si qendra komunitare	MASR	DPAP, ASCAP	TM1-2021	TM4-2026	-	-	-	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A1.7.3	Fuqizimi i rrjetit të shkollave me klasa të profilizuara në sport (klasat sportive)	MASR	DPAP, ASCAP	TM1-2021	TM4-2026	-	-	-	-
A1.7.4	Shtimi i numrit të oficerëve të sigurisë në shkolla	DPAP		TM3-2021	TM3-2025	1,210,138	680,702	-	(529,435)
A2	Krijimi i mundësive për formimin cilësor të mësuesve dhe përmirësimi i sistemit të karrierës që i inkurajon ata të zhvillojnë nivele më të larta të aftësive në mësimdhënie	MASR, IAL-të, ASCAP, Zyra Shqiptare Erasmus+	ASCAP, DPAP	TM1-2021	TM4-2026	477,006	468,000	9,006	-
A2.1	Përmirësimi i cilësisë së programeve për formimin fillestar të mësuesve	MASR, IAL-të		TM3-2021	TM1-2023	-	-	-	-
A2.1.1	Harmonizimi i kurrikulave të formimit fillestar të mësuesve të IAL-ve bazuar në kërkesat e Ligjit të Arsimit të Lartë si dhe me kurrikulën që ofrohet në arsimin parauniversitar	MASR, IAL-të		TM3-2021	TM1-2023	-	-	-	-
A2.2	Shtimi i mundësive për zhvillimin profesional të mësuesve (aftësitë pedagogjike, kompetenca	ASCAP, Zyra Shqiptare Erasmus+	DPAP	TM1-2021	TM4-2026	468,000	468,000	-	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
	digjitale, arsimi gjithëpërfshirës)								
A2.2.1	Zhvillimi i moduleve të trajnimit të bazuara në standardet profesionale të mësuesit dhe në koherencë me kurrikulën e re	ASCAP		TM1-2021	TM4-2026	468,000	468,000	-	-
A2.2.2	Mbështetja e rrjeteve profesionale dhe anëtarëve të tyre, në veçanti rrjeteve profesionale të gjuhës shqipe, matematikës dhe shkencave, në përputhje me aftësitë që kërkohen në provimet ndërkombëtare PISA, PIRLS dhe TIMSS	ASCAP	DPAP	TM1-2021	TM4-2026	-	-	-	-
A2.2.3	Nxitja e mobilitetit të mësuesve përmes pjesëmarrjes së institucioneve të arsimit parauniversitar në Erasmus+ dhe programe të tjera	Zyra Shqiptare Erasmus+	DPAP	TM3-2021	TM2-2022	-	-	-	-
A2.3	Përmirësimi i pozicionit të mësuesit përmes rritjes së pagave dhe sistemit të kualifikimit (ngritjes nga	MASR	ASCAP, DPAP	TM2-2022	TM2-2026	9,006	-	9,006	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
	ana profesionale) bazuar në standardet e vlerësimit të mësuesve								
A2.3.1	Rritja e pagave të mësuesve	MASR		TM3-2022	TM4-2026	-	-	-	-
A2.3.2	Ndërtimi i një sistemi të ri të ngritjes në karrierë të bazuar në vlerësimin e performancës së mësuesve në shkollë	MASR	ASCAP, DPAP	TM2-2022	TM2-2025	9,006	-	9,006	-
A3	Zbatimi i plotë i kurrikulës së bazuar në kompetenca përmes mësimdhënies efikase dhe shfrytëzimit të burimeve të cilësisë së lartë	MASR, ASCAP, DPAP, QSHA	ASCAP, DPAP	TM2-2021	TM4-2026	1,336,036	250,000	11,926	(1,074,110)
A3.1	Pajisja e shkollave me mjete mësimore për zbatimin e kurrikulës bazuar në kompetenca	MASR, ASCAP	DPAP	TM2-2021	TM3-2026	279,376	250,000	5,776	(23,600)
A3.1.1	Përcaktimi i përmbajtjes minimale të paketës mësimore	ASCAP		TM2-2021	TM3-2021	2,880	-	2,880	-
A3.1.2	Shpërndarja e paketave me mjete mësimore në shkolla	MASR	DPAP	TM2-2022	TM2-2026	270,000	250,000	-	(20,000)
A3.1.3	Mbështetja dhe këshillimi i mësuesve për përdorimin e paketave mësimore	ASCAP	DPAP	TM1-2022	TM3-2026	6,496	-	2,896	(3,600)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A3.2	Mbështetje e shtuar për mësuesit për zbatimin e kurrikulës së re dhe përmirësimin e praktikave të vlerësimit	ASCAP, DPAP	ASCAP, DPAP	TM3-2021	TM4-2026	4,410	-	-	(4,410)
A3.2.1	Përmirësimi/Hartimi i udhëzuesve për monitorimin e zbatimit të kurrikulës në nivel institucioni arsimor, si dhe në nivel vendor dhe qendror	ASCAP		TM1-2022	TM2-2022	3,030	-	-	(3,030)
A3.2.2	Forcimi i kapaciteteve njerëzore në sektorët e kurrikulës në nivel të DRAP-ve dhe ZVAP-ve, në funksion të mbështetjes së shkollave për zbatimin e kurrikulës bazuar në kompetenca	ASCAP	DPAP	TM3-2022	TM3-2024	1,380	-	-	(1,380)
A3.2.3	Monitorimi sistematik i zbatimit të kurrikulës	DPAP	ASCAP	TM3-2023	TM4-2026	-	-	-	-
A3.3	Përmirësimi i aftësive të nxënësve në gjuhë dhe komunikim, matematikë dhe shkencë	ASCAP		TM2-2022	TM2-2023	3,660	-	-	(3,660)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A3.3.1	Mbështetja e zbatimit të praktikave të reja të vlerësimit të nxënësve	ASCAP		TM2-2022	TM3-2022	720	-	-	(720)
A3.3.2	Hartimi i udhëzuesve dhe materialeve ndihmëse për mësues për fushat gjuhët dhe komunikimi, matematikë dhe shkencat e natyrës	ASCAP		TM4-2022	TM2-2023	2,940	-	-	(2,940)
A3.4	Garantimi i besueshmërisë së vlerësimeve kombëtare	QSHA		TM2-2022	TM2-2023	9,480	-	-	(9,480)
A3.4.1	Përmirësimi i administrimit dhe cilësisë së provimeve bazuar në kompetenca	QSHA		TM3-2022	TM2-2023	7,980	-	-	(7,980)
A3.4.2	Raportimi i rezultateve të VANAF dhe PKAB	QSHA		TM2-2022	TM2-2022	1,500	-	-	(1,500)
A3.5	Të mësuarit e gjuhës angleze nga mosha 5-vjeçare	MASR	DPAP	TM3-2022	TM4-2026	1,032,960	-	-	(1,032,960)
A3.5.1	Futja e gjuhës angleze si lëndë e detyruar nga mosha 5-vjeçare	MASR	DPAP	TM3-2022	TM4-2026	1,032,960	-	-	(1,032,960)
A3.6	Të mësuarit e zejeve dhe të arteve në arsimin e mesëm të lartë në kuadrin e kurrikulës me zgjedhje	ASCAP	DPAP	TM1-2022	TM4-2023	6,150	-	6,150	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A3.6.1	Hartimi moduleve kurrikulare dhe profesionale për zeje dhe arte	ASCAP		TM1-2022	TM2-2022	3,360	-	3,360	-
A3.6.2	Trajnimi i mësuesve që do të zhvillojnë modulet për zejet dhe artet në arsimin e mesëm të lartë	ASCAP	DPAP	TM3-2022	TM4-2023	2,790	-	2,790	-
A4	Zhvillimi i kompetencës digjitale përmes shfrytëzimit më të mirë të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në mësimdhënie dhe të nxënës			TM1-2021	TM4-2026	6,372,428	909,226	69,060	(5,394,142)
A4.1	Krijimi i infrastrukturës së përshtatshme për shfrytëzimin e TIK-ut në shkolla dhe mirëmbajtja e saj	MASR, Bashkitë	AKSHI	TM2-2021	TM3-2026	4,838,852	473,770	65,340	(4,299,742)
A4.1.1	Përcaktimi i standardeve për pajisjet e TIK-ut në shkolla	MASR	AKSHI	TM1-2022	TM2-2022	3,840	-	3,840	-
A4.1.2	Instalimi i rrjeteve wireless në shkolla	MASR	AKSHI	TM1-2022	TM3-2026	564,000	-	60,000	(504,000)
A4.1.3	Investim për shtimin e pajisjeve digjitale në shkolla	MASR	AKSHI	TM2-2021	TM3-2026	3,707,197	473,770	-	(3,233,427)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A4.1.4	Mirëmbajtja teknike e pajisjeve të TIK-ut përmes klubeve të nxënësve dhe strukturës arsimore lokale	Bashkitë	AKSHI	TM3-2023	TM3-2025	562,315	-	-	(562,315)
A4.1.5	Zhvillimi i politikave të përdorimit të TIK-ut në nivel shkolle	MASR	AKSHI	TM4-2022	TM1-2023	1,500	-	1,500	-
A4.2	Zhvillimi i kompetencës digjitale përmes shfrytëzimit të shtuar të TIK-ut në të gjitha lëndët	MASR, ASCAP	DPAP	TM1-2022	TM4-2026	3,720	-	3,720	-
A4.2.1	Përfshirja e kompetencës digjitale në standardet e mësuesit	ASCAP		TM3-2022	TM3-2022	-	-	-	-
A4.2.2	Pilotimi i SELFIE	MASR		TM1-2022	TM2-2023	-	-	-	-
A4.2.3	Ndërgjegjësimi i nxënësve për sigurinë në Internet	ASCAP	DPAP	TM2-2022	TM2-2023	2,520	-	2,520	-
A4.2.4	Përcaktimi i standardeve për arritjen e kompetencës digjitale sipas formatit të Bashkimit Evropian	ASCAP		TM1-2022	TM2-2022	1,200	-	1,200	-
A4.2.5	Përfshirja e nxënësve të arsimit të mesëm të ulët e të lartë në programin kombëtar të kodimit	MASR	DPAP	TM3-2022	TM4-2026	-	-	-	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
A4.3	Ofrimi i shërbimeve cilësore të TIK-ut për sistemin e arsimit parauniversitar	AKSHI, ASCAP	MASR	TM1-2021	TM4-2026	1,529,856	435,456	-	(1,094,400)
A4.3.1	Kontraktimi i shërbimit të internetit për shkollat	AKSHI		TM1-2021	TM4-2026	1,524,096	435,456	-	(1,088,640)
A4.3.2	Hartimi i metodologjisë për mësimin online	ASCAP	MASR	2022-2023		5,760	-	-	(5,760)
TOTALI Qëllimi i politikës A:						35,576,226	27,122,039	150,724	(8,303,462)

PLANI I VEPRIMIT NË ZBATIM TË DOKUMENTIT STRATEGJIK (2021-2026)									
I. QËLLIMI STRATEGJIK “Sistem arsimor gjithëpërfshirës dhe i bazuar në parimet e barazisë dhe mësimi gjatë gjithë jetës, që mundëson formimin cilësor të të gjithë individëve, duke kontribuar në mirëqenien personale të tyre, si dhe në forcimin e demokracisë dhe integrimin e vendit në Bashkimin Evropian”									
II. Qëllimi i politikës B: Menaxhim efikas dhe eficient i sistemit të arsimit në të gjitha nivelet, i bazuar në mekanizma funksionalë për sigurimin e cilësisë, transparencës dhe llogaridhënies									
III. PROGRAMI BUXHETOR: Programi buxhetor i MASR “01110-Planifikimi, menaxhimi dhe administrimi”									

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
B1	Rritja e performancës së shkollës përmes drejtimit dhe menaxhimit profesional dhe të përgjegjshëm dhe sigurimit të cilësisë	MASR, ASCAP, DPAP	ASCAP, DPAP	TM1-2021	TM4-2026	21,256	-	10,032	(11,224)
B1.1	Rritja e kapaciteteve inspektuese/monitoruese me fokus te rritja e cilësisë	ASCAP		TM2-2022	TM2-2026	3,210	-	-	(3,210)
B1.1.1	Trajnimi i inspektorëve	ASCAP		TM2-2022	TM2-2026	3,210	-	-	(3,210)
B1.2	Përmirësimi i drejtimit dhe menaxhimit të institucioneve arsimore	MASR, ASCAP	ASCAP, DPAP	TM1-2021	TM4-2026	10,512	-	10,032	(480)
B1.2.1	Trajnimi i drejtuesve të shkollave	ASCAP	DPAP	TM1-2021	TM4-2026	10,032	-	10,032	-
B1.2.2	Avancimi i kriterëve dhe hartimi i udhëzimeve për emërimin e drejtuesve të shkollave	MASR		TM2-2022	TM3-2022	480	-	-	(480)
B1.2.3	Vlerësimi i drejtuesve të shkollave	MASR	DPAP	TM2-2022	TM3-2023	-	-	-	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
B1.3	Vlerësimi i jashtëm dhe i brendshëm janë në funksion të përmirësimit të shkollës	ASCAP, DPAP	ASCAP, DPAP	TM1-2021	TM4-2026	7,534	-	-	(7,534)
B1.3.1	Trajnimi i inspektorëve dhe drejtuesve e stafeve të shkollave lidhur me kornizën e vlerësimit të cilësisë	ASCAP	DPAP	TM2-2022	TM3-2025	7,534	-	-	(7,534)
B1.3.2	Mbështetja e vazhdueshme e shkollave me performancë të ulët me qëllim përmirësimin e tyre	DPAP	ASCAP	TM1-2023	TM4-2026	-	-	-	-
B1.3.3	Kontrolli i cilësisë së vlerësimeve të jashtme i bazuar në risk	ASCAP		TM1-2021	TM4-2026	-	-	-	-
B2	Garantimi i performancës së sistemit të arsimit përmes ndërtimit të një kornize gjithëpërfshirëse të vlerësimit dhe kapaciteteve për zbatimin e saj	MASR, QSHA	QSHA, RASH, INSTAT, ASCAP	TM1-2021	TM4-2026	113,780	55,200	8,640	(49,940)
B2.1	Funksionalizimi i plotë i Sistemit të Menaxhimit të Informacionit Parauniversitar (SMIP)	QSHA		TM1-2021	TM4-2026	55,200	55,200	-	-
B2.1.1	Konsolidimi i SMIP për ofrimin e të dhënave të nevojshme për vendimmarrje	QSHA		TM1-2021	TM4-2026	55,200	55,200	-	-
B2.2	Krijimi i Sistemit për Menaxhimin e Informacionit në Arsimin e Lartë (SMIAL)	MASR	QSHA, RASH	TM2-2021	TM4-2023	45,000	-	-	(45,000)
B2.2.1	Zhvillimi dhe zbatimi i SMIAL-së	MASR	QSHA, RASH	TM2-2021	TM4-2023	45,000	-	-	(45,000)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
B2.3	Përcaktimi i treguesve kombëtarë të arsimit	MASR	INSTAT	TM3-2022	TM1-2023	5,760	-	5,760	-
B2.3.1	Zhvillimi i paketës së treguesve kombëtarë të arsimit	MASR	INSTAT	TM3-2022	TM1-2023	5,760	-	5,760	-
B2.4	Ndërtimi i kapaciteteve për vlerësimin e performancës së sistemit	MASR	ASCAP	TM3-2021	TM1-2026	7,820	-	2,880	(4,940)
B2.4.1	Përcaktimi i metodologjisë për analizën e performancës së sistemit	MASR	ASCAP	TM3-2021	TM3-2021	2,880	-	2,880	-
B2.4.2	Analiza vjetore e performancës së sistemit	MASR	ASCAP	TM1-2022	TM1-2026	4,940	-	-	(4,940)
TOTALI Qëllimi i politikës B:						135,036	55,200	18,672	(61,164)

PLANI I VEPRIMIT NË ZBATIM TË DOKUMENTIT STRATEGJIK (2021-2026)									
I. QËLLIMI STRATEGJIK “Sistem arsimor gjithëpërfshirës dhe i bazuar në parimet e barazisë dhe mësimi gjatë gjithë jetës, që mundëson formimin cilësor të të gjithë individëve, duke kontribuar në mirëqenien personale të tyre, si dhe në forcimin e demokracisë dhe integritetin e vendit në Bashkimin Evropian”									
II. Qëllimi i politikës C: Arsimit i lartë gjithëpërfshirës që përmbush standardet ndërkombëtare të cilësisë, integritetit akademik e transparencës, dhe është promotor i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror të vendit									
III. PROGRAMI BUXHETOR: Programi buxhetor i MASR “09450 – Arsimit i lartë”									

Nr.	Objekti i specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C1	Rritja e cilësisë së arsimit të lartë përmes riorganizimit të programeve të studimit, modernizimit të infrastrukturës akademike dhe zbatimit të standardeve të larta të vlerësimit institucional dhe të programeve të studimit	MASR, IAL-të, ASCAL	MASR, IAL-të	TM1-2021	TM4-2026	7,958,808	7,953,648	2,880	(2,280)
C1.1	Programet e IAL-ve ndërtohen mbi rezultatet e të nxënësve dhe janë të krahasueshme me programet e IAL-ve evropiane	MASR	IAL-të	TM1-2022	TM2-2024	5,160	-	2,880	(2,280)
C1.1.1	Përcaktimi i metodologjisë për rishikimin e programeve studimore	MASR	IAL-të	TM1-2022	TM2-2022	2,880	-	2,880	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C1.1.2	Rishikimi, racionalizimi dhe hartimi i programeve të studimit në përputhje me modelin e bazuar në rezultatet e të nxënit	IAL-të		TM3-2022	TM3-2023	2,280	-	-	(2,280)
C1.1.3	Realizimi i kodifikimit të programeve të studimit	MASR		TM2-2023	TM2-2024	-	-	-	-
C1.2	Përmirësimi i infrastrukturës akademike	IAL-të	MASR	TM1-2021	TM4-2026	7,912,000	7,912,000	-	-
C1.2.1	Investime në zgjerimin dhe përmirësimin e infrastrukturës akademike (godinat, kampuset, laboratorët, bibliotekat, etj.)	IAL-të	MASR	TM1-2021	TM4-2026	7,912,000	7,912,000	-	-
C1.3	Aplikimi i standardeve të larta akademike për akreditimin e IAL-ve dhe të programeve studimore	ASCAL	MASR	TM1-2022	TM4-2023	41,648	41,648	-	-
C1.3.1	Ristrukturimi i Sistemit të Sigurimit të Cilësisë për të garantuar pavarësinë dhe zbatimin e SUE-së	ASCAL	MASR	TM1-2022	TM4-2022	6,610	6,610	-	-
C1.3.2	Akreditimi i IAL-ve dhe programeve në bazë të standardeve ndërkombëtare dhe mbikëqyrja e vazhdueshme e	ASCAL		TM2-2021	TM1-2022	23,502	23,502	-	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
	institucioneve dhe programeve të akredituara								
C1.3.3	Aplikimi për anëtarësim të ASCAL me të drejta të plota në ENQA dhe EQAR	ASCAL		TM1-2022	TM4-2023	11,537	11,537	-	-
C2	Nxitja e përsosmërisë në mësimdhënie dhe kërkim	IAL-të	MASR	TM2-2022	TM4-2026	17,092	-	17,092	-
C2.1	Përmirësimi i kapacitetit të personelit akademik në mësimdhënie dhe kërkim shkencor	IAL-të	MASR	TM2-2022	TM4-2026	17,092	-	17,092	-
C2.1.1	Nxitja e krijimit të qendrave në universitete për trajnimin në mësimdhënie dhe kërkim	IAL-të	MASR	TM2-2022	TM3-2026	17,092	-	17,092	-
C2.1.2	Zbatimi i incentivave për rezultate në punën shkencore	IAL-të	MASR	TM2-2022	TM4-2026	-	-	-	-
C3	Ndërlidhja më e mirë e arsimit të lartë me tregun e punës	IAL-të, MASR	MASR, QSHA, RASH	TM1-2022	TM4-2026	4,800	-	4,800	-
C3.1	Harmonizimi i programeve në IAL me kërkesat e tregut të punës	IAL-të	MASR, QSHA, RASH, IAL-të	TM1-2022	TM4-2026	4,800	-	4,800	-
C3.1.1	Pasurimi i ofertës së programeve profesionale	IAL-të	MASR	TM1-2022	TM3-2026	-	-	-	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C3.1.2	Paketa e programit të Inovacionit dhe ekselencës në manifakturë dhe IT	MASR	IAL-të	TM2-2022	TM4-2026	-	-	-	-
C3.1.3	Krijimi i një regjistri qendror të studentëve të diplomuar në IAL-të shqiptare	MASR	QSHA, RASH	TM2-2022	TM2-2023	-	-	-	-
C3.1.4	Analiza e vazhdueshme e ecurisë së studentëve të diplomuar sipas sektorëve, do të krijojë mundësinë e orientimit të kuotave sipas degëve përkatëse, në raport me kërkesat	IAL-të	MASR	TM1-2022	TM4-2026	4,800	-	4,800	-
C3.1.5	Ofrimi i programeve të formimit të vazhdueshëm	IAL-të	MASR	TM3-2022	TM4-2026	-	-	-	-
C3.1.6	Krijimi i projekteve të përbashkëta të bashkëpunimit midis shoqatave të biznesit dhe universiteteve	IAL-të	MASR	TM1-2021	TM4-2026	-	-	-	-
C3.2	Rritja e mundësive për punë praktike në studimet e larta	IAL-të		TM3-2022	TM3-2026	-	-	-	-
C3.2.1	Krijimi/Funksionalizimi i zyrave të karrierës në IAL-të publike	IAL-të		TM3-2022	TM3-2026	-	-	-	-

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C3.3	Promovimi i ndërdisiplinaritetit dhe programeve STEM	IAL-të		TM3-2022	TM3-2026	-	-	-	-
C3.3.1	Zhvillimi/reformimi i programeve ndërdisiplinore dhe programeve STEM	IAL-të		TM3-2022	TM3-2026	-	-	-	-
C4	Sigurimi i integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies në sektorin e arsimit të lartë	MASR, IAL-të	MASR, RASH			64,560	-	-	(64,560)
C4.1	Sigurimi i transparencës dhe zbatimi i praktikave të mira të integritetit akademik në IAL	MASR, IAL-të	MASR	TM2-2022	TM2-2023	64,560	-	-	(64,560)
C4.1.1	Zhvillimi i rregulloreve për publikimin e të dhënave dhe dokumenteve përkatëse në faqen e internetit të IAL-ve (Open Data)	MASR, IAL-të	RASH	TM2-2022	TM3-2022	1,920	-	-	(1,920)
C4.1.2	Miratimi i kodeve etike institucionale në të gjitha IAL-të	IAL-të	MASR	TM2-2022	TM2-2023	-	-	-	-
C4.1.3	Instalimi i softuerit anti-plagjiaturë në IAL-të publike	MASR	RASH	TM2-2021	TM4-2022	60,000	-	-	(60,000)
C4.1.4	Ndërtimi i kapacitetit të organeve kolegjiale të IAL-ve publike për të siguruar	MASR, IAL-të		TM2-2022	TM2-2023	2,640	-	-	(2,640)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
	respektimin e parimeve të integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies								
C5	Përmirësimi i statusit socio-ekonomik të studentëve përmes ofrit të shërbimeve cilësore dhe formave të ndryshme të ndihmës financiare	MASR, IAL-të	MASR, IAL-të, Bashkia Tiranë	TM1-2021	TM4-2026	6,601,020	6,600,000	-	(1,020)
C5.1	Pasurimi dhe përmirësimi i shërbimeve për studentë	MASR, IAL-të	MASR, IAL-të, Bashkia Tiranë	TM1-2021	TM4-2026	6,600,000	6,600,000	-	-
C5.1.1	Dhënia e bursave për studentët ekselentë dhe studentët në nevojë	IAL-të	MASR	TM1-2021	TM4-2026	6,600,000	6,600,000	-	-
C5.1.2	Ndërmjetësim për punësimin e studentëve	IAL-të	MASR	TM3-2022	TM4-2026	-	-	-	-
C5.1.3	Zgjerimi i listës së shërbimeve të favorizuara për studentët mbi bazën e kartës së studentit	MASR	IAL-të, Bashkia Tiranë	TM3-2021	TM4-2026	-	-	-	-
C5.2	Mbështetja e studentëve për përmirësimin e arritjeve akademike	IAL-të		TM3-2022	TM4-2026	1,020	-	-	(1,020)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C5.2.1	Tutorimi/mentorimi i studentëve në të gjitha IAL-të	IAL-të		TM3-2022	TM4-2026	1,020	-	-	(1,020)
C6	Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë në Shqipëri dhe integrimi në Zonën Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA)	MASR, IAL-të	MASR, IAL-të, AKKSHI	TM3-2021	TM4-2026	106,977	90,000	-	(16,977)
C6.1	Nxitja e IAL-ve për të hapur programe studimi të përbashkëta me IAL-të evropiane ose programe në gjuhën angleze	MASR	AKKSHI	TM3-2021	TM4-2026	105,000	90,000	-	(15,000)
C6.1.1	Fondi për bashkëfinancimin e projekteve ndërkombëtare të bashkëpunimit akademik, përfshirë programet studimore të përbashkëta të IAL-ve shqiptare me universitetet evropiane	MASR	AKKSHI	TM3-2021	TM4-2026	105,000	90,000	-	(15,000)
C6.2	Nxitja e IAL-ve për pjesëmarrje në projekte ndërkombëtare të bashkëpunimit akademik	IAL-të	MASR	TM2-2023	TM4-2026	720	-	-	(720)
C6.1.2	Ngritja e zyrave të projekteve në IAL-të publike	IAL-të	MASR	TM2-2023	TM4-2026	720	-	-	(720)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C6.3	Ofrimi i programeve studimore ndërkombëtare në Shqipëri	MASR	IAL-të	TM3-2021	TM4-2026	-	-	-	-
C6.3.1	Mbështetja e hapjes së degëve/programeve të universiteteve prestigjioze në Shqipëri	MASR	IAL-të	TM3-2021	TM4-2026	-	-	-	-
C6.4	Shtimi i mobilitetit të studentëve dhe personelit akademik	MASR	IAL-të	TM3-2021	TM4-2026	1,257	-	-	(1,257)
C6.4.1	Dhënia e bursave për mobilitin e stafit akademik dhe studentëve në bazë të meritokracisë	MASR	IAL-të	TM3-2021	TM4-2026	-	-	-	-
C6.4.2	Krijimi i parakushteve për njohjen e krediteve të mobilitetit përmes përcaktimit të procedurave të qarta	MASR	IAL-të	TM3-2021	TM4-2026	1,257	-	-	(1,257)
C7	Avancimi i infrastrukturës së TIK-ut dhe i shërbimeve digjitale për IAL-të publike	IAL-të, MASR, RASH	RASH, IAL-të	TM1-2022	TM4-2026	418,140	-	-	(418,140)
C7.1	Përmirësimi i infrastrukturës së TIK-ut në IAL dhe vizibilitetit në internet	IAL-të, MASR	RASH	TM1-2022	TM4-2026	1,920	-	-	(1,920)

Nr.	Objektivi specifik, produkti, masa	Institucionet përgjegjëse		Afati i zbatimit		Totali 2021-2026			
						Kosto indikative	Burimi i financimit		Hendeku financiar
		Institucioni udhëheqës	Institucion kontribues	Afati Fillimit	Afati Mbarimit		Buxheti i Shtetit	Financimi i huaj	
C7.1.1	Investime në përmirësimin e infrastrukturës së TIK-ut në AL	IAL-të, MASR	RASH	TM1- 2022	TM4-2026	-	-	-	-
C7.1.2	Ofrimi i ndihmës IAL-ve për hartimin e politikave për zhvillimin dhe mirëmbajtjen e faqeve të tyre të internetit	MASR	RASH	TM2- 2022	TM3-2022	1,920	-	-	(1,920)
C7.2	Nxitja e IAL-ve për të organizuar mësimin në distancë dhe “të nxënit e kombinuar”	RASH, IAL-të	RASH	TM1- 2023	TM4-2026	63,240	-	-	(63,240)
C7.2.1	Sigurimi i aksesit në ndonjë nga platformat LMS për IAL-të publike	RASH		TM1- 2023	TM4-2026	61,200	-	-	(61,200)
C7.2.2	Trajnim i stafit akademik për shfrytëzimin e platformave LMS	IAL-të	RASH	TM1- 2023	TM4-2026	2,040	-	-	(2,040)
C7.3	Ofrimi i shërbimeve digjitale cilësore për studentët	RASH, MASR	IAL-të	TM1- 2022	TM4-2026	352,980	-	-	(352,980)
C7.3.1	Sigurimi i aksesit në biblioteka digjitale	RASH	IAL-të	TM1- 2022	TM4-2026	127,500	-	-	(127,500)
C7.3.2	Mbështetje për studentët për blerjen e pajisjeve personale	MASR	IAL-të	TM1- 2022	TM3-2022	480	-	-	(480)
C7.3.3	Digjitalizimi i sekretarive në të gjitha IAL-të publike	RASH	IAL-të	TM1- 2023	TM4-2026	225,000	-	-	(225,000)
TOTALI Qëllimi i politikës C:						15,171,397	14,643,648	24,772	(502,977)

Aneksi 2: Formati i planit të veprimit të kostuar dhe detajuar

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
A. Arsim parauniversitar cilësor dhe gjithëpërfshirës që krijon kushte në mënyrë që nxënësit të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera në përputhje me kërkesat e shoqërisë demokratike; të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat	A1. Sigurimi i përfshirjes së plotë në klasën përgatitore dhe në arsimin e detyrueshëm, si dhe rritet aksesin në arsimin parashkollor dhe te mesëm të lartë, përmes krijimit të kushteve të përshtatshme infrastrukturore dhe mjediseve shkollore miqësore	A1.1. Rritja e aksesit në arsimin parashkollor	A1.1.1. Ndërgjegjësimi i prindërve dhe komunitetit për rëndësinë e arsimit parashkollor	-	7,200	-	7,200	-	7,200	-	7,200	-	-	7,200
			A1.1.2. Avancimi i koordinimit ndërmjet MASR-së, MSH-së dhe pushtetit vendor për edukimin në fëmijërinë e hershme, bazuar në evidencë dhe studime	-	2,880	-	2,880	-	2,880	-	2,880	-	-	2,880
			A1.1.3. Përfshirja e të gjithë fëmijëve të moshës 5-6-vjeçare në grupet e 3-ta në kopshte ose në klasa përgatitore.	142,507	-	-	-	142,507	142,507	-	-	(142,507)	-	142,507

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
e jetës, si dhe të kontribuojnë në ndërtimin e mirëqenies vetjake dhe të shoqërisë		A1.2. Rritja e pjesëmarrjes në arsimin parauniversitar	A1.2.1. Krijimi i sistemit për parandalim dhe reagim ndaj mosregjistrimit në shkollë dhe braktisjes së nxënësve në arsimin fillor, të mesëm të ulët dhe të lartë	-	6,814	-	6,814	-	6,814	-	6,814	-	-	6,814
			A1.2.2. Ofrimi i transportit për nxënësit në nevojë e shkollave të mesme të larta që plotësojnë kriteret e përcaktuara	-	108,000	-	108,000	-	108,000	-	-	(108,000)	-	108,000
		A1.3. Sigurimi i arsimit cilësor për fëmijët nga grupet vulnerabël	A1.3.1. Sigurimi i mësuesve ndihmës për nxënësit me aftësi të kufizuara dhe i mësuesve që njohin gjuhën e shenjave në shqip për nxënësit që nuk dëgjojnë	6,515,110	-	-	-	6,515,110	6,515,110	5,908,002	-	(607,108)	-	6,515,110

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			A1.3.2. Zhvillimi i kapaciteteve të mësuesve ndihmës, si dhe i mësuesve që njohin gjuhën e shenjave në shqip	-	5,407	-	5,407	-	5,407	-	5,407	-	-	5,407
			A1.3.3. Fuqizimi i shkollave speciale dhe kthimi i tyre në qendra burimore për aftësinë e kufizuar	-	18,200	-	18,200	-	18,200	-	-	(18,200)	-	18,200
			A1.3.4. Pajisja e shkollave me mjete dhe programe teknologjike për t'i ardhur në ndihmë fëmijëve me aftësi të kufizuara	-	480	60,000	60,480	-	60,480	-	20,480	(40,000)	-	60,480

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			A1.3.5. Përmirësimi i aksesueshmërisë së fëmijëve me aftësi të kufizuara në çdo shkollë dhe në të gjitha mjediset e shkollës	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A1.3.6. Mbështetje financiare për nxënësit romë, egjiptianë dhe grupet vulnerabël	-	662,288	-	662,288	-	662,288	533,358	-	(128,930)	-	662,288
			A1.3.7. Trajnime për historinë dhe kulturën romë	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A1.3.8. Zhvillimi i kapaciteteve të mësuesve, drejtuesve të shkollave, punonjësve socialë/psikologëve shkollorë, autorëve të teksteve mbi çështjet gjinore	-	7,027	-	7,027	-	7,027	-	7,027	-	-	7,027

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			A1.3.9. Edukimi gjinor i nxënësve përmes përfshirjes në kurrikulë të përmbajtjeve mësimore përkatëse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A1.4. Rritja e cilësisë së shërbimit psiko-social për të gjithë nxënësit	2,736,676	-	-	-	2,736,676	2,736,676	2,536,751	-	(199,925)	-	2,736,676
			A1.4.2. Sigurimi i kushteve optimale të punës për shërbimin psiko-social	-	-	61,105	61,105	-	61,105	-	-	(61,105)	-	61,105

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			A1.4.3. Hartimi i protokolleve të punës për shërbimin psiko-social	-	1,440	-	1,440	-	1,440	-	1,440	-	-	1,440
			A1.4.4. Zhvillimi i kapaciteteve të punonjësve të shërbimit psiko-social	-	2,070	-	2,070	-	2,070	-	2,070	-	-	2,070
		A1.5. Racionalizimi i rrjetit të shkollave	A1.5.1. Reduktimi i numrit të shkollave me klasa kolektive	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		A1.6. Përmirësimi dhe përshtatja e infrastrukturës shkollore	A1.6.1. Investime për përmirësimin dhe përshtatjen e infrastrukturës shkollore	-	-	15,836,000	15,836,000	-	15,836,000	15,836,000	-	-	-	15,836,000
		A1.7. Konsolidimi i mjediseve të sigurta dhe miqësore për fëmijët në shkollë	A1.7.1. Krijimi i sistemit për identifikimin, parandalimin dhe raportimin e dhunës, bullizmit dhe ekstremizmit në shkollë	-	7,414	-	7,414	-	7,414	-	7,414	-	-	7,414

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			A1.7.2. Fuqizimi i rrjetit të shkollave si qendra komunitare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A1.7.3. Fuqizimi i rrjetit të shkollave me klasa të profilizuara në sport (klasat sportive)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A1.7.4. Shtimi i numrit të oficerëve të sigurisë në shkolla	1,210,138	-	-	-	1,210,138	1,210,138	680,702	-	(529,435)	-	1,210,138
			TOTAL A1	10,604,431	829,220	15,957,105	16,786,325	10,604,431	27,390,756	25,494,813	60,732	(1,835,211)	-	27,390,756
	A2. Krijimi i mundësive për formimin cilësor të mësuesve dhe përmirësimin e sistemit të karrierës që i inkurajon ata të zhvillojnë	A2.1. Përmirësimi i cilësisë së programeve për formimin fillestar të mësuesve	A2.1.1. Harmonizimi i kurrikulave të formimit fillestar të mësuesve të IAL-ve bazuar në kërkesat e Ligjit të Arsimit të Lartë si dhe në kurrikulën që ofrohet në arsimin parauniversitar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
	nivele më të larta të aftësive në mësimdhën	A2.2. Shtimi i mundësive për zhvillimin profesional të mësuesve (aftësitë pedagogjike, kompetencat digjitale, arsimi gjithëpërfshirës)	A2.2.1. Zhvillimi i moduleve të trajnimit të bazuara në standardet profesionale të mësuesit dhe në koherencë me kurrikulën e re	-	468,000	-	468,000	-	468,000	468,000	-	-	-	468,000
			A2.2.2. Mbështetja e rrjeteve profesionale dhe anëtarëve të tyre, në veçanti rrjeteve profesionale të gjuhës shqipe, matematikës dhe shkencave, në përputhje me aftësitë që kërkohen në provimet ndërkombëtare PISA, PIRLS dhe TIMSS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			A2.2.3. Nxitja e mobilitetit të mësuesve përmes pjesëmarrjes së institucioneve të arsimit parauniversitar në Erasmus+ dhe programe të tjera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		A2.3.Përmirësimi i pozicionit të mësuesit përmes rritjes së pagave dhe sistemit të kualifikimit (ngritjes nga ana profesionale) bazuar në standardet e vlerësimit të mësuesve	A2.3.1. Rritja e pagave të mësuesve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A2.3.2. Ndërtimi i një sistemi të ri të ngritjes në karrierë të bazuar në vlerësimin e performancës së mësuesit në shkollë	-	9,006	-	9,006	-	9,006	-	9,006	-	-	9,006
		TOTAL A2		-	477,006	-	477,006	-	477,006	468,000	9,006	-	-	477,006

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
	A3. Zbatimi i plotë i kurrikulës së bazuar në kompetenc a përmes mësimdhën ies efikase dhe shfrytëzimit të burimeve të cilësisë së lartë	A3.1. Pajisja e shkollave me mjete mësimore për zbatimin e kurrikulës me kompetenc a	A3.1.1. Përcaktimi i përmbajtjes minimale të paketës mësimore	-	2,880	-	2,880	-	2,880	-	2,880	-	-	2,880
			A3.1.2. Shpërndarja e paketave me mjete mësimore në shkolla	-	-	270,000	270,000	-	270,000	250,000	-	(20,000)	-	270,000
			A3.1.3. Mbështetja dhe këshillimi i mësuesve për përdorimin e paketave mësimore	-	6,496	-	6,496	-	6,496	-	2,896	(3,600)	-	6,496
		A3.2. Mbështetje e shtuar për mësuesit për zbatimin e kurrikulës së re dhe përmirësim in e	A3.2.1. Përmirësimi/Har timi i udhëzuesve për monitorimin e zbatimit të kurrikulës në nivel institucioni arsimor, si dhe në nivel vendor dhe qendror	-	3,030	-	3,030	-	3,030	-	-	(3,030)	-	3,030

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
		praktikave të vlerësimit	A3.2.2. Forcimi i kapaciteteve njerëzore në sektorët e kurrikulës në nivel të DRAP-ve dhe ZVAP-ve, në funksion të mbështetjes së shkollave për zbatimin e kurrikulës bazuar në kompetenca	-	1,380	-	1,380	-	1,380	-	-	(1,380)	-	1,380
			A3.2.3. Monitorimi sistematik i zbatimit të kurrikulës	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A3.2.4. Këshillimi i mësuesve për zbatimin e kurrikulës	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		A3.3. Përmirësimi i aftësive të nxënësve në gjuhë dhe	A3.3.1. Mbështetja e zbatimit të praktikave të reja të vlerësimit të nxënësve	-	720	-	720	-	720	-	-	(720)	-	720

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
		komunikim, matematikë dhe shkencë	A3.3.2. Hartimi i udhëzuesve dhe materialeve ndihmëse për mësuesit për fushat gjuhët dhe komunikimi, matematikë dhe shkencat e natyrës	-	2,940	-	2,940	-	2,940	-	-	(2,940)	-	2,940
		A3.4. Garantimi i besueshmërisë së vlerësimeve kombëtare	A3.4.1. Përmirësimi i administrimit dhe cilësisë së provimeve bazuar në kompetenca	-	7,980	-	7,980	-	7,980	-	-	(7,980)	-	7,980
			A3.4.2. Raportimi i rezultateve të VANAF dhe PKAB	-	1,500	-	1,500	-	1,500	-	-	(1,500)	-	1,500
		A3.5. Të mësuarit e gjuhës angleze nga mosha 5-vjeçare	A3.5.1. Futja e gjuhës angleze si lëndë e detyruar nga mosha 5-vjeçare	1,032,960	-	-	-	1,032,960	1,032,960	-	-	(1,032,960)	-	1,032,960
		A3.6. Të mësuarit e zejeve dhe të arteve në arsimin	A3.6.1. Hartimi moduleve kurrikulare dhe profesionale për zeje dhe arte	-	3,360	-	3,360	-	3,360	-	3,360	-	-	3,360

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
		e mesëm të lartë në kuadrin e kurrikulës me zgjedhje	A3.6.2. Trajnimi i mësuesve që do të zhvillojnë modulet për zejet dhe artet në arsimin e mesëm të lartë	-	2,790	-	2,790	-	2,790	-	2,790	-	-	2,790
		TOTAL A3		1,032,960	33,076	270,000	303,076	1,032,960	1,336,036	250,000	11,926	(1,074,110)	-	1,336,036
	A4. Zhvillimi i kompetencës digjitale përmes shfrytëzimit më të mirë të teknologjis	A4.1. Krijimi i infrastruktu rës së përshtatsh me për shfrytëzimi n e TIK-ut në shkolla	A4.1.1. Përcaktimi i standardeve për pajisjet e TIK-ut në shkolla	-	3,840	-	3,840	-	3,840	-	3,840	-	-	3,840
			A4.1.2. Instalimi i rrjeteve wireless ne shkolla	-	60,000	504,000	564,000	-	564,000	-	60,000	(504,000)	-	564,000

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
	ë së informacionit dhe komunikimit në mësimdhënie dhe të nxënësve	dhe mirëmbajtja e saj	A4.1.3. Investim për shtimin e pajisjeve digjitale në shkolla	-	-	3,707,197	3,707,197	-	3,707,197	473,770	-	(3,233,427)	-	3,707,197
			A4.1.4. Mirëmbajtja teknike e pajisjeve të TIK-ut përmes klubeve të nxënësve dhe strukturës arsimore lokale	293,435	268,880	-	3,480	558,835	562,315	-	-	(562,315)	-	562,315

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			A4.1.5. Zhvillimi i politikave të përdorimit të TIK-ut në nivel shkolle	-	1,500	-	1,500	-	1,500	-	1,500	-	-	1,500
		A4.2. Zhvillimi i kompetencës digjitale përmes shfrytëzimit të shtuar të TIK-ut në të gjitha lëndët	A4.2.1. Përfshirja e kompetencës digjitale në standardet e mësuesit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A4.2.2. Pilotimi i SELFIE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			A4.2.3. Ndërgjegjësimi i nxënësve për sigurinë në Internet	-	2,520	-	2,520	-	2,520	-	2,520	-	-	2,520
			A4.2.4. Përcaktimi i standardeve për arritjen e kompetencës digjitale sipas formatit të Bashkimit Evropian	-	1,200	-	1,200	-	1,200	-	1,200	-	-	1,200
			A4.2.5. Përfshirja e nxënësve të arsimit të ulët e të lartë në	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			programin kombëtar të kodimit											
		A4.3. Ofrimi i shërbimeve cilësore të TIK-ut për sistemin e arsimit parauniversitar	A4.3.1. Kontraktimi i shërbimit të internetit për shkollat	-	1,524,096	-	1,524,096	-	1,524,096	435,456	-	(1,088,640)	-	1,524,096
			A4.3.2. Hartimi i metodologjisë për mësimin online	-	5,760	-	5,760	-	5,760	-	-	(5,760)	-	5,760
		TOTAL A4		293,435	1,867,796	4,211,197	5,813,593	558,835	6,372,428	909,226	69,060	(5,394,142)	-	6,372,428
		TOTAL A		11,930,826	3,207,098	20,438,302	23,380,000	12,196,225	35,576,226	27,122,039	150,724	(8,303,462)	-	35,576,226
B. Menaxhim efikas dhe eficient i sistemit të arsimit në të gjitha nivelet, i bazuar në mekanizma funksionalë për sigurimin e	B1. Rritja e performancës së shkollës përmes drejtimit dhe menaxhimit profesional dhe të përgjegjshëm dhe	B1.1. Rritja e kapaciteteve të inspektuesve/monitoruesve me fokus rritjen e cilësisë	B1.1.1. Trajnimi i inspektorëve	-	3,210	-	3,210	-	3,210	-	-	(3,210)	-	3,210
		B1.2. Përmirësimi i drejtimit	B1.2.1. Trajnimi i drejtuesve të shkollave	-	10,032	-	10,032	-	10,032	-	10,032	-	-	10,032

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
cilësisë, transparen cës dhe llogaridhëni es	sigurimit të cilësisë	dhe menaxhimi t të institucione ve arsimore	B1.2.2. Avancimi i kriterëve dhe hartimi i udhëzimeve për emërimin e drejtuesve të shkollave	-	480	-	480	-	480	-	-	(480)	-	480
			B1.2.3. Vlerësimi i drejtuesve të shkollave	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		B1.3. Vlerësimi i jashtëm dhe i brendshëm janë në funksion të përmirësimit të shkollës	B1.3.1. Trajnimi i inspektorëve dhe drejtuesve e stafeve të shkollave lidhur me kornizën e vlerësimit të cilësisë	-	7,534	-	7,534	-	7,534	-	-	(7,534)	-	7,534
			B1.3.2. Mbështetja e vazhdueshme e shkollave me performancë të ulët me qëllim përmirësimin e tyre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			B1.3.3. Kontrolli i cilësisë të vlerësimeve të jashtme i bazuar në risk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			TOTAL B1	-	21,256	-	21,256	-	21,256	-	10,032	(11,224)	-	21,256

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
	B2. Garantimi i performancës së sistemit të arsimit përmes ndërtimit të një kornize gjithëpërfshirëse të vlerësimit dhe kapaciteteve për zbatimin e saj	B2.1. Funksionalizimi i plotë i Sistemit të Menaxhimit të Informacionit Parauniversitar (SMIP)	B2.1.1. Konsolidimi i SMIP për ofrimin e të dhënave të nevojshme për vendimmarrje	-	55,200	-	-	55,200	55,200	55,200	-	-	-	55,200
		B2.2. Krijimi i Sistemit për Menaxhimin e Informacionit në Arsimin e Lartë (SMIAL)	B2.2.1. Zhvillimi dhe zbatimi i SMIAL	-	9,000	36,000	36,000	9,000	45,000	-	-	(45,000)	-	45,000
		B2.3. Përcaktimi i treguesve kombëtarë të arsimit	B2.3.1. Zhvillimi i paketës së treguesve kombëtarë të arsimit	-	5,760	-	5,760	-	5,760	-	5,760	-	-	5,760
		B2.4. Ndërtimi i kapaciteteve për vlerësimin e	B2.4.1. Përcaktimi i metodologjisë për analizën e performancës së sistemit	-	2,880	-	2,880	-	2,880	-	2,880	-	-	2,880

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4 +5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
		performancës së sistemit	B2.4.2. Analiza vjetore e performancës së sistemit	-	4,940	-	4,940	-	4,940	-	-	(4,940)	-	4,940
		TOTAL B2		-	77,780	36,000	49,580	64,200	113,780	55,200	8,640	(49,940)	-	113,780
		TOTAL B			99,036	36,000	70,836	64,200	135,036	55,200	18,672	(61,164)	-	135,036
C. Arsimit i lartë gjithëpërfshirës që përmbush standardet ndërkombëtare të cilësisë, integritetit akademik e transparencës, dhe është nxitës i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror të vendit	C1. Rritja e cilësisë së arsimit të lartë përmes riorganizimit të programeve të studimit, modernizimit të infrastrukturës akademike dhe zbatimit të standardeve të larta të vlerësimit institucionale	C1.1. Programet e IAL-ve ndërtohen mbi rezultatet e të nxënësve dhe janë të krahasueshme me programet e IAL-ve evropiane	C1.1.1. Përcaktimi i metodologjisë për rishikimin e programeve studimore	-	2,880	-	2,880	-	2,880	-	2,880	-	-	2,880
			C1.1.2. Rishikimi, racionalizimi dhe hartimi i programeve të studimit në përputhje me modelin e bazuar në rezultatet e të nxënësve	-	2,280	-	2,280	-	2,280	-	-	(2,280)	-	2,280
			C1.1.3. Realizimi i kodifikimit të programeve të studimit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
	I dhe të programev e të studimit	C1.2. Përmirësim i i infrastruktu rës akademike	C1.2.1. Investime në zgjerimin dhe përmirësimin e infrastrukturës akademike (godinat, kampuset, laboratorët, bibliotekat, etj.)	-	-	7,912,000	7,912,000	-	7,912,000	7,912,000	-	-	-	7,912,000
		C1.3. Aplikimi i standardev e të larta akademike për akreditimin e IAL-ve dhe të programev e studimore	C1.3.1. Ristrukturimi i Sistemit të Sigurimit të Cilësisë për të garantuar pavarësinë dhe zbatimin e SUE	-	6,610	-	6,610	-	6,610	6,610	-	-	-	6,610
			C1.3.2. Akreditimi i IAL-ve dhe programeve në bazë të standardeve ndërkombëtare dhe mbikëqyrja e vazhdueshme e institucioneve dhe programeve të akredituara	22,700	802	-	802	22,700	23,502	23,502	-	-	-	23,502
			C1.3.3. Aplikimi për anëtarësim të ASCAL me të	-	11,537	-	11,537	-	11,537	11,537	-	-	-	11,537

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4 +5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			drejta të plota në ENQA dhe EQAR											
		TOTAL C1		22,700	24,108	7,912,000	7,936,108	22,700	7,958,808	7,953,648	2,880	(2,280)	-	7,958,808
	C2. Nxitja e përsosmërisë në mësimdhënie dhe kërkim	C2.1. Përmirësimi i kapacitetit të personelit akademik në mësimdhënie dhe kërkim shkencor	C2.1.1. Nxitja e krijimit të qendrave në IAL për trajnimin në mësimdhënie dhe kërkim	-	6,014	11,078	17,092	-	17,092	-	17,092	-	-	17,092
			C2.1.2. Zbatimi i incentivave për rezultate në punën shkencore	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		TOTAL C2		-	6,014	11,078	17,092	-	17,092	-	17,092	-	-	17,092
	C3. Ndërlidhja më e mirë e arsimit të lartë me tregun e punës	C3.1. Harmonizimi i programeve në IAL me kërkesat e tregut të punës	C3.1.1. Pasurimi i ofertës së programeve profesionale	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			C3.1.2. Paketa e programit të Inovacionit dhe ekselencës në manifakturë dhe IT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			C3.1.3. Krijimi i një regjistri qendror të studentëve të diplomuar në IAL-të shqiptare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			C3.1.4. Analiza e vazhdueshme e ecurisë së studentëve të diplomuar sipas sektorëve, do të krijojë mundësinë e orientimit të kuotave sipas degëve përkatëse, në raport me kërkesat	-	4,800	-	4,800	-	4,800	-	4,800	-	-	4,800
			C3.1.5. Ofrimi i programeve të formimit të vazhduar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			C3.1.6. Krijimi i projekteve të përbashkëta të bashkëpunimit midis shoqatave të biznesit dhe IAL-ve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		C3.2. Rritja e mundësive për punë praktike në studimet e larta	C3.2.1. Krijimi/Funksionalizimi i zyrave të karrierës në IAL-të publike	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
		C3.3. Promovimi i ndërdisciplin aritetit dhe programeve e STEM	C3.3.1. Zhvillimi/reformimi i programeve ndërdisciplinore dhe programeve STEM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		TOTAL C3		-	4,800	-	4,800	-	4,800	-	4,800	-	-	4,800
	C4. Sigurimi i integritetit akademik, transparen cës dhe llogaridhëni es në sektorin e arsimit të lartë	C4.1. Sigurimi i transparen cës dhe zbatimi i praktikave të mira të integritetit akademik në IAL	C4.1.1. Zhvillimi i rregulloreve për publikimin e të dhënave dhe dokumenteve përkatëse në faqet e internetit të IAL-ve (Open Data)	-	1,920	-	1,920	-	1,920	-	-	(1,920)	-	1,920
			C4.1.2. Miratimi i kodeve etike institucionale në të gjitha IAL-të	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			C4.1.3. Instalimi i softuerit anti-plagjiaturë në IAL-të publike	-	60,000	-	-	60,000	60,000	-	-	(60,000)	-	60,000

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			C4.1.4. Ndërtimi i kapacitetit të organeve kolegiale të IAL-ve publike për të siguruar respektimin e parimeve të integritetit akademik, transparencës dhe llogaridhënies	-	2,640	-	2,640	-	2,640	-	-	(2,640)	-	2,640
		TOTAL C4		-	64,560	-	4,560	60,000	64,560	-	-	(64,560)	-	64,560
	C5. Përmirësim i i statusit socio-ekonomik të studentëve përmes ofrimit të shërbimeve cilësore dhe formave të ndryshme të ndihmës financiare	C5.1. Pasurimi dhe përmirësim i i shërbimeve për studentë	C5.1.1. Dhënia e bursave për studentët ekselentë dhe studentët në nevojë	-	6,600,000	-	6,600,000	-	6,600,000	6,600,000	-	-	-	6,600,000
			C5.1.2. Ndërmjetësim për punësimin e studentëve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			C5.1.3. Zgjerimi i listës së shërbimeve të favorizuara për studentët mbi bazën e kartës së studentit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
		C5.2. Mbështetja e studentëve për përmirësimin e arritjeve akademike	C5.2.1. Tutorimi/mentorimi i studentëve në të gjitha IAL-të	-	1,020	-	1,020	-	1,020	-	-	(1,020)	-	1,020
		TOTAL C5		-	6,601,020	-	6,601,020	-	6,601,020	6,600,000	-	(1,020)	-	6,601,020
	C6. Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë në Shqipëri dhe integrimi në Zonën Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA)	C6.1. Nxitja e IAL-ve për të hapur programe studimi të përbashkëta me IAL-të evropiane ose programe në gjuhën angleze	C6.1.1/2.1. Fondi për bashkëfinancimin e projekteve ndërkombëtare të bashkëpunimit akademik, përfshirë programet studimore të përbashkëta të IAL-ve shqiptare me IAL e huaja	-	105,000	-	105,000	-	105,000	90,000	-	(15,000)	-	105,000
		C6.2. Nxitja e IAL-ve për pjesëmarrje në projekte ndërkombëtare të bashkëpunimit	C6.1.2/2.2. Ngritja e zyrave të projekteve në IAL-të publike	-	720	-	720	-	720	-	-	(720)	-	720

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
		mit akademik												
		C6.3. Ofrimi i programeve studimore ndërkombëtare në Shqipëri	C6.3.1. Mbështetja e hapjes së degëve/programeve të IAL-vevendase	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		C6.4. Shtimi i mobilitetit të studentëve dhe personelit akademik	C6.4.1. Dhënia e bursave për mobilitin e stafit akademik dhe studentëve në bazë të meritokracisë	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			C6.4.2. Krijimi i parakushteve për njohjen e krediteve të mobilitetit përmes përcaktimit të procedurave të qarta	-	1,257	-	1,257	-	1,257	-	-	(1,257)	-	1,257
		TOTAL C6		-	106,977	-	106,977	-	106,977	90,000	-	(16,977)	-	106,977

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4 +5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
	C7. Avancimi i infrastruktu rës së TIK-ut dhe i shërbimeve digjitale për IAL-të publike	C7.1. Përmirësim i i infrastruktu rës së TIK-ut në IAL dhe visibilitetit në internet	C7.1.1. Investime në përmirësimin e infrastrukturës së TIK-ut në AL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			C7.1.2. Ofrimi i ndihmës IAL-ve për hartimin e politikave për zhvillimin dhe mirëmbajtjen e faqeve të tyre të internetit	-	1,920	-	1,920	-	1,920	-	-	(1,920)	-	1,920
		C7.2. Nxitja e IAL-ve për të organizuar mësimin në distancë dhe “të nxënëit i kombinuar”	C7.2.1. Sigurimi i aksesit në ndonjë nga platformat LMS për IAL-të publike	-	61,200	-	-	61,200	61,200	-	-	(61,200)	-	61,200
			C7.2.2. Trajnim i stafit akademik për shfrytëzimin e platformave LMS	-	2,040	-	2,040	-	2,040	-	-	(2,040)	-	2,040
		C7.3. Ofrimi i shërbimeve digjitale cilësore për studentët	C7.3.1. Sigurimi i aksesit në biblioteka digjitale	-	127,500	-	127,500	-	127,500	-	-	(127,500)	-	127,500
			C7.3.2. Mbështetje për studentët për blerjen e	-	480	-	480	-	480	-	-	(480)	-	480

Qëllimi i Politikës	Objektivi	Produkti	Masa	Pagat	Materiale t dhe Shërbime t	Shpenzimet kapitale	Kostot e vetme (On - Off)	Kosto Korente	Kosto shtesë TOTAL	Financuar nga buxheti	Financuar nga Donatorët	Hendeku financiar	Kostot Ekzistues e	Kosto Totale
				1	2	3	4	5	6=1+2+3=4+5	7	8	9=7+8-6	10	11=6+10
			pajisjeve personale											
			C7.3.3. Digjitalizimi i sekretarive në të gjitha IAL-të publike	-	225,000	-	-	225,000	225,000	-	-	(225,000)	-	225,000
			<i>TOTAL C7</i>	-	418,140	-	131,940	286,200	418,140	-	-	(418,140)	-	418,140
		TOTAL C		22,700	7,225,619	7,923,078	14,802,497	368,900	15,171,397	14,643,648	24,772	(502,977)	-	15,171,397
		TOTAL SKA 2021-2026		11,953,526	10,531,753	28,397,380	38,253,333	12,629,325	50,882,659	41,820,888	194,168	(8,867,603)	-	50,882,659

Referencat

- [1] QBZ, *Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020*, 2016.
- [2] QBZ, *Vendim i Këshillit të Ministrave për miratimin e Strategjisë së Arsimit Parauniversitar 2014-2020*, Tirana, 2016-2.
- [3] European Union, "Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET 2020')," 2009.
- [4] European Union, "Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01)," 2018.
- [5] European Commission, *Albania 2020 Report - Communication on EU Enlargement Policy*, 2020.
- [6] UNESCO, "Unpacking Sustainable Development Goal 4- Education 2030," 2017.
- [7] Këshilli i Ministrave, *Kuadri makroekonomik e fiskal për periudhën 2022 - 2024 (Vendim Nr. 7, datë 13 janar 2021)*, 2021.
- [8] WB-WIIW, *Western Balkans Labor Market Trends 2019*, Washington D.C: World Bank Group, 2019.
- [9] Banka e Shqipërisë, "Raporti Vjetor 2019," Banka e Shqipërisë, 2020.
- [10] INSTAT, *Hipotezat e Projeksioneve të Përditësuara të Popullsisë 2019 – 2031*, 2019.
- [11] MASR, *Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar të Republikës së Shqipërisë*, 2014.
- [12] Këshilli i Ministrave, "Agjenda Kombëtare për të drejtat e fëmijëve 2017 - 2020," 2017.
- [13] Këshilli i Ministrave, "Plani Kombëtar i Veprimit për Personat me Aftësi të Kufizuara 2016 -2020," 2016.
- [14] Këshilli i Ministrave, "Plani Kombëtar i Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve 2016-2020," 2015.
- [15] MMSR, *Strategjia kombëtare për barazinë gjinore dhe plani i veprimit 2016-2020*, 2016.

- [16] Këshilli i Ministrave, "Strategjia Ndërsektorale "Akhenda dixhitale e Shqipërisë 2015-2020", " 2015.
- [17] Këshilli i Ministrave, *Plani kombëtar për zhvillimin e qëndrueshëm të infrastrukturës digjitale broadband 2020-2025*, 2020.
- [18] Këshilli i Ministrave, *Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 151, datë 19.2.2020 për miratimin e Planit Kombëtar për Integrimin Evropian 2020–2022*.
- [19] Këshilli i Ministrave, "Programi i Reformës Ekonomike 2020-2022," *Fletorja Zyrtare nr. 17*, 2020.
- [20] Këshilli i Ministrave, "Programi Buxhetor Afatmesëm 2021-2023," 2020.
- [21] Këshilli i Ministrave, *Strategjia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi 2019 - 2022*, 2019.
- [22] Këshilli i Ministrave, *Strategjia kombëtare e mbrojtje sociale 2020-2023*, 2019.
- [23] Këshilli i Ministrave, "Pakti për Universitetin," 2018. [Online].
- [24] European Commission, "Albania 2019 Report - Communication on EU Enlargement Policy," 2019.
- [25] MASR, *Ligj Nr. 69/2012 për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë (i azhornuar) dhe aktet nënligjore në zbatim të tij*, MASR, 2019.
- [26] MASR, "Ligj Nr. 80/2015 për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë dhe aktet nënligjore në zbatim të tij," MASR, 31.10.2019.
- [27] *Ligji Nr. 15/2017 për arsimin dhe formimin profesional në Republikën e Shqipërisë*, 2017.
- [28] *Ligji Nr.10 247, datë 4.3.2010 për Kornizën Shqiptare të Kualifikimeve*, i ndryshuar
- [29] *Ligji Nr. 23/2018 për disa ndryshime dhe shtesa në Ligjin Nr. 10 247, datë 4.3.2010, "për Kornizën Shqiptare të Kualifikimeve"*.
- [30] MASR, *Udhëzim Nr. 13, datë 22.05.2019 për procedurat e pranimit e të emërimit të mësuesit në një vend të lirë pune në institucionet arsimore publike të arsimit parauniversitar dhe për administrimin e poralit "Mësues për Shqipërinë"*.
- [31] Gjonça et. al, "Raporti përfundimtar për reformimin e arsimit të lartë dhe kërkimit shkencor," MAS, Tiranë, 2014.
- [32] A. Krasniqi, "Reforma në arsimin e lartë 2015-2018: Risitë dhe Problematikat," June 2018.

- [33] INSTAT, *Vjetari statistikor 2019*, 2019.
- [34] *Ligji Nr. 139/2015 për vetëqeverisjen vendore*, QBZ, 2015.
- [35] *STABILISATION AND ASSOCIATION AGREEMENT between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Albania*, 2009.
- [36] INSTAT, *Anketa mbi Përdorimin e Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit (TIK) në Familje dhe nga Individët 2018-2019*, 2019.
- [37] M. Wort, D. Pupovci and E. Ikonimi, "Vlerësimi i Strategjisë së Arsimit Parauniversitar 2014-2020," UNICEF, 2019.
- [38] MASR, *Urdhër 195. 25.04.2016. Miratimin e dokumentit "Edukimi dhe formimi Profili i mësuesit gjithëpërfshirës"*, 2016.
- [39] Systems Approach for Better Education Results (SABER), *Albania - SABER Country Report 2014*, World Bank, 2014.
- [40] INSTAT, "Albania Demographic and Health Survey 2017-2018," 2018.
- [41] ASCAP, *Nevojat për zhvillim profesional të mësuesve ndihmës në arsimin parauniversitar - Raport*, 2020.
- [42] J. Rogers and E. M. Sammon, "We All Matter! Situation Analysis of Children with Disabilities in Albania," UNICEF, 2018.
- [43] T. Gonzales, "Report on the Implementation of the New Competency Based Curriculum:," UNICEF, Tirana, 2018.
- [44] *Dialog në nivel kombëtar - "Lëvrimi i rrugës drejt arsimit gjithëpërfshirës sipas Komentit të Përgjithshëm 24/4 të KDPK për Arsimin Gjithëpërfshirës"*, 18 shtator 2018.
- [45] MASR, *Të dhënat për arsimin parauniversitar 2019/20*, 2020.
- [46] MASR, *Të dhënat për arsimin parauniversitar 2018/19*, 2019.
- [47] UNDP, "Roma at a Glance ALBANIA," 2018.
- [48] UNICEF, *Albania - The Cost of Underinvestment in Education: And ways to reduce it*, 2017.

- [49] MASR, *Urdhër Nr. 313 datë 20.10.2020 për organizimin dhe funksionimin e shërbimit psiko-social në institucionet e arsimit parauniversitar dhe procedurat e emërimit, pezullimit dhe largimit në shërbimin psiko-social.*
- [50] MASR, *Raport monitorimi Ministria e Arsimit Sportit dhe Rinisë (Janar – Dhjetor 2018),* 2019.
- [51] MASR, *Raport monitorimi Ministria e Arsimit Sportit dhe Rinisë (Janar – Dhjetor 2019),* 2020.
- [52] *Albania Post-Earthquake Needs Assessment - Draft Report,* 2020.
- [53] UNESCO, *Behind the numbers: Ending school violence and bullying,* 2019.
- [54] E. Dragoti and E. Ismaili, "Studimi kombëtar mbi bullizmin dhe ekstremizmin e dhunshëm në sistemin arsimor shqiptar," *Këshilli i Europës, Tiranë,* 2017.
- [55] OECD, *Education at a Glance 2020: OECD Indicator,* Paris: OECD Publishing, 2020.
- [56] MASR, *Urdhër Nr. 246, dt. 24.07.2020 për Standardet Profesionale të formimit të përgjithshëm dhe të formimit lëndor të mësuesit në sistemin arsimor parauniversitar,* 2020.
- [57] ASCAP, *Identifikimi i nevojave për zhvillim profesional të punonjësve arsimorë në arsimin parauniversitar,* 2021.
- [58] UNESCO, "Albania: education policy review; issues and recommendations, extended report," Paris, 2017.
- [59] Dunja A, Gjergji O, Gvineria D, Hallkaj E, dhe Verzivolli I., *Një Klikim Larg. Përvoja e përdorimit të internetit nga fëmijët në Shqipëri,* Tiranë: UNICEF në Shqipëri & IPSOS Strategic Marketing, 2019.
- [60] Sulstarova A., Bisha E., Ymeri H, Shapo Zh., *Webfactor - Vlerësimi i kuadrit ligjor dhe gatishmërisë institucionale për trajtimin e abuzimit dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve në hapësirën kibernetike në Shqipëri,* Tiranë: UNICEF Shqipëri/Shapo Consulting, 2019.
- [61] MASR, *Urdhër Nr. 467, datë 15.09.2016 për miratimi e standardeve të performancës dhe kriteret e vlersimit për drejtorët e shkollave,* 2016.
- [62] MASR, *Urdhër Nr. 477, datë 30.09.2019 për miratimin e standardeve profesionale për formimin e drejtuesve të institucioneve arsimore në arsimin paerauniversitar,* 2019.
- [63] OECD, "OECD Reviews of Evaluation and Assessment: Albania," OECD Publishing, Paris, 2020.
- [64] *Programi i Statistikave Zyrtare për periudhën 2017-2021,* 2017.

- [65] INSTAT, *Censusi i popullsisë dhe banesave 2011, 2012*.
- [66] INSTAT, *Burrat dhe gratë në Shqipëri 2020*, 2020.
- [67] INSTAT, "Databaza statistikore," [Online]. Available: <http://www.instat.gov.al/al/temat/tregu-i-pun%C3%ABs-dhe-arsimi/arsimi/#tab2>. [Accessed 28 09 2020].
- [68] European Commission/EACEA/Eurydice, *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report*, Luxembourg: Publications Office of the European Union., 2018.
- [69] Këshilli i Ministrave, "VKM nr. 395, datë 29.4.2015, Për miratimin e programit kombëtar të praktikave të punës në administratën shtetërore dhe institucionet e tjera publike," 2015.
- [70] QShA, "Procedurat e aplikimit dhe regjistrimit në institucionet e arsimit të lartë," 2017.
- [71] QShA, "Raport mbi procedurat e regjistrimit në programet e ciklit të parë të studimeve, në programet e studimeve me karakter profesional, si dhe në programet e integruara të studimeve të ciklit të dytë," 2018.
- [72] QShA, "Raport mbi procedurat e regjistrimit në programet e ciklit të parë të studimeve, në programet e studimeve me karakter profesional, si dhe në programet e integruara të studimeve të ciklit të dytë," 2019.
- [73] European Commission, "Albania- Overview of the Higher Education System," 2017.
- [74] European Commission, "Erasmus+ for higher education in Albania," 2020.
- [75] S. Carretero, R. Vuorikari and Y. Punie, *DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use*, European Union, 2017.
- [76] INSTAT, "Indeksi i Barazisë Gjinore për Republikën e Shqipërisë 2020," 2020.
- [77] MASR, *Relacion për hartimin e kërkesave buxhetore për periudhën afatmesme 2021-2023*, 2020.
- [78] European Union, *Council conclusions of 20 May 2014 on effective teacher education (2014/C 183/05)*, 2014.
- [79] M. Martin and C. Sauvageot, *Constructing an indicator system or scorecard for higher education - Practical Guide*, UNESCO, 2011.
- [80] GPE, *Joint Sector Reviews in the Education Sector - A practical guide for organizing effective JSRs*, Global Partnership for Education, 2018.

[81] RCC, *Regional Approach for Improving Digital Skills in WB6 Economies*, 2018.

[82] IPSIS, "Standardet/formatet e Sistemit Informativ për Planifikimin Strategjik të Integruar (IPSIS)," 2019.